

HE 167/2018 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ja laki virtuaalivaluutan tarjoajista. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annettua lakia, Finanssivalvonnasta annettua lakia, Finanssivalvonnan valvontamaksusta annettua lakia ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annettua lakia. Pääosin ehdotetuilla uudistuksilla pantaisiin täytäntöön rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu tiedonhakujärjestelmästä ja rekisteristä. Lain tarkoituksena on edistää viranomaisten sähköistä tiedonsaantia pankki- ja maksutileistä. Pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjänä olisi Tulli.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan, että virtuaalivaluutan tarjoajien olisi rekisteröidyttävä Finanssivalvonnan ylläpitämään rekisteriin. Laissa säädettäisiin myös rekisteristä poistamisesta ja muista virtuaalivaluutan toiminnalle asetettavista edellytyksistä, kuten asiakasvarojen suojaamisesta. Virtuaalivaluutan tarjoajat olisivat Finanssivalvonnasta annetussa laissa tarkoitettuja muita finanssimarkkinoilla toimivia ja niiltä perittäisiin valvontamaksu.

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain soveltamisalaa laajennettaisiin kattamaan muun muassa virtuaalivaluutan tarjoajat. Asiakkaan tuntemista koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi erityisesti sähköiseen rahaan liittyvän poikkeuksen ja Euroopan talousalueen ulkopuolisiin valtioihin liittyvän tehostetun asiakkaan tuntemismenettelyn osalta.

Jos ilmoitusvelvollinen, valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys havaitsee rekisteröidyssä tosiasiallista edunsaajaa koskevissa tiedoissa puutteita tai epäjohtonmukaisuuksia, sen olisi ilmoitettava asiasta rekisterinpitäjälle ilman aiheetonta viivytystä.

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää ja rekisteröintivaatimuksia koskisivat tietyt siirtymäsäännökset.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	5
1 JOHDANTO.....	5
2 NYKYTILA.....	6
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	6
2.1.1 Laki luottolaitostoiminnasta.....	6
2.1.2 Laki maksulaitoksista.....	7
2.1.3 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.....	8
2.1.4 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta.....	9
2.1.5 Laki Finanssivalvonnasta.....	9
2.1.6 Laki verotusmenettelystä.....	11
2.1.7 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta.....	13
2.1.8 Tullilaki.....	14
2.1.9 Laki rikostorjunnasta Tullissa.....	14
2.1.10 Poliisilaki.....	15
2.1.11 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa.....	15
2.1.12 Ulosottokaari.....	16
2.1.13 Laki aluehallintovirastoista.....	18
2.1.14 Laki asianajajista.....	18
2.1.15 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.....	20
2.1.16 Henkilötietolaki.....	22
2.1.17 Rikoslaki.....	22
2.1.18 Tilintarkastuslaki.....	24
2.1.19 Laki toimeentulotuesta ja ohjeistus.....	24
2.1.20 Laki eläkkeensaajan asumistuesta.....	25
2.1.21 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa.....	26
2.1.22 Ahvenanmaan maakuntalainsäädäntö.....	26
2.1.23 Laki konkurssipesien hallinnon valvonnasta.....	26
2.1.24 Poikkeusoloihin varautuminen rahoitusmarkkinoilla.....	27
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	28
2.2.1 Viides rahanpesudirektiivi.....	28
2.2.2 EU:n yleinen tietosuojasetus.....	39
2.2.3 Pankki- ja maksutilijärjestelmän muutos.....	42
2.2.4 Euroopan valvontaviranomaisten tekniset sääntelystandardit.....	42
2.2.5 Pankki- ja maksutilijärjestelmät eri jäsenvaltioissa.....	42
2.3 Nykytilan arviointi.....	43
2.3.1 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä.....	43
2.3.2 Virtuaalivaluuttojen tarjoaminen.....	44
2.3.3 Eduskunnan lausuma.....	46
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	46
3.1 Tavoitteet.....	46
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	46
3.2.1 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä.....	46
3.2.2 Virtuaalivaluutan tarjoajat.....	48

HE 167/2018 vp

3.3	Keskeiset ehdotukset.....	48
3.4	Direktiivin säännökset, jotka eivät edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön.....	52
3.5	Esityksen 1. lakiehdotuksen arviointi suhteessa EU:n yleiseen tietosuojasetukseen.....	56
3.5.1	Rekisterinpitäjä ja tietojen luovutus muille viranomaisille.....	56
3.5.2	Tietojen käsittelyperuste.....	56
3.5.3	Rekisteröitävien tietojen vaikutustenarviointi.....	59
3.5.4	Tiedonhakupöytäkirjan kautta luovutettavien tietojen vaikutusarviointi.....	59
3.5.5	Tietojen poistaminen.....	60
4	ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	60
4.1	Taloudelliset vaikutukset.....	61
4.1.1	Vaikutukset yrityksiin.....	61
4.1.2	Vaikutukset kotitalouksiin.....	62
4.1.3	Vaikutukset julkiseen talouteen.....	63
4.1.4	Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudellinen selvitys vaikutuksista.....	64
4.2	Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	64
4.3	Ympäristövaikutukset.....	67
4.4	Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	67
4.4.1	Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä.....	67
4.4.2	Virtuaalivaluuttojen tarjoajat.....	68
5	ASIAN VALMISTELU.....	68
5.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	68
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	68
5.2.1	Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä.....	68
5.2.2	Virtuaalivaluutan tarjoajat.....	69
5.2.3	Rahanpesulain muutos.....	70
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	71
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....		72
1	LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	72
1.1	Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä.....	72
1.2	Laki virtuaalivaluutan tarjoajista.....	83
1.3	Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä.....	92
1 luku	Yleiset säännökset.....	92
2 luku	Riskiarvio.....	93
3 luku	Asiakkaan tunteminen.....	94
5 luku	Rahanpesun valvontarekisteri.....	97
6 luku	Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot.....	98
7 luku	Valvonta.....	99
8 luku	Hallinnolliset seuraamukset.....	99
9 luku	Erinäiset säännökset.....	99
1.4	Laki Finanssivalvonnasta.....	101
1.5	Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta.....	102
1.6	Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta.....	102
2	VOIMAANTULO.....	104
3	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	104
3.1	Yksityisyyden suoja.....	104
3.2	Elinkeinoharjoittamisen vapaus.....	107
3.3	Oikeusturva.....	108
3.4	Määräyksenantovaltuus.....	109
3.5	Valvontamaksu.....	109

HE 167/2018 vp

3.6 Hallinnolliset seuraamukset	109
LAKIEHDOTUKSET	111
1. Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä	111
2. Laki virtuaalivaluutan tarjoajista	117
3. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta	123
4. Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta	133
5. Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta ...	134
6. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta	137
LIITE	140
RINNAKKAISTEKSTIT	140
3. Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta	140
4. Laki Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta	156
5. Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta ...	158
6. Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta	162

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

YK, Interpol ja Europol ovat raportoineet järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin yhä läheisemmästä yhteydestä. Järjestäytyneen rikollisuuden ja terrorismin välinen kytkös sekä rikollis- ja terroristiryhmien väliset yhteydet ovat unionille kasvava turvallisuusuhka. Sen estäminen, että rahoitusjärjestelmää käytettäisiin rahanpesuun tai terrorismin rahoittamiseen, kuuluu kiinteänä osana tämän uhkan torjuntastrategiaan.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2015/849 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 648/2012 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/60/EY ja komission direktiivin 2006/70/EY kumoamisesta, jäljempänä *neljäs rahanpesudirektiivi*, on tullut saattaa jäsenvaltioissa kansallisesti voimaan viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2017.

Euroopan parlamentille ja neuvostolle annetussa Euroopan komission, jäljempänä *komissio*, tiedonannossa ”*Toimintasuunnitelma terrorismin rahoituksen torjunnan vahvistamiseksi*” (COM(2016) 50 final) korostetaan tarvetta mukautua uusiin uhkiiin ja muuttaa neljättä rahanpesudirektiiviä vastaavasti.

Neljänteen rahanpesudirektiivin tehtävät muutokset ovat yhdenmukaisia niiden toimien kanssa, joita unionissa parhaillaan toteutetaan terrorismin ja sen rahoittamisen torjumiseksi. Muutoksissa on otettu huomioon henkilötietojen suoja koskeva perusoikeus ja niissä on noudatettava ja sovellettava suhteellisuusperiaatetta. Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle annetussa komission tiedonannossa ”*Euroopan turvallisuusagenda*” (COM(2015) 185 final) todetaan, että tarvitaan toimia, joilla terrorismin rahoittamiseen puututaan tuloksellisemmalla ja kattavammalla tavalla, ja korostetaan, että soluttautumalla rahoitusmarkkinoille on mahdollista rahoittaa terrorismia. Myös Eurooppa-neuvosto korosti 17 ja 18 päivänä joulukuuta 2015 antamissaan päätelmissä tarvetta toteuttaa kaikilla aloilla nopeasti lisätoimia terrorismin rahoittamisen torjumiseksi.

Komissio antoi 5 päivänä heinäkuuta 2016 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivin 2009/101/EY muuttamiseksi (COM(2016) 450 final). Ehdotuksen taustalla on erityisesti Eurooppaan suuntautuneet terrori-iskut. Terrori-iskujen yhteydessä on noussut esiin uusia suuntauksia, jotka liittyvät erityisesti siihen, miten terroristiryhmät rahoittavat ja toteuttavat operaatioitaan. Eräiden nykyaikaista teknologiaa hyödyntävien palvelujen suosio vaihtoehtoisina rahoitusjärjestelminä kasvaa jatkuvasti, ja palvelut jäävät unionin lainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle ja niitä tarjoavat hyötyvät oikeudellisia vaatimuksia koskevista poikkeuksista, joita ei enää olisi sovellettava. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2018/843 rahoitusjärjestelmän käytön estämisestä rahanpesuun tai terrorismin rahoitukseen annetun direktiivin (EU) 2015/849 ja direktiivien 2009/138/EY ja 2013/36/EU muuttamisesta, jäljempänä *viides rahanpesudirektiivi* tai *direktiivi*, annettiin 30 päivänä toukokuuta 2018.

Viidennessä rahanpesudirektiivissä asetetaan jäsenvaltioille velvollisuus ottaa käyttöön keskitettyjä automatisoituja mekanismeja, kuten keskitettyjä rekistereitä tai keskitettyjä sähköisiä tietojenhakujärjestelmiä, joiden avulla voidaan ajallaan tunnistaa mikä tahansa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on niiden alueella toimivassa luottolaitoksessa olevan IBAN-tunnisteisen maksutilin ja pankkitilin sekä tallelokeron haltija tai jolla on määräysvalta tällai-

seen tiliin tai tallelokeroon. Valtiovarainministeriö julkaisi arviomuiston pankki- ja maksutilijärjestelmän uudistamisesta VM008:00/2017, jäljempänä *arviomuistio*, 22 päivänä toukokuuta 2017. Esityksessä ei ole kaikilta osin toistettu arviomuistiossa esiin nostettuja seikkoja.

Komissio antoi 12 päivänä syyskuuta 2018 lainsäädäntöehdotuksen. Komissio ehdottaa, että rahoitussektoriin liittyvän rahanpesun torjuntaa koskeva toimivalta keskitetään Euroopan pankkiviranomaiselle. Se ehdottaa myös Euroopan pankkiviranomaisen toimeksiannon vahvistamista, jotta varmistetaan, että rahanpesun riskit ovat tosiasiallisesti ja johdonmukaisesti kaikkien asianomaisten viranomaisien valvonnassa ja että asianomaiset viranomaiset tekevät yhteistyötä ja jakavat tietoja.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/679 luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (EU:n yleinen tietosuojasetus) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2016/680 luonnollisten henkilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä rikosten ennalta estämistä, tutkimista, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja neuvoston puitepäättökseen 2008/977/YOS kumoamisesta, jäljempänä *tietosuojadirektiivi*, annettiin 27 päivänä huhtikuuta 2016. EU:n yleistä tietosuojasetzusta sovelletaan 25 päivänä toukokuuta 2018. Jäsenvaltioiden on annettava ja julkaistava tietosuojadirektiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset viimeistään 6 päivänä toukokuuta 2018. Niiden on viipymättä ilmoitettava komissiolle kirjallisina nämä säännökset. Jäsenvaltioiden on sovellettava näitä säännöksiä 6 päivästä toukokuuta 2018.

Esitys tukee hallitusohjelman mukaisia tavoitteita julkisen hallinnon tuottavuuden parantamiseksi, julkisten tietojärjestelmien yhteensopivuuden ja yhteen toimivuuden edistämiseksi sekä harmaan talouden torjumiseksi.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Laki luottolaitostoiminnasta

Pankkisalaisuudella tarkoitetaan sellaisen tiedon suojaamista, jonka perusteella luottolaitoksen asiakas voidaan yksilöidä. Pankkisalaisuuden piiriin kuuluvia tietoja ovat ennen asiakassuhdetta ja sen aikana syntyneet tiedot, jotka luottolaitos on saanut. Asiakas voi itse antaa suostumuksensa suullisesti tai kirjallisesti pankkisalaisuuden piiriin kuuluvan tiedon luovuttamiseen, tai voi valtuuttaa valtakirjalla toisen henkilön saamaan tietoa pankkiasioistaan. Viranomaisten oikeudesta saada tietoa pankkisalaisuuden piiriin kuuluvista tiedoista säädetään erikseen.

Luottolaitostoiminnasta annetun lain (610/2014) 15 luvun 14 §:ssä säädetään pankkisalaisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan henkilön, joka luottolaitoksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvan yrityksen, luottolaitosten yhteenliittymän taikka luottolaitoksen asiamiehen tai muun luottolaitoksen lukuun toimivan yrityksen toimitusjäsenenä tai varajäsenenä tai niiden palveluksessa taikka niiden toimeksiannosta tehtävää suorittaessaan on saanut tietää luottolaitoksen tai sen kanssa samaan konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun ryhmittymään kuuluvan yrityksen asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai yksityisen henkilökohtaisia oloja koskevan seikan taikka liike- tai ammattisalaisuuden, on velvollinen pi-

tämään sen salassa, jollei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, isäntien kokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle taikka hypoteekkiyhdistyksen kokoukselle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle.

Luottolaitoksella ja sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on velvollisuus antaa 14 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja.

Luvun 15 § koskee tietojen luovuttamista samaan konsolidointiryhmään, rahoitus- ja vakuutusryhmittymään tai yhteenliittymään kuuluvalla yrityksellä. Luottolaitoksella ja sen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on oikeus antaa 14 §:ssä tarkoitettuja tietoja samaan konserniin, konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yhteisölle asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista, markkinointia sekä konsernin, konsolidointiryhmän tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymän riskienhallintaa varten, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai vastaava salassapitovelvollisuus. Luottolaitos ja luottolaitoksen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluva yritys voivat luovuttaa asiakasrekisterissään olevia markkinointia sekä asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista varten tarpeellisia tietoja sellaiselle yhteisölle, joka kuuluu luottolaitoksen kanssa samaan taloudelliseen yhteenliittymään, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai sitä vastaava salassapitovelvollisuus. Oikeus luovuttaa tietoja ei koske henkilötietolain (523/1999) 11 §:ssä tarkoitettujen arkaluonteisten tietojen luovuttamista eikä sellaisia tietoja, jotka perustuvat asiakkaan ja muun kuin ryhmittymään kuuluvan yrityksen välisten maksutietojen rekisteröintiin.

Luvun 15 §:n 3 momentin mukaan luottolaitoksella on oikeus luovuttaa 14 §:n 1 momentissa tarkoitettulle luottolaitosten yhteenliittymälle, jonka jäsen luottolaitos on, yhteenliittymän toiminnan kannalta tarpeellisia tietoja.

Lain 21 luvun 4 §:ssä säädetään salassapitovelvollisuuden rikkomisesta. Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 ja 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

2.1.2 Laki maksulaitoksista

Maksulaitoksen toiminnasta säädetään maksulaitoslaissa (297/2010) ja maksupalvelulaissa (290/2010). Maksulaitoslain 37 §:ssä säädetään tietojen salassapitovelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan henkilön, joka maksulaitoksen tai sen kanssa samaan ryhmään kuuluvan yrityksen, maksulaitoksen asiamiehen tai muun maksulaitoksen lukuun toimivan yrityksen toimielimen jäsenenä tai varajäsenenä tai niiden palveluksessa taikka niiden toimeksiannosta tehtävää suorittaessaan on saanut tietää maksulaitoksen tai sen kanssa samaan ryhmään kuuluvan yrityksen asiakkaan tai muun sen toimintaan liittyvän henkilön taloudellista asemaa tai yksityisen henkilökohtaisia oloja koskevan seikan taikka liike- tai ammattisalaisuuden, on velvollinen pitämään sen salassa, ellei se, jonka hyväksi vaitiolovelvollisuus on säädetty, anna suostumustaan sen ilmaisemiseen. Salassa pidettäviä tietoja ei saa antaa myöskään yhtiökokoukselle, osuuskunnan kokoukselle tai edustajistolle eikä kokoukseen osallistuvalla osakkeenomistajalle tai jäsenelle.

Maksulaitoksella ja sen kanssa samaan ryhmään kuuluvalla yrityksellä on sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään, velvollisuus antaa 37 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tie-

toja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada sellaisia tietoja.

Maksulaitoslain 38 §:ssä säädetään tietojen luovuttamisesta samaan konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yritykselle. Maksulaitoksella ja sen kanssa samaan luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tai sijoituspalvelulaissa (747/2012) tarkoitettuun konsolidointiryhmään kuuluvalla yrityksellä on sen estämättä, mitä salassapitovelvollisuudesta säädetään, oikeus antaa tämän lain 37 §:ssä tarkoitettuja tietoja samaan konserniin, konsolidointiryhmään tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla yhteisölle asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista, markkinointia sekä konsernin, konsolidointiryhmän tai rahoitus- ja vakuutusryhmittymän riskienhallintaa varten, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai vastaava salassapitovelvollisuus. Tietojen luovuttamisoikeus ei koske henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettujen arkaluonteisten tietojen luovuttamista eikä sellaisia tietoja, jotka perustuvat asiakkaan ja muun kuin ryhmittymään kuuluvan yrityksen välisten maksutietojen rekisteröintiin.

Maksulaitos ja maksulaitoksen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluva yritys voivat myös luovuttaa asiakasrekisterissään olevia markkinointia sekä asiakaspalvelua ja muuta asiakassuhteen hoitamista varten tarpeellisia tietoja sellaiselle yhteisölle, joka kuuluu maksulaitoksen kanssa samaan taloudelliseen yhteenliittymään, jos tietojen vastaanottajaa koskee tässä laissa säädetty tai sitä vastaava salassapitovelvollisuus. Tietojen luovuttamisoikeus ei koske henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettujen arkaluonteisten tietojen luovuttamista.

Salassapitovelvollisuuden rikkominen on säädetty rangaistavaksi 50 §:ssä. Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 ja 2 §:n mukaan, jollei muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

2.1.3 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

Uusi laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017), jäljempänä *rahanpesulaki*, tuli voimaan 3 päivänä heinäkuuta 2017. Lain 4 luvun 1 §:n mukaan ilmoitusvelvollisen on täytettyään 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden viipymättä ilmoitettava rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävästä liiketoimesta tai terrorismin rahoittamisen epäilystä. Säännöksen 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki epäilyn selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on vastattava rahanpesun selvittelykeskuksen tietopyyntöihin sen asettamassa kohtuullisessa määräajassa.

Lain 4 luvun 3 §:ssä säädetään epäilyttäviä liiketoimia koskevien tietojen säilyttämisestä. Säännöksen 2 momentin mukaan rekisteröidyllä ei ole oikeutta tarkastaa epäilyttäviä liiketoimia koskevia tietoja eikä 3 luvun 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden täyttämiseksi hankittuja tietoja ja asiakirjoja. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa näiden tietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

Lain 4 luvun 4 §:ssä säädetään ilmoitusvelvollisen epäilyttäviä liiketoimia koskevasta salassapitovelvollisuudesta ja salassapitovelvollisuutta koskevista poikkeuksista. Ilmoitusvelvollinen ei saa paljastaa ilmoituksen tekemistä tai selvittelyä sille, johon epäily kohdistuu, eikä muulle henkilölle. Salassapitovelvollisuus koskee myös ilmoitusvelvollisen palveluksessa olevaa sekä sitä, joka on saanut salassa pidettäviä tietoja mainitun säännöksen nojalla.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädetään salassapitovelvollisuutta koskevista poikkeuksista. Ilmoitusvelvollinen saa salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa tiedon siitä, että ilmoitus on tehty, ja tiedon ilmoituksen sisällöstä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annettussa laissa (699/2004) tarkoitettulle samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle. Tieto voidaan luovuttaa myös samaan rahoitus- ja vakuutusryhmittymään kuuluvalla muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle yhteisölle, jos yhteisöä koskevat tätä lakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisessa. Ilmoitusvelvollinen saa salassapitovelvollisuuden estämättä luovuttaa tiedon siitä, että ilmoitus on tehty, Suomessa tai toisessa ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, joka on osallisena sellaisessa yksittäisessä liiketoimessa, joka liittyy siihen asiakkaaseen ja liiketoimeen, jota ilmoitus koskee. Samoilla edellytyksillä tieto voidaan luovuttaa myös muussa kuin ETA-valtiossa toimiluvan saaneelle 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulle ilmoitusvelvolliselle, jos tiedon vastaanottajaa koskee rahanpesulakia vastaavat velvollisuudet ja yhteisöä valvotaan näiden velvollisuuksien noudattamisesta sekä jos tiedon vastaanottajaa koskee lisäksi henkilötietolakia vastaavat henkilötietojen suojaa koskevat velvollisuudet.

2.1.4 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta

Rahanpesulain yhteydessä säädettiin myös uusi laki rahanpesun selvittelykeskuksesta (445/2017). Lain 4 §:n mukaan rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita, taloudellista asemaa tai verotustietoja koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystöön kuuluva poliisimies.

Rahanpesun selvittelykeskuksella on 4 §:n 2 momentin nojalla oikeus saada maksutta yksityiseltä yhteisöltä, säätiöltä ja henkilöltä selvittelykeskuksessa työskentelevän päällystöön kuuluvan poliisimiehen kirjallisesta pyynnöstä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toiminnantarkastajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan salassapitovelvollisuuden estämättä. Tietoja saa luovuttaa rahanpesun selvittelykeskukselle tietojoukkona tai sähköisesti.

Rahanpesun selvittelykeskuksesta annettu laki sisältää viittauksen sekä henkilötietolakiin että henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annettuun lakiin (761/2003). Rahanpesun selvittelykeskuksen osalta yleisesti sovellettava henkilötietojen käsittelyä koskeva säädös olisi tilanteesta riippuen joko EU:n yleinen tietosuojasetus tai lakiehdotus henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (HE 31/2018 vp) sen mukaisesti, missä tietojärjestelmässä henkilötietoja käsiteltäisiin tai minkä viranomaisen kanssa rahanpesun selvittelykeskus tekisi yhteistyötä.

2.1.5 Laki Finanssivalvonnasta

Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 18 §:n 1 momentin nojalla valvottavan ja muun finanssimarkkinoilla toimivan on salassapitosäännösten estämättä toimitettava ilman aiheutonta viivytystä Finanssivalvonnalle sen pyytämät tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen Finanssivalvonnalle laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Vastaava velvollisuus on sillä, jolla on kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettu määräysvalta valvottavassa tai muussa

HE 167/2018 vp

finanssimarkkinoilla toimivassa tai joka on valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan määräysvallassa.

Finanssivalvonnalla on oikeus saada tietoa myös muulta henkilöltä. Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada 19 §:n mukaan seuraavilta henkilöiltä kaikki niiden hallussa olevat valvottavaa tai muuta finanssimarkkinoilla toimivaa koskevat sellaiset tiedot, jotka ovat tarpeen Finanssivalvonnalle laissa säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi:

- 1) valvottavan ja muun finanssimarkkinoilla toimivan tilintarkastajalta;
- 2) valvottavassa tai muussa finanssimarkkinoilla toimivassa kirjanpitolain 1 luvun 5 §:ssä tarkoitettua määräysvaltaa käyttävän tilintarkastajalta;
- 3) valvottavan tai muun finanssimarkkinoilla toimivan määräysvallassa olevan tilintarkastajalta.

Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada yksilöityä valvontatointa varten valvonnan kannalta välttämättömiä tietoja muulta kuin edellä tarkoitettulta, jolla voidaan perustellusta syystä olettaa olevan valvontatoimen kannalta tarpeellista tietoa.

Finanssivalvonnalla on lain 21 §:n nojalla markkinoiden väärinkäyttöön liittyvä erityinen tietojensaantioikeus. Säännöksen mukaan Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valvottavalta ja muulta finanssimarkkinoilla toimivalta sekä näiden hallituksen jäseneltä, toimitusjohtajalta ja palveluksessa olevalta tiedot, jotka ovat tarpeen markkinoiden väärinkäyttöä, säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena olevan arvopaperin arvoon vaikuttavien tietojen julkistamista tai säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä tapahtuvaa kaupankäyntiä koskevien markkinoiden väärinkäyttöasetuksen, arvopaperimarkkinalain (746/2012) tai kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetun lain (1070/2017) säännösten taikka näiden nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvomiseksi, jos tiedot liittyvät:

- 1) säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena olevaan arvopaperiin;
- 2) säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteeksi haettuun arvopaperiin;
- 3) arvopaperiin, jonka arvo määräytyy säännellyllä markkinalla tai monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena olevan arvopaperin perusteella;
- 4) 1—3 kohdassa tarkoitettun arvopaperin liikkeeseenlaskijaan;
- 5) 1—3 kohdassa tarkoitettulla arvopaperilla tehtyihin liiketoimiin tai toimeksiantoihin.

Finanssivalvonnalla on oikeus saada yksilöityä liiketointa koskevia valvonnan kannalta välttämättömiä tietoja myös siltä:

- 1) joka toimii valvottavan ja muun finanssimarkkinoilla toimivan lukuun tai puolesta;
- 2) joka on osallinen sellaiseen liiketoimeen tai toimeksiantoon, joka koskee edellä tarkoitettua arvopaperia;

3) jolla muuten voidaan perustellusta syystä olettaa olevan 1 momentissa tarkoitettua tietoa.

Finanssivalvonnalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada myös markkinoiden väärinkäyttöasetuksen ja viitearvoasetuksen valvonnan kannalta tarpeellisia vakiomuotoisia tietoja hyödykejohtannaisiin liittyvillä spot-markkinoilla toimivilta markkinaosapuolilta, raportteja liiketoimista sekä päästä suoraan kaupankävijöiden järjestelmiin.

Finanssivalvonnasta annetun lain 23 §:n nojalla Finanssivalvonnalla on oikeus saada tietoja myös muusta yrityksestä kuin valvottavasta. Luvun valvottavaa koskevia säännöksiä sovelletaan myös sellaiseen muuhun suomalaiseen yritykseen, joka kuuluu valvottavan kanssa samaan ryhmittymään, jonka ryhmävalvonnasta Finanssivalvonta vastaa taikka joka on valvottavan osakkuusyritys tai, jos valvottava on eläkesäätiö tai eläkekassa, eläkesäätiön tai eläkekassan perustanut työnantaja. Finanssivalvonnalla on lisäksi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valvottavalta tämän kanssa samaan ryhmittymään kuuluvaa ulkomaista yritystä ja valvottavan ulkomaista osakkuusyritystä koskevat vastaavat tiedot siinä laajuudessa kuin on tarpeen Finanssivalvonnalle laissa säädetyn valvontatehtävän hoitamiseksi.

Lain 63 §:n mukaan Finanssivalvonta voi ulkomaisen ETA-valvontaviranomaisen pyynnöstä suorittaa tarkastuksen sellaisessa Suomessa olevassa yrityksessä, joka kuuluu ulkomaiseen ETA-ryhmittymään. Finanssivalvonnan tietojensaanti- ja tarkastusoikeuteen sovelletaan, mitä 18 ja 24 §:ssä säädetään. Finanssivalvonta voi antaa pyynnön esittäneelle valvontaviranomaiselle luvan osallistua tarkastukseen.

Jos Finanssivalvonta aikoo tarkastaa toisessa ETA-valtiossa sijaitsevaa yritystä, joka kuuluu sellaiseen ryhmittymään, jonka ryhmävalvonnasta Finanssivalvonta vastaa, sen on pyydettävä 64 §:n nojalla kyseisen valtion valvontaviranomaista tekemään tarkastus. Finanssivalvonnalla on oikeus itse tehdä tarkastus tai osallistua tarkastukseen, jos pyynnön vastaanottanut viranomainen sen sallii.

2.1.6 Laki verotusmenettelystä

Verotusmenettelystä annetun lain (1558/1995) 2 luvussa säädetään verovelvollisen ilmoittamisvelvollisuudesta ja 3 luvussa sivullisen ilmoittamisvelvollisuudesta. Lain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot maksumistaan tai välittämistään rahanarvoisista suorituksista, niiden oikaisuksista, saajista ja suoritusten perusteista. Rahanarvoisella suorituksella tarkoitetaan muun muassa palkkaa, luontoistua ja palkkiota sekä työstä, tehtävästä tai palveluksesta maksettua korvausta sekä palkintoa, apurahaa, stipendiä, tunnustuspalkintoa, opintotukea, kustannusten korvausta, eläkettä, pitkäaikaissäästämissopimukseen perustuvaa suoritusta ja veronalaista tuloa, sosiaalietuutta, osinkoa, osakaslainaa, rahasto-osuuden tuottoa, korkoa, vuokraa ja vakuutuskorvausta sekä tekijänoikeudesta, patentista, kaivosoikeudesta tai muusta sen kaltaisesta oikeudesta maksettua korvausta. Tiedot on toimitettava Verohallinnolle, vaikka suoritus olisi maksettu ennakonpidätystä toimittamatta taikka suoritus olisi maksettu tai välitetty rajoitetusti verovelvolliselle, taikka kyseinen tulo olisi saajalleen verosta vapaa.

Lain 15 §:n 4 momentissa säädetään rahoitusmarkkinoilla toimivien yritysten ilmoitusvelvollisuudesta. Sijoituspalvelulaissa tarkoitettua sijoituspalveluyrityksen, ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen ja muun sanotussa laissa tarkoitettua sijoituspalvelun tarjoajan, vakuutusyhtiölaissa (521/2008) tarkoitettua vakuutusyhtiön, ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995) tarkoitettua sivuliikkeen ja pääasiamiehen sekä vakuutusyhdistyslaissa (1250/1987) tarkoitettua vakuutusyhdistyksen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot tekemistään ja välittämistään arvopaperikaupoista, kauppojen osapuolista ja maksetuista

kauppahinnoista sekä tekemistään ja välittämistään yhteissijoitusyritysten osuuksien merkinnöistä ja lunastuksista siltä osin kuin tietoja ei ole toimitettu verotusmenettelystä annetun lain 17 §:n 1 momentin nojalla.

Pykälän 4 momentissa tarkoitettujen tiedonantovelvollisten on toimitettava Verohallinnolle tarpeelliset tiedot myös johdannaissovimuksesta, jolla käydään kauppaa kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla tai muulla säännellyllä ja viranomaisen valvonnassa olevalla markkinalla, ja sijoituspalvelulain 1 luvun 14 §:n 3—9 kohdassa tarkoitettua ja muusta johdannaissovimuksesta sekä sopimuksen osapuolista.

Arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa (348/2017) tarkoitettujen selvitysyhteisön on toimitettava 15 §:n 6 momentin mukaisesti Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot selvittämistään oman pääoman ehtoisia arvopapereita koskevista takaisinosto- ja lainaussopimuksista, niihin perustuvista tuloverolain 31 §:n 5 momentissa tarkoitetuista sijaisosingoista sekä sijaisosinkojen maksajista ja saajista. Sijoituspalveluyrityksen, ulkomaisen sijoituspalveluyrityksen ja muun sijoituspalvelun tarjoajan on annettava tässä momentissa tarkoitettujen asiakkaisensa lukuun tekemistään takaisinosto- ja lainaussopimuksista.

Lain 17 §:ssä säädetään muita tietoja koskeva sivullisen yleisestä tiedonantovelvollisuudesta. Pykälän 1 momentin mukaan rahastoyhtiön, ulkomaisen rahastoyhtiön Suomessa olevan sivuliikkeen ja sellaisen ulkomaisen rahastoyhtiön, joka hallinnoi Suomeen perustettua sijoitusrahastoa, on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot verovelvollisen omistamista sekä verovelvolliselta lunastetuista sijoitusrahaston rahasto-osuuksista sekä yhteissijoitusyrityksen osuuksista. Lisäksi on annettava tarvittavat tiedot lunastettujen rahasto-osuuksien ja yhteissijoitusyritysten osuuksien hankintahinnasta ja hankinta-ajankohdasta sekä merkinnän ja lunastuksen yhteydessä perityistä kuluista siltä osin kuin nämä tiedot ovat tiedonantovelvollisella.

Säännöksen 2 momentin nojalla arvopaperikeskuksen on toimitettava Verohallinnolle verotusta varten tarpeelliset tiedot arvo-osuusjärjestelmään kuuluvista arvo-osuuksista, arvo-osuusrekisterin tietojen mukaisista omistajista sekä tuoton saajista. Pörssiyrityksen, jonka osakkeet eivät ole arvo-osuusjärjestelmässä, on ilmoitettava osakeluettelosta vastaavat tiedot Verohallinnolle. Jos arvo-osuuden haltijaksi on arvo-osuusrekisteriin merkitty hallintarekisteröinnin hoitaja, tiedonantovelvollisuutta ei ole.

Lain 17 a §:ssä säädetään sivullisen yleinen tiedonantovelvollisuus FATCA-sopimuksen (SopS 25/2015) täytäntöönpanon johdosta ja 17 b §:ssä sivullisen yleisestä tiedonantovelvollisuudesta hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin 2011/16/EU johdosta. Lain 17 c § koskee finanssilaitosten yleistä tiedonantovelvollisuutta finanssitileistä. Säännöksen mukaan 17 b §:ssä tarkoitettua raportoivan suomalaisen finanssilaitoksen on annettava Verohallinnolle mainitussa pykälässä tarkoitettujen tietojen lisäksi myös raportoitavaa tiliä vastaavista finanssitileistä tai tieto siitä, että sellaisia tilejä ei ole, niiden henkilöiden osalta, joiden asuinpaikka verotuksessa on Euroopan unionin ulkopuolella. Raportoivan suomalaisen finanssilaitoksen on finanssitilien tutkimisessa ja tunnistamisessa noudatettava mainitussa pykälässä raportoitaville finanssilaitoksille asetettuja velvoitteita ja mainitussa pykälässä tarkoitettua huolellisuusmenettelyä.

Sivullisen erityisestä tiedonantovelvollisuudesta säädetään 19 §:ssä. Jokaisen on annettava Verohallinnon kehotuksesta nimen, pankkitilin numeron, tilitapahtuman tai muun vastaavan yksilöinnin perusteella tietoja, jotka saattavat olla tarpeen muun verovelvollisen verotusta tai muutoksenhakua koskevan asian käsittelyä varten ja jotka selviävät hänen hallussaan olevista asiakirjoista tai muutoin ovat hänen tiedossaan, jollei hänellä lain mukaan ole oikeutta kieltäytyä

todistamasta asiasta. Verotukseen vaikuttavia, taloudellista asemaa koskevia tietoja ei kuitenkaan saa kieltäytyä antamasta. Lain 19 §:n mukaista erityistä tiedonantovelvollisuutta täydentää lain 23 §. Viimeksi mainitun säännöksen 1 momentin mukaan Verohallinnolla on oikeus tarkastaa kaikki ne asiakirjat, joista edellä tässä luvussa tarkoitettuja tietoja voi olla saatavissa ja jotka ovat tarpeen tässä luvussa säädettyjen ilmoittamis- ja huolellisuusvelvoitteiden valvomiseksi.

Tiedonantovelvollisen on yksilöitävä 22 §:n 1 momentin mukaan tiedon kohteena oleva nimen lisäksi henkilötunnuksella tai yritys- ja yhteisötunnuksella tai, jos näitä tietoja ei ole, tiedonantovelvollisen hallussa olevilla muilla tunnistus- ja yhteystiedoilla.

2.1.7 Laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta

Lain verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta (1346/1999) 10 §:n mukaan Verohallinto saa käyttää ja käsitellä tiettyä verotusasiaa varten saamiaan ja laatimiaan verotustietoja muidenkin Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 2 §:n mukaisten tehtävien suorittamiseksi henkilötietojen suojaaja ja asiakirjojen salassapitoa koskevien säännösten estämättä.

Lain 12 §:ssä säädetään, että mainitun lain nojalla annettuja, salassa pidettäviä verotustietoja saa käyttää ja käsitellä ainoastaan siinä tarkoituksessa, johon ne on annettu, jollei muualla laissa toisin säädetä. Tietoja voidaan tämän lain nojalla antaa teknisen käyttöyhteyden avulla vain, jos tietojen saaja on esittänyt hyväksyttävän selvityksen siitä, että tietojen käyttö ja suojaus on järjestetty asianmukaisesti.

Lain 18 §:n mukaan Verohallinto voi salassapitosäännösten estämättä antaa omasta aloitteestaan verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen 1 momentin 6 kohdan mukaan rahanpesun selvittelykeskukselle verovalvonnan yhteydessä havaituista epäilyttävistä liiketoimista tai kun voidaan epäillä liiketoimeen sisältyviä varoja käytettävän terrorismin rahoittamiseen tai sen rangaistavaan yritykseen. Lisäksi momentin 12 kohdan mukaan Finanssivalvonnalle ja Patentti- ja rekisterihallitukselle voidaan luovuttaa sellaisia verovalvonnassa havaittuja tietoja, joilla saattaa olla merkitystä niiden valvoessa rahanpesulain 3 luvussa säädettyjä velvoitteita asiakkaan tuntemisesta.

Verohallinto voi 18 §:n 2 momentin mukaisesti salassapitovelvollisuuden estämättä antaa omasta aloitteestaan syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille Verohallinnosta annetun lain 18 §:ssä mainittujen rikosten esitutkintaa, syytteenpanoa ja tuomioistuinkäsittelyä varten tarvittavat verotustiedot.

Säännöksen nojalla saatuja salassa pidettäviä tietoja voidaan antaa edelleen rikosten selvittämistä ja syytteenpanoa varten. Tiedot tulee hävittää heti, kun niitä ei tarvita, jos niitä tehtävän erityisen luonteen vuoksi ei tarvitse säilyttää pysyvästi.

Lain 19 §:ssä säädetään tietojen antamisesta syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille. Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa yksittäistapauksessa pyynnöstä verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

1) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille rikosten ennalta estämistä, selvittämistä sekä syytteenpanoa varten;

2) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille liiketoimintakiellon määräämistä tai pidentämistä koskevaa tutkintaa varten ja poliisille liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa varten;

3) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille sekä tuomioistuimille rikoslain 2 a luvun 2 §:ssä säädetyn päiväsakon suuruuden määrittämistä varten; tiedot voidaan antaa asianomaisen suostumuksesta myös teknisen käyttöyhteyden avulla.

Lain 20 §:n 1 momentin 8 kohdan nojalla Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa pyynnöstä Finanssivalvonnalle ja Patentti- ja rekisterihallitukselle sellaisia verotustietoja, jotka ovat välttämättömiä niiden valvoessa rahanpesulain 3 luvussa säädettyjä velvoitteita asiakkaan tuntemisesta.

2.1.8 Tullilaki

Tullilain (304/2016) 14 luvussa säädetään Tullin määrittämistä hallinnollisista seuraamuksista. Lain 95 §:ssä säädetty tullinkorotus liittyy muun muassa puutteellisesti tai myöhästyneenä annettuun tullilmoitukseen. Tulli voi määrätä 96 §:ssä tarkoitetun virhemaksun esimerkiksi silloin, jos 95 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettu viivästys koskee tullimenettelyä, jossa ei määrätä tullia tai jossa tullin määrä on vähäinen eikä tullinkorotusta ole määrätty.

Tullirikkomuksesta säädetään lain 99 §:ssä. Tullirikkomus voidaan määrätä vain, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta eikä teko ole rangaistava lievästi tulliselvitysrikkoksena. Tullirikkomuksesta ei kuitenkaan tuomita, jos asiassa on määrätty tullinkorotus tai virhemaksu. Säännöksen mukaan tullirikkomuksesta voidaan tuomita sakkorangaistukseen henkilö, joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta rikko

1) koodeksissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa säädettyä tullilmoituksen tai muun tulliverotusta varten annettavan tiedon tai asiakirjan antamista, tavaroiden tuontia unionin tullialueelle tai vientiä unionin tullialueelta, tavaroiden esittämistä Tullille, saapumisen yleisilmoitusta, poistumisen yleisilmoitusta, tullimenettelyn päättämistä, Tullille esitettyjen tavaroiden purkamista tai lastaamista, tavaroiden väliaikaista varastointia tai siirtämistä pois tullivalvonnasta, tulliviranomaisen tavaroihin, pakkauksiin tai kuljetusvälineisiin kiinnittämien tunnisteen poistamista tai hävittämistä, tavaroiden hävittämistä koodeksin 197 artiklan mukaisesti taikka tavaroiden valtiolle luovuttamista koskevaa menettelyä koskevaa velvollisuutta,

2) määräästä, jonka Tulli on antanut 47 §:n perusteella tullittomien tavaroiden tilitykseen liittyvistä menettelyistä, 50 §:n perusteella tavarain kuljetusreiteistä tai 52 §:n perusteella tulliselvityksessä sovellettavista muodollisuuksista,

3) tämän lain 51 §:ssä säädettyä tavarain ilmoittamisvelvollisuutta.

Lain 102 § koskee tiedonantovelvollisuutta Tullille. Henkilön, jota tullitoimenpide koskee suoraan tai välillisesti, on annettava Tullille sen pyynnöstä ja asetuksessa määrääjässä kaikki tullitoimenpiteen suorittamiseksi tarvittavat tuojaa, viejää, muuta asianosaista, tavaraa, kulkuneuvoa, matkustajaa ja kulkuneuvon henkilökuntaa koskevat asiakirjat ja tiedot.

Pykälän 2 momentin mukaan henkilön, jolla on hallussaan toisen tulliverotusta tai siitä johtuvaa muutoksenhakua koskevaa asiaa varten tarpeellisia tietoja, on annettava ne Tullille sen kehotuksesta määrääjässä. Tiedonantovelvollisuus ei koske tietoja, jotka koskevat asiaa, josta henkilöllä on lain mukaan oikeus kieltäytyä todistamasta. Taloudellista asemaa koskevia tietoja ei kuitenkaan saa kieltäytyä antamasta.

2.1.9 Laki rikostorjunnasta Tullissa

Tullin tehtävänä oleviin toimiin tullirikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja tullirikoksista epäiltyjen syytteeseen saattamiseksi sovelletaan lakia rikostorjunnasta Tullissa (623/2015). Lain 2 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan Tullilla on oikeus saada yksityiseltä tai julkiselta yhteisöltä tai henkilöltä yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen tai hallintoneuvoston jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsuuden estämättä tarvittavat tiedot tullirikoksen estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi. Tullilla on vastaava oikeus saada välttämättömät tiedot liiketoimintakiellon määrittämisen edellytysten selvittämiseksi.

2.1.10 Poliisilaki

Poliisilain (872/2011) 4 luvun 2 §:ssä säädetään tietojen saannista viranomaiselta. Pykälän 1 momentin mukaan poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset tiedot ja asiakirjat maksutta ja salassapitovelvollisuuden estämättä, jollei sellaisen tiedon tai asiakirjan antamista poliisille tai tietojen käyttöä todisteena ole laissa nimenomaisesti kielletty tai rajoitettu.

Luvun 3 § koskee tietojen saantia yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Pykälän 1 momentissa säädetään, että poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsuuden estämättä. Poliisilla on sama oikeus saada 6 luvussa tarkoitettussa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

2.1.11 Laki henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa

Lakia henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa sovelletaan poliisilain 1 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseksi tarpeellisten henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn ja muuhun henkilötietojen käsittelyyn silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa. Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolain ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki*, siltä osin kuin mainitussa laissa tai muussa laissa ei toisin säädetä.

Lain 44 §:ssä säädetään rekisteröidyn tarkastusoikeudesta. Säännöksen mukaan tarkastusoikeuden toteuttamiseen sovelletaan henkilötietolain 26 ja 28 §:ää. Rekisterinpitäjä antaa tiedot tarkastamista varten. Rekisterinpitäjän määräämä muukin poliisiyksikkö voi antaa tiedot tarkastamista varten poliisin valtakunnalliseen käyttöön perustetusta henkilörekisteristä. Poliisiyksikön on nimettävä riittävä määrä henkilöitä, jotka päättävät tarkastusoikeuden toteuttamisesta ja siihen liittyvästä tietojen antamisesta.

Rekisteröidyn on tarkastusoikeutta käyttäessään esitettävä tätä tarkoittava pyyntö henkilökohtaisesti rekisterinpitäjälle tai muulle edellä tarkoitettulle poliisiyksikölle ja todistettava henkilöllisyytensä.

Tarkastusoikeuden rajoittamisesta säädetään lain 45 §:ssä. Tarkastusoikeutta ei ole lainkaan:

- 1) epäiltyjen tietojärjestelmän tietoihin;
- 2) suojelupoliisin toiminnallisen tietojärjestelmän tietoihin;
- 3) Schengenin tietojärjestelmän salaista tarkkailua ja erityistarkastuksia koskeviin tietoihin;

4) poliisin henkilörekistereihin sisältyviin henkilöä tai tekoa koskeviin luokitus-, tarkkailu- tai tietolähdetietoihin taikka rikosten sarjoittamiseen ja tekniseen tutkintaan käytettäviin tietoihin;

5) tietoihin, jotka on saatu poliisilain 5 luvun, pakkokeinolain 10 luvun sekä sähköisen viestinnän tietosuojalain 36 §:n mukaisia tiedonhankintamenetelmiä käyttäen;

6) 2 §:n 3 momentin 11 kohdassa tarkoitettuihin havaintotietoihin.

Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa 45 §:n 1 momentissa tarkoitettujen, rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden. Tarkastusoikeuden rajoituksiin sovelletaan lisäksi henkilötietolain 27 §:ää.

2.1.12 Ulosottokaari

Ulosottokaaren 1 luvun 24 §:ssä säädetään ulosoton tietojärjestelmästä ja ulosottorekisteristä. Ulosoton tietojärjestelmä on ulosottoviranomaisille kuuluvien tehtävien hoitamista varten perustettu ja ulosottoviranomaisten valtakunnalliseen käyttöön tarkoitettu automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidettävä tietojärjestelmä. Valtakunnanvoudinvirasto huolehtii tietojärjestelmän ylläpitämisestä ja kehittämisestä.

Ulosottorekisteriä varten kerättyjen ja siihen talletettujen henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan henkilötietolakia, jollei ulosottolaissa toisin säädetä. Jos henkilötietolain mukainen rekisteröidyn tarkastusoikeus tuntuvasti vaikeuttaisi täytäntöönpanoa, tarkastusoikeutta voidaan tarpeellisin osin 1 luvun 28 §:n 1 momentin nojalla lykätä, kunnes tarvittavat ulosmittaukset tai muut täytäntöönpanotoimet on suoritettu ja omaisuus on otettu ulosottomiehen haltuun. Tarkastusoikeutta voidaan lykätä kuitenkin enintään kuusi kuukautta tarkastusoikeutta koskevan pyynnön esittämisestä. Jos tarkastusoikeutta on lykätty, tietosuojavaltuutettu voi sen lisäksi, mitä muualla säädetään, rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisterissä olevien rekisteröityä koskevien tietojen lainmukaisuuden.

Ulosottokaaren 1 luvun 34 § koskee asianosaiselle annettavaa tulostetta. Säännöksen mukaan henkilölle, joka on tai on ollut vastaajana tai hakijana ulosottoasiassa, tulee pyynnöstä antaa muut kuin henkilötunnusta ja yhteystietoja sekä tilitysosoitetta koskevat asianhallintatiedot sisältävä tietojärjestelmän tuloste edeltävien neljän vuoden ajalta ja tarvittaessa tätä pitemmältä ajalta. Takaajalla ja muulla, jonka maksuvelvollisuuteen tietyn saatavan vanhentumisella ja määrällä saattaa olla merkitystä, on vastaava oikeus kyseisen saatavan osalta. Mitä tässä säädetään, ei vaikuta asianosaisen oikeuteen saada tietoja julkisuuslain nojalla.

Ulosottokaaren 3 luvun 64 § on yleinen säännös sivullisen ja viranomaisen tiedonantovelvollisuudesta. Sen lisäksi, mitä muussa laissa säädetään, ulosottomiehellä on oikeus salassapitosäännösten estämättä maksutta saada jäljempänä säädettyt tiedot, asiakirjat ja aineistot, jos ne ovat yksittäisessä ulosottoasiassa välttämättömiä täytäntöönpanoa varten. Välttämättömyyden arvioi ulosottomies. Tiedot voidaan antaa teknisen käyttöyhteyden avulla. Valtion varoista voidaan maksaa korvausta käyttöyhteyden perustamisesta ja ylläpidosta aiheutuvista kustannuksista.

Valtakunnanvoudinvirastolla on oikeus saada 3 luvun 64 §:n 1 momentissa tarkoitettuja tietoja siinä mainituin ehdoin ja luovuttaa niitä ulosottomiehille käytettäväksi yksittäisissä ulosottoasioissa, jos tällainen keskitetty tietojen hankkiminen on tarkoituksenmukaista.

Arkaluontoisista henkilötiedoista säädetään 3 luvun 65 §:ssä. Säännöksen mukaan sivulliselta tietojen hankittaessa on vältettävä sitä, että ulosottomiehen haltuun joutuu ulosottoasiaan kuu-

HE 167/2018 vp

lumattomia henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja, lukuun ottamatta tietoja velallisen saamista sosiaalihuollon etuuksista. Ulosottomiehellä on oikeus saada säädetyt tiedot, vaikka samalla paljastuu tietoja myös ulkopuolisen taloudellisesta asemasta, jollei tietoja ole muulla tavoin saatavissa.

Lain 3 luvun 66 §:n 1 momentissa säädetään sivullisen tietojenantovelvollisuudesta. Sivullisen on kysyttäessä ilmoitettava ulosottomiehelle:

- 1) onko hänellä velalliselle kuuluvaa omaisuutta hallussaan tai muutoin määräysvallassaan ja omaisuuden laatu;
- 2) onko velallisella häneltä tai hänellä velalliselta saatavia ja saatavien peruste ja määrä sekä saatavia koskevien tilien maksuliike ja velallisella olevat tilin käyttöoikeudet;
- 3) onko hän tehnyt velallisen kanssa tai tämän hyväksi sellaisen oikeustoimen, jolla saattaa olla merkitystä etsittäessä velallisen omaisuutta, ja oikeustoimen sisältö;
- 4) velallisen saamaa tuloa ja luontoisetuja koskevat tiedot, työaikaa koskevat tiedot, tulon maksamisen perusteet sekä velallisen yhteystiedot, jotka hänellä on tiedossaan työnantajana tai tulon maksajana;
- 5) velallisen osoite- ja puhelintiedot samoin kuin muut yhteystiedot, jotka hänellä on tele- tai postitoiminnan harjoittajana.

Mainitun säännöksen 3 momentin nojalla sivullinen on velvollinen ulosottomiehen kehotuksesta esittämään 1 momentissa tarkoitettua seikkaa koskevan sopimus- tai muun asiakirjan sekä siihen välittömästi liittyvän muun aineiston. Ulosottomiehellä on oikeus ottaa asiakirjasta ja aineistosta jäljennös. Luotto-, rahoitus- tai vakuutuslaitos ei saa muulle kuin viranomaiselle ilmaista, onko ulosottomies tehnyt tässä pykälässä tarkoitettua tiedustelun.

Ulosottoviranomaisen asiakirjan julkisuudesta on säädetty erikseen 3 luvun 69 §:ssä. Ulosottoviranomaisen asiakirjan julkisuudesta säädetään julkisuuslaissa. Sen lisäksi, mitä mainitussa tai muussa laissa säädetään ulosottoviranomaisen oikeudesta tai velvollisuudesta luovuttaa tietoja, ulosottoviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja niin kuin 3 luvun 70—73 §:ssä säädetään. Tietoja voidaan luovuttaa myös toiselle ulosottoviranomaiselle ulosottoasian hoitamista varten sekä oikeusministeriölle ja Valtakunnanvoudinvirastolle hallintotehtävien hoitamista varten. Ulosottorekisteriin talletettujen tietojen julkisuudesta ja luovuttamisesta säädetään ulosottokaaren 1 luvussa.

Ulosottokaaren 3 luvun 70 §:n 1 momentin nojalla ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja:

- 1) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikosten selvittämistä, esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuinkäsittelyä varten sekä törkeiden rikosten ennalta estämistä varten;
- 2) rahanpesun selvittelykeskukselle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;
- 3) syyttävaviranomaiselle sakon muuntorangaistuksen harkintaa varten;
- 4) suojelupoliisille ja pääesikunnalle turvallisuusselvitysten laatimiseksi turvallisuusselvityslain (726/2014) säädetyllä tavalla;

HE 167/2018 vp

5) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle liiketoimintakiellon määräämistä tai pidentämistä koskevaa tutkintaa varten ja poliisille liiketoimintakiellon noudattamisen valvontaa varten;

6) Tullille tullilaisissa säädetyn tehtävän hoitamista varten;

7) konkurssiasiamiehelle laissa säädettyjen tehtävien hoitamista varten;

8) Maahanmuuttovirastolle kansalaisuuslaissa (359/2003) säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Ulosottoviranomainen voi antaa tietoja veroviranomaisille ja julkisia tukia myöntäville ulosotokaaren 3 luvun 71 §:n mukaisesti. Ulosottoviranomainen saa yksittäistapauksessa antaa pyydettyä ulosottoviranomaisen asiakirjasta vastaajan tunniste- ja yhteystietoja sekä vastaajan taloudellista asemaa ja toimintaa koskevia tietoja, jos tiedot ovat tarpeen:

1) veroviranomaiselle verotusta koskevan asian käsittelyä varten; taikka

2) työttömyyspäivärahaa tai muita julkisia avustuksia, tukia tai muita etuuksia myöntävälle tai valvovalle viranomaiselle taikka julkisyhteisölle tai muulle yhteisölle tai säätiölle sellaisen asian käsittelyä varten.

Tietoa ei ilman erityistä syytä saa luovuttaa, jos asiakirjan laatimisesta on tietoa pyydettyäessä kulunut yli neljä vuotta. Tiedot tulee luovuttaa ensisijaisesti 1 luvussa säädetyllä tavalla ulosottorekisteristä. Tiedot voidaan luovuttaa sähköisessä muodossa.

Ulosottoviranomainen voi antaa tiedot myös oma-aloitteisesti. Tietojen oma-aloitteisen antamisen edellytyksistä säädetään 3 luvun 72 §:ssä.

Ulosotokaaren 3 luvun 73 §:ssä säädetään kiellosta luovuttaa eräitä tietoja. Ulosottomies ei saa luovuttaa tietoa, joka on olennaisin osin saatu:

1) henkilöltä, joka on siinä menettelyssä todistajana velvollinen tai oikeutettu kieltäytymään todistamasta siitä seikasta, jollei kieltäytymään oikeutettu anna luovuttamiseen suostumustaan;

2) velalliselta kysyttäessä 52 §:n 6—8 kohdassa tarkoitettua seikasta, jos vastauksesta käy ilmi, että velallinen on saattanut syyllistyä muuhun kuin ulosottomenettelyssä tehtyyn rikokseen, ja tiedon luovuttaminen saattaa hänet siinä menettelyssä syytteen vaaraan; tai

3) sivulliselta, jos tieto koskee sivullisen väärinkäytöksiä.

2.1.13 Laki aluehallintovirastoista

Laissa aluehallintovirastoista (896/2009) säädetään aluehallintovirastojen toimialoista ja tehtävistä. Laissa ei erikseen säädetä aluehallintovirastojen tietojensaantioikeudesta tai asiakkaan tietojen käsittelystä ja tietojen luovuttamisesta. Esimerkiksi Etelä-Suomen aluehallintoviraston tietojensaantioikeus rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan valvontatehtävässä määräytyy rahanpesulain ja hallintolain (434/2003) nojalla.

2.1.14 Laki asianajajista

HE 167/2018 vp

Asianajajista annetun lain (496/1958) 5 c §:n mukaan asianajaja tai hänen apulaisensa ei saa luvattomasti ilmaista sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- tai ammattisalaisuutta, josta hän tehtävässään on saanut tiedon. Rangaistus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Lain 6 §:n 1 momentin mukaan asianajajayhdistyksen hallituksen on valvottava, että asianajajat esiintyessään tuomioistuimessa tai muun viranomaisen luona sekä muussakin toiminnassaan täyttävät velvollisuutensa. Asianajajayhdistyksen hallitus tekee aluehallintovirastolle esityksen rahanpesulain 8 luvun 10 §:ssä tarkoitetun rikemaksun, julkisen varoituksen ja seuraamusmaksun määräämisestä. Asianajaja on velvollinen antamaan hallitukselle tiedot, joita tätä valvontaa varten tarvitaan. Asianajajan on myös sallittava hallituksen määräämän henkilön suorittaa tarkastus hänen toimistossaan, jos hallitus katsoo sen valvontaa varten tarpeelliseksi, sekä tällöin asianajajan on esitettävä ne asiakirjat, joiden tutkimista tarkastuksen toimittaminen edellyttää. Hallituksen jäsen ja tarkastuksen toimittaja eivät saa oikeudettomasti ilmaista sellaista salassa pidettävää tietoa, jonka he valvontaa suorittaessaan ovat saaneet tietää.

Pykälän 3 momentin nojalla asianajajayhdistyksen hallitus ja asianajaja ovat velvolliset antamaan oikeuskanslerille ne tiedot ja selvitykset, jotka ovat tarpeen hänelle tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamista varten.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 9 §:n 2 momentin mukaan sillä, jolla on tuomioistuimessa kuulusteltaessa asianosaisena todistelutarkoituksessa, todistajana tai asiantuntijana velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta, ei ole velvollisuutta luovuttaa esinettä tai asiakirjaa käytettäväksi todisteena taikka sallia katselmuksen toimittamista näytön hankkimiseksi salassa pidettävästä tai vaitiolo-oikeuden alaisesta tiedosta. Rikosasian vastaaja ja häneen 17 §:n 1 momentissa tarkoitettussa suhteessa oleva henkilö on kuitenkin velvollinen sallimaan katselmuksen toimittamisen.

Luvun 9 §:n 3 momentin mukaan jäljempänä luvussa säädetty velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta ei koske tietoa, jonka oikeudettomasta hankkimisesta, paljastamisesta tai käyttämisestä syyttäjä ajaa syytettä.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 13 §:n mukaan oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja taikka tulkki ei saa luvattomasti todistaa siitä, mitä hän on saanut tietää:

- 1) hoitaessaan oikeudenkäyntiin liittyvää tehtävää;
- 2) antaessaan oikeudellista neuvontaa päämiehen oikeudellisesta asemasta esitutkinnassa tai muussa oikeudenkäyntiä edeltävässä käsittelyvaiheessa;
- 3) antaessaan oikeudellista neuvontaa oikeudenkäynnin käynnistämiseksi tai sen välttämiseksi.

Tuomioistuimien voi velvoittaa muun 1 momentissa tarkoitetun henkilön kuin rikosasian vastaajan oikeudenkäyntiasiamiehen tai -avustajan tai tulkin todistamaan, jos syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankaran rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta.

Asianajaja tai luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetussa laissa tarkoitettu oikeudenkäyntiavustaja taikka julkinen oikeusavustaja ei saa luvattomasti todistaa yksityisen tai perheen salaisuudesta tai liike- tai ammattisalaisuudesta, josta hän on muussa kuin 1 momentissa tarkoitettussa tehtävässään saanut tiedon. Tuomioistuimien voi kuitenkin velvoittaa henkilön todis-

tamaan, jos syyttäjä ajaa syytettä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta, tai jos erittäin tärkeät syyt ottaen huomioon asian laatu, todisteen merkitys asian ratkaisemisen kannalta ja seuraukset sen esittämisestä sekä muut olosuhteet sitä vaativat.

Esitutkintalain 7 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan todistajan on totuudenmukaisesti ja mitään salaamatta ilmaistava, mitä hän tietää tutkittavasta asiasta. Jos hän kuitenkin olisi tutkittavaa rikosta koskevassa oikeudenkäynnissä oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 10—14 §:n, 16—21 §:n taikka 22 §:n 1 ja 2 momentin nojalla oikeutettu tai velvollinen kieltäytymään todistamasta, hän on vastaavasti oikeutettu tai velvollinen siihen myös esitutkinnassa. Pykälän 3 momentin mukaan todistaja on velvollinen myös esittämään hallussaan olevan, esitutkinnan kannalta merkityksellisen asiakirjan tai muun todistusaineiston, jos se voitaisiin pakkokeinolain 7 luvun 1 §:n mukaan takavarikoida eikä takavarikoimiselle ole mainitun luvun 3 §:ssä säädettyä estettä.

Pakkokeinolain 7 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan asiakirjaa tai muuta 1 §:ssä tarkoitettua kohdetta ei saa takavarikoida eikä jäljentää, jos se sisältää tietoa, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 10—14, 16, 20 tai 21 §:n nojalla on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta. Pykälän 2 momentissa säädetään, että jos salassapitovelvollisuus tai -oikeus perustuu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11 §:n 2 tai 3 momenttiin tai 13, 14, 16 tai 20 §:ään, edellytyksenä kiellolle 1 momentissa säädetyn lisäksi on, että kohde on mainitussa lainkohdassa tarkoitettun henkilön tai häneen mainitun luvun 22 §:n 2 momentissa tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön hallussa taikka sen hallussa, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus tai -oikeus on säädetty.

Asianajajan asiakasvaratilit kuuluvat asianajajan salassapitovelvollisuuden piiriin. Asiakasvaroja ovat asianajajan tai hänen toimistonsa hallussa olevat muille kuin asianajajalle tai hänen toimistolle kuuluvat raha- ja muut varat. Asiakasvaroja ovat esimerkiksi ne varat, jotka asianajaja on saanut tietyssä tehtävässä asiakkaansa puolesta joko kolmannelle suoritettavaksi tai muulla tavoin käytettäväksi. Asiakasvaroja ovat niin ikään rahavarat, arvopaperit ja -osuudet sekä varallisuusarvoiset esineet, jotka asianajaja on vastaanottanut kolmannelta asiakkaansa lukuun ja asiakkaalle tilitettäväksi taikka asiakkaan lukuun säilytettäväksi samoin kuin asianajajan määräyksenvaraista tehtävää hoitaessaan saamat varat.

Suomen Asianajajaliitto on vahvistanut asianajajien asiakasvarojen hoitoa koskevan ohjeen. Asianajaja on velvollinen pitämään asiakasvarat erillään omista ja toimistonsa varoista. Asiakasvarojen tilillä saa pitää vain asiakasvaroja. Asiakasvarojen tilistä on tehtävä pankille nimenomainen ja ulospäin (esimerkiksi tiliotteesta) näkyvä ilmoitus siitä, että tilillä olevat rahavarat eivät ole asianajotoimiston omaisuutta.

2.1.15 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta

Viranomaisten asiakirjat ovat julkisuuslain 1 §:n nojalla julkisia, jollei laissa erikseen toisin säädetä. Lain 22 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirja on pidettävä salassa, jos se on laissa säädetty salassa pidettäväksi tai jos viranomainen lain nojalla on määrännyt sen salassa pidettäväksi taikka jos se sisältää tietoja, joista on lailla säädetty vaitiolovelvollisuus.

Salassa pidettäviä asiakirjoja ovat lain 24 §:n nojalla muun muassa:

1) poliisille ja muille esitutkintaviranomaisille ja syyttäjälle sekä tarkastus- ja valvontaviranomaisille tehdyt ilmoitukset rikoksesta, esitutkintaa ja syyteharkintaa varten saadut ja laaditut asiakirjat sekä haastehakemus, haaste ja siihen annettu vastaus rikosasiassa, kunnes asia on ollut esillä tuomioistuimen istunnossa taikka kun syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta

tai kun asia on jätetty sikseen, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna rikoksen selvittämistä tai tutkinnan tarkoituksen toteutumista tai ilman painavaa syytä aiheuta asiaan osalliselle vahinkoa tai kärsimystä tai estä tuomioistuinta käyttämästä oikeuttaan määrätä asiakirjojen salassapidosta oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) mukaan;

2) poliisin ja muun esitutkintaviranomaisen rikosten ehkäisemistä tai niiden selvittämistä varten ylläpitämät rekisterit ja rikosten ehkäisemistä koskevat selvitykset samoin kuin henkilöllisyyden tai matkustusoikeuden todentamista tai varmentamista koskevan hallintoasian käsittelyssä saamat ja ottamat henkilön valokuvat ja muut henkilötuntemerkitiedot sekä henkilölle tai henkilökortille tai matkustusasiakirjalle annetut erityiset tunnisteet;

3) poliisin, Rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen sekä vankeinhoitoviranomaisen taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevia tietoja sisältävät asiakirjat, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi rikosten ehkäisemistä ja selvittämistä tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden taikka rangaistuslaitoksen järjestyksen ylläpitämistä;

4) rahoitusmarkkinoita ja vakuutustoimintaa valvovien sekä rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusjärjestelmien toimivuudesta vastaavien viranomaisten laissa säädettyjä tehtäviä varten laaditut selvitykset, joista ilmenee tietoja markkinoiden toimivuudesta tai rahoitus-, vakuutus- tai eläkelaitoksista tai niiden asiakkaista, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi vahinkoa tai haittaa rahoitus- tai vakuutusjärjestelmän luotettavuudelle ja toimivuudelle;

5) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta liiketoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi mainituille yhteisöille, laitoksille tai säätiöille taloudellista vahinkoa tai saattaisi toisen samanlaista tai muutoin kilpailevaa toimintaa harjoittavan julkisyhteisön tai yksityisen parempaan kilpailuasemaan tai heikentäisi julkisyhteisön tai 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön, laitoksen tai säätiön mahdollisuuksia edullisiin hankintoihin tai sijoitus-, rahoitus- ja velanhoitojärjestelyihin;

6) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista; ja

7) asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa, sekä ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät sellaisia tietoja, jotka ulosottorekisteriin merkittyinä olisivat ulosottokaaren mukaan salaisia, sekä tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisena ja ulosottoselvitys.

Lain 29 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen voi avata toiselle viranomaiselle teknisen käyttöyhteyden henkilörekisterinsä sellaisiin tietoihin, jotka toisen viranomaisen on laissa erikseen säädetyn velvollisuuden mukaan otettava päätöksenteossaan huomioon. Jos henkilötiedot on säädetty salassa pidettäväksi, käyttöyhteyden avulla saa hakea tietoja vain henkilöistä, jotka ovat antaneet siihen suostumuksensa, jollei salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta erikseen nimenomaisesti säädetä toisin.

2.1.16 Henkilötietolaki

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 9/2018 vp), jäljempänä *ehdotus tietosuoja-laiksi*. Ehdotettu tietosuoja-laki olisi yleislaki. Lailla täydennettäisiin EU:n yleistä tietosuoja-asetusta ja sitä olisi sovellettava yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa rinnakkain. Henkilötietojen suojaa koskevan sääntelyn aiheellinen sisältö seuraa pääosin suoraan EU:n yleisestä tietosuoja-asetuksesta. Tietosuoja-lailla täsmennettäisiin henkilötietojen käsittelyn oikeudellista perustaa, annettaisiin yleistä tietosuoja-asetusta täydentävät valvontaviranomaista koskevat säännökset ja säädettäisiin eräistä tietojen käsittelyyn liittyvistä erityistilanteista.

Hallituksen esityksessä EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi ehdotetaan poikkeusta EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen rekisteröidyn oikeuksia koskevan III luvun 12—22 artiklaan. Henkilötietolain 2 §:n 5 momentin mukaan rekisteröidyn oikeuksia koskevia säännöksiä ei sovelleta toimituksellisia tarkoituksia taikka taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn. Henkilötietolaissa säädettyjä rekisteröidyn oikeuksia ovat lain 24 §:n oikeus saada informaatioita henkilötietojen käsittelystä, lain 26 ja 28 §:ssä säädetty tarkastusoikeus, lain 29 §:n mukainen oikeus saada virheellinen tieto korjatuksi, automatisoidun päätöksenteon rajoittamista koskeva 31 § ja oikeus kieltää henkilötietojen käsittely suoramarkkinoinnissa ja muissa vastaavissa tarkoituksissa lain 30 §:n mukaisesti. Näitä oikeuksia vastaavat säännökset sisältyvät EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 13—17, 19 ja 21—22 artiklaan. EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen säännökset ovat henkilötietolain säännöksiä yksityiskohtaisempia kuitenkin myös tältä osin. Näillä poikkeuksilla säilytettäisiin nykytilaa vastaava tila.

2.1.17 Rikoslaki

Nykyinen henkilörekisteririkosta koskeva säännös ehdotetaan korvattavaksi uudella tietosuojarikosta koskevalla säännöksellä ehdotuksessa tietosuoja-laiksi. Rikoslain 38 luvun 9 §:n kaltainen hyvin laaja henkilötietojen käsittelyä koskeva kriminalisointi ei enää ole perusteltu. Yleisen tietosuoja-asetuksen sisältämien hallinnollisten seuraamusmaksujen myötä tietosuojalainsäädäntöä koskeva seuraamusjärjestelmä muuttuu perustavanlaatuisesti. Rikosoikeudellinen vastuu tulisi kyseeseen vain tilanteissa, joissa lainvastainen henkilötietojen käsittely ei olisi asetuksen nojalla hallinnollisten seuraamusmaksujen piirissä.

Voimassa olevan rikoslain 38 luvun 1 §:ssä on säädetty salassapitorikoksesta: joka laissa tai asetuksessa säädetyn taikka viranomaisen lain nojalla erikseen määräämän salassapitovelvollisuuden vastaisesti

1) paljastaa salassa pidettävän seikan, josta hän on asemassaan, toimessaan tai tehtävää suorittaessaan saanut tiedon, taikka

2) käyttää tällaista salaisuutta omaksi tai toisen hyödyksi,

on tuomittava, jollei teko ole rangaistava 40 luvun 5 §:n mukaan, salassapitorikoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Luvun 2 § koskee salassapitorikkomusta. Jos salassapitorikos, huomioon ottaen teon merkitys yksityisyyden tai luottamuksellisuuden suojan kannalta taikka muut rikokseen liittyvät seikat, on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikosentekijä on tuomittava salassapitorikkomuksesta sakkoon.

HE 167/2018 vp

Salassapitorikkomuksesta tuomitaan myös se, joka on syyllistynyt sellaiseen 1 §:ssä tarkoitettuun salassapitovelvollisuuden rikkomiseen, joka on erikseen säädetty salassapitorikkomuksena rangaistavaksi.

Lain 38 luvun 9 §:ssä säädetään henkilörekisteririkoksesta. Henkilörekisteririkoksesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi on tuomittava henkilö, joka tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta

1) käsittelee henkilötietoja vastoin henkilötietolain käyttötarkoitussidonnaisuutta, käsittelyn yleisiä edellytyksiä, henkilötietojen tarpeellisuutta tai virheettömyyttä, arkaluonteisia tietoja, henkilötunnusta tai henkilötietojen käsittelyä erityisiä tarkoituksia varten koskevia säännöksiä taikka rikkoo henkilötietojen käsittelyä koskevia erityissäännöksiä,

2) antaa rekisteröidylle väärän tai harhaanjohtavan tiedon estää tai yrittää estää rekisteröityä käyttämästä hänelle kuuluvaa tarkastusoikeutta tai

3) siirtää henkilötietoja Euroopan unionin tai Euroopan talousalueen ulkopuolisiin valtioihin henkilötietolain 5 luvun vastaisesti

ja siten loukkaa rekisteröidyn yksityisyyden suojaa tai aiheuttaa hänelle muuta vahinkoa tai olennaista haittaa.

Virkarikoksista säädetään rikoslain 40 luvussa ja sen 5 §:ssä virkasalaisuuden rikkomisesta ja tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta. Jos virkamies tahallaan palvelussuhteensa aikana tai sen päätyttyä oikeudettomasti

1) paljastaa sellaisen asiakirjan tai tiedon, joka julkisuuslain tai muun lain mukaan on salassa pidettävä tai jota ei lain mukaan saa ilmaista, taikka

2) käyttää omaksi tai toisen hyödyksi taikka toisen vahingoksi 1 kohdassa tarkoitettua asiakirjaa tai tietoa,

hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Jos virkamies huolimattomuudesta syyllistyy 40 luvun 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun tekkoon, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus sekä muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava, jollei teosta muualla säädetä ankarampaa rangaistusta, tuottamuksellisesta virkasalaisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virka-aseman väärinkäyttäminen on säädetty rangaistavaksi 40 luvun 7 §:ssä. Jos virkamies hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä taikka aiheuttaakseen toiselle haittaa tai vahinkoa

1) rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa osallistuessaan päätöksentekoon tai sen valmisteluun tai käyttäessään julkista valtaa muissa virkatehtävissään taikka

2) käyttää väärin asemaansa käskyvallassaan tai välittömässä valvonnassaan olevaan henkilöön nähden,

hänet on tuomittava virka-aseman väärinkäyttämisestä sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Jos virkamies virkaansa toimittaessaan tahallaan muulla kuin 40 luvussa tai 11 luvun 9 a §:ssä säädetyllä tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen, hänet on tuomittava virkavelvollisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi (40 luvun 9 §).

Virkamies voidaan tuomita myös viralta pantavaksi, jos hän on syylistynyt 40 luvun 9 §:n 1 momentissa mainittuun rikokseen rikkomalla jatkuvasti tai olennaisesti virkavelvollisuutensa, ja rikos osoittaa hänet ilmeisen sopimattomaksi tehtävänsä.

Tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta säädetään 40 luvun 10 §:ssä. Säännöksen mukaan virkamies on tuomittava tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta varoitukseen tai sakkoon, jos hän virkaansa toimittaessaan huolimattomuudesta muulla kuin 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla rikkoo virkatoiminnassa noudatettaviin säännöksiin tai määräyksiin perustuvan virkavelvollisuutensa, eikä teko huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

2.1.18 Tilintarkastuslaki

Tilintarkastuslain (1141/2015) 4 luvun 8 §:ssä säädetään tilintarkastajan salassapitovelvollisuudesta. Tilintarkastaja tai hänen apulaisensa ei saa ilmaista ulkopuoliselle tässä laissa tarkoitettua tehtävää suorittaessaan tietoonsa saamaa seikkaa, ellei pykälän 2 tai 3 momentissa toisin säädetä.

Salassapitovelvollisuus ei kuitenkaan koske 2 momentin mukaan seikkaa:

- 1) josta tilintarkastajan on ilmoitettava tai lausuttava lain tai Euroopan unionin tilintarkastusasetuksen nojalla;
- 2) jonka ilmaisemiseen se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, antaa suostumuksensa;
- 3) jonka viranomainen, tuomioistuin tai muu henkilö on lain perusteella oikeutettu saamaan tietoonsa; tai
- 4) joka on tullut yleiseen tietoon.

Salassapitovelvollisuus ei estä tilintarkastajaa tai tilintarkastusyhteisöä toimittamasta toiselle tilintarkastajalle tämän tilintarkastusta varten tarvitsemia tietoja (8 §:n 3 momentti).

2.1.19 Laki toimeentulotuesta ja ohjeistus

Lain toimeentulotuesta (1412/1997) 6 §:n mukaan toimeentulotuen määrä on mainitun lain mukaan määriteltävien menojen sekä käytettävissä olevien tulojen ja varojen erotus. Tulot ja varat otetaan huomioon 7 §:ssä tarkoitettua perustoimeentulotukea myönnettäessä. Lain 7 §:n

mukaan perustoimeentulotukea myönnettäessä otetaan huomioon perusosalla katettavat menot (perusosa) sekä muut perusmenot.

Lain 17 §:n mukaan toimeentulotuen hakijan, hänen perheenjäsenensä ja elatusvelvollisensa sekä tarvittaessa heidän huoltajansa ja edunvalvojansa on annettava perustoimeentulotuen myöntämiseksi Kansaneläkelaitokselle ja täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen myöntämiseksi kunnan toimielimelle kaikki tiedossaan olevat toimeentulotukeen vaikuttavat välttämättömät tiedot.

Tarkkaa määritelmää edellä mainituista välttämättömistä tiedoista ei ole lain tasolla säädetty eikä hallituksen esityksen perusteluissa kerrota, mitä esimerkiksi olisivat kyseiset välttämättömät tiedot. Sosiaali- ja terveysministeriö julkaisi vuonna 2001 oppaan toimentulotukilain soveltajille (*Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2001:7*). Oppaan 9.4 kappaleessa käsitellään lain 17 §:n asiakkaan tietojenanto- ja ilmoitusvelvollisuutta. Kappaleessa määritellään, että tällaisia välttämättömiä tietoja voivat olla muun muassa kuitit ja tositteet suoritetuista tai suoritettavista maksuista, tulo- ja pankkitiliositteet, vuokrasopimus ja vastaavat tukea myönnettäessä tarvittavat asiakirjat. Kansaneläkelaitoksen 4 päivänä huhtikuuta 2017 päivitettyjen sisäisten ohjeiden 1.6.4.1 kappaleessa tarkennetaan, että perustoimeentulohakemukseen tulospelvityksiksi tarvitaan:

- hakijan ja puolison tiliotteet ensimmäisessä hakemuksessa kahdelta viimeiseltä kuukaudelta;
- kopiot palkkalaskelmista kahdelta viimeiseltä kuukaudelta tai jatkohakemuksessa edeltävältä kuukaudelta;
- yrittäjän tulospelvitys siinä mainittuine liitteineen ja
- vero- tai ulosottoviranomaisen tosite veronpalautuksen ulosmittauksesta.

2.1.20 Laki eläkkeensaajan asumistuesta

Lain eläkkeensaajan asumistuesta (571/2007) 12 §:n 1 momentin mukaan asumistukea laskettaessa vuositulona otetaan huomioon hakijan ja hänen avio- tai avopuolionsa jatkuvasti tai vuosittain toistuvasti saamat bruttotulot lukuun ottamatta joitakin lain 14 §:ssä tarkoitettuja etuoikeutettuja tuloja. Lisäksi 12 §:n 5 momentin mukaan vuositulona otetaan lisäksi huomioon kahdeksan prosenttia siitä 13 §:n mukaisesta omaisuudesta, josta on vähennetty velat ja jolla hakijan omaisuus ylittää 13 205 euroa tai avio- tai avopuolisoiden omaisuus yhteensä ylittää 21 128 euroa.

Lain 13 §:n mukaan vuosituloa laskettaessa omaisuutena otetaan huomioon asumistuen hakijan ja hänen avio- tai avopuolionsa omistamat kiinteistöt, elinkeinotoiminnan ja maatalouden varat sekä osuudet yhtymien varoista, metsäomaisuus, julkisesti noteeratut osakkeet ja sijoitusrahasto-osuudet, vakuutuslaitokset sekä talletukset, obligaatiot, joukkovelkakirjat ja muut vastaavat.

Lain 22 §:n 1 momentin mukaan asumistukihakemuksessa on ilmoitettava hakijan ja tämän avio- tai avopuolison henkilöllisyystiedot, tiedot muista asunnossa asuvista henkilöistä, asumismenot ja niiden määrittämiseksi tarvittavat tiedot, tiedot hakijan ja tämän avio- tai avopuolison 12 §:ssä tarkoitetuista tuloista ja 13 §:ssä tarkoitettua omaisuudesta sekä tieto hakijan ja tämän avio- tai avopuolison 7 §:n 2 momentin mukaisen jatkuvan laitoshoidon alkamisesta ja päättymisestä. Lisäksi 22 §:n 3 momentin mukaan asumistuen hakijan ja saajan on annettava

HE 167/2018 vp

Kansaneläkelaitokselle myös muut hakemuksen ratkaisemiseksi ja asumistuen maksamiseksi välttämättömät tiedot.

2.1.21 Laki henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa

Lain henkilötietojen käsittelystä rajavartiolaitoksessa (579/2005) 18 §:n mukaan Rajavartiolaitoksella on oikeus saada pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen pyynnöstä Rajavartiolaitoksen tutkittavan rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä.

2.1.22 Ahvenanmaan maakuntalainsäädäntö

Rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan lakia sovelletaan muun muassa Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettuun rahapeliyhteisöön ja Ahvenanmaan maakuntalainsäädännössä tarkoitettuun kiinteistönvälitysluottoon sekä vuokrahuoneiston välitysluottoon. Rahanpesulain säädetään lain 1 luvun 2 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusvelvoitteiden rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvistä velvoitteista, niiden toimintaa valvovien viranomaisten ja asianajajayhdistyksen toimivaltuuksista sekä valvontaviranomaisten toimivaltuuksista määrätä hallinnollisia seuraamuksia.

Ahvenanmaan valtuuskunnan lausunnon (Nr 15/16, 13.7.2016) mukaan rahanpesulainsäädännön mukaisesta valvonnasta vastuu on Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 30 §:n mukaan valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvissa asioissa valtakunnan viranomaisilla. Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa taikka muuta rikosentorjuntaa ei nimenomaisesti mainita itsehallintolain säännöksissä, jotka koskevat valtakunnan ja maakunnan lainsäädäntövaltaa. Rahanpesulaki liittyy useisiin oikeudenaloihin, jotka kuuluvat itsehallintolain mukaan lähinnä valtakunnan lainsäädäntövaltaan. Lain 27 ja 29 §:n mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat muun muassa valuuttaa, setelinantoa, pankki- ja luottolaitosta, rikosoikeutta sekä lainkäyttöä. Rahanpesulaki sisältää myös säännöksiä, jotka koskevat yhdistyksiä ja säätiöitä, yhtiöitä ja muita yksityisoikeudellisia yhteisöjä, joita koskeva lainsäädäntövalta kuuluu valtakunnalle itsehallintolain 27 §:n 8 kohdan mukaan.

Itsehallintolain 18 §:n 6 ja 22 kohdan mukaan maakunnalla on kuitenkin lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat arpajaisia sekä elinkeinoelämää lukuun ottamatta eräitä itsehallintolaissa tästä säädettyjä poikkeuksia. Lain 18 §:n 9 kohdan mukaan maakunnalla on myös lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat huoneenvuokraa ja vuokrasäännöstelyä sekä maanvuokraa. Itsehallintolain 18 §:n 25 kohdan mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on lainsäädäntövalta teon rangaistavaksi säätämisestä ja rangaistuksen määräämisestä, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta. Lisäksi 18 §:n 26 kohdan mukaan maakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat uhkasakon asettamista ja tuomitsemista sekä muiden pakkokeinojen käyttöä, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta.

Rahanpesulain 7 luvun 1 §:ää on muutettu 1 päivänä kesäkuuta 2018 voimaan tulleella lailla siten, että siinä mainittujen valtakunnan viranomaisten rahanpesulain mukainen valvonta kattaa myös Ahvenanmaalla toimivat rahapeliyhteisöt sekä kiinteistönvälittäjät ja vuokrahuoneistojen välitysluottoon. Valvontavastuu ei koskisi muuta kuin rahanpesulain mukaisten velvoitteiden noudattamisen valvontaa. Muutokseen liittyy Ahvenanmaan itsehallintolain 32 §:n mukainen sopimusasetus.

2.1.23 Laki konkurssipesien hallinnon valvonnasta

HE 167/2018 vp

Konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain (109/1995) 1 §:n mukaan konkurssipesien hallinnon valvontaa varten on oikeusministeriön yhteydessä konkurssiasiamies.

Konkurssiasiamiehen tehtävänä on 1 §:n 2 momentin mukaisesti:

- 1) seurata konkurssipesien toimintaa sekä aloittein, neuvoin ja ohjein edistää sekä kehittää hyvää pesähoitotapaa;
- 2) valvoa, että konkurssipesiä hoidetaan lain ja hyvän pesähoitotavan mukaisesti ja että pesähoitajat asianmukaisesti hoitavat heille kuuluvat tehtävät;
- 3) huolehtia tarvittaessa velallisen tilien ja toiminnan tarkastamisesta;
- 4) ryhtyä tarpeellisiin toimiin tietoonsa tulleiden laiminlyöntien tai väärinkäytösten tai muiden oikaisua vaativien seikkojen vuoksi;
- 5) huolehtia konkurssipesien julkisselvityksestä;
- 6) suorittaa muut hänelle laissa tai sen nojalla säädetyt tehtävät.

Lain 4 §:ssä säädetään konkurssiasiamiehen tiedonsaantioikeudesta. Pykälän 2 momentin mukaan konkurssiasiamiehellä on salassapitosäännösten estämättä samanlainen oikeus kuin velallisella tai konkurssipesällä saada velallisen tai konkurssipesän toimintaa ja taloudellista asemaa koskevat tiedot sekä tiedot velallisen tai konkurssipesän pankkitileistä ja maksuliikenteestä sekä rahoitusta koskevista sopimuksista ja sitoumuksista. Tiedot on annettava maksutta.

2.1.24 Poikkeusoloihin varautuminen rahoitusmarkkinoilla

Rahoitusmarkkinoiden vakaa ja häiriötön toiminta on edellytys yhteiskunnan toimivuudelle. Rahoitusmarkkinoiden häiriöt vaarantavat sekä yksityisten että julkisten organisaatioiden ja myös yksityisten ihmisten toiminnan kannalta välttämättömän rahoituksen saatavuuden. Rahoitusmarkkinoiden infrastruktuurin häiriöt ja kriittisten järjestelmien käytön estyminen voivat vaarantaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen jatkuvuuden. Talouden ja infrastruktuurin toimivuus, väestön vähimmäistoimeentulon turvaaminen ja turvallisuustehtävien toimeenpano edellyttävät omaisuustietojen saatavuutta ja pysyvyyttä sekä kykyä maksujen tekemiseen, välittämiseen ja vastaanottamiseen.

Valtiovarainministeriön asettama työryhmä on arvioinut poikkeusoloihin varautumisen edellyttämiä lainsäädäntömuutoksia rahoitusmarkkinoita koskevaan lainsäädäntöön (VM115:00/2016). Työryhmämietinnössä esitetään, että luottolaitostoiminnasta annetun lain, maksulaitoslain, sijoituspalvelulain ja sijoitusrahastolain (48/1999) varautumisvelvollisuutta koskevia säännöksiä täsmennetään siten, että näiden säännösten mukaiset valmistelut ja toimenpiteet tarkoittavat keskeytymättömän toiminnan kannalta välttämättömien tietojärjestelmien ja tietovarastojen ylläpitämistä Suomessa. Täsmennetyt säännöksen tavoitteena on varmistaa yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta kriittisten rahoitusmarkkinapalveluiden jatkuvuus myös sellaisessa tilanteessa, jossa varautumisvelvollisten yritysten ulkomailta sijaitsevien tietojärjestelmien tai palvelutuotannon käytettävyys estyy.

Arvopaperiliikkeen osalta varautumisvelvollisuutta koskeva voimassa oleva sääntely kytkeytyy arvopapereiden säilytystoimintaan. Arvopapereilla on suuri merkitys julkisyhteisöjen ja yritysten varainhankinnassa. Tämä edellyttää säilytystoiminnan ohella arvopapereiden liikkeeseenlaskun, vakuuskäytön ja kaupankäynnin turvaamista myös vakavissa häiriötilanteissa ja

poikkeusoloissa. Työryhmä ehdottaa sijoituspalvelulakia muutettavaksi siten, että varautumisvelvollisuus kattaisi myös muut kuin arvopaperien säilytystä tarjoavat sijoituspalveluyritykset. Varautumisvelvollisuutta koskeva sääntely ehdotetaan lisäksi ulotettavaksi myös pörssin toimintaan.

Työryhmämietinnön taloudellisten vaikutusten arvioinnissa todetaan, että esityksellä olisi merkittäviä vaikutuksia sääntelyn kohteena oleviin rahoitusalan varautumisvelvollisiin yritysisiin. Kustannusarviot vaihtelevat merkittävästi riippuen siitä, miten eri toimijat ovat järjestäneet liiketoimintansa ja tarjoamiensa palveluiden tuottamisessa tarvittavat tietojärjestelmät. Suurimmat investointitarpeet kohdistuvat niihin toimijoihin, jotka ovat järjestäneet operatiivisten tietojärjestelmiensä operoinnin Suomen ulkopuolelle.

Työryhmämietinnön mukainen varautumisvelvollisuuden toteuttaminen tarkoittaisi muun muassa sitä, että luottolaitosten IBAN-muotoiset pankkitilit ovat jatkuvasti peilattuna varajärjestelmään, joka sijaitsee Suomessa. Työryhmämietinnössä ei ehdoteta, että tietojärjestelmiä tai tietovarastoja ylläpidettäisiin yhdessä keskitetyssä rekisterissä vaan varautumisjärjestelyn toteuttamistapa jää kunkin toimijan ratkaistavaksi erikseen. Työryhmämietintö koskee osin samojen tietojen käsittelyä kuin tämä hallituksen esitys. Jos luottolaitos saisi Finanssivalvonnan myöntämän poikkeusluvan pankki- ja maksutilirekisteriin, rekisteriä olisi mahdollista hyödyntää osana varautumisjärjestelyä edellyttäen, että rekisteriin vietäisiin kaikki tilitapahtumat ajantasaisesti. Tämän esityksen mukaan rekisteriin ei kuitenkaan merkittäisi tilitapahtumia ja liittymä työryhmämietintöön jää vähäiseksi.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

2.2.1 Viides rahanpesudirektiivi

Soveltamisala ja määritelmät

Rahanpesudirektiivin soveltamisalaa koskevan 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan a luetelmakohtaan lisätään kaikki muut henkilöt, jotka antavat joko suoraan tai muiden henkilöiden, joihin nämä ovat etuyhteydessä, välityksellä aineellista apua, tukea tai neuvontaa veroasioissa pääasiallisena elinkeino- tai ammattitoimintana. Alakohdan d luetelmakohtaan on lisätty kiinteistönvälittäjät myös silloin, kun ne toimivat välittäjinä kiinteän omaisuuden vuokrauksessa, mutta ainoastaan liiketoimissa, joiden osalta kuukausivuokra on vähintään 10 000 euroa.

Soveltamisalaan kuuluvat palveluntarjoajat, jotka tarjoavat virtuaalivaluuttojen ja laillisten maksuvälineiden välisiä vaihtopalveluja (g luetelmakohta), lompakkopalvelujen tarjoajat (h luetelmakohta), taideteosten kauppaa käyvät tai siinä välittäjinä toimivat henkilöt, myös silloin, kun tätä tekevät taidegalleriat ja huutokaupakamarit, kun liiketoimen ja toisiinsa kytkeytyneiden liiketoimien sarjan arvo on vähintään 10 000 euroa (i luetelmakohta) ja taideteoksia säilyttävät taikka taideteosten kauppaa käyvät tai siinä välittäjinä toimivat henkilöt silloin, kun tätä tekevät vapaasatamat, kun liiketoimen ja toisiinsa kytkeytyneiden liiketoimien sarjan arvo on vähintään 10 000 euroa (j luetelmakohta).

Määritelmiä koskevaa 3 artiklaa täsmennetään rikollisen toiminnan osalta viittauksella Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/541 terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta, jäljempänä *terrorismirikosdirektiivi*, ja neuvoston puitepäätökseen 2008/841/YOS, tehty 24 päivänä lokakuuta 2008, järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta. Trustien osalta 6 alakohdan b luetelmakohtaa on muutettu siten, että se kattaa kaikki luetellut tahot.

HE 167/2018 vp

Artiklassa viittausta sähkörahaan on kavennettu siten, että se ei kata Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/110/EY sähköisen rahan liikkeeseenlaskijalaitosten liiketoiminnan aloittamisesta, harjoittamisesta ja toiminnan vakauden valvonnasta, direktiivien 2005/60/EY ja 2006/48/EY muuttamisesta sekä direktiivin 2000/46/EY kumoamisesta 1 artiklan 4 ja 5 kohdassa tarkoitettua rahallista arvoa. Artiklaan on lisätty uusi 18 ja 18 a kohta, jossa määritellään virtuaalivaluutta ja lompakkopalvelun tarjoaja. Virtuaalivaluutoilla tarkoitetaan digitaalisia arvonkantajia, jotka eivät ole keskuspankin tai viranomaisen liikkeeseen laskemia tai takaamia, joita ei välttämättä ole kytketty lailliseksi maksuvälineeksi vahvistettuun valuuttaan ja joilla ei ole samaa oikeudellista asemaa kuin valuutalla tai rahalla mutta jotka luonnolliset henkilöt tai oikeushenkilöt hyväksyvät vaihdantavälineenä ja joita voi siirtää, varastoida ja myydä sähköisesti. Lompakkopalvelun tarjoaja on määritelty yhteisöksi, joka tarjoaa palveluja yksityisten salausavaimien turvaamiseksi asiakkaidensa puolesta virtuaalivaluuttojen säilyttämiseksi, varastoimiseksi ja siirtämiseksi.

Riskiarvio

Komission riskiarviota koskevaa 6 artiklaa on täsmennetty siten, että komission kertomuksen tulee kattaa alakohtaiset riskit mukaan luettuna Eurostatin antamat arviot, jos niitä on saatavilla, rahanpesun rahallisista määristä kullakin näistä aloista. Lisäksi kertomuksen tulee pitää sisällään rikollisten eniten käyttämät keinot laittomasti saadun hyödyn pesemiseen, myös erityisesti jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisissä liiketoimissa käytetyt keinot, jos niitä on saatavilla, riippumatta kolmansien maiden yksilöimisestä suuririskisiksi kolmansiksi maiksi.

Artiklan 3 kohtaan tehdyn muutoksen seurauksena komission laatimat kertomukset on julkaistava viimeistään kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun ne on asetettu jäsenvaltioiden saataville, lukuun ottamatta niitä kertomusten osia, jotka sisältävät luottamuksellisia tietoja.

Jäsenvaltioiden riskiarviota koskevaan 7 artiklan 4 kohtaan on lisätty edellytykset, joiden nojalla jäsenvaltioiden on riskiarvion osalta selvitettävä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmänsä institutionaalista rakennetta ja pääasiallisia menettelyjä, myös muun muassa rahanpesun selvittelykeskuksen, verovirastojen ja syyttäjäviranomaisten osalta, sekä niille osoitettuja henkilöresursseja ja taloudellisia resursseja, siltä osin kuin tällaisia tietoja on saatavilla. Lisäksi jäsenvaltioiden on selvitettävä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan liittyviä kansallisia toimia ja niihin osoitettuja resursseja (työvoima ja talousarvio). Artiklan muutetun 5 kohdan mukaan muut jäsenvaltiot voivat tarvittaessa toimittaa asiaa koskevia lisätietoja riskiarvion suorittavalle jäsenvaltiolle. Yhteenveto arviosta on asetettava julkisesti saataville eikä se saa sisältää luottamuksellisia tietoja.

Kolmansia maita koskevat periaatteet

Komission valtuutta hyväksyä delegoituja säädöksiä, joissa yksilöidään suuririskiset kolmannet maat ottaen huomioon strategiset puutteet, täsmennetään. Valtuus kattaa myös oikeushenkilöiden ja oikeudellisten järjestelyjen tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevien tarkkojen ja oikea-aikaisten tietojen saatavuus toimivaltaisille viranomaisille (v luetelmakohta) ja asianmukaisesti varoittavat, oikeasuhteiset ja tehokkaat seuraamukset, sekä kolmannen maan yhteistyötä ja tietojenvaihtoa jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa koskevat käytännöt (b alakohdan muutos).

Asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Direktiivin 10 artiklan 1 kohdan kielto luotto- ja finanssilaitoksille ylläpitää anonyymejä tilejä ja haltijavastakirjoja laajennettaisiin koskemaan myös anonyymejä tallelokeroita.

Sähköistä rahaa koskevaa poikkeusta kavennetaan 12 artiklan 1 kohdassa siten, että euromääräisiä rajoja lasketaan 250 eurosta 150 euroon. Poikkeusta ei sovelleta lunastettaessa tai nostettaessa käteistä sähköisen rahan raha-arvosta, jos lunastettava määrä ylittää 50 euroa, eikä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/2366 maksupalveluista sisämarkkinoilla, direktiivien 2002/65/EY, 2009/110/EY ja 2013/36/EU ja asetuksen (EU) N:o 1093/2010 muuttamisesta sekä direktiivin 2007/64/EY kumoamisesta, jäljempänä *toinen maksupalveludirektiivi*, 4 artiklan 6 alakohdassa määritellyissä etämaksutapahtumissa, jos maksettu määrä ylittää 50 euroa liiketoimea kohden.

Artiklan uuden 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että maksutapahtumien vastaanottajina toimivat luotto- ja finanssilaitokset hyväksyvät kolmansissa maissa myönnettyillä anonyymeillä ennalta maksetuilla korteilla suoritettavat maksut ainoastaan siinä tapauksessa, että kortit täyttävät 1 ja 2 kohdassa vahvistettuja vaatimuksia vastaavat vaatimukset. Jäsenvaltiot voivat päättää olla hyväksymättä alueellaan anonyymeillä ennalta maksetuilla korteilla suoritettavia maksuja.

Direktiivin 13 artiklan 1 kohdan a alakohtaan on lisätty viittaus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) N:o 910/2014 sähköisestä tunnistamisesta ja sähköisiin transaktioihin liittyvistä luottamuspalveluista sisämarkkinoilla ja direktiivin 1999/93/EY kumoamisesta, jäljempänä *eIDAS-asetus*, ja siinä säädettyihin sähköisen tunnistamisen menetelmiin, luottamuspalveluihin ja tunnistusprosesseihin. Kohdan b alakohtaan on lisätty ilmoitusvelvolliselle velvollisuus toteuttaa tarvittavat kohtuulliset toimenpiteet sen luonnollisen henkilön henkilöllisyyden todentamiseksi, joka kuuluu ylempään johtoon, ja pidettävä kirjaa toteutetuista toimituksista sekä mahdollisista todentamismenettelyn aikana kohdatuista esiin tulleista vaikeuksista, kun tunnistettu tosiasiallinen omistaja ja edunsaaja on 3 artiklan 6 alakohdan a alakohdan ii alakohdassa tarkoitettu ylempään johtoon kuuluva henkilö.

Direktiivin 14 artiklan 1 kohdan muutoksen mukaan ilmoitusvelvollisten on hankittava todiste rekisteröinnistä tai rekisteriote aloittaessaan uuden liikesuhteen sellaisen yhteisön tai muun oikeushenkilön taikka sellaisen trustin tai oikeudellisen järjestelyn, jolla on vastaavanlainen rakenne tai vastaavanlaiset tehtävät kuin trusteilla vastaavan oikeudellisen järjestelyn kanssa, jonka tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevat tiedot on rekisteröitävä 30 tai 31 artiklan nojalla.

Artiklan 5 kohtaan on lisätty ilmoitusvelvolliselle velvollisuus soveltaa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä, kun asiakkaan merkitykselliset olosuhteet muuttuvat tai kun ilmoitusvelvollisella on lakisääteinen velvollisuus ottaa kyseisen kalenterivuoden aikana yhteyttä asiakkaaseen tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkistamista varten tai jos ilmoitusvelvollisella on ollut tällainen velvollisuus neuvoston direktiivin 2011/16/EU hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta nojalla.

Tehostettu asiakkaan tuntemisvelvollisuus

Tehostettua asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevassa luvussa muutetaan 18 artiklan 1 kohdan viittausta siten, että se kattaa myös uuden 18 a artiklan. Lisäksi 2 kohdassa edellytetään, että ilmoitusvelvolliset tutkivat niin pitkälle kuin se on kohtuullisesti mahdollista kaikkien sellaisten liiketoimien taustan ja tarkoituksen, jotka täyttävät vähintään yhden luetelluista edellytyksistä. Aiemmin luetteloa ei ole rajattu yhteen edellytykseen.

Direktiiviin lisätään uusi 18 a artikla, jonka 1 kohdassa luetellaan tehostettuja asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä, joita ilmoitusvelvollisten on sovellettava, kun lii-

kesuhteissa tai liiketoimissa on mukana 9 artiklan 2 kohdan nojalla yksilöityjä suuririskisiä kolmansia maita. Kohtaan sisältyy jäsenvaltio-optio, jonka nojalla jäsenvaltiot voivat edellyttää, että ilmoitusvelvolliset varmistavat soveltuvin osin, että ensimmäinen maksu suoritetaan sellaisessa luottolaitoksessa asiakkaan nimissä olevan tilin kautta, johon sovelletaan asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä, jotka eivät ole vähemmän tehokkaita kuin tässä direktiivissä säädetty toimenpiteet.

Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että ilmoitusvelvolliset soveltavat soveltuvin osin lisäksi yhtä tai useampaa kohdassa lueteltua riskinvähentämistoimenpidettä luonnollisiin henkilöihin ja oikeushenkilöihin, jotka suorittavat liiketoimia, joissa on mukana 9 artiklan 2 kohdan nojalla yksilöityjä suuririskisiä kolmansia maita.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on sovellettava soveltuvin osin yhtä tai useampaa toimenpidettä 9 artiklan 2 kohdan nojalla suuririskisiksi yksilöityjen kolmansien maiden osalta unionin kansainvälisiä velvoitteita noudattaen.

Jäsenvaltioiden on artiklan 4 kohdan mukaan saattaessaan voimaan tai soveltaessaan 2 ja 3 kohdassa säädettyjä toimenpiteitä tapauksen mukaan otettava huomioon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan alan kansainvälisten järjestöjen ja arvovaltaisten normeja hyväksyvien tahojen laatimat asiaankuuluvat arvioinnit tai raportit yksittäisiin kolmansiin maihin liittyvistä riskeistä.

Direktiivin 19 artiklan johdantokappaleeseen on tehty lisäys, jossa viitataan rajat ylittäviin kirjeenvaihtajasuhteisiin, joihin liittyy maksujen suorittaminen vastapuolena toimivan kolmannen maan laitoksen kanssa. Tällöin jäsenvaltioiden on 13 artiklassa säädettyjen asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevien toimenpiteiden lisäksi edellytettävä, että niiden luotto- ja finanssilaitokset noudattavat liikesuhteen aloittaessaan artiklassa säädettyjä toimia.

Direktiiviin on lisätty uusi 20 a artikla, joka liittyy poliittisesti vaikutusvaltaisiin henkilöihin. Artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on laadittava ja pidettävä ajan tasalla luettelo nimenomaisista tehtävistä, joita kansallisten lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten mukaan pidetään 3 artiklan 9 alakohdassa tarkoitettuina merkittävänä julkisina tehtävinä. Asianomaisten jäsenvaltioiden on pyydettävä niihin akkreditoituja kansainvälisiä järjestöjä laatimaan ja pitämään ajan tasalla luettelo 3 artiklan 9 alakohdassa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä kyseisessä kansainvälisessä järjestössä. Kyseiset luettelot on lähetettävä komissiolle, ja ne voidaan julkistaa.

Artiklan 2 kohdassa säädetään komission velvollisuudesta laatia ja pitää ajan tasalla luetteloa nimenomaisista tehtävistä, joita pidetään merkittävänä julkisina tehtävinä unionin toimielinten ja elinten tasolla. Kyseiseen luetteloon on sisällyttävä myös tehtävät, joissa kolmansien maiden ja unionin tasolla akkreditoitujen kansainvälisten elinten edustajat voivat toimia. Komissio kokoaa jäsenvaltioiden ja oman luettelonsa perusteella yhden ainoan luettelon kaikista 3 artiklan 9 alakohdassa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä. Kyseinen luettelo on julkistettava.

Kolmansien osapuolten suorittamat toimenpiteet

Direktiivin 27 artiklan 2 kohtaan on lisätty viittaus eIDAS-asetuksessa säädettyihin sähköisen tunnistamisen menetelmiin ja niihin liittyviin luottamuspalveluihin tai asiaankuuluvien kansallisten viranomaisten sääntelmiin, tunnustamiin tai hyväksymiin muihin etäältä suojattuihin tai sähköisesti toteutettaviin tunnistusprosesseihin.

Tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot

Yhteisöjen tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskeva 30 artikla on muutettu kokonaisuudessaan. Artiklan 1 kohdan ensimmäiseen alakohtaan on lisätty jäsenvaltioille velvollisuus varmistaa, että tämän artiklan rikkomisiin sovelletaan tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia toimenpiteitä tai seuraamuksia. Lisäksi kohtaan on lisätty uusi alakohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että yhteisöjen tai muiden oikeushenkilöiden tosiasialliset omistajat ja edunsaajat, myös silloin kun tämä tapahtuu osakkeiden, äänioikeuksien ja omistusoikeuksien kautta, haltijaosakkeiden kautta tai määräysvaltaa muilla keinoin käyttäen, antavat kyseisille yhteisöille tai oikeushenkilöille kaikki tiedot, joita nämä tarvitsevat noudattaakseen ensimmäisen alakohdan vaatimuksia.

Artiklan 4 kohtaa on muutettu siten, että jäsenvaltioiden on otettava käyttöön mekanismeja riittävien, tarkkojen ja ajantasaisten tietojen turvaamiseksi. Tällaisiin mekanismeihin on sisällyttävä se, että ilmoitusvelvolliset velvoitetaan ilmoittamaan kaikista eroavuuksista, joita ne havaitsevat keskitetyissä rekistereissä saatavilla olevien tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevien tietojen ja saatavillaan olevien tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevien tietojen välillä. Vaatimus voidaan ulottaa myös toimivaltaisiin viranomaisiin, jos se on tarkoituksenmukaista ja siltä osin kuin tällä vaatimuksella ei tarpeettomasti puututa niiden tehtäviin. Jäsenvaltioiden on ilmoitettujen eroavuuksien tapauksessa varmistettava, että eroavuuksien ratkaisemiseksi toteutetaan ajallaan asianmukaisia toimia ja että tarvittaessa sitä ennen keskitettyyn rekisteriin sisällytetään maininta asiasta.

Artiklan 5 kohtaan on lisätty edellytys, että tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot ovat kaikissa tapauksissa myös suuren yleisön saatavilla. Suuren yleisön saataville on asetettava vähintään tiedot tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan nimestä, syntymäkuukaudesta ja -vuodesta sekä asuinmaasta ja kansalaisuudesta sekä hallussa olevan omistusosuuden luonteesta ja laajuudesta.

Jäsenvaltiot voivat kansallisessa lainsäädännössä määrittävin edellytyksin säätää suuren yleisön pääsystä lisätietoihin, joiden avulla voidaan tunnistaa tosiasiallinen omistaja ja edunsaaja. Näihin lisätietoihin on sisällyttävä vähintään tiedot syntymäajasta koskeviin tietoihin tai yhteystiedot tietosuojasääntöjen mukaisesti.

Artiklan uuden 5 a kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat halutessaan asettaa 3 kohdassa tarkoitetuissa kansallisissa rekistereissä olevat tiedot saataville siten, että ehtona on sähköinen kirjautuminen ja sellaisen maksun suorittaminen, joka ei saa ylittää tietojen saataville asettamisesta aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia, mukaan luettuina rekisterin ylläpidosta ja kehittämisestä kustannukset.

Artiklan 6 kohta on muutettu kokonaan. Kohdan mukaan keskitetyssä rekisterissä on varmistettava toimivaltaisten viranomaisten ja rahanpesun selvittelykeskusten pääsy ajallaan ja esteettä kaikkiin keskitetyssä rekisterissä oleviin tietoihin rajoituksitta ja asianomaista yhteisöä varoittamatta. Siinä on sallittava myös ilmoitusvelvollisten pääsy tietoihin ajallaan niiden toteuttaessa asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä II luvun mukaisesti. Toimivaltaisia viranomaisia, joille myönnetään pääsy 3 kohdassa tarkoitettuun keskitettyyn rekisteriin, ovat ne viranomaiset, joille on osoitettu rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevia velvollisuuksia, sekä veroviranomaiset, ilmoitusvelvollisten valvontaviranomaiset ja viranomaiset, joiden tehtäviin kuuluu rahanpesun ja siihen liittyvien esirikosten ja terrorismin rahoittamisen tutkinta ja syytteenpano sekä rikoksen tuottaman hyödyn jäljittäminen ja takavarikointi tai jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen.

Artiklan 7 kohtaan on lisätty jäsenvaltioille velvollisuus varmistaa, että toimivaltaiset viranomaiset ja rahanpesun selvittelykeskukset voivat antaa tiedot myös maksutta muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille ja rahanpesun selvittelykeskuksille.

Artiklan 9 kohdan asiasisällön muutos liittyy edellytyksiin kansallisesta poikkeuksesta, jonka mukaan pääsy kaikkiin tosiasiallisiin omistajaa ja edunsaajaa koskeviin tietoihin tai osaan niistä voidaan tapauskohtaisesti evätä. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tällaiset poikkeukset myönnetään ainoastaan tapauksen poikkeuksellisen luonteen yksityiskohtaisen arvioinnin perusteella.

Artiklan muutetun 10 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen keskitettyjen rekisterien liitetään yhteen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2017/1132, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2017, tietyistä yhtiöoikeuden osaluista 22 artiklan 1 kohdalla perustetun eurooppalaisen keskusjärjestelmän kautta. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen saatavuus edellä mainitun direktiivin 22 artiklan 1 kohdalla perustetun rekistereiden yhteenliittämisen järjestelmän kautta tämän artiklan 5, 5 a ja 6 kohdan täytäntöönpanemiseksi annettujen jäsenvaltioiden kansallisten lakien mukaisesti. Tietojen on oltava saatavilla kansallisten rekistereiden ja rekistereiden yhteenliittämisen järjestelmän kautta vähintään viiden ja enintään kymmenen vuoden ajan siitä, kun yhteisö tai muu oikeushenkilö on poistettu rekisteristä. Jäsenvaltioiden on tehtävä yhteistyötä keskenään ja komission kanssa erilaisten pääsyoikeuksien toteuttamiseksi tämän artiklan mukaisesti.

Trustien ja vastaavanlaisien oikeudellisten järjestelyiden tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskeva 31 artikla on muutettu kokonaisuudessaan. Muutokset vastaavat pitkälti 30 artiklaan tehtyjä muutoksia. Artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että artiklaa sovelletaan trusteihin ja vastaavanlaisiin oikeudellisiin järjestelyihin, kuten muiden muassa *fiducie*, tietyntyyppiset *Treuhand*-järjestelyt tai *fideicomiso*. Jäsenvaltioiden on yksilöitävä ominaisuudet, joiden avulla voidaan määrittää, milloin oikeudellisilla järjestelyillä on vastaavanlainen rakenne tai vastaavanlaiset tehtävät kuin trusteilla niiden lainsäädännön alaisen tällaisten oikeudellisten järjestelyjen osalta. Lisäksi jäsenvaltioiden on varmistettava, että artiklan rikkomisiin sovelletaan tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia toimenpiteitä tai seuraamuksia.

Artiklan 2 kohtaa sovelletaan trustien omaisuudenhoitajien lisäksi henkilöihin, jotka ovat vastaavassa tai samankaltaisessa asemassa 31 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa tarkoitetuissa vastaavanlaisissa oikeudellisissa järjestelyissä.

Artiklaan on lisätty uusi 3 a kohta. Sen nojalla jäsenvaltioiden on edellytettävä, että tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevat tiedot varsinaisista trusteista ja vastaavanlaisista oikeudellisista järjestelyistä on säilytettävä sen jäsenvaltion perustamassa tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevia tietoja sisältävässä keskitetyssä rekisterissä, johon trustin omaisuudenhoitaja tai henkilö, joka on vastaavassa asemassa vastaavanlaisessa oikeudellisessa järjestelyssä, omaisuudenhoitaja on sijoittautunut tai jossa tämä asuu.

Jos trustin omaisuudenhoitajan tai henkilön, joka on vastaavassa asemassa tai vastaavanlaisessa oikeudellisessa järjestelyssä, sijoittautumis- tai asuinpaikka on unionin ulkopuolella, 1 kohdassa tarkoitettujen tietojen säilytettävä sen jäsenvaltion perustamassa keskitetyssä rekisterissä, jossa trustin omaisuudenhoitaja tai henkilö, joka on vastaavassa asemassa vastaavanlaisessa oikeudellisessa järjestelyssä, aloittaa liikesuhteen tai hankkii kiinteää omaisuutta trustin tai vastaavanlaisen oikeudellisen järjestelyn nimissä.

Jos trustin omaisuudenhoitajat tai henkilöt, joka on vastaavassa asemassa tai vastaavanlaisessa oikeudellisessa järjestelyssä, ovat sijoittautuneet eri jäsenvaltioihin tai asuvat eri jäsenvaltioissa tai jos trustin omaisuudenhoitaja tai henkilö, joka on vastaavassa asemassa tai vastaavanlaisessa oikeudellisessa järjestelyssä, aloittaa useita liikesuhteita trustin tai vastaavanlaisen oikeudellisen järjestelyn nimissä eri jäsenvaltioissa, todistuksen rekisteröinnistä tai rekisteriöiden yhden jäsenvaltion rekisterissä olevista tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevista tiedoista voidaan katsoa riittävän osoitukseksi rekisteröintivelvoitteen täyttämistä.

Artiklan 4 kohta on korvattu siten, että trustin tai vastaavanlaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallista omistajaa ja edunsaajaa koskevat tiedot ovat kaikissa tapauksissa seuraavien saatavilla:

- a) toimivaltaiset viranomaiset ja rahanpesun selvittelykeskukset rajoituksitta;
- b) ilmoitusvelvolliset asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevissa puitteissa II luvun mukaisesti;
- c) luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka voi osoittaa oikeutetun edun asiassa;
- d) henkilö, joka esittää sellaiseen trustiin tai vastaavanlaiseen oikeudelliseen järjestelyyn liittyvän kirjallisen pyynnön, jolla on määräysvallan tuottava omistusosuus missä tahansa muussa kuin 30 artiklan 1 kohdassa tarkoitettussa yhteisössä tai muussa oikeushenkilössä siten, että sillä on suoraa tai välillistä omistusta, haltijaosakkeet mukaan luettuina, tai se käyttää määräysvaltaa muilla keinoin.

Tämän kohdan c ja d alakohdassa tarkoitettujen henkilöiden saataville asetettaviin tietoihin on sisällyttävä tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan nimi, syntymäkuukausi ja -vuosi sekä asuinmaa ja kansalaisuus sekä hallussa olevan omistuosuuden luonne ja laajuus. Kuten 30 artiklassa, myös tämän artiklan osalta jäsenvaltiot voivat kansallisessa lainsäädännössä määrittävin edellytyksin säätää pääsystä lisätietoihin, joiden avulla voidaan tunnistaa tosiasiallinen omistaja ja edunsaaja. Toimivaltaisia viranomaisia, joille myönnetään pääsy 3 a kohdassa tarkoitettuun keskitettyyn rekisteriin, ovat ne viranomaiset, joille on osoitettu rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevia velvollisuuksia, sekä veroviranomaiset, ilmoitusvelvollisten valvontaviranomaiset ja viranomaiset, joiden tehtäviin kuuluu rahanpesun ja siihen liittyvien esirikosten ja terrorismin rahoittamisen tutkinta ja syytteenpano sekä rikoksen tuottaman hyödyn takavarikointi tai jäädyttäminen ja menetetyksi tuomitseminen.

Artiklan 5 kohtaa on muutettu 30 artiklan 4 kohtaa vastaavasti. Artiklan 7 kohtaa on muutettu 30 artiklan 9 kohtaa vastaavasti. Artiklan 9 ja 10 kohdan muutokset vastaavat 30 artiklan 9 ja 10 kohtien muutoksia.

Uudessa 31 a artiklassa säädetään komission täytäntöönpanosäädöksistä, jotka koskevat 30 artiklan 10 kohdassa ja 31 artiklan 9 kohdassa tarkoitetuista jäsenvaltioiden keskitettyjen rekistereiden yhteenliittämiseksi tarvittavia teknisiä eritelmiä ja menettelyitä.

Ilmoitusvelvollisuus

Direktiivin 32 artiklaan on lisätty uusi 9 kohta, jonka mukaan kunkin rahanpesun selvittelykeskuksen on tehtäviään hoitaessaan voitava pyytää, saada ja käyttää miltä tahansa ilmoitusvelvolliselta peräisin olevia tietoja tämän artiklan 1 kohdassa säädettyä tarkoitusta varten, vaikka aiempaa ilmoitusta ei tehdä 33 artiklan 1 kohdan a alakohdan tai 34 artiklan 1 kohdan nojalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 34 artiklan 2 kohdan soveltamista.

Uudessa 32 a artiklan 1 kohdassa säädetään jäsenvaltioille velvollisuus ottaa käyttöön keskitettyjä automatisoituja mekanismeja, kuten keskitettyjä rekistereitä tai keskitettyjä sähköisiä tietojenhakujärjestelmiä, joiden avulla voidaan ajallaan tunnistaa mikä tahansa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on niiden alueella toimivassa luottolaitoksessa olevan IBAN-tunnisteisen maksutilin ja pankkitilin sekä tallelokeron haltija tai jolla on määräysvalta tällaiseen tiliin tai tallelokeroon. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle näiden kansallisten mekanismien ominaisuudet. Tietojen tulee olla suoraan rahanpesun selvittelykeskusten saatavilla välittömästi ja suodattamattomina sekä toimivaltaisten viranomaisten saatavilla niiden tämän direktiivin mukaisten velvoitteiden täyttämiseksi. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että mikä tahansa rahanpesun selvittelykeskus voi antaa tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitetuissa keskitetyissä mekanismeissa olevat tiedot mille tahansa toiselle rahanpesun selvittelykeskukselle ajallaan 53 artiklan mukaisesti.

Saatavilla olevista tiedoista säädetään artiklan 3 kohdassa. Näitä ovat:

- asiakastilin haltijan ja kaikkien sellaisten henkilöiden osalta, jotka oletettavasti toimivat asiakkaan puolesta: nimi ja joko 13 artiklan 1 kohdan a alakohdan saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten mukaisesti vaaditut muut tunnistetiedot tai yksilöllinen tunnistenumero;
- asiakastilin haltijan tosiasiallisen omistajan ja edunsaajan osalta: nimi ja joko 13 artiklan 1 kohdan b alakohdan saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten mukaisesti vaaditut muut tunnistetiedot tai yksilöllinen tunnistenumero;
- pankki- tai maksutilin osalta: IBAN-numero ja tilin avaamis- ja sulkemispäivä;
- tallelokeron osalta: vuokraajan nimi ja 13 artiklan 1 kohdan saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten mukaisesti vaaditut muut tunnistetiedot tai yksilöllinen tunnistenumero sekä vuokra-ajan pituus.

Artiklan 4 kohdassa säädetään jäsenvaltio-optiosta, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat edellyttää muiden olennaisten tietojen saamista keskitettyjen mekanismien kautta.

Artiklan 5 kohdan nojalla komissio antaa viimeistään 26 päivänä kesäkuuta 2020 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan edellytykset sekä tekniset eritelvät ja menettelyt keskitettyjen automatisoitujen mekanismien turvalliselle ja tehokkaalle yhteenliittämiselle. Kertomukseen liitetään tarvittaessa säädösehdotus.

Direktiiviin on lisätty uusi 32 b artikla. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on annettava rahanpesun selvittelykeskuksille ja toimivaltaisille viranomaisille pääsy tietoihin, joiden avulla voidaan ajallaan tunnistaa mikä tahansa kiinteää omaisuutta omistava luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, myös rekistereiden tai sähköisten tietojenhakujärjestelmien kautta, jos tällaisia rekistereitä tai järjestelmiä on saatavilla.

Artiklan 2 kohdan nojalla komissio antaa viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2020 Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen, jossa arvioidaan rekistereihin sisältyvien tietojen yhdenmukaistamisen tarpeellisuus ja oikeasuhteisuus sekä arvioidaan tarve kyseisten rekistereiden yhteenliittämiselle. Kertomukseen liitetään tarvittaessa säädösehdotus.

Direktiivin 33 artiklan 1 kohdan b alakohta on muutettu siten, että rahanpesun selvittelykeskuksen pyynnöstä on toimitettava kaikki sen tarvitsemat tiedot.

Direktiivin 34 artiklaan on lisätty uusi 2 a kohta jäsenvaltioiden nimeämien itsesääntelyelinten velvollisuudesta julkaista vuosikertomus ja sen sisältämät vähimmäistiedot.

Direktiivin 38 artiklaan on lisätty uusi 2 kohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yksityishenkilöt, jotka ovat joutuneet alttiiksi uhkailulle, vihamielisille teoille tai kielteisille tai syrjiville toimille työpaikalla siksi, että he ovat ilmoittaneet rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista epäilyistä sisäisesti tai rahanpesun selvittelykeskukselle, voivat tehdä turvallisesti valituksen asianomaisille toimivaltaisille viranomaisille. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tällaisilla yksityishenkilöillä on oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin tämän kohdan mukaisten oikeuksiensa turvaamiseksi.

Tietojen salassapito

Direktiivin 39 artiklan 3 kohta on muutettu siten, että salassapitovaatimus ei estä tietojen ilmaisemista jäsenvaltioiden luotto- ja finanssilaitosten välillä, jos ne kuuluvat samaan konserniin.

Direktiivin 40 artiklan 1 kohdan a alakohtaan on lisätty viittaus eIDAS-asetuksessa säädettyjen sähköisen tunnistamisen menetelmiin ja niihin liittyvien luottamuspalvelujen tai asiaan kuuluvien kansallisten viranomaisten sääntelemien, tunnustamien tai hyväksymien muiden suojattujen etäältä tai sähköisesti toteutettavien tunnistusprosessien avulla saatuihin tietoihin. Kohtaan on lisätty uusi alakohta, jossa säädetään säilyttämisaajan jatkamisesta enintään viidellä vuodella ja sitä sovelletaan myös tietoihin, jotka ovat saatavilla 32 a artiklassa tarkoitettujen keskitettyjen mekanismien kautta.

Direktiivin 43 artikla on korvattu uudella artiklalla, jonka mukaan tämän direktiivin mukaista henkilötietojen käsittelyä 1 artiklassa tarkoitettun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi pidetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisena yleistä etua koskevana asiana.

Direktiivin 44 artiklassa säädetään tilastojen ylläpitämisestä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen torjuntajärjestelmien tehokkuuteen vaikuttavista seikoista. Artiklan 2 kohdassa on lueteltu tietoja, joita tilastoihin on sisällyttävä. Jäsenvaltioiden on 3 kohdan mukaan varmistettava, että niiden tilastoista julkaistaan vuosittain yhteenveto ja toimitettava ne 4 kohdan nojalla vuosittain komissiolle.

Sisäiset menettelyt, koulutus ja palaute

Direktiivin 45 artiklan 4 kohtaan on lisätty jäsenvaltioille ja Euroopan valvontaviranomaille velvollisuus ottaa huomioon mahdolliset oikeudelliset rajoitukset arvioidessaan, mitkä kolmannet maat eivät salli 1 kohdassa edellytettyjen toimintaperiaatteiden ja menettelyjen täytäntöönpanoa. Tällaisia ovat salassapitovelvollisuus, tietosuoja ja muut rajoitukset, jotka rajoittavat sellaisten tietojen vaihtoa, jotka saattavat olla tätä varten merkityksellisiä.

Valvonta

Direktiivin 47 artiklan 1 kohtaan on lisätty jäsenvaltioille velvollisuus varmistaa, että palveluntarjoajat, jotka tarjoavat vaihtopalveluja virtuaalivaluuttojen ja laillisten maksuvälineiden välillä, ja lompakkopalvelujen tarjoajat ovat rekisteröityjä.

Direktiivin 48 artiklaan on lisätty uusi 1 a kohta. Sen mukaan jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle luettelo 2 artiklan 1 kohdassa mainittujen ilmoitusvelvollisten toimivaltaisista vi-

ranomaisista, mukaan luettuina niiden yhteystiedot. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että komissiolle toimitettavat tiedot pidetään ajan tasalla. Komissio julkaisee rekisterin kyseisistä viranomaisista ja niiden yhteystiedoista verkkosivustollaan. Rekisterissä olevien viranomaisten on valtuuksiensa puitteissa toimittava yhteyspisteenä vastapuolina oleville muiden jäsenvaltioiden toimivaltaisille viranomaisille. Jäsenvaltioiden finanssivalvontaviranomaisten on myös toimittava yhteyspisteenä Euroopan valvontaviranomaisille.

Jäsenvaltioiden on edellytettävä, että kaikkiin ilmoitusvelvollisiin sovelletaan riittävää valvontaa, mukaan luettuina valtuudet toteuttaa valvontaa toimitiloissa ja niiden ulkopuolella, ja toteutettava asianmukaisia ja oikeasuhteisia hallinnollisia toimenpiteitä tilanteen korjaamiseksi rikkomistapauksissa.

Artiklan 2 kohtaan on lisätty viittaus eturistiriitojen ratkaisemista koskeviin vaatimuksiin.

Artiklan 4 kohtaa on muutettu siten, että jäsenvaltioiden on varmistettava, että sen jäsenvaltion, johon emoyritys on sijoittautunut, toimivaltaiset viranomaiset tekevät yhteistyötä niiden jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa, joihin konserniin kuuluvat toimipaikat ovat sijoittautuneet.

Artiklan 5 kohtaan on lisätty uusi alakohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että sen jäsenvaltion, johon emoyritys on sijoittautunut, toimivaltaiset viranomaiset valvovat 45 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen koko konsernia koskevien toimintaperiaatteiden ja menettelyjen tosiasiallista täytäntöönpanoa, kun luotto- ja finanssilaitokset ovat osa konsernia. Tätä varten jäsenvaltioiden on varmistettava, että sen jäsenvaltion, johon konserniin kuuluvat luotto- ja finanssilaitokset ovat sijoittautuneet, toimivaltaiset viranomaiset tekevät yhteistyötä sen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten kanssa, johon emoyritys on sijoittautunut.

Direktiivin 49 artiklaan on lisätty mainittujen viranomaisten joukkoon veroviranomaiset ja lainvalvontaviranomaiset.

Yhteistyö jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä

Uudessa 50 a artiklassa säädetään, etteivät jäsenvaltiot saa kieltää toimivaltaisten viranomaisten välistä tietojenvaihtoa tai avunantoa taikka asettaa sille kohtuuttomia tai suhteettoman rajoittavia ehtoja tätä direktiiviä sovellettaessa. Jäsenvaltioiden on erityisesti varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset eivät kieltäydy noudattamasta avunantopyyntöä sillä perusteella, että

- a) pyynnön katsotaan koskevan myös verokysymyksiä;
- b) kansallinen lainsäädäntö edellyttää ilmoitusvelvollisia noudattamaan salassapitovelvollisuutta, paitsi niissä tapauksissa, joissa pyynnön kohteena olevia tietoja suojaa asianajosalaisuus tai tietoja säilytetään olosuhteissa, joissa niitä suojaa 34 artiklan 2 kohdassa kuvattu lakisääteinen tai ammatillinen salassapitovelvollisuus;
- c) pyynnön vastaanottavassa jäsenvaltiossa on vireillä selvitys, tutkinta tai menettely, paitsi jos avunannosta aiheutuisi haittaa kyseiselle selvitykselle, tutkinnalle tai menettelylle;
- d) pyynnön esittävän vastapuolena olevan toimivaltaisen viranomaisen luonne tai asema on erilainen kuin pyynnön vastaanottavan toimivaltaisen viranomaisen.

Yhteistyö rahanpesun selvittelykeskusten välillä ja komission kanssa

HE 167/2018 vp

Direktiivin 53 artiklan 1 kohtaan on lisätty, että rahanpesun selvittelykeskukset vaihtavat omasta aloitteestaan tai pyynnöstä kohdassa tarkoitettuja tietoja riippumatta siitä, minkä tyyppisiä esirikoksia siihen liittyy.

Artiklan 2 kohdan toiseen alakohtaan on lisätty edellytys, jonka nojalla rahanpesun selvittelykeskuksen on välitettävä vastaukset viipymättä.

Direktiivin 54 artiklaan on lisätty uusi 1 a alakohta, jonka nojalla jäsenvaltioiden on varmistettava, että rahanpesun selvittelykeskukset nimeävät vähintään yhden yhteyshenkilön tai -pisteen, joka vastaa muiden jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskuksilta saatujen tietopyyntöjen vastaanottamisesta.

Direktiivin 55 artiklan 2 kohtaa on muutettu siten, että edellytys rahanpesun selvittelykeskuksen ennakkosuostumuksen toimittamisesta viipymättömästi ja laajuudeltaan kattavasti ei riipu siitä, minkä tyyppisiä esirikoksia asiaan liittyy. Poikkeukset tietojen luovuttamisesta on täsmennettävä siten, että estetään toimivaltaisille viranomaisille tapahtuvan tietojen luovuttamisen väärinkäyttö sekä siihen kohdistuvat aiheettomat rajoitukset.

Direktiivin 57 artiklan mukaan kansallisten lainsäädäntöjen väliset erot esirikosten määrittelyssä eivät saa estää rahanpesun selvittelykeskuksia antamasta apua toiselle rahanpesun selvittelykeskukselle eivätkä rajoittaa tietojen vaihtoa, luovuttamista ja käyttöä 53, 54 ja 55 artiklan nojalla.

Yhteistyö luotto- ja finanssilaitoksia valvovien toimivaltaisten viranomaisten ja sellaisten muiden viranomaisten välillä, joita koskee salassapitovelvollisuus

Uudessa III a alajaksossa säädetään kaksi uutta artiklaa yhteistyöstä luotto- ja finanssilaitoksia valvovien toimivaltaisten viranomaisten ja sellaisten muiden viranomaisten välillä, joita koskee salassapitovelvollisuus.

Direktiivin uusi 57 a artiklan 1 kohdan mukaan salassapitovelvollisia ovat kaikki, jotka ovat tai ovat olleet niiden toimivaltaisten viranomaisten palveluksessa, jotka valvovat, että luotto- ja finanssilaitokset noudattavat tätä direktiiviä, ja tilintarkastajina tai asiantuntijoina tällaisten toimivaltaisten viranomaisten lukuun. Henkilöt voivat luovuttaa tämän direktiivin nojalla saatuja luottamuksellisia tietoja ainoastaan tiivistetysti tai kootusti siten, ettei niistä voida tunnistaa yksittäisiä luotto- tai finanssilaitoksia, sanotun kuitenkin vaikuttamatta rikostutkintaan ja rikosoikeudellisiin menettelyihin.

Artiklan 2 kohdassa säädetään poikkeuksesta salassapitovelvollisuuteen. Toimivaltaiset viranomaiset ja EKP tekevät Euroopan valvontaviranomaisten tuella sopimuksen tietojenvaihtoa koskevista käytännön järjestelyistä.

Artiklan 3 kohdassa säädetään, missä tilanteissa luotto- ja finanssilaitoksia valvovat toimivaltaiset viranomaiset, jotka saavat luottamuksellisia tietoja, voivat käyttää kyseisiä tietoja.

Jäsenvaltioille asetetaan artiklan 4 kohdassa velvollisuus varmistaa, että luotto- ja finanssilaitoksia valvovat toimivaltaiset viranomaiset tekevät tätä direktiiviä sovellettaessa mahdollisimman laajaa keskinäistä yhteistyötä luonteestaan tai asemastaan riippumatta.

Artiklan 5 kohdassa säädetään jäsenvaltio-optiosta, jonka nojalla kansalliset toimivaltaiset viranomaiset voivat tehdä yhteistyösopimuksia, joissa määrätään yhteistyöstä ja luottamuksellisesta tietojenvaihdosta.

Direktiivin 57 b artiklassa säädetään jäsenvaltio-optiosta tietojenvaihdon sallimiseksi toimivaltaisten viranomaisten välillä samassa jäsenvaltiossa tai eri jäsenvaltioissa. Jäsenvaltiot voivat sallia myös luottolaitoksia koskevien tietojen luovuttamisen kansallisille parlamentaarille tutkintavaliokunnille asianomaisessa jäsenvaltiossa, kansallisille tilintarkastustuomioistuimille asianomaisessa jäsenvaltiossa ja muille kansallisille asianomaisessa jäsenvaltiossa selvityksistä vastaaville elimille artiklan 3 kohdassa säädettyin edellytyksin.

Seuraamukset

Direktiivin 58 artiklan 2 kohtaan on lisätty uusi alakohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että kun niiden toimivaltaiset viranomaiset havaitsevat rikkomisia, joihin sovelletaan rikosoikeudellisia seuraamuksia, ne ilmoittavat tästä ajallaan lainvalvontaviranomaisille.

Direktiivin 61 artiklan 1 kohtaan on lisätty viittauksia itsesääntelyelimiin. Jäsenvaltioille asetetaan velvollisuus varmistaa, että yksityishenkilöitä, jotka ilmoittavat rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista epäilyistä sisäisesti tai rahanpesun selvittelykeskukselle, suojellaan lain nojalla uhkailulle, kostotoimenpiteille tai vihamielisille teoille alttiiksi joutumiselta ja erityisesti kielteisiltä tai syrjiviltä toimilta työpaikalla.

Direktiivin uudessa 64 a artiklassa säädetään komiteamenettelystä ja 65 artiklassa komission velvollisuudesta laatia kertomus direktiivin täytäntöönpanosta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2013/36/EU oikeudesta harjoittaa luottolaitostoimintaa ja luottolaitosten ja sijoituspalveluyritysten vakavaraisuusvalvonnasta, direktiivin 2002/87/EY muuttamisesta sekä direktiivien 2006/48/EY ja 2006/49/EY kumoamisesta, jäljempänä *CRD IV -direktiivi*, 56 artiklan 1 kohtaan on lisätty uusi g alakohta. Vastaavasti Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/138/EY vakuutus- ja jälleenvakuutus toiminnan aloittamisesta ja harjoittamisesta, jäljempänä *Solvenssi II -direktiivi*, 68 artiklan 1 kohdan b alakohtaan on lisätty uusi iv luetelmakohta. Kohdissa viitataan viranomaisiin, jotka vastaavat tämän direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 1 ja 2 alakohdassa mainittujen ilmoitusvelvollisten valvonnasta.

Direktiivin voimaantulosäännöksen mukaan jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 10 päivänä tammikuuta 2020. Niiden on viipymättä toimitettava nämä säännökset kirjallisina komissiolle.

Jäsenvaltioiden on perustettava 30 artiklassa tarkoitetut tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevia tietoja sisältävät keskitetyt rekisterit viimeistään 18 kuukauden kuluttua ja 31 artiklassa tarkoitetut tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskevia tietoja sisältävät keskitetyt rekisterit viimeistään 20 kuukauden kuluttua direktiivin voimaantulosta sekä 32 a artiklassa tarkoitetut rekisterit viimeistään 26 kuukauden kuluttua direktiivin voimaantulosta.

2.2.2 EU:n yleinen tietosuoja-asetus

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 2 artiklan mukaan asetusta ei sovelleta henkilötietojen käsittelyyn, jota toimivaltaiset viranomaiset suorittavat rikosten ennalta estämistä, tutkintaa, paljastamista tai rikoksiin liittyviä syytetoimia varten tai rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpanoa varten, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelua ja tällaisten uhkien ehkäisyä varten.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdassa määritellään rekisterinpitäjä. Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot; jos tällaisen käsittelyn tarkoitukset ja keinot määritellään unionin tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä, rekisterinpitäjä tai tämän nimittämistä koskevat erityiset kriteerit voidaan vahvistaa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Artiklan 8 kohdan mukaan henkilötietojen käsittelijällä tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, joka käsittelee henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun.

Asetuksen 5 artiklassa säädetään henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista. Artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään (*"tietojen minimointi"*). Tarpeettomia henkilötietoja ei saa kerätä, tallettaa, luovuttaa tai muulla tavoin käsitellä. Kohdan d alakohdassa säädetään, että henkilötietojen on oltava täsmällisiä ja tarvittaessa päivitettyjä; on toteutettava kaikki mahdolliset kohtuulliset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että käsittelyn tarkoituksiin nähden epätarkat ja virheelliset henkilötiedot poistetaan tai oikaistaan viipymättä (*"täsmällisyys"*).

Kohdan e alakohdan mukaan ne on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten; henkilötietoja voidaan säilyttää pidempiä aikoja, jos henkilötietoja käsitellään ainoastaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti edellyttäen, että tässä asetuksessa vaaditut asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet on pantu täytäntöön rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi (*"säilytyksen rajoittaminen"*).

Henkilötietojen käsittelylle tulee olla oikeudellinen perusta. Henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteesta säädetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklassa. Asetuksen 6 artikla on suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä, lukuun ottamatta artiklan c ja e alakohtaa. Näiden alakohtien nojalla henkilötietojen käsittely on mahdollista rekisterinpitäjän lakisääteisen veloitteen noudattamiseksi ja yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Julkisen sektorin henkilötietojen käsittelyn tulisi lähtökohteisesti perustua niihin käsittelyn oikeusperusteisiin.

Artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan käsittelyä voidaan pitää lainmukaisena, jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Artiklan 3 kohdassa säädetään, että 1 kohdan c ja e alakohdassa tarkoitettujen käsittelyn perustasta on säädettävä joko unionin oikeudessa tai rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä. Käsittelyn tarkoitus määritellään kyseisessä käsittelyn oikeusperusteessa tai, 1 kohdan e alakohdassa tarkoitettussa käsittelyssä, sen on oltava tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Kyseinen käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa: yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta; käsiteltävien tietojen tyyppiä; asianomaisia rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa; käyttötarkoitussidonnaisuutta; säilytysaikoja; sekä käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitettut toimenpiteet, kuten toimenpiteet muita IX luvussa esitettyjä erityisiä tietojenkäsittelytilanteita varten. Unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

Käsiteltäessä erityisin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, tulee lisäksi jonkin yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan luettelamakohdista täyttyä. Joissain tilanteissa erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on mahdollista suoraan jonkin tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan luettelamakohdan nojalla. Näin on esimerkiksi silloin, kun rekisteröity on antanut henkilötietojen käsittelyyn nimenomaisen suostumuksen. Joissain tilanteissa 9 artiklan 2 kohdan soveltuminen edellyttää, että käsittelystä on säädetty jäsenvaltion lainsäädännössä tai unionin oikeudessa.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 15 artiklassa säädetään, että rekisteröidyllä on oikeus saada rekisterinpitäjältä vahvistus siitä, että häntä koskevia henkilötietoja käsitellään tai että niitä ei käsitellä. Jos näitä henkilötietoja käsitellään, rekisteröidyllä on oikeus saada pääsy henkilötietoihin sekä seuraavat tiedot:

- a) käsittelyn tarkoitukset;
- b) kyseessä olevat henkilötietoryhmät;
- c) vastaanottajat tai vastaanottajaryhmät, erityisesti kolmansissa maissa olevat vastaanottajat tai kansainväliset järjestöt, joille henkilötietoja on luovutettu tai on tarkoitus luovuttaa;
- d) mahdollisuuksien mukaan henkilötietojen suunniteltu säilytysaika tai jos se ei ole mahdollista, tämän ajan määrittämiskriteerit;
- e) rekisteröidyn oikeus pyytää rekisterinpitäjältä häntä itseään koskevien henkilötietojen oikaisemista tai poistamista taikka henkilötietojen käsittelyn rajoittamista tai vastustaa tällaista käsittelyä;
- f) oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle;
- g) jos henkilötietoja ei kerätä rekisteröidyltä, kaikki tietojen alkuperästä käytettävissä olevat tiedot;
- h) automaattisen päätöksenteon, muun muassa 22 artiklan 1 ja 4 kohdassa tarkoitetun profiiloinnin olemassaolo, sekä ainakin näissä tapauksissa merkitykselliset tiedot käsittelyyn liittyvästä logiikasta samoin kuin kyseisen käsittelyn merkittävyys ja mahdolliset seuraukset rekisteröidylle.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 23 artiklassa säädetään, että rekisterinpitäjään tai henkilötietojen käsitteijään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan lainsäädäntötoimenpiteellä rajoittaa 12—22 artiklassa ja 34 artiklassa sekä 5 artiklassa, siltä osin kuin sen säännökset vastaavat 12—22 artiklassa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia, säädettyjen velvollisuuksien ja oikeuksien soveltamisalaa. Artiklassa on asetettu edellytykseksi, että kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, jotta voidaan taata esimerkiksi d kohdan mukaan rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelu tai tällaisten uhkien ehkäisy. Artiklan e kohdassa edellytykseksi on asetettu muut unionin tai jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvät tärkeät tavoitteet, erityisesti unionille tai jäsenvaltiolle tärkeä taloudellinen tai rahoituksellinen etu, mukaan lukien rahan, talousarvion ja verotukseen liittyvät asiat sekä kansanterveys ja sosiaaliturva.

2.2.3 Pankki- ja maksutilijärjestelmän muutos

Komissio antoi 17 päivänä huhtikuuta 2018 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi säännöistä, joilla helpotetaan rahoitus- ja muiden tietojen käyttöä tiettyjen rikosten ennalta estämistä, paljastamista, tutkimista tai niihin liittyviä syytetoimia varten, ja neuvoston päätöksen 2000/642/YOS kumoamisesta (COM(2018) 213 final, U 38/2018 vp). Direktiivissä vahvistettaisiin toimenpiteet, jotka helpottavat toimivaltaisten viranomaisten pääsyä rahoitus- ja tilitietoihin vakavien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi, tutkimiseksi ja niihin liittyviä syytetoimia varten. Lisäksi siinä säädetään toimenpiteistä, jotka helpottavat rahanpesun selvittelykeskusten pääsyä lainvalvontaan liittyviin tietoihin ja rahanpesun selvittelykeskusten välistä yhteistyötä. Direktiivissä säädettäisiin muun muassa toimivaltaisten viranomaisten pääsystä tilitietoihin ja mahdollisuudesta tehdä niitä koskevia hakuja sekä näiden toimien valvonnasta.

2.2.4 Euroopan valvontaviranomaisten tekniset sääntelystandardit

Euroopan valvontaviranomaiset ovat antaneet neljännen rahanpesudirektiivin nojalla ohjeita finanssimarkkinoilla toimiville ja luonnoksia komissiolle teknisiksi sääntelystandardeiksi. Nämä alemman asteiset säädökset ja ohjeet on valmisteltu samanaikaisesti rahanpesulain muutosten kanssa eikä niitä ole voitu ottaa aikaisemmassa valmistelussa täysimääräisesti huomioon. Esimerkiksi neljännen rahanpesudirektiivin 45 artiklan 9 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat edellyttää, että sähköisen rahan liikkeeseenlaskijat ja maksupalvelujen tarjoajat, jotka ovat sijoittautuneet niiden alueelle muussa muodossa kuin sivuliikkeenä ja joiden kotipaikka sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa, nimeävät keskitetyn yhteyspisteen jäsenvaltion alueelle varmistamaan nimeävän laitoksen puolesta, että rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevia sääntöjä noudatetaan, ja helpottamaan toimivaltaisten viranomaisten suorittamaa valvontaa muun muassa siten, että näille toimitetaan pyynnöstä asiakirjoja ja tietoja. Mainitun artiklan 10 kohdassa säädetään, että Euroopan valvontaviranomaiset laativat teknisten sääntelystandardien luonnokset perusteista, joilla määritetään olosuhteet, joissa 9 kohdan mukaisen keskitetyn yhteyspisteen perustaminen on asianmukaista, sekä tällaisen yhteyspisteen tehtävistä.

2.2.5 Pankki- ja maksutilijärjestelmät eri jäsenvaltioissa

Arviomuistiossa on kuvattu pankki- ja maksutilijärjestelmiä eri jäsenvaltioissa. Ranskan pankki- ja maksutilirekisteri sisältää muun muassa pankki-, posti- ja säästötilejä koskevat tiedot. Rekisteri on ollut sähköinen vuodesta 1995 alkaen. Rekisteri sisältää kaikki tilit, jotka sijaitsevat Ranskassa. Luonnollisesta henkilöstä rekisteriin on kirjattu sukunimi, etunimi, syntymäaika ja -paikka ja osoite. Oikeushenkilöstä rekisteriin on kirjattu yhtiön tai yrityksen nimi, oikeudellinen muoto, yksilöintinumero ja osoite. Itse tilistä rekisteriin merkitään tilin nimi, tilinumero, luonne, onko tili yhden vai useamman henkilön käytettävissä, tilin avaus- ja sulkemispäivät sekä viimeinen päivä, jolloin tilillä on tapahtunut jotain. Lisäksi rekisteriin merkitään tilin tarjoajan yritysnimi ja osoite. Rekisteri ei sisällä tietoja tilitapahtumista tai sen saldosta.

Saksassa on ollut käytössä sähköinen tiedonhakupöytäkirja huhtikuusta 2003 lähtien. Tiedonhakupöytäkirjan kautta saadaan haettua pankki- ja maksutilinumero, arvo-osuustilinumero, tilin avaus- ja sulkemispäivät, tilinhaltijan nimi ja syntymäaika, tilin käyttöön oikeutetun oikeushenkilön nimi tai tosiasiallisen edunsaajan nimi ja osoite. Pankki- ja maksutilien tietojen lisäksi järjestelmä sisältää talletustilejä ja arvo-osuustilejä koskevia tietoja.

Belgiassa on keskitetty pankki- ja maksutilirekisteri, jonka tiedot päivittyvät vuosittain. Direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä rekisterin yhteyteen tulisi linkki rekisteriin, joka sisältäisi belgialaisten yritysten tosiasialliset edunsaajat. Belgian pankki- ja maksutilirekisteri sisältää belgialaisten ja ulkomaisten yksityishenkilöiden, yritysten ja yhdistysten IBAN-muotoisten tilien tilinumerot ja niiden haltijat sekä jotkin lainsäädännössä määritellyt rahoitus sopimukset (*financial contracts*), esimerkiksi osan lainasopimuksista, leasing-sopimukset, sijoitussopimukset ja rahansiirrot. Vuonna 2018 päivitettyyn rekisteriin merkitään myös henkilöiden tiedot, joilla on valtakirjalla myönnetty käyttöoikeus tiliin. Tiedot rekisteriin kerätään kerran vuodessa Belgiassa sijaitsevilta luottolaitoksilta, valuutanvaihtotoimistoilta (*exchange offices*) ja joiltakin muilta ammattimaisilta luotonantajilta Alankomaiden keskuspankin (*National Bank of Belgium*) toimesta. Rekisteri sisältää myös tiedot alle vuoden pituisista tilisopimuksista. Vuodesta 2014 alkaen Belgiassa asuvien yksityishenkilöiden on pitänyt ilmoittaa rekisteriin myös ulkomailla sijaitsevien pankki- ja maksutiliensä numerot.

Espanjassa on keskitetty pankkitilirekisteri luottolaitosten käyttö-, säästö-, määräaikais- ja arvo-osuustileistä. Rekisteri ei tällä hetkellä sisällä maksulaitoksissa olevia tilejä. Rekisteri sisältää seuraavat tiedot edellä mainituista tileistä: tilinhaltijaan liittyvä verolaki, tilin tyyppi, tilinumeron tyyppi, tilinnumero, tilin avaamis- ja sulkemispäivät, tilinhaltijan nimi ja sen käyttöön oikeutetut henkilöt, tilin tosiasiallinen edunsaaja, tilinhaltijan veronumero, henkilöllisyysasiakirjan tyyppi, henkilöllisyysasiakirjan numero, syntymäaika tai yrityksen perustamisaika sekä tilinhaltijan asuinvaltio.

Liettuaassa on ollut pankki- ja maksutilirekisteri vuodesta 2002 alkaen. Rekisteritieto sisältää tilin tilinumeron, tilin tyyppin, avaus- ja sulkemispäivät, tilin tarjoajan, tilinhaltijan nimen, haltijan kansallisen henkilötunnuksen tai oikeushenkilön rekisteritunnuksen, haltijan asuinvaltion sekä haltijan osoitteen.

Sloveniassa on rekisteri pankki- ja maksutileistä ja niiden haltijoista. Rekisteri sisältää seuraavat tiedot: tilinnumero, tilipalveluita tarjoavan toimijan nimi ja rekisterinumero, tilin tyyppi, tilin avaamis- ja sulkemispäivät, ja tieto siitä, jos tilillä ei ole tarpeeksi varoja perintään tai vakuutukseen. Näiden tietojen lisäksi rekisteriin merkitään tilinhaltijan etunimi, sukunimi ja osoite, jos kyseessä on luonnollinen henkilö. Jos kyseessä on oikeushenkilön tili, rekisteriin merkitään sen pääkonttori ja sen osoite. Jos kyseessä on yksityinen elinkeinonharjoittaja, rekisteriin merkitään sen toimipaikka sekä henkilön etunimi ja sukunimi. Lisäksi liittyen verotietoihin merkitään rekisteriin veronumero ja siihen liittyvä tunnistamistunnus (*identification number*). Jos niitä ei ole, rekisteriin merkitään tilinhaltijan asuinvaltio.

2.3 Nykytilan arviointi

2.3.1 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Arviomuistiossa esitetyn selvityksen perusteella viranomaisten oikeudet saada tietoja pankki- ja maksutileistä sekä muusta varallisuudesta ovat Suomessa riittävällä tasolla. Sen sijaan käytännöt tietojen kyselyyn ovat manuaalisia ja tehottomia. Viranomaisten toiminnan digitalisointi ja tehostaminen puoltavat sähköisen järjestelmän luomista tietojensiirtoon. Myös toimialalle ennakoituaan syntyvän kustannussäästöjä kyselyiden vastausten automatisoinnista.

Yksittäiset viranomaiset ovat perustaneet sähköisiä rajapintoja joidenkin luottolaitosten kanssa. Järjestely perustuu osapuolten keskinäiseen sopimukseen. Viranomaisille aiheutuneet kustannukset ovat olleet ilman henkilökuluja noin 300 000 euroa ja luottolaitoksille henkilökuluneen noin 400 000—500 000 euroa. Kun järjestelmä on luotu, sen kopioiminen muiden toimijoiden kanssa perustettaviin sähköisiin yhteyksiin on huomattavasti edullisempaa. Valtiolle vi-

ranomaisten järjestelmien perustamisesta aiheutuvien kustannusten arvioidaan olevan noin seitsemän miljoonaa euroa ja toimialan kustannusten arvioidaan olevan miljoonista euroista kymmeniin miljooniin euroihin.

Selvityksen perusteella kaikilla viranomaisilla ei ole tarvetta erillisen sähköisen rajapinnan luomiseen, koska ne tekevät vähän kyselyitä. Tällaisia viranomaisia ovat Patentti- ja rekisterihallitus, Ahvenanmaan maakunnan hallitus ja Finanssivalvonta. Näiden viranomaisten toimintaa tehostaisi mahdollisuus hyödyntää toisen viranomaisen sähköistä järjestelmää. Valmiuksien luominen tiedon välittämiseen viranomaisen välillä ei kuitenkaan ole perusteltua, jos kyse on yksittäisistä kyselyistä vuodessa ottaen huomioon tiedonvälittäjänä toimivalle viranomaiselle aiheutuva hallinnollinen taakka.

Valtion virastojen ja laitosten on käytettävä yhteisiä perustietotekniikka- ja tietojärjestelmäpalveluja, jollei laissa erikseen luetelluilla perusteilla organisaation ole välttämätöntä käyttää toiminnassaan tai sen osassa muuta palvelua. Arviomuistiossa on arvioitu tarkemmin tietojärjestelmiä ja niihin liittyvää lainsäädäntöä. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän tulisi perustua yhteiseen tietojärjestelmäpalveluun. Yhteisen palvelun käyttöönottoa vaikeuttaa se, että osa viranomaisista on jo rakentanut tai ovat rakentamassa sähköistä järjestelmää yksittäisten luottolaitosten kanssa. Olemassa olevat ja kehitteillä olevat järjestelmät perustuvat kuitenkin ISO 20022 -standardiin, joka on helposti hyödynnettävissä muissa järjestelmissä.

2.3.2 Virtuaalivaluuttojen tarjoaminen

Virtuaalivaluutalla tarkoitetaan digitaalisessa muodossa olevaa arvoa, jota keskuspankki tai muu viranomainen ei ole laskenut liikkeeseen ja joka ei ole laillinen maksuväline. Luonnollinen tai oikeushenkilö voi käyttää virtuaalivaluutaa maksuvälineenä ja sitä voidaan siirtää, tallentaa ja vaihtaa sähköisesti.

Virtuaalivaluuttaan voi liittyä useita osapuolia. *Käyttäjä* on henkilö, joka käyttää virtuaalivaluutaa tavaroiden tai palveluiden ostamiseen taikka valuutan vaihtamiseen esimerkiksi valuutanvaihtajien kautta. *Myyjällä* tarkoitetaan käyttäjää, joka hyväksyy virtuaalivaluutan tuotteiden ja palveluiden maksuvälineenä. *Valuutanvaihtajalla* tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka vaihtaa virtuaalivaluutaa lailliseksi maksuvälineeksi, varoiksi tai muiksi virtuaalivaluutoiksi. Suurimmat valuutanvaihtajat voivat tarjota myös tietoa virtuaalivaluutan markkina-arvosta ja vakaudesta. *Markkinapaikat* tarjoavat virtuaalivaluuttojen ostajille ja myyjille kohtaamispaikan, jossa virtuaalivaluutaa voidaan vaihtaa. *Alustapalveluntarjoaja* siirtää virtuaalivaluutaa teknisesti henkilöltä toiselle. *Virtuaalivaluutan louhijat* ovat henkilöitä, jotka tietokoneidensa avulla louhivat virtuaalivaluutaa ratkaisemalla algoritmeja.

Virtuaalivaluuttojen käytöllä on mahdollisia taloudellisia hyötyjä erityisesti valtioissa, joissa maksujärjestelmä ei ole kovin pitkälle kehittynyt. Koska virtuaalivaluutoilla ei ole välikäsiä liikkeeseenlaskijan ja asiakkaan välillä, niitä ei säännellä, valuutanvaihdosta ei aiheudu yhtä paljon kuluja kuin perinteisillä maksuvälineillä ja niiden käyttö maksuvälineenä on edullisempaa kuin perinteisten maksuvälineiden. Tilanne saattaa kuitenkin muuttua, jos virtuaalivaluuttoihin kohdistetaan laillisia maksuvälineitä vastaavaa sääntelyä ja valvontaa.

Virtuaalivaluuttojen on nähty tukevan talouskasvua erityisesti IT-sektorilla, koska laitteiden kehitys virtuaalivaluuttojen louhinnan (algoritmien ratkaisemisen) seurauksena on ollut nopeaa. Yhtenä virtuaalivaluuttojen käytön hyötynä voidaan pitää sen mahdollisesti nopeampaa vaihdantaa, koska niiden käyttö ei ole sidottu pankkipäiviin ja luottolaitosten selvitysajoihin. Toisaalta kuluttaja ei saa mitään suojaa virheiden tai väärinkäytösten varalta.

Yksittäisten virtuaalivaluuttojen käyttäjien saamana etuna suhteessa perinteisiin maksuvälineisiin on, että virtuaalivaluuttojen käyttö ei edellytä henkilötietojen antamista samalla tavoin kuin perinteisten maksuvälineiden käyttö, vaan se on anonyymia. Joidenkin mielestä etuna voidaan pitää myös sitä, että virtuaalivaluutat ovat riippumattomia keskuspankeista ja julkisen vallan maksuliikenteen seurannan mahdollisuudesta.

Euroopan pankkiviranomainen on lausunnossaan heinäkuussa 2014 yksilöinyt noin 70 virtuaalivaluuttoihin liittyvää riskiä, joista 29 kappaletta on suuria riskejä. Yleisiä virtuaalivaluuttoihin liittyviä suuria riskejä ovat muun muassa riskit käyttäjille valuutanvaihtajan petoksista, valuutan arvon rajut heilahtelut, valuuttaan kohdistuvat varkaudet, henkilöllisyyden väärinkäytökset ja valuutanvaihtojärjestelmän epäluotettavuus.

Rahoitusjärjestelmän luotettavuuden kannalta virtuaalivaluuttoihin liittyy merkittävä riski siitä, että niitä käytetään rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen tai muun rikollisen toiminnan tarkoituksiin. Käyttäjille aiheutuu merkittäviä riskejä virtuaalivaluutan epäluotettavuudesta maksuvälineenä, mikä saattaa ilmetä esimerkiksi siten, että valuuttaa ei hyväksytä maksuvälineenä, valuuttaa veloitetaan väärin, valuuttaa ei voida muuntaa lailliseksi maksuvälineeksi, valuutanvaihtajan toiminta päättyy tai valuutan arvoa manipuloidaan.

Yksi kuuluisimmista virtuaalivaluutoista on Bitcoin, joka on hajautettu, lailliseen maksuvälineeseen vaihdettava virtuaalivaluutta. Se on myös ensimmäinen kryptovaluutta eli salausalgoritmiikkaan perustuva virtuaalivaluutta, jota salaus suojaa. Kryptovaluutta rakentuu julkisiin ja yksityisiin avaimiin, joilla arvoa siirretään henkilöltä toiselle ja jotka salataan ennen jokaista siirtoa. Kryptovaluuttajärjestelmän turvallisuus, eheys ja saldo perustuvat kaivajien keskinäiseen luottamussuhteeseen.

Bitcoin-yksikkö muodostuu yksilöllisestä numeroiden ja kirjaimien yhdistelmästä. Bitcoinin arvo muodostuu kysynnän ja tarjonnan kautta. Bitcoineja voidaan siirtää sähköisesti käyttäjien välillä, ja ne voidaan vaihtaa lailliseen maksuvälineeseen tai virtuaalivaluuttaan. Bitcoin on kaikille avoin ja käyttäjät voivat pitää Bitcoin-tilejä joko virtuaalivaluutanvaihtajien toimesta tai pilvipalveluna tarjottavassa lompakossa. Maksuliikenne on julkisesti saatavilla käyttäjien rekisterissä yksilöitynä Bitcoin-tilinumeroihin, mutta yksilöllisiä tunnisteita ei voida yhdistää yksittäiseen henkilöön. Bitcoineja on 21 miljoonaa kappaletta ja liikkeeseen laskettavan määrän enimmäistaso arvioidaan saavutettavan vuoteen 2140 mennessä.

Suomessa toimii kansainvälisesti merkittäviä virtuaalivaluutan tarjoajia. Yritysten liiketoimintaan kuuluu esimerkiksi virtuaalivaluuttojen myynti ja välitys, vaihdanta-automattipalveluiden tarjoaminen ja alustapalveluna toimiminen ostajan ja myyjän välillä.

Rahanpesun selvittelykeskuksen vuoden 2014 vuosikertomuksessa on todettu, että virtuaalivaluuttojen käyttäjän kannalta merkittävimmät riskit liittyvät kurssin vaihteluun sekä siihen, että virtuaalivaluuttojen alustan tarjonnut yhteisö häviää yllättäen markkinoilta. Tällaisia tapauksia on ollut useita ja sijoittajien tappiot ovat olleet merkittäviä. Virtuaalivaluutat mahdollistavat myös rahanpesun, koska valuutan siirrot tapahtuvat anonyymisti sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Rahanpesun selvittelykeskus on huomannut entistä useamman rahanpesuilmoituksen koskevan virtuaalivaluuttoja, etenkin Bitcoinia.

Poliisiammattikorkeakoulu on laatinut tutkimuksen, jossa on selvitetty Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisia riskejä (*Poliisiammattikorkeakoulun raporteja 117/2015, Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kansallinen riskiarvio 2015*). Tutkimuksen mukaan virtuaalivaluutan rahanpesuriski liittyy sen anonyymiteettiin ja heikkoihin asiakkaan tunnistamisjärjestelmiin, ylikansallisuuteen ja monimutkaisuuteen. Asiakas- ja liiketoiminta-

koskevia tietoja saatetaan ylläpitää eri paikoissa, jolloin viranomaisten tiedonsaanti ja valvontavastuiden määrittäminen vaikeutuvat. Tutkimuksen mukaan virtuaalivaluuttoihin liittyy kasvava ja erittäin vakava rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski.

Joidenkin kansainvälisten arvioiden mukaan neljäsosa Bitcoinin käyttäjistä ja puolet Bitcoin-transaktioista on yhdistetty laittomaan toimintaan. Bitcoinin liittyy vuosittain noin 72 miljardin Yhdysvaltojen dollarin arvosta laitonta toimintaa. Suomessa virtuaalivaluuttojen käyttöön liittyy erityisesti huumausaine- ja petosrikollisuutta. Kansainvälisesti virtuaalivaluuttojen käyttö on yhdistetty huumausainerikollisuuteen, ihmiskauppaan ja laittomaan asekauppaan.

2.3.3 Eduskunnan lausuma

Eduskunta antoi rahanpesulain käsittelyn yhteydessä lausuman (EV 57/2017 vp), jonka mukaan eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi neljännen rahanpesudirektiivin muutosten täytäntöönpanon yhteydessä, onko tosiasiallisia edunsaajia koskevien tietojen rekisteröintikynnys riittävällä tasolla sen varmistamiseksi, että säännökset eivät ole helposti kierrettävissä, huomioiden myös näiden tietojen käyttötarkoituksen.

Viidettä rahanpesudirektiiviä koskevan ehdotuksen antamisen yhteydessä komissio esitti, että tosiasiallista edunsaajan suoraa tai välillistä määräysvaltaa osoittava prosenttiosuus laskettaisiin 25 prosentista 10 prosenttiin. Tämä ehdotus ei kuitenkaan menestynyt direktiivineuvotteluissa ja prosenttiosuutta ei muutettu. Rahanpesulain säätämisen jälkeen ei ole tullut ilmi syitä, joiden perusteella Suomessa tulisi poiketa kansainvälisesti hyväksytystä prosenttirajasta. Esitysluonnoksessa ei näistä syistä johtuen ehdoteta muutosta tosiasiallisen edunsaajan suoraan tai välillistä määräysvaltaa osoittavaan prosenttiosuuteen.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esitys liittyy talousrikollisuuden ja harmaan talouden torjuntaan.

Esityksen tavoitteena on panna täytäntöön viides rahanpesudirektiivi. Lisäksi esityksen tavoitteena on täydentää ja täsmentää erityisesti rahanpesulakia kansallisilla muutoksilla, joiden on katsottu olevan tarpeen neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon jälkeen.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

3.2.1 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Arviomuistiossa on esitelty pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän kolmea toteuttamisvaihtoehtoa; tiedonhakupäätelmää, pankki- ja maksutilirekisteriä ja näiden vaihtoehtojen yhdistelmää. Sähköisen tiedonhakupäätelmän etuna on se, että siitä on yksittäisiä käyttäjäkokemuksia, se on toisinnettavissa eri ilmoitusvelvollisten ja viranomaisten välillä, ja se tuo selkeitä säästöjä sekä viranomaisten että ilmoitusvelvollisten resursseihin.

Pankki- ja maksutilirekisterin etuna on se, että tiedot pankki- ja maksutileistä olisi koottu yhteen järjestelmään ja niitä olisi mahdollista hyödyntää myös muihin lakisäätöihin tarkoitukseen. Sen haasteita on kuitenkin tietomassan suuri määrä, tietoturvallisuuden ylläpito ja tietojen ajantasaisuuden varmistaminen.

Tiedonhakujärjestelmän ja pankki- ja maksutilirekisterin yhdistelmän etuna on, että sen avulla on mahdollista huomioida eri ilmoitusvelvollisryhmien toiminnan erityispiirteet ja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit sekä vähentää rekisterin riskejä muun muassa siitä syystä, että rekisterin tietomassa on pienempi. Esityksessä on ehdotettu toteuttamisvaihtoehdoksi tiedonhakujärjestelmän ja rekisterin yhdistelmää.

Arviomuistiossa on esitelty tiedonhakujärjestelmän tekniseen toteuttamistapaan liittyviä vaihtoehtoja. Selkeästi varteenotettavin malli on ISO 20022 -standardiin perustuva järjestelmä, joka on helposti muokattavissa viranomaisen tietotarpeen mukaan. Ongelmallista on kuitenkin se, että viranomaiset ovat jo tehneet erillisiä ratkaisuja yksittäisten ilmoitusvelvollisten kanssa ja valtion yhteisten tieto- ja viestintätekniisten palvelujen järjestämisestä annetun lain (1226/2013) velvoitteet yhtenäisistä tietoteknisistä ratkaisuista on ainakin jossain määrin si-
vuutettu.

Arviomuistiossa ei yksilöity rekisterivaihtoehdossa rekisterinpitäjää. Pankki- ja maksutilitiedot sisältävät salassa pidettävää, pankkialaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa ja on perusteltua, että rekisteriä ylläpitää viranomainen. Eri viranomaisvaihtoehtoja vertailtaessa on kiinnitetty huomiota siihen, ketkä viranomaiset voivat pyytää rekisteristä tietoja ja millä viranomaisella on laajin tietotarve rekisteriin merkittäviin tietoihin. Rekisterin tietoja voisivat pyytää lakisääteisen tehtävänsä suorittamiseen Verohallinto, Tulli, ulosottovirasto, rahanpesulaissa tarkoitettut toimivaltaiset viranomaiset, rahanpesun selvittelykeskus, poliisi, Rajavartiolaitos, Kansaneläkelaitos, Finanssivalvonta ja konkurssiasiamies. Suurin tietotarve on todennäköisesti Verohallinnolla, ulosottovirastolla ja Kansaneläkelaitoksella.

Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä kuuluisi valtiovarainministeriön hallinnonalalle. Esityksen valmistelun yhteydessä on ensisijaisesti rekisterinpitäjänä arvioitu valtiovarainministeriön hallinnonalaan kuuluvia viranomaisia eli Verohallintoa, Tullia, aluehallintovirastoa ja Finanssivalvontaa. Sekä luottolaitosten, maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen että virtuaalivaluuttojen tarjoajien toiminnan sääntely ja valvonta kuuluvat ministeriön hallinnonalalle. Arviointiin on vaikuttanut se, että rekisteriratkaisua saatetaan jatkossa hyödyntää muiden erityisesti luottolaitoksia koskevien rekisterihankkeiden yhteydessä.

Verohallinnon valintaa rekisterin ylläpitäjäksi olisivat puoltaneet jo tuotannossa olevat tietojärjestelmähankeet ja suuri tietotarve pankki- ja maksutileistä. Verohallinnossa käynnissä olevien lukuisten laajojen tietojärjestelmähankeiden vuoksi Verohallinnon valinta rekisterinpitäjäksi olisi saattanut merkitä verotuksen toimittamisen vaarantumista. Tästä syystä esityksessä ei ehdoteta, että Verohallinto olisi rekisterinpitäjä.

Aluehallintovirasto ja Finanssivalvonta voisivat hyödyntää rekisteriä rahanpesulain mukaisessa valvontatehtävässä ja Finanssivalvonta lisäksi muissa Finanssivalvonnasta annetun lain 3 §:n mukaisissa tehtävissä. Finanssivalvonta on ilmoittanut, ettei sillä ole tarvetta saada tietoa pankki- ja maksutileistä kuin yksittäistapauksissa. Finanssivalvonta on luottolaitosten, maksulaitosten ja sähkörahayhteisöjen toimilupa- ja rekisteriviranomainen ja 2. lakiehdotuksen mukaan myös virtuaalivaluutan tarjoajien rekisteriviranomainen. Aluehallintoviraston tehtäviin kuuluu rahanpesulaissa tarkoitettujen rahoituspalveluja tarjoavien yritysten valvonta. Aluehallintovirasto ja Finanssivalvonta hyödyntävät pankki- ja maksutilirekisteriä todennäköisesti rajoitetusti.

Valtiovarainministeriön hallinnonalan toimijoista Tullin asettamista rekisterinpitäjäksi puoltaa se, että Tulli osallistuu rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan, se pystyy hyödyntämään jo käytössään olevia rekistereitä rekisterin perustamisessa ja sillä on tarve saada tietoa pankki- ja maksutileistä. Lisäksi Tullilla on vahva kokemus ja rooli rikostorjunnassa ja virtu-

aalivaluuttojen hyväksikäytön laittomassa toiminnassa. Esityksessä ehdotetaan, että Tulli toimisi pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjänä.

3.2.2 Virtuaalivaluutan tarjoajat

Rahanpesudirektiivissä edellytetään, että jäsenvaltiot rekisteröivät virtuaalivaluuttojen vaihtopalvelut ja lompakkopalvelun tarjoajat. Direktiivissä ei kuitenkaan säädetä rekisteröinnin yleisistä edellytyksistä, valvovasta viranomaisesta tai toiminnan harjoittamisesta ilman rekisteröintiä aiheutuvista seuraamuksista.

Virtuaalivaluutoille voidaan joissakin tapauksessa yksilöidä liikkeeseenlaskija. Tällöin kyseessä on niin sanottu keskitetty järjestelmä. Hajautetussa järjestelmässä, kuten Bitcoinin taustalla olevassa järjestelmässä, liikkeeseenlaskijaa ei pystytä yksilöimään. Kun liikkeeseenlaskija pystytään määrittämään, sille voidaan asettaa myös velvollisuuksia. Direktiivistä poiketen 2. lakiehdotuksessa on päädytty ehdottamaan, että lain soveltamisalan piiriin kuuluvat myös virtuaalivaluuttojen liikkeeseenlaskijat.

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraistamisen olevan poikkeuksellisesti mahdollista. Rekisteröintivelvollisuus on perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä rinnastettu luvanvaraistamiseen. Perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomais-toiminnasta. Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan direktiivin vaatimusten lisäksi säädettäväksi rekisteröitymisvelvollisuudesta, rekisteröinnin edellytyksistä, rekisteriin merkittävistä tiedoista, rekisteristä poistamisesta sekä seurauksista, jotka aiheutuvat toiminnan harjoittamisesta ilman rekisteröintiä.

Kun kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio on osoittanut virtuaalivaluuttoihin liittyviä kohonneita riskejä ja Euroopan pankkiviranomainen on yhdessä kansallisten valvontaviranomaisten kanssa varoittanut kuluttajia virtuaalivaluutan sijoittamiseen liittyvistä riskeistä, ehdotuksen 2. lakiehdotukseen sisältyy asiakirjojen säilyttämistä, asiakasvarojen säilyttämistä, markkinointia ja asiakkaan tuntemista koskevat ehdotukset.

Virtuaalivaluutan tarjoajien valvonta on rinnastettavissa muiden rahoitusmarkkinoilla toimivien yritysten valvontaan. Valmistelun kuluessa vaihtoehtoisina viranomaisina on pidetty Finanssivalvontaa ja aluehallintovirastoa, jotka valvovat rahoitusmarkkinoilla toimivia yrityksiä. Kun virtuaalivaluutan tarjoajien toiminnan merkitys rahoitusmarkkinoilla todennäköisesti kasvaa seuraavan vuosikymmenen aikana ja valvontaan liittyy samankaltaisia piirteitä kuin maksulaitosten valvontaan, esityksessä on päädytty ehdottamaan valvontatehtävän säätämistä Finanssivalvonnan tehtäväksi.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu tiedonhakupöytäkirjasta ja rekisteristä. Lain tarkoituksena on edistää viranomaisten sähköistä tiedonsaantia pankki- ja maksutileistä.

Luottolaitoksen olisi ylläpidettävä sähköistä pankki- ja maksutilien tiedonhakupöytäkirjää, jonka avulla se voi välittää tietoja pankki- ja maksutileistä viipymättä ja salassapitosäännösten estämättä toimivaltaiselle viranomaiselle. Tiedonhakupöytäkirja voidaan toteuttaa esimerkiksi teknisenä rajapintana. Finanssivalvonnan luvalla luottolaitos voisi olla perustamatta tiedon-

hakujärjestelmää, jolloin sen olisi toimitettava tiedot pankki- ja maksutilirekisteriin. Viranomaiselle luovutettaisiin tiedot sen lakisääteistä tehtävää varten tilinhaltijasta ja tilin käyttöoikeudenhaltijasta, tosiasiallisesta edunsaajasta, pankki- ja maksutilin yksilöintitietoja ja tallelokeron vuokraajasta sekä luotoista ja niiden vakuutena olevasta omaisuudesta. Lisäksi olisi mahdollista luovuttaa tilinhaltijan tai sen käyttöoikeudenhaltijan asiakkuuteen liittyviä muita tietoja.

Oikeus tietojensaantiin tiedonhakujärjestelmästä olisi Verohallinnolla, Tullilla, ulosottovirastolla, rahanpesulaissa tarkoitetuilla toimivaltaisilla viranomaisilla ja asianajajayhdistyksellä, rahanpesun selvittelykeskuksella, poliisilla ja Rajavartiolaitoksella, Kansaneläkelaitoksella, Finanssivalvonnalla ja konkurssiasiamiehen toimistolla.

Tulli toimisi 1. lakiehdotuksessa EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdassa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä. Vaikka Tulli saa tiedot ilmoitusvelvollisilta, jotka ovat myös henkilötietorekisterin ylläpitäjiä, sitä ei olisi pidettävä ainoastaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 8 kohdassa tarkoitettuna tiedon käsittelijänä. Kyse ei olisi vain tiedon välittämisestä vaan myös tiedon kokoamisesta viranomaisille, joilla on lakisääteinen oikeus pyytää tietoa, ja tiedonsaantiperusteen varmistamisesta.

Pankki- ja maksutilirekisterin käyttötarkoituksena olisi vastaanottaa ja tallentaa maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien toimittamia tietoja. Asiakasvaratileihin ja virtuaalivaluuttaan liittyviin palveluihin on kiinnitetty huomiota kansallisessa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarviossa (*Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 117/2015, Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kansallinen riskiarvio 2015*). Riskiarviosta johtuen esityksessä ehdotetaan, että nämä toiminnanharjoittajat olisivat velvollisia ilmoittamaan pankki- ja maksutilirekisteriin laissa tarkemmin yksilöitävät tiedot asiakkaista.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Tulli vastaisi siitä, että pankki- ja maksutilirekisterissä käsiteltävät henkilötiedot ovat henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia.

Tulli ei tekisi rekisterinpitäjänä henkilöitä koskevia yksittäisiä hallintopäätöksiä. Se voisi hyödyntää rekisteröityä tietoa omiin tehtäviinsä siten kuin siitä erikseen laissa säädetään.

EU:n yleistä tietosuoja-asetusta sovellettaisiin muun muassa rekisteröidyn 12—15 artiklassa säädettyihin oikeuksiin sekä rekisterinpitäjän velvoitteisiin. Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi poikkeuksesta asetuksen 18 artiklan soveltamiseen. Artiklassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta saada tietojen käsittely rajoitetuksi.

Pankki- ja maksutilirekisterin tiedot olisivat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan nojalla salassa pidettäviä tietoja. Kohdassa säädetään, että salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa, sekä ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät sellaisia tietoja, jotka ulosottorekisteriin merkittyinä olisivat ulosottokaaren mukaan salaisia, sekä tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisenä ja ulosottoselvitys. Ilmoitusvelvollisia koskevia tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevia erillislakien säännöksiä ei ehdoteta muutettavan.

Pankki- ja maksutilirekisteriin sovellettaisiin julkisuuslain 11 §:ää asianosaisen oikeudesta tietojensaantiin, 12 §:ää oikeudesta saada tietoa itseään koskevasta asiakirjasta, 26 §:n 3 momenttia salassa pidettävästä asiakirjasta annettavaa tietoa virka-aputehtävän suorittamiseksi sekä toimeksiannosta tai muuten viranomaisen lukuun suoritettavaa tehtävää varten, ja 29 §:ää salassa pidettävien tietojen antamisesta toiselle viranomaiselle. Muutoin julkisuuslain tietojen antamista koskevia säännöksiä ei sovellettaisi.

Maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat vastaisivat pankki- ja maksutilirekisteriin tallettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta.

Lakia rikostorjunnasta Tullissa sovelletaan Tullin tehtävänä oleviin toimiin tullirikosten estämiseksi, paljastamiseksi, selvittämiseksi ja tullirikoksista epäiltyjen syytteeseen saattamiseksi. Lain 2 §:n 1 kohdan mukaan tullirikoksella tarkoitetaan:

- a) rikosta, jolla rikotaan sellaista tullilain tai muun lain säännöstä, jonka noudattamisen valvonta tai täytäntöönpano on Tullin tehtävänä;
- b) tullimieheen kohdistuvaa rikoslain 16 luvun 3 §:ssä tarkoitettua haitantekoa virkamiehelle sekä 4 b §:ssä tarkoitettua niskoittelua tullimestä vastaan;
- c) rikoslain 46 luvun 6 ja 6 a §:ssä tarkoitettua laitonta tuontitavaraan ryhtymistä;
- d) sellaista rikosta, johon sisältyy omaisuuden maahantuontia, maastavientiä tai Suomen kautta kuljettamista.

Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaan Tulli olisi pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjä. Tullille ei kuitenkaan ehdoteta laissa yleistä lain noudattamisen valvontaa koskevaa tehtävää. Rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 2 §:n 1 kohdan a luetelmakohta ei tulisi sovellettavaksi 1. lakiehdotuksen 6 §:ssä tarkoitettujen tietojen toimittamatta jättämiseen.

Rahanpesulain säännökset perustuvat pääosin 1. lakiehdotuksen tavoin neljänteen ja viidenteen rahanpesudirektiiviin. Rahanpesulain 8 luvussa säädetään hallinnollisista seuraamuksista, jotka määrätään lain ja varainsiirtojen mukana toimitettavista tiedoista ja asetuksen (EY) N:o 1781/2006 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/847 rikkomisesta, jäljempänä *maksajan tiedot -asetus*. Tästä syystä 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että tietojen toimittamatta jättäminen pankki- ja maksutilirekisteriin johtaisi Tullin määräämään hallinnolliseen seuraamukseen.

Rahanpesulain 8 luvussa tarkoitettuja hallinnollisia seuraamuksia ovat rikemaksu, julkinen varoitus ja seuraamusmaksu. Valvontaviranomainen määrää rahanpesulain 8 luvun 1 §:n 1 momentin 11 kohdan mukaan rikemaksun sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetylle ilmoitusvelvolliselle, lukuun ottamatta 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajaa ja yhteisöä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö tai rikkoo 5 luvun 3 §:ssä tarkoitettua velvoitteen hakea rekisteröitäväksi rahanpesun valvontarekisteriin. Toiminnanharjoittajan rekisteröitymisvelvollisuutta ei voida sellaisenaan rinnastaa velvollisuuteen toimittaa tietoja rekisteriin. Arvioitaessa 1. lakiehdotuksen 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettua velvoitteen rikkomista ja siitä seuraavan hallinnollisen seuraamuksen ankaruutta voidaan arvioida kuitenkin hyödyntää rahanpesulaissa säädettyjä seuraamuksia. Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että rangaistus lain 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen tietojen tahallisesta tai huolimattomuudesta toimittamatta jättämisestä olisi rikemaksu.

Rikemaksun suuruus vastaisi rahanpesulain 8 luvun 1 §:n 3 momenttia. Oikeushenkilölle määrättävä rikemaksu olisi vähintään 5 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilölle määrättävä rikemaksu olisi vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Rahanpesulain 8 luvun 6 ja 8 §:n tavoin 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan, että Tulli voisi tiettyjen edellytysten täytyttyä jättää rikemaksun määräämättä ja milloin rikemaksun määrääminen on julkistettava.

Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi virtuaalivaluutan tarjoajien rekisteröitymisvelvollisuudesta. Rekisteriä ylläpitäisi Finanssivalvonta. Finanssivalvonnan olisi rekisteröitävä hakija, jos sillä on oikeus harjoittaa elinkeinotoimintaa Suomessa, ilmoituksen tekijä ei ole konkurssissa ja, jos hän on luonnollinen henkilö, on täysi-ikäinen, hänen toimintakelpoisuuttaan ei ole rajoitettu eikä häntä ole määrätty edunvalvontaan, ja ilmoituksen tekijä on luotettava.

Laissa säädettäisiin myös palveluihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen säilyttämisestä, asiakasvarojen säilyttämisestä ja markkinoinnista. Virtuaalivaluutan tarjoajat olisivat rahanpesulaissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia ja niihin sovellettaisiin asiakkaan tuntemista koskevia velvollisuuksia. Lakia ei sovellettaisi virtuaalivaluuttojen taustalla oleviin teknologisiin ratkaisuihin tai niiden tarjoamiseen rajatussa verkossa.

Finanssivalvonnan olisi poistettava virtuaalivaluutan tarjoaja rekisteristä ilman aiheetonta viivytystä, jos virtuaalivaluutan tarjoaja ei ole tarjonnut virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluja edeltävän kuuden kuukauden aikana tai on lopettanut toimintansa, virtuaalivaluutan tarjoaja on hyväksytty rekisteriin tarjoajan antamien virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen vuoksi, rekisteröinnin edellytykset eivät enää täyty tai virtuaalivaluutan tarjoajan tai sen ylemmän johdon toiminnassa ilmenee vakavia tai toistuvia laiminlyöntejä ja sille on jo aiemmin asetettu toimintakielto.

Esityksen 3. lakiehdotuksessa ilmoitusvelvollisiksi lisättäisiin virtuaalivaluutan tarjoajat ja taide-esineiden välittäjät ja myyjät.

Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tehtävistä, jotka ovat poliittisesti vaikutusvaltaisia.

Asiakkaan tuntemista koskevia säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi erityisesti sähköisen rahan poikkeuksen ja Euroopan talousalueen ulkopuoliseen korkean riskin valtioon liittyvän tehostetun asiakkaan tuntemismenettelyn osalta.

Yhteisöjen ja trustien tosiasiallisia edunsaajia koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi siten, että tosiasialliselle edunsaajalle säädetään velvollisuus toimittaa rekisteröitävät tiedot. Jos ilmoitusvelvollinen, valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys havaitsee rekisteröidyissä tiedoissa puutteita tai epä johdonmukaisuuksia, sen on ilmoitettava asiasta rekisterinpitäjälle ilman aiheetonta viivytystä. Lisäksi rekisterinpitäjän, valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen on toimitettava yhteisön ja ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisia edunsaajia koskevat rekisteritiedot ilman aiheetonta viivytystä ja maksutta toisen ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnasta vastaavalle taholle.

Rahanpesulain 7 luvussa säädettäisiin myös asianajajayhdistyksen vuosikertomuksesta. Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen tietojenvaihdosta ja siitä kieltäytymisestä toisen ETA-valtion ja Euroopan talousalueen ulkopuolisen valtion valvontaviranomaisten ja muiden tahojen kanssa säädettäisiin 9 luvussa. Luvussa rajoitettaisiin lisäksi Finanssivalvonnan ja

aluehallintoviraston oikeutta käyttää tehtävissään rahanpesulain nojalla saatua salassa pidettävää tietoa.

3.4 Direktiivin säännökset, jotka eivät edellytä muutoksia kansalliseen lainsäädäntöön

Direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan d alakohtaa on täsmennetty siten, että se kattaa kiinteistönvälittäjät myös, kun he toimivat välittäjinä kiinteän omaisuuden vuokrauksessa, mutta ainoastaan liiketoimissa, joiden osalta kuukausivuokra on vähintään 10 000 euroa. Rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 18 kohdan mukaan lakia sovelletaan kiinteistönvälityслиikkeistä ja vuokrahuoneiston välityслиikkeistä annetussa laissa (1075/2000) tarkoitettuun kiinteistönvälityслиikkeeseen sekä vuokrahuoneiston välityслиikkeeseen. Direktiivin kohdan tarkennus ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 3 artiklan 4 kohdan a alakohtaa on muutettu viittauksella terrorismirikosdirektiiviin ja kohdan c alakohtaa viittauksella neuvoston puitepäätökseen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnasta 2008/841/YOS. Direktiivin kohtien tarkennukset eivät edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 3 artiklan 6 kohdan b alakohdan johtolauseeseen on lisätty ”kaikkia seuraavia henkilöitä”. Rahanpesulain 1 luvun 6 §:ää sovelletaan jo kaikkiin kohdassa tarkoitettuihin henkilöihin. Direktiivin kohdan tarkennus ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 3 artiklan 16 kohdassa on täsmennetty viittausta sähköiseen rahaan. Rahanpesulain 3 luvun 9 §:ssä säädetään sähköiseen rahaan liittyvästä poikkeuksesta asiakkaan tuntemisvelvollisuudessa. Direktiivin kohdan tarkennus ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 6 artiklaa, 7 artiklan 9 kohtaa, 31 a artiklaa, 64 a artiklaa ja 65 artiklaa sovelletaan komissioon eivätkä muutokset edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 10 artiklan muutokset tulivat voimaan 5 päivänä kesäkuuta 2018 voimaantulleella lainmuutoksella.

Direktiivin 13 artiklan 1 kohdan a alakohta sisältää viittauksen eIDAS-asetukseen, joka on otettu huomioon rahanpesulain 3 luvun 11 §:ssä. Muutos ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 18 artiklan 1 kohtaa on täsmennetty artiklaviittauksella. Artiklan 2 kohdan vaatimukset vastaavat rahanpesulain 3 luvun 4 §:n 3 momentissa asetettuja edellytyksiä. Muutokset eivät edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 19 artiklan johdantokappaletta on täsmennetty viittauksella maksujen suorittamiseen ja liikesuhteen aloittamiseen. Muutokset sisältyvät jo rahanpesulain 3 luvun 12 §:ään eivätkä edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 30 artiklan 1 kohdassa ja 31 artiklan 1 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltiot varmistavat tehokkaiden, oikeasuhtaisten ja varoittavien toimenpiteiden tai seuraamuksien soveltamisen artiklan rikkomisiin. Työ- ja elinkeinoministeriössä on vireillä kaupparekisterilain uudistus (*Kaupparekisterin kehittäminen, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 23/2017*), jonka yhteydessä arvioidaan myös rekisteririkkomusten laiminlyönnistä aiheutuvia seuraamuksia. Kaupparekisterilain ja yritys- ja yhteisötietolain voimassa olevat säännökset täyttävät 30 artiklan vaatimukset.

Direktiivin 30 artiklan 5, 5 a ja 6 kohdan ja vastaavasti 31 artiklan 4 ja 4 a kohtien veloitteet on jo pantu täytäntöön rahanpesulaissa. Artiklan 9 kohdassa säädetään jäsenvaltio-optiosta, jonka nojalla pääsyä rekisterin tietoihin olisi mahdollista rajata, jos tosiasiallinen omistaja tai edunsaaja altistuisi kohtuuttomalle petoksen, sieppauksen, kiristyksen, häirinnän, väkivallan tai pelottelun riskille. Rajaus voitaisiin tehdä myös, jos tosiasiallinen omistaja tai edunsaaja on alaikäinen tai muuten rajoitetusti oikeustoimikelpoinen. Vastaava jäsenvaltio-optio sisältyy 31 artiklan 7 a kohtaan. Optioita ei ole hyödynnetty neljännen rahanpesudirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä. Työ- ja elinkeinoministeriö valmistelee kaupparekisterilain uudistusta, jonka yhteydessä on mahdollista arvioida koko rekisteritietokannan sisältöä suhteessa EU:n yleiseen tietosuojasetukseen.

Jäsenvaltioiden keskitetystä rekisteristä säädetään kaupparekisterilaissa (HE 14/2017 vp), ja sillä varmistetaan myös 30 artiklan 10 kohdan ja 31 artiklan 9 kohdan täytäntöönpano.

Direktiivin 32 artiklan 9 kohdan mukaan kunkin rahanpesun selvittelykeskuksen on tehtäviään hoitaessaan voitava pyytää, saada ja käyttää miltä tahansa ilmoitusvelvolliselta peräisin olevia tietoja tämän artiklan 1 kohdassa säädettyä tarkoitusta varten, vaikka aiempaa ilmoitusta ei tehdä 33 artiklan 1 kohdan a alakohdan tai 34 artiklan 1 kohdan nojalla, sanotun kuitenkin rajoittamatta 34 artiklan 2 kohdan soveltamista. Rahanpesulain 4 luvun 1 §:n 4 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen on annettava maksutta rahanpesun selvittelykeskukselle kaikki epäily selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat. Ilmoitusvelvollisen on vastattava rahanpesun selvittelykeskuksen tietopyyntöihin sen asettamassa kohtuullisessa määräajassa. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 4 §:n 1 momentissa säädetään, että rahanpesun selvittelykeskuksella on oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitamaan asetetulta yhteisöltä sekä ilmoitusvelvollisilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen ja selvittämisen kannalta välttämättömät tiedot ja asiakirjat maksutta sen estämättä, mitä liike- ja ammattisalaisuutta tai yksilön, yhteisön tai säätiön taloudellisia olosuhteita, taloudellista asemaa tai verotustietoja koskevien tietojen salassapidosta säädetään. Päätöksen salassa pidettävien tietojen hankkimisesta tekee selvittelykeskuksessa työskentelevä päällystään kuuluva poliisimies. Artiklan muutokset eivät edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 32 b artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on annettava rahanpesun selvittelykeskuksille ja toimivaltaisille viranomaisille pääsy tietoihin, joiden avulla voidaan ajallaan tunnistaa mikä tahansa kiinteää omaisuutta omistava luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, myös rekistereiden tai sähköisten tietojenhakujärjestelmien kautta, jos tällaisia rekistereitä tai järjestelmiä on saatavilla. Kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavasta tietopalvelusta annetun lain (453/2002) 6 §:ssä säädetään, että maanmittauslaitoksen on järjestettävä jokaiselle mahdollisuus saada Maanmittauslaitoksessa maksutta luettavakseen kiinteistötietojärjestelmässä olevat tiedot ja tehdä niistä muistiinpanoja. Maksua vastaan tietoja luovutetaan otteina, todistuksina ja muina tulosteina sekä teknisen käyttöyhteyden avulla. Jollei erityisestä syystä muuta johdu, voidaan tiedoista antaa maksua vastaan kopio sähköisessä muodossa. Artikla ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 38 artiklan uuden 1 a kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että yksityishenkilöt, jotka ovat joutuneet alttiiksi uhkailulle, vihamielisille teoille tai kielteisille tai syrjiville toimille työpaikalla siksi, että he ovat ilmoittaneet rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista epäilyistä sisäisesti tai rahanpesun selvittelykeskukselle, voivat tehdä turvallisesti valituksen asianomaisille toimivaltaisille viranomaisille. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tällaisilla yksityishenkilöillä on oikeus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin tämän kohdan mukaisten oikeuksiensa turvaamiseksi, sanotun kuitenkin rajoittamatta rahanpesun selvittelykeskuksen keräämien tietojen luottamuksellisuutta. Rahanpesulain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisen tulee toteuttaa toimenpiteitä niiden työntekijöiden suoje-

lemiseksi, jotka tekevät 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen. Hallintolaissa säädetään hyvän hallinnon periaatteista ja hallintoasian käsittelystä viranomaisessa. Muutos ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 39 artiklan 3 kohdan sanamuotoa on täsmennetty siten, että kohdassa tehdään selkeämmin ero samaan konserniin kuuluvien jäsenvaltioiden luotto- ja finanssilaitosten välisten tiedonluovutusten sekä näiden laitosten ja niiden kolmansissa maissa sijaitsevien sivuliikkeiden ja enemmistöomisteisten tytäryritysten välisten tiedonluovutusten välillä. Rahanpesulain 4 luvun 4 §:n 2 momentissa tehdään jo vastaava ero. Direktiivin kohdan tarkennus ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 43 artiklassa säädetään, että direktiivin mukaista henkilötietojen käsittelyä 1 artiklassa tarkoitetun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi pidetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisena yleistä etua koskevana asiana. Artiklan muutos ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 45 artiklan 4 kohdan muutos ei edellytä täytäntöönpanoa. Ilmoitusvelvollisille on asetettu rahanpesulain 9 luvun 2 §:ssä velvollisuus ilmoittaa valvontaviranomaiselle ja asianajajayhdistykselle, jos muun kuin ETA-valtion lainsäädäntö ei salli asiakkaan tuntemiseksi tässä laissa säädettyjen menettelyjen noudattamista. Tietojenvaihto Euroopan valvontaviranomaisten kanssa tapahtuu käytännössä valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen kautta.

Direktiivin 48 artiklan 1 a—4 kohdassa säädetään jäsenvaltion velvollisuudesta ilmoittaa valvontaviranomaisten yhteystietoja komissiolle, ilmoitusvelvollisten riittävästä valvonnasta, valvontaviranomaisten resursseista ja osaamisesta. Artiklan muutokset eivät edellytä lainsäädännön muutosta.

Artiklan 5 kohdassa säädetään luotto- ja finanssilaitosten konsernia koskevien toimintaperiaatteiden ja menettelyjen tosiasiallista täytäntöönpanon valvonnasta ja valvontaviranomaisten yhteistyöstä. Finanssivalvonnasta annetussa laissa säädetään Finanssivalvonnan yhteistyöstä muiden viranomaisten kanssa.

Direktiivin 49 artiklassa on lisätty viittaus veroviranomaisiin ja lainkäyttöviranomaisiin yhteistyön tekemisessä. Suomessa kyseiset viranomaiset osallistuvat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan yhteistyöhön eikä artiklan muutos edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 53 artiklan 1 kohtaa on täsmennetty siten, että rahanpesun selvittelykeskusten keskinäisen tiedonvaihdon on katettava kaikentyyppiset rahanpesun esirikokset, vaikka esirikosten tyyppi ei olisi selvillä tietojenvaihdon aikana. Muutos edistää tiedonvaihtoa erityisesti niissä tilanteissa, joissa rahanpesun esirikoksena olevaa tekoa ei ole luokiteltu samalla tavalla kaikissa jäsenvaltioissa. Säännöksen muutos ei edellytä täytäntöönpanoa. Artikla on pantu täytäntöön rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 5 §:llä, joka kattaa jo nykyisellään kaikentyyppiset rahanpesun esirikokset. Lisäksi 53 artiklan 2 kohdan toiseen alakohtaan on tehty tekninen tarkistus, joka ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 54 artiklaan on lisätty uusi 1 a kohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että rahanpesun selvittelykeskukset nimeävät vähintään yhden yhteys henkilön tai -pisteen, joka vastaa muiden jäsenvaltioiden rahanpesun selvittelykeskuksilta saatujen tietopyyntöjen vastaanottamisesta. Suomessa tällainen yhteyspiste on jo käytännössä toiminnassa rahanpesun selvittelykeskuksessa eikä säännös edellytä täytäntöönpanoa. Sekä rahanpesun selvittelykeskus että poliisi noudattavat Suomessa käytännössä yhden yhteyspisteen periaatetta, eikä yhteyspisteestä ole tarpeen säätää erikseen laissa.

Direktiivin 55 artikla koskee tiedot luovuttavan rahanpesun selvittelykeskuksen antamaa ennakkosuostumusta tietojen luovuttamiselle edelleen pyynnön esittäneen jäsenvaltion toimivaltaiselle viranomaiselle, ja sen 2 kohdassa edellytetään, että pyynnön vastaanottanut rahanpesun selvittelykeskus antaa ennakkosuostumuksensa viipymättä ja laajuudeltaan mahdollisimman kattavana. Direktiivin 55 artiklan 2 kohtaa on muutettu 53 artiklan 1 kohtaa vastaavasti lisäämällä siihen vaatimus, että ennakkosuostumus ei saisi riippua siitä, minkä tyyppisiä esirikoksia asiaan liittyy. Artikla on pantu täytäntöön rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 5 §:llä, eikä direktiivin muutos edellytä täytäntöönpanoa. Voimassa oleva 5 §:n 3 momentti ei rajoita tietojen luovuttamista tietyn tyyppisiin esirikoksiin. Rahanpesun selvittelykeskuksesta annettu laki ei myöskään edellytä, että rahanpesun selvittelykeskuksesta tietoja pyytävän olisi pystyttävä aina täsmentämään varmuudella, mikä rahanpesun esirikos on kyseessä. Tietopyynnön olisi kuitenkin oltava perusteltu rahanpesun tai sen esirikoksen epäilyllä taikka terrorismin rahoittamisepäilyllä.

Rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 5 §:n 3 momentin nojalla selvittelykeskus voi perustellusta pyynnöstä luovuttaa 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheetonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen taikka sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun tämä on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Direktiivin 55 artiklan 2 kohdassa säädetään myös edellytyksistä, joilla pyynnön vastaanottanut rahanpesun selvittelykeskus voi kieltäytyä luovuttamasta tietoja. Kohtaa on täydennetty lisäämällä siihen vaatimus, että tietojen luovuttamista koskevat poikkeukset on täsmennettävä siten, että estetään toimivaltaisille viranomaisille tapahtuvan tietojen luovuttamisen väärinkäyttö sekä siihen kohdistuvat aiheettomat rajoitukset. Kieltäytyminen olisi perusteltava asianmukaisesti. Edellä mainitussa rahanpesun selvittelykeskusta koskevan lain 5 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kieltäytymisperusteiden on jo nykyisellään rajattu siten, että poikkeukset tietojen luovuttamiselle ovat hyvin rajalliset. Käytännössä sovellettavat kieltäytymisperusteet vastaisivat Suomessa niitä, joista säädetään kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa annetun lain (4/1994) 12 §:ssä (*ehdottomat kieltäytymisperusteet*) ja 13 §:ssä (*harkinnanvaraiset kieltäytymisperusteet*). Ehdottomia kieltäytymisperusteita ovat erityisesti valtion turvallisuus ja ihmisoikeusloukkausten vaara. Harkinnanvaraisiin kieltäytymisperusteisiin kuuluu muun muassa vireillä oleva rikostutkinta. Luovutuksesta kieltäytyminen myös perustellaan aina, eikä artiklan muutos siten edellytä tältäkin osin täytäntöönpanoa.

Direktiivin 57 artiklaa on tarkistettu siten, että sana "verorikosten" on korvattu sanalla "esirikosten". Artiklan uuden sanamuodon mukaan kansallisten lainsäädäntöjen väliset erot esirikosten määritelmässä eivät saa estää rahanpesun selvittelykeskuksia antamasta apua toiselle rahanpesun selvittelykeskukselle eivätkä rajoittaa tietojen vaihtoa, luovuttamista ja käyttöä 53, 54 ja 55 artiklan nojalla. Artikla täydentää kyseisiä tiedonvaihtoa koskevia artikloja korostamalla sitä, että rahanpesun esirikoksiksi on tietoja vaihdettaessa hyväksyttävä mikä tahansa toisen jäsenvaltion rikoslaissa rangaistavaksi säädetty teko, joka voi tuottaa taloudellista hyö-

tyä. Suomen rikoslaki ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annettu laki eivät rajoita rahanpesun esirikoksiksi katsottavia tekoja eikä artiklan muutos siten edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 58 artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on lisäksi varmistettava, että kun niiden toimivaltaiset viranomaiset havaitsevat rikkomisia, joihin sovelletaan rikosoikeudellisia seuraamuksia, ne ilmoittavat tästä ajallaan lainvalvontaviranomaisille. Hallintolain 10 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa ja asian vaatimassa laajuudessa avustettava toista viranomaista tämän pyynnöstä hallintotehtävän hoitamisessa sekä muutoinkin pyrittävä edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä. Muutos ei edellytä täytäntöönpanoa.

Direktiivin 61 artiklaa on täsmennetty viittauksella itsesääntelyelimiin ja suojattuun viestintäkanavaan, jonka kautta tietoja antavien henkilöiden henkilöllisyys on ainoastaan toimivaltaisten viranomaisten ja soveltuvin osin itsesääntelyelinten tiedossa. Lisäksi artiklaan on lisätty edellytyksiä ilmoittajan oikeussuojakeinoista. Rahanpesulain 7 luvun 9 §:ssä säädetään rikkomusepäilyjä koskevien ilmoitusten vastaanottamiseksi ylläpidettävästä järjestelmästä ja hallintolaissa valituksen tekemisestä. Artiklan muutos ei edellytä täytäntöönpanoa.

3.5 Esityksen 1. lakiehdotuksen arviointi suhteessa EU:n yleiseen tietosuojasetukseen

3.5.1 Rekisterinpitäjä ja tietojen luovutus muille viranomaisille

Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaan pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjä olisi Tulli. Laissa yksilöitäisiin viranomaiset, joille rekisteröitävät tiedot voidaan luovuttaa. Luovutusperusteesta säädetään viranomaisten toimintaa koskevissa erillislaeissa.

EU:n yleisen tietosuojasetuksen 4 artiklan 9 kohdan mukaan vastaanottajalla tarkoitetaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, viranomaista, virastoa tai muuta elintä, jolle luovutetaan henkilötietoja, oli kyseessä kolmas osapuoli tai ei. Viranomaisia, jotka mahdollisesti saavat henkilötietoja tietyn tutkimuksen puitteissa unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti ei kuitenkaan pidetä vastaanottajina; näiden viranomaisten on käsiteltävä kyseisiä tietoja sovellettavia tietosuojasääntöjä noudattaen käsittelyn tarkoitusten mukaisesti.

Asetuksen johdanto-osan 31 kappaleen mukaan viranomaisia, kuten vero- ja tulliviranomaisia, talousrikosten tutkintayksiköitä, riippumattomia hallintoviranomaisia tai rahoitusmarkkinaviranomaisia, joille luovutetaan henkilötietoja lakisääteisen veloitteen mukaisesti niiden julkisen tehtävän suorittamiseksi ja jotka vastaavat arvopaperimarkkinoiden sääntelystä ja valvonnasta, ei olisi pidettävä tietojen vastaanottajina niiden vastaanottaessa tietoja, jotka ovat tarpeen jonkin tietyn yleisen edun vuoksi tehtävän tutkimuksen toteuttamiseksi unionin tai jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti. Viranomaisten lähettämien luovutuspyyntöjen olisi aina oltava kirjallisia, perusteltuja ja satunnaisia, eikä niiden pitäisi koskea kokonaista rekisteriä tai johtaa rekisterien yhteenliittämiseen. Näiden viranomaisten olisi käsiteltävä henkilötietoja sovellettavien tietosuojasääntöjen ja tietojenkäsittelyn tarkoitusten mukaisesti.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa säädettäisiin, että Tulli luovuttaa pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettuja tietoja toimivaltaisille viranomaisille. Rekisteriin merkittävistä tiedoista säädettäisiin laissa. Lisäksi laissa säädettäisiin tietopyyntöihin liittyvistä niin sanotuista lokitietojärjestelmän vaatimuksista.

3.5.2 Tietojen käsittelyperuste

Esityksen 1. lakiehdotus kuuluu EU:n yleisen tietosuojasetuksen soveltamisalaan, mutta siinä on hyödynnetty asetuksen kansallista liikkumavaraa. EU:n yleisen tietosuojasetuksen 6

artiklan 1 kohdassa luetellaan perusteet, joiden nojalla käsittely on lainmukaista. Vähintään yhden kohdassa tarkoitetun edellytyksen on täyttyävä. Asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan käsittely on lainmukaista, kun se on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi.

Asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan 1 kohdan c ja e alakohdassa tarkoitetun käsittelyn perustasta on säädettävä joko a) unionin oikeudessa; tai b) rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä.

Käsittelyn tarkoitus määritellään kyseisessä käsittelyn oikeusperusteessa tai, 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetussa käsittelyssä, sen on oltava tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Kyseinen käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista, muun muassa: yleisiä edellytyksiä, jotka koskevat rekisterinpitäjän suorittaman tietojenkäsittelyn lainmukaisuutta; käsiteltävien tietojen tyyppiä; asianomaisia rekisteröityjä, yhteisöjä joille ja tarkoituksia joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa; käyttötarkoitussidonnaisuutta; säilytysaikoja; sekä käsittelytoimia ja -menettelyjä, mukaan lukien laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitetut toimenpiteet, kuten toimenpiteet muita IX luvussa esitettyjä erityisiä tietojenkäsittelytilanteita varten. Unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa säädetään erityisiä henkilötietoryhmiä koskevien tietojen käsittelystä. Artiklan 1 kohdan mukaan sellaisten henkilötietojen käsittely, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaus tai ammattiliiton jäsenyys sekä geneettisten tai biometristen tietojen käsittely henkilön yksiselitteistä tunnistamista varten tai terveyttä koskevien tietojen taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja suuntautumista koskevien tietojen käsittely on kiellettyä.

Artiklan 2 kohdassa säädetään poikkeuksesta 1 kohdan kieltoon. Artiklan 2 kohdan g alakohdan mukaan 1 kohtaa ei sovelleta, jos käsittely on tarpeen tärkeää yleistä etua koskevasta syystä unionin oikeuden tai jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, edellyttäen että se on oikeasuhteinen tavoitteeseen nähden, siinä noudatetaan keskeisiltä osin oikeutta henkilötietojen suojaan ja siinä säädetään asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn perusoikeuksien ja etujen suojaamiseksi.

Viidennen rahanpesudirektiivin 43 artiklassa säädetään, että direktiivin mukaista henkilötietojen käsittelyä 1 artiklassa tarkoitetun rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi pidetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisena yleistä etua koskevana asiana. Direktiivin 32 a artiklassa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta ottaa käyttöön keskitettyjä automatisoituja mekanismeja, kuten keskitettyjä rekistereitä tai keskitettyjä sähköisiä tietojenhakujärjestelmiä, joiden avulla voidaan ajallaan tunnistaa mikä tahansa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on niiden alueella toimivassa luottolaitoksessa olevan IBAN-tunnisteen maksutilin ja pankkitilin sekä tallelokeron haltija tai jolla on määräysvalta tällaiseen tiliin tai tallelokeroon.

Direktiivin johdanto-osan 20 kappaleessa todetaan, että jos rahanpesun selvittelykeskukset ja muut toimivaltaiset viranomaiset saavat tiedot erityisesti anonyymien pankki- ja maksutilien ja tallelokeroiden haltijoiden henkilöllisyydestä liian myöhään, terrorismiin liittyvien varainsiirtojen paljastaminen vaikeutuu. Jäsenvaltioiden tiedot, joiden avulla voidaan selvittää samalle henkilölle kuuluvat pankki- ja maksutilit sekä tallelokerot, ovat hajanaisia eivätkä ne sen vuoksi ole ajallaan rahanpesun selvittelykeskusten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten

saatavilla. Sen vuoksi on olennaisen tärkeää ottaa käyttöön keskitettyjä automatisoituja mekanismeja, kuten kaikissa jäsenvaltioissa toimiva rekisteri tai tietojenhakujärjestelmä, jotka ovat tehokas keino saada ajallaan pääsy pankki- ja maksutilien sekä tallelokeroiden haltijoiden henkilöllisyyttä ja heidän asiamiehiansa ja näiden tilien tosiasiallisia omistajia ja edunsaajia koskeviin tietoihin. Tietoihin pääsyä koskevia säännöksiä sovellettaessa on aiheellista käyttää jo olemassa olevia mekanismeja edellyttäen, että tiedot, joista kansalliset rahanpesun selvittelykeskukset tekevät selvityksiä, ovat niiden saatavilla välittömästi ja suodattamattomina. Jäsenvaltioiden olisi harkittava muiden tarpeelliseksi ja oikeasuhteiseksi katsottujen tietojen syöttämistä tällaiseen mekanismiin, jotta voidaan tehostaa rahanpesuun ja terrorismin rahoittamiseen liittyvien riskien vähentämistä. Tällaisten rahanpesun selvittelykeskusten ja muiden toimivaltaisten viranomaisten kuin syyttäväviranomaisten tekemien tiedustelujen ja niihin liittyvien tietojen täysi luottamuksellisuus olisi varmistettava.

Edelleen johdanto-osan 21 kappaleessa todetaan, että yksityisyyden ja henkilötietojen suojan kunnioittamiseksi ainoastaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevien tutkimusten suorittamisen kannalta tarpeelliset vähimmäistiedot olisi säilytettävä pankki- ja maksutilien automatisoiduissa mekanismeissa, kuten rekistereissä tai tietojenhakujärjestelmissä. Jäsenvaltioiden olisi voitava määrittää, mitä tietoja on hyödyllistä ja oikeasuhteista kerätä, kun otetaan huomioon käytössä olevat järjestelmät ja vallitsevat oikeusperinteet, jotta tosiasiallisten omistajien ja edunsaajien merkityksellinen tunnistaminen olisi mahdollista. Kun jäsenvaltiot saattavat näitä mekanismeja koskevat säännökset osaksi kansallista lainsäädäntöään, niiden olisi säädettävä säilyttämisajasta, joka vastaa niiden asiakirjojen ja tietojen säilyttämisaikaa, jotka on hankittu asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä sovellettaessa. Jäsenvaltioilla olisi oltava mahdollisuus jatkaa säilyttämisaikaa yleisesti lain nojalla edellyttämättä tapauskohtaisia päätöksiä. Säilyttämisaikaa olisi voitava jatkaa enintään viidellä vuodella. Tämä säilyttämisaika ei saisi rajoittaa sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltamista, jossa säädetään muista tietojen säilyttämisestä koskevista vaatimuksista, jotka mahdollistavat tapauskohtaiset päätökset rikosoikeudellisten tai hallintomenettelyjen helpottamiseksi. Pääsy näihin mekanismeihin olisi rajoitettava tiedonsaantitarpeen perusteella.

Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaisesti perustettavaan pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään kerättävien ja sen kautta luovutettavien tietojen käsittelytarkoitus on perusteltua EU:n yleisen tietosuojasetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi. Asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaisesti viidennessä rahanpesudirektiivissä on säädetty käsittelyn perustasta ja koska pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän käyttöala on 1. lakiehdotuksessa laajempi kuin direktiivissä, käsittelyn perustasta säädetään kansallisesti. Käsittelyn oikeusperuste sisältää 1. lakiehdotuksessa erityisiä säännöksiä käsiteltävien tiedoista, rekisteröitävistä tahoista, viranomaisista, joille henkilötietoja voidaan luovuttaa, ja säilytysajoista. Eduskunnan käsiteltävänä olevaa ehdotusta tietosuojalainsäädäntöön myöskin pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmään.

EU:n yleisen tietosuojasetuksen 23 artiklassa säädetään, että rekisterinpitäjään tai henkilötietojen käsittelijään sovellettavassa unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan lainsäädäntötoimenpiteellä rajoittaa 12—22 artiklassa ja 34 artiklassa sekä 5 artiklassa, siltä osin kuin sen säännökset vastaavat 12—22 artiklassa säädettyjä oikeuksia ja velvollisuuksia, säädettyjen velvollisuuksien ja oikeuksien soveltamisalaa. Artiklassa on asetettu edellytykseksi, että kyseisessä rajoituksessa noudatetaan keskeisiltä osin perusoikeuksia ja -vapauksia ja että se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätön ja oikeasuhteinen toimenpide, jotta voidaan taata esimerkiksi d kohdan mukaan rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojeleminen tai tällaisten uhkien ehkäisy. Artiklan e kohdassa edellytykseksi on asetettu muut unionin tai jäsenvaltion yleiseen

julkiseen etuun liittyvät tärkeät tavoitteet, erityisesti unionille tai jäsenvaltiolle tärkeä taloudellinen tai rahoituksellinen etu, mukaan lukien rahaan, talousarvioon ja verotukseen liittyvät asiat sekä kansanterveys ja sosiaaliturva.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa viitattaisiin EU:n yleisen tietosuoja asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a alakohtaan, jonka soveltamisesta poikettaisiin.

3.5.3 Rekisteröitävien tietojen vaikutustenarviointi

Esityksen 1. lakiehdotuksen 5 §:n mukaan pankki- ja maksutilirekisteriin rekisteröitävät tiedot perustuvat viidenteen rahanpesudirektiiviin. Nämä tiedot ovat luottolaitosten osalta:

1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tilin käyttöoikeuden hallinnan luonne ja alkamis- ja päättymispäivä;

2) rahanpesulain 1 luvun 5—7 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus;

3) pankki- ja maksutilin IBAN-numero tai muu yksilöintitunnus sekä tilin avaamis- ja sulke-
mispäivä;

4) tallelokeron vuokraajan ja sen käyttöoikeutetun täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos vuokraaja on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tallelokeron yksilöintitieto ja vuokra-ajan pituus.

Maksulaitoksen, sähkörahayhteisön ja virtuaalivaluutan tarjoajan rahanpesulain 3 luvun 2 §:ssä tunnistettavaksi säädetystä asiakkaasta rekisteröitäisiin:

1) täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen;

2) asiakkuuden alkamis- ja päättymispäivä.

Rekisteriin kerättävät tiedot eivät ole EU:n tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja. Luonnollisten henkilöiden yksilöimiseksi kerättävän henkilötunnuksen oikeudeton käyttö, kuten rekisteriin kohdistunut tietomurto, voi muodostaa riskin rekisteröidyn yksilönsuojan kannalta. Riskiä voidaan vähentää rekisteriin luotavilla tietoteknisillä suojausmekanismeilla. Lisäksi yksittäisten virkamiesten rekisterin oikeudettoman käytön kiinnijäämisriskiä voidaan tehostaa lokitietojärjestelmään liittyvillä ratkaisulla.

3.5.4 Tiedonhakupöytäkirjan kautta luovutettavien tietojen vaikutusarviointi

Tiedonhakupöytäkirjan kautta luovutettaisiin pankki- ja maksutilirekisteriä laajemmat tiedot. Direktiivin edellyttämien tietojen lisäksi luovutettaisiin:

1) tiedot pankki- ja maksutilin saldosta ja tilitapahtumista;

- 2) tiedot luotoista ja luottojen vakuutena olevasta omaisuudesta;
- 3) tilinhaltijan tai sen käyttöoikeudenhaltijan asiakkuuteen liittyvät muut välttämättömät tiedot.

Tiedonhakujärjestelmän kautta luovutettavat tilitapahtumatiedot voivat sisältää EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklassa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja. Tällaisia tietoja voivat olla esimerkiksi potilasasiointiin liittyvät maksutiedot tai ammattiyhdistyksen jäsenmaksutiedot. Tiedonhakujärjestelmän kautta luovutettavia tietoja ei kerättäisi välirekisteriin vaan ne luovutettaisiin luottolaitoksen ja viranomaisen salatun tietoteknisen yhteyden välillä. Kuten pankki- ja maksutilirekisteriin, myös tiedonhakujärjestelmään liittyy henkilötietojen suojan kannalta riski erityisesti mahdollisen tietomurron osalta. Riskiä voidaan vähentää järjestelmään luotavilla tietoteknisillä suojausmekanismeilla. Lisäksi yksittäisten virkamiesten järjestelmän oikeudettoman käytön kiinnijäämisriskiä voidaan tehostaa lokitietojärjestelmään liittyvillä ratkaisulla.

Tiedon saatavuuteen tiedonhakarajapinnan kautta sisältyy riski, koska laaja tietomassa on useiden viranomaisten ja virkamiesten saatavilla pyynnöstä. Riskiä voidaan vähentää säätämällä EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa tarkoitetulle kunkin viranomaisen tietosuojavastavalle velvollisuus valvoa tiedonhakarajapinnan käyttöä.

Kun on kyse rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, muiden rikosten torjunnasta tai tärkeää yleistä etua koskevasta syystä, EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan mukainen käsittelyperuste täyttyy. Viranomaisten toimivaltuus saada tilitapahtumatietoja voi kuitenkin perustua kansalliseen lainsäädäntöön, jonka nojalla tietojensaanti on välttämätöntä, jotta henkilöä koskeva hakemusasia voidaan ratkaista. Tällaisia ovat esimerkiksi toimeentulotukeen liittyvät päätökset. Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaan Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava etuuden hakijalle järjestelmän hyödyntämisestä päätöksenteossa.

3.5.5 Tietojen poistaminen

Viidennen rahanpesudirektiivin johdanto-osan 21 kappaleen mukaan jäsenvaltioiden olisi säädettävä säilyttämisajasta, joka vastaa niiden asiakirjojen ja tietojen säilyttämisaikaa, jotka on hankittu asiakkaan tuntemisvelvollisuutta koskevia toimenpiteitä sovellettaessa. Jäsenvaltioilla olisi oltava mahdollisuus jatkaa säilyttämisaikaa yleisesti lain nojalla edellyttämättä tapauskohtaisia päätöksiä. Säilyttämisaikaa olisi voitava jatkaa enintään viidellä vuodella. Tämä säilyttämisaika ei saisi rajoittaa sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltamista, jossa säädetään muista tietojen säilyttämisestä koskevista vaatimuksista, jotka mahdollistavat tapauskohtaiset päätökset rikosoikeudellisten tai hallintomenettelyjen helpottamiseksi.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa tarkoitettun pankki- ja maksutilirekisteriin kerättävät tiedot poistettaisiin kymmenen vuoden kuluttua sen perusteen, jolla tiedot on merkitty rekisteriin, voimassaolon päättymisestä. Rahanpesulain 3 luvun 3 §:n 1 momentissa säädetään, että ilmoitusvelvollisen on pidettävä kaikki asiakkaan tuntemista koskevat asiakirjat ja tiedot ajantasaisina ja olennaisina. Tiedot on säilytettävä luotettavalla tavalla viiden vuoden ajan vakituisen asiakassuhteen päättymisestä. Jos kysymyksessä on 2 §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa taikka mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettu satunnainen liiketoimi, asiakkaan tuntemista koskevat tiedot on säilytettävä viiden vuoden ajan liiketoimen suorittamisesta. Esityksen 1. lakiehdotuksen rahanpesulakia pidemmällä tietojen säilytysajalla pyritään turvaamaan tietojen saatavuus rikostutkintaan tai vireillä olevaan oikeudenkäyntiin.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Vaikutukset yrityksiin

Luotto- ja maksulaitokset

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmällä arvioidaan olevan henkilötyövuosia säästäviä ja kustannusvaikutuksia luotto- ja maksulaitoksille sekä virtuaalivaluutan tarjoajille.

Manuaaliset tilitiedustelut vievät henkilöresursseja luottolaitoksissa. Muutamalla viranomaisella on jo sähköinen järjestelmä tilitiedusteluihin parin luottolaitoksen kanssa. Luottolaitosten kokemukset tällaisen järjestelmän käyttämisestä ovat olleet hyvin myönteisiä, sillä esimerkiksi manuaaliryöön määrä on vähentynyt tilitiedusteluihin vastaamisessa merkittävästi ja tämä on merkinnyt laitokselle työn tehostumista ja tätä kautta kustannussäästöjä. Lisäksi toimitettujen tietojen laatu ja oikeellisuus on parantunut, ja kyselyt ovat kohdistuneet aiempaa paremmin. Manuaalikyselyjen toteuttaminen vaatii enemmän henkilöresursseja, kestää pidempään ja on virhealttiimpaa.

Kustannusarviota luottolaitoskohtaisesta vaikutuksesta on vaikeaa arvioida. Viimeaikaisissa viranomaisten ja luottolaitosten välisissä yhteistyöhankkeissa kustannukset viranomaiselle ovat olleet 275 000—500 000 euron välillä lukuun ottamatta virkatyön kustannuksia. Näin ollen voidaan arvioida, että suuren luottolaitoksen tilitiedustelujen sähköistämisen hinta olisi noin 300 000—1 000 000 euroa. Toki kustannusten hinta riippuu pitkälti luottolaitoksen jo olemassa olevista järjestelmistä ja niihin tehtävistä muutoksista, joten joillekin luottolaitoksille kustannukset voivat olla selvästi suuremmat kuin toiselle. Kustannusarvioissa oletetaan, että tiedonhakuprosessissa käytettäisiin hyödyksi Verohallinnon tekemää työtä ISO 20022 -standardin suhteen. Kustannukset voivat tuki jäädä pienemmiksi, jos pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä onnistutaan toteuttamaan tehokkaasti. Lisäksi tilitiedusteluihin vastaamisen sähköistämisen seurauksena luottolaitosten säästämien henkilötyövuosien määrä voi kohota järjestelmäkustannuksia suuremmaksi keskipitkällä tai pitkällä aikavälillä.

Pienille luotto- ja maksulaitoksille, sähkörahayhteisöille ja virtuaalivaluuttojen tarjoajille aiheutuvia kustannuksia tulisi arvioida suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta. Direktiivi mahdollistaa erilaisia järjestelmän toteuttamisvaihtoehtoja. Sähköisen rajapinnan edellyttäminen voisi olla markkinoille tuloneste pienille toimijoille eikä täten tukisi markkinoiden innovaatiota tai monipuolistumista. Lisäksi viranomaisten mukaan suurin osa tilitiedustelujen vastauksista tulee suurilta luottolaitoksilta niiden hallinnoissa selvästi suurinta osaa tilimassasta. Täten pienten luotto- ja maksulaitosten tarjoamiin tileihin tulee vähemmän osumia tilitiedusteluissa ja näin niiden tarve vastata tilitiedusteluun on pienempi. Jotta direktiivin vaatimukset täytettäisiin myös pienten toimijoiden osalta, ehdotettaisiin niille ylläpidettäväksi rekisteriä. Pienten luottolaitosten, maksulaitosten ja sähkörahayhteisöjen sekä virtuaalivaluutan tarjoajien pitäisi toimittaa maksutilistä, sen avaamisesta ja sulkemisesta sekä tilinhaltijasta tietoja rekisteriin. Edellä mainitut aiheuttavat kustannuksia toimijoille, mutta kustannukset ovat huomattavasti pienempiä kuin suoran rajapinnan perustamisesta aiheutuvat kustannukset.

Muut yritykset

Esityksellä on vaikutuksia Suomessa toimiviin yrityksiin. Monet yritykset voivat olla eri viranomaisten valvonnan kohteina. Lisäksi niillä on maksutilejä, joihin voidaan entistä paremmin kohdistaa valvonnassa, esitutkinnassa ja ulosotossa huomiota. Yritykset, jotka päivittäisessä liiketoiminnassaan tarvitsevat luotto- ja maksulaitosten palveluita, saattavat näiden lop-

puasiakkaina päätyä maksamaan luotto- ja maksulaitosten järjestelmäuudistukset korkeampina asiakas- ja palvelumaksuina.

Virtuaalivaluuttojen tarjoajat

Virtuaalivaluutan tarjoajien olisi rekisteröidyttävä Finanssivalvonnan ylläpitämään rekisteriin. Suomessa on kansainvälisestikin merkittäviä virtuaalivaluutan tarjoajia, joita on arviolta noin kymmenen. Arvio perustuu viranomaisrekistereistä saatavilla oleviin tietoihin. Virtuaalivaluutan tarjoajille ehdotetaan säännöksiä muun muassa asiakasvarojen säilyttämisestä ja asiakkaan tuntemisesta. Osa virtuaalivaluutan tarjoajista saattaa täyttää jo ehdotetut vaatimukset. Kuitenkin uusista vaatimuksista tulee aiheutumaan virtuaalivaluutan tarjoajille kustannuksia. Näiden kustannusten lisäksi Finanssivalvonta perisi rekisteröityneeltä toimijalta vuosittain 2 140 euron valvontamaksun. Lisäksi Finanssivalvonnan rekisteriin merkitsemisestä perittäisiin 5 600 euron suuruinen rekisteröintimaksu. Mahdollisella sääntelyllä voi olla vaikutus, että osa virtuaalivaluuttojen tarjoajista saattaa siirtää toimintansa sääntelyn seurauksena EU:n ulkopuolelle, missä vastaavanlaista sääntelyä ei välttämättä ole.

Rahanpesulain mukaiset ilmoitusvelvolliset

Rahapesulain soveltamisalaan ehdotetaan laajennusta. Soveltamisalaan lisättäisiin virtuaalivaluuttojen tarjoaja, liike- tai ammattitoimintana taide-esineitä myyvä tai välittävä tai niitä vapaasataman kautta myyvä, välittävä tai säilyttävä niiltä osin kuin maksusuorituksen koko on vähintään 10 000 euroa joko yhtenä tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina. Suomessa tilastokeskuksen yritystoimintatilaston mukaan vuonna 2016 Suomessa toimi yhteensä noin 300 taide- ja antiikkiliikettä ja huutokauppakamaria. Sääntelyn noudattamisesta aiheutuu kyseisille toimijoille kustannuksia.

Rahanpesulain 3 luvun 3 §:n 2 momenttiin lisättävä uusi 10 ja 11 kohta, joka sisältää vaatimuksen sisällyttää pankki- tai maksutilitietoja sekä tallelokeroa koskevia tietoja, voi edellyttää uutta tietosisältöä ilmoitusvelvollisen tietojärjestelmään, jossa asiakkaan tuntemistietoja säilytetään. Siinä tapauksessa muutoksilla olisi tietojärjestelmävaikutuksia. Taloudellisten vaikutusten tarkkaa kokonaismäärää on vaikea arvioida, koska taloudelliset vaikutukset riippuisivat siitä, missä määrin ilmoitusvelvolliset keräävät ehdotettuja asiakkaan tuntemistietoja jo nykyisellään. Ehdotettu 12 kohta, joka koskee luottamuspalvelujen kautta saatuja tietoja, merkitsisi ilmoitusvelvollisille uudenlaista tietosisältöä, jolla olisi tietojärjestelmävaikutuksia.

4.1.2 Vaikutukset kotitalouksiin

Esityksellä on vaikutuksia kotitalouksiin. Suomessa lähes jokaisella luonnollisella henkilöllä on IBAN-muotoinen maksutili, jonka tietosisältöön viranomaisilla olisi entistä tehokkaampi pääsy. Samoin kuin yritykset, kotitaloudet saattavat päätyä rahoittamaan luotto- ja maksulaitosten järjestelmäuudistuksia korkeampien palvelumaksujen muodossa.

Maaliskuussa 2018 toimeentulotukea myönnettiin 147 000 kotitaloudelle. Toimeentulotukea sai yhteensä 226 000 henkilöä, joka oli noin neljä prosenttia väestöstä. Samaan aikaan eläkeläisten asumistukea sai 204 000 henkilöä. Toimeentulotuen ja eläkeläisen asumistuen saamiseksi sitä hakevan on toimitettava maksutilien tiliotteita Kansaneläkelaitokselle tukipäätöstä varten. Jos Kansaneläkelaitos saisi pääsyn tiliotetietoihin, tämä voisi nopeuttaa Kansaneläkelaitoksen tukipäätösten tekoa. Lisäksi mahdolliset tukien sekaannukset ja väärinkäytökset vähentyisivät.

Lisäksi kotitaloudet toimivat kansantaloudessa veronmaksajina. Verorahoilla katetaan muun muassa valvontaviranomaisten toiminta ja ehdotettu pankki- ja maksutilirekisteri. On myös viranomaisia, joiden toiminta rahoitetaan toimialalta kerättävinä maksuina, joten tilitedustelujen tehostaminen tarkoittaisi kotitalouksien verorahojen tehokkaampaa käyttöä.

4.1.3 Vaikutukset julkiseen talouteen

Esitys liittyy valtion vuoden 2019 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Pankki- ja maksutilijärjestelmän perustamisella on vaikutuksia julkiseen talouteen. Järjestelmän perustamisen takia eri viranomaiset joutuvat luomaan rajapintoja ja uudistamaan tietojärjestelmiään. Valtiolle aiheutuvat taloudelliset kustannukset järjestelmien ja rekisterin perustamisesta vuonna 2019 olisivat arviolta vajaa seitsemän miljoonaa euroa. Lisäksi järjestelmien ja rekisterin ylläpidosta aiheutuisi kustannuksia myös tulevina vuosina. Tullille esitetään perustettavaksi pankki- ja maksutilirekisteri, josta aiheutuu suurin osa kustannuksista.

Tullille ehdotetaan valtion talousarvion momentille (28.10.02) 3,94 miljoonaa euroa. Esityksessä Tullille ehdotetaan pankki- ja maksutilirekisterin perustamista. Rekisterin perustamisesta aiheutuisi arvion mukaan 3,94 miljoonan euron kustannukset ja rekisterin ylläpidon arvioitaisiin maksavan noin 1,18 miljoonaa euroa vuodessa. Lisäksi Tulli joutuisi rakentamaan rajapinnan tiedonhakuprosessiin, joka maksaisi 256 000 euroa. Toiminnan vakiinnuttua selvitetään lopullinen resurssitarve ja kustannusvaikutukset tuodaan tarvittaessa esiin tulevissa JTS- ja talousarvioprosesseissa.

Aluehallintovirastolle aiheutunee kustannuksia 150 000 euroa. Summa käytettäisiin kokonaisuudessaan pankki- ja maksutilivalvontajärjestelmän vaativiin tietojärjestelmämuutoksiin. Toiminnan vakiinnuttua selvitetään lopullinen resurssitarve ja kustannusvaikutukset tuodaan tarvittaessa esiin tulevissa JTS- ja talousarvioprosesseissa.

Verohallinnolle aiheutuvat 433 000 euron kustannukset jakaantuisivat seuraavasti. Rekisteriin liittymisestä aiheutuisi 110 000 euron arvosta kustannuksia, joista tekninen toteutus maksaisi 80 000 euroa sekä määrittely, testaus ja käyttöönotto 30 000 euroa. Tiedonhakuprosessista aiheutuisi Verohallinnolle 323 000 euron kustannukset, joista tekninen toteutus maksantaisi 80 000 euroa, määrittely ja testaus 15 000 euroa, konfigurointi ja virheselvittely 120 000 euroa sekä testaus- ja käyttöönotto 108 000 euroa. Toiminnan vakiinnuttua selvitetään lopullinen resurssitarve ja kustannusvaikutukset tuodaan tarvittaessa esiin tulevissa JTS- ja talousarvioprosesseissa.

Poliisille aiheutunee lisäkustannuksia 800 000 euroa sen jo olemassa olevan pankki- ja maksutilitiedonhakuprosessin liittämiseksi pankki- ja maksutilirekisteriin ja valvontajärjestelmän ylläpitoon. Kustannukset jakautuisivat siten, että pankki- ja maksutilirekisteriin liittyminen aiheuttaisi 500 000 euron kustannukset ja lisäksi valvontajärjestelmän ylläpidosta aiheutuisi poliisille vuosittain 300 000 euron ylläpitokustannukset. Toiminnan vakiinnuttua selvitetään lopullinen resurssitarve ja kustannusvaikutukset tuodaan tarvittaessa esiin tulevissa JTS- ja talousarvioprosesseissa.

Rajavartiolaitos on ollut mukana poliisin pankkilitiedustelujen sähköistämishankkeessa, mistä sille on aiheutunut vuosina 2017–2018 kustannuksia noin 50 000 euron arvosta. Rajavartiolaitoksen tarkoituksena on hyödyntää poliisin järjestelmää. Täten Rajavartiolaitokselle ei arvioida aiheutuvan muita järjestelmäkustannuksia kuin vuosittain muutaman tuhannen euron arvosta järjestelmän kehittämiskustannuksia.

Valtakunnanvoudinvirastolle kyseisistä tehtävistä aiheutuvaksi arvioidut kustannukset, arviolta noin 70 000 euroa, ovat verrattain vähäisiä ja lienevät katettavissa hallinnonalan menokehysten puitteissa. Tästä summasta noin 60 000 euroa menisi viranomaisen tietojärjestelmämuutoksiin. Valtakunnanvoudinvirastolla on jo viiteen luottolaitokseen sähköinen yhteys, mutta järjestelmä päivitettäisiin pankki- ja maksutilivalvontajärjestelmän kanssa sopivaksi. Lisäksi Valtakunnanvoudinvirastolle aiheutuisi 10 000 euron kustannus teknisten rajapintojen luonnista.

Kansaneläkelaitokselle aiheutunee lisäkustannuksia noin miljoona euroa. Kustannukset aiheutuisivat pankki- ja maksutilivalvontajärjestelmän yhteensovittamisesta järjestelmän kanssa ja sisäisten prosessien tehostamisesta. Toiminnan vakiinnuttua selvitetään lopullinen resurssitarve ja kustannusvaikutukset tuodaan tarvittaessa esiin tulevissa JTS- ja talousarvioprosesseissa.

4.1.4 Vaikutukset kansantalouteen ja kokonaistaloudellinen selvitys vaikutuksista

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmällä ei suoranaisesti olisi kansantaloudellisia vaikutuksia, mutta se tehostaisi rahoitusalan yritysten ja viranomaisten sisäisiä prosesseja, jotka voivat johtaa henkilöstösäästöihin ja viranomaisten puolella toiminnan tehostamiseen.

Kuten aiemmin on todettu, tiedonhakujärjestelmien perustaminen maksaisi yksittäiselle viranomaiselle ja luottolaitokselle satoja tuhansia euroja, mutta se todennäköisesti loisi säästöjä vapauttamalla henkilöstöresursseja manuaalisesta työstä jopa enemmän kuin alkuperäinen järjestelmäinvestointi on aiheuttanut kustannuksia.

Rekisterin perustaminen aiheuttaisi perustamiskustannuksia ja ylläpitokustannuksia valtiolle. Satojen tuhansien eurojen järjestelmämuudistusten vaatiminen pieniltä toimijoilta voisi johtaa markkinoiden yksipuolistumiseen pienten toimijoiden toiminnan muuttuessa kannattamattomaksi. Kuitenkin viidennessä rahanpesudirektiivissä edellytetään, että myös pienten luotto- ja maksulaitosten tietoja maksutileistä toimitetaan järjestelmään. Tämän takia rekisterin perustaminen olisi perusteltua, vaikka se aiheuttaisi valtiolle kustannuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Ehdotetulla pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmällä olisi paljon vaikutuksia viranomaisten toimintaan, etenkin toiminnan tehostamiseen ja henkilöstöresursseihin. Vaikutukset viranomaisiin riippuvat paljon siitä, kuinka paljon ne joutuvat käsittelemään maksutilien tietoja. Kuitenkin järjestelmän perustaminen ja pankki- ja maksutilirekisterin ylläpitäminen aiheuttaisi kustannuksia ja kasvattaisi henkilöstöresurssien tarvetta. Lisäksi Finanssivalvonnan ja aluehallintoviraston valvottavaksi tulisi uusia toimijoita.

Verohallinto

Verohallinto saisi arviolta siirrettyä 20 henkilötyövuotta tutkintatyöhön paperien käsittelystä, jos se saisi sähköistettyä täysin tilitiedustelunsa. Ehdotettu järjestelmä ei vähennä järjestelmän piirissä olevien tahojen lakisääteistä tiedonantovelvollisuutta verotuksen osalta. Järjestelmä kuitenkin täydentää ja tehostaa sivullisen erityistä tiedonantovelvollisuutta koskevaa sääntelyä ja menettelyä.

Tulli

Tulliin ehdotetaan perustettavaksi pankki- ja maksutilirekisteri, joka aiheuttaa tarpeen Tullille perustaa hankeryhmän luomaan rekisteriä ja lisäksi rekisterin ylläpitoon tarvittaisiin Tullissa uusia henkilöresursseja.

Finanssivalvonta

Finanssivalvonta rekisteröisi ja valvoisi virtuaalivaluutan tarjoajia. Näiden kustannusten kattamiseksi Finanssivalvonta perisi virtuaalivaluutantarjoajilta 5 600 euron rekisteröitymismaksun ja 2 140 euron vuosittaisen valvontamaksun. Finanssivalvonnalle tulevat uudet tehtävät aiheuttavat Finanssivalvonnalle tarvetta arviolta 2—3 uudelle henkilötyövuodelle.

Aluehallintovirasto

Rahanpesulakiin lisättäisiin uusia ilmoitusvelvollisia, joita aluehallintovirasto valvoisi. Tällaisia uusia ilmoitusvelvollisia olisi taide-esineitä välittävät ja myyvät sekä välillisesti veroihin liittyviä palveluita tarjoavat. Uusien tehtävien ja valvottavien valvomiseen aluehallintovirasto tarvitsee lisää henkilöresursseja.

Kansaneläkelaitos

Kansaneläkelaitos käsittelee arviolta 500 000 tiliotetta koskien toimeentulotukipäätöksiä ja 70 000 tiliotetta koskien eläkkeensaajan asumistukea vuodessa, mikä tarkoittaa noin 2 000 tiliotteen läpikäyntiä ja käsittelyä työpäivässä. Kansaneläkelaitokselle tiliotteiden sähköinen saanti tehostaisi viranomaisen toimintaa, mikä voisi johtaa myös nopeampiin tukipäätöksiin.

Konkurssiasiamiehen toimisto

Konkurssiasiamiehen toimisto tekee vuosittain arviolta noin 300 pankkitilitiedustelua velallisen ja konkurssipesän tileistä. Käytännössä toimisto on lähettänyt kirjallisen, allekirjoitetun pyynnön pankkiin ja pankki on toimittanut vastauksen paperisessa muodossa.

Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaisen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän ennakoidaan tehostavan rikosepäilyjen selvittämistä ja talousrikosten esiin tulemistä myös konkurssien yhteydessä. Konkurssiasiamiehen toimiston olisi mahdollista hyödyntää Tullin ylläpitämää rekisteriä ja pyytää tietoja myös Tullin ylläpitämän oman tiedonhakurajapinnan kautta. Tällöin tiedot olisivat käytettävissä sähköisesti.

Esityksen 1. lakiehdotuksella ei arvioida olevan suoranaisia vaikutuksia konkurssiasiamiehen toimiston henkilöresursseihin. Toiminnan ennakoidaan tehostuvan, mutta vastaavasti kyselyiden määrän ennakoidaan kasvavan.

Poliisi

Poliisihallinnolla on vireillä oma hanke tilitiedostelujen sähköistämisestä. Arviomuistiossa Poliisihallitus on arvioinut, että heidän säästönsä henkilötyövuosissa olisivat todennäköisesti vielä suurempia kuin Verohallinnolla poliisin saadessa sähköistettyä tilitiedustelut. Ehdotettujen direktiiviin pohjautuvien vaatimusten huomioimisesta järjestelmässä aiheutuisi arviolta noin 800 000 euron arvosta kustannuksia.

Nykyisin merkittävä määrä tarpeellisia tiedusteluja jää kokonaan tekemättä, koska tiedot eivät ole saatavilla sähköisesti tai vastauksia ei pystytä käytännössä analysoimaan. Toiminnan huomattavalla tehostumisella voidaan arvioida olevan enemmän merkitystä kuin säästöillä.

Tehokkaalla ja järjestelmällisellä tiedustelu- ja vastausmekanismilla voidaan aikaisempaa kattavammin jäljittää mahdollista rikoshyötyä sekä selvittää rikoksia ja näiden esirikoksia. Direktiivin myötä mahdollisuudet selvittää vastaavia tietoja myös ulkomailta paranevat huomattavasti. Vastaavasti myös Suomeen saapuneen aikaisempaa enemmän tiedusteluja ulkomailta.

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmällä olisi myös rahanpesun selvittelykeskuksen työtä tehostava vaikutus. Pidemmällä aikavälillä voidaan arvioida järjestelmällä olevan manuaalista työtä vähentävää vaikutusta. Säästöjä syntyisi muun muassa siitä, että toimintaa voitaisiin kohdentaa aikaisempaa paremmin ja kyselyt voitaisiin toteuttaa sähköisesti. Selvästi suurimman säästön arvioidaan syntyvän vastauksien käsittelyssä, koska määrättyssä teknisessä muodossa annetut vastaukset voitaisiin analysoida tehokkaasti tietotekniikkaa hyödyntäen. Lisäksi kuten poliisilla, rahanpesun selvittelykeskuksella jää joitakin tapauksia tutkimatta, koska vastausten käsitteleminen on työlästä. Rahanpesun selvittelykeskuksen arvion mukaan käsittelyn nopeutumisesta pyynnön tekemisen vaiheessa seuraisi vuositasolla säästöjä ainakin 0,5 henkilövuotta eli yli 25 000 euroa.

Toisaalta automatisoidun tiedonhaun seurauksena rahanpesun selvittelykeskuksen suorittaman maksu- ja pankkitilitietojen selvittelyn määrä voisi jossain määrin myös lisääntyä. Rahanpesun selvittelykeskus tekee vuosittain noin 700 tiedustelua. Vuosittaisen kyselyjen määrän arvioidaan nousevan useaan tuhanteen kyselyyn järjestelmän ollessa toiminnassa.

Rahanpesun selvittelykeskuksen osalta tietojärjestelmiin kohdistuvien taloudellisten vaikutusten arvioidaan jäävän kokonaisuutena kohtuullisiksi, ja kustannusvaikutukset jakautuvat eri velvoitteiden täytäntönnäpönnän osalta siten, että mahdollisesti tarvittavien muutostöiden taloudelliset vaikutukset vaihtelevat kokonaisuutena muutamasta kymmenestä tuhannesta jopa yhteen miljoonaan euroon. Tarvittavat tietojärjestelmien muutostyöt olisi mahdollista suureksi osaksi toteuttaa kohtuullisin kustannuksin. Koska pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä on yleisesti poliisihallinnon käytettävissä, siitä ei aiheutuisi rahanpesun selvittelykeskukselle poliisista itsenäisiä kustannuksia. Tietojen yhteensovittamisesta rahanpesurekisterin kanssa muodostuisi kuitenkin myös tässä tapauksessa kustannuksia, joiden arvioidaan olevan kymmeniä tuhansia euroja.

Esityksen ehdotetuilla rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muutoksilla olisi vaikutuksia, jotka kohdistuisivat rahanpesurekisteriin. Ehdotetuilla rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 §:n 3 momentin muutoksilla olisi rahanpesurekisterin tietosisältöä laajentava vaikutusta, mutta muutoksilla ei olisi suoranaisia tai välittömiä kustannusvaikutuksia. Ottaen huomioon, että 3 §:n 3 momentin 17 kohdan lisäys sisältää valokuvan, joka luokitellaan arkaluonteiseksi henkilötiedoksi, sen käsittelyn tietoturvasuuteen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota.

Ehdotetuilla muutoksilla rahanpesun selvittelykeskuksesta annettuun lakiin pantaisiin myös täytäntöön EU:n uuden tietosuojalainsäädännön edellyttämät muutokset rahanpesun selvittelykeskuksen osalta. Osa muutoksista olisi luonteeltaan teknisiä, mutta kokonaisuutena EU:n tietosuojalainsäädäntö aiheuttaa merkittäviä vaikutuksia rekisterinpitäjien toimintaan ja tietojärjestelmiin. Rahanpesun selvittelykeskus olisi tietosuojadirektiivissä tarkoitettu rekisterinpitäjä rahanpesurekisterin osalta.

Tietosuojalainsäädännön uudistaminen merkitsee huomattavasti työtaakan kasvua rahanpesun selvittelykeskukselle. Työmäärän lisäystä aiheutuisi mahdollisesti siitä, että tietosuojasääntelyä koskevan tietoisuuden lisääntymisen ja aiempaa vahvempien valvontaviranomaisten toimivaltuuksien myötä rekisteröidyt henkilöt käyttäisivät aiempaa aktiivisemmin oikeuksiaan. Rahanpesun selvittelykeskus joutuu varautumaan myös mahdollisesti tehostettuun vahingon-

korvausvastuun kohdentamiseen. Toisaalta työtaakkaa aiheutuisi jossain määrin velvollisuudesta informoida rekisteröityjä henkilötietojen käsittelystä uudella tavalla sekä rekisteriselosteista ja velvollisuudesta informoida rekisteröityjä tietoturvaloukkauksista. Toisaalta osa velvollisuuksista sisältyy jo voimassa olevaan sääntelyyn, joten kokonaisvaikutusta voidaan tältä osin pitää kohtuullisena.

Huomattavia vaikutuksia arvioidaan aiheutuvan aiempaa yksityiskohtaisemmista rekisterinpitäjä- ja rekisterien valvontaa koskevista vaatimuksista. Rekisterinpitäjällä olisi uuden sääntelyn mukaan myös aiempaa yksityiskohtaisemmat kirjaamisvelvoitteet henkilötietojen käsittelystä. Rekisterinpitäjän olisi laadittava tietosuojavaikutustenarviointi uusista henkilötietojen käsittelytoimenpiteistä. Uudet säännökset asettavat myös voimassa olevan sääntelyn tavoin velvollisuuden kuulla tietosuojaviranomaista eräissä tilanteissa, mutta myös nämä säännökset ovat aiempaa yksityiskohtaisemmat. Sen lisäksi, että tietoturvaloukkauksesta olisi informoitava rekisteröityä ja valvontaviranomaista. Näistä velvollisuuksista aiheutuvaa työmäärään kasvua voidaan pitää merkittävänä.

EU:n tietosuojalainsäädännössä huomioidaan aiempaa yksityiskohtaisemmin rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijöiden suhde ja keskinäiset velvollisuudet. Rekisterinpitäjän työmäärä kasvaisi henkilötietojen käsittelijöiden sitouttamisesta uusiin vaatimuksiin sopimuksia uusimalla. Tämän lisäksi rekisterinpitäjän olisi käytettävä resursseja henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Rahanpesun selvittelykeskuksella ei ole toistaiseksi nimettyä tietosuojavastaavaa, joten sille aiheutuisi arviolta yhden henkilötyövuoden resurssilisäystarve tietosuojalainsäädäntöön perustuvasta tehtävästä siinä tapauksessa, että selvittelykeskukselle nimettäisiin oma tietosuojavastaava. Tietosuojavastaavan tehtävien hoitamisesta ja yhteydenpidosta tietosuojavaltuutettuun aiheutuisi työmäärän lisäystä rahanpesun selvittelykeskukselle. Tietosuojavastaavaa koskeva mahdollinen henkilöresurssien lisäystarve rahoitettaisiin sisäministeriön hallinnonalan kehyksestä.

Rahanpesurekisterin osalta on arvioitu, että eräät rekisterinpitäjän tehtävät aiheuttaisivat myös jossain määrin vaikutuksia tietojärjestelmän käyttöön ja ylläpitoon.

4.3 Ympäristövaikutukset

Esityksellä ei arvioida olevan merkittäviä ympäristövaikutuksia.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

4.4.1 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän on tarkoitus nopeuttaa ja tehostaa viranomaisten työtä. Tilitietojen tiedonsaannin helpottuminen parantaa esimerkiksi poliisin, Verohallinnon, Rajavartiolaitoksen ja Tullin rikosten paljastamis- ja selvitystyötä tarkoittaen tehokkaampaa rikostorjuntaa. Tällä hetkellä osa tutkintatapauksista jää selvittämättä manuaalisten tilitiedustelujen työlään ja aikaa vievän luonteen takia. Lisäksi sähköisten tilitiedustelujen faksaaminen ja postissa lähettäminen voi olla altista väärinkäytöksille. Sähköinen suojattu yhteys olisi myös tietoturvan kannalta turvallisempi vaihtoehto.

Ehdotuksen mukaan Kansaneläkelaitos saisi tilitietoja sähköisesti ja se tehostaisi muun muassa toimeentulotukipäätösten tekoa, mikä näkyisi tukiasiakkaille yksinkertaistettuna palveluna ja nopeampina tukipäätösinä. Yhdessä tulorekisterin kanssa pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä voisi mahdollisesti auttaa Kansaneläkelaitosta automatisoimaan osan tukipäätös-menettelyä.

Koska kyseessä on niin kutsutun pankkialaisuuden piiriin kuuluvien tietojen käsittelystä, on tärkeää, että pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä on tietoturvallinen ja tietosuojalainsäädännön mukainen. Luotto- ja maksulaitosten on jo tälläkin hetkellä annettava tietoja syyttäjä- ja esitutkintaviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi sekä muulle viranomaiselle, jolla on lain mukaan oikeus saada tietoja, tieto pankkialaisuuden piiriin kuuluvista asioista. Tällä hetkellä esityksessä mainituista viranomaisista Kansaneläkelaitos on ainoa, jolla ei ole suoranaisesti lainmukaista oikeutta saada luotto- tai maksulaitokselta pankkialaisuuden piiriin kuuluvaa tietoa, mutta esimerkiksi toimeentulotuen asiakkaan täytyy itse toimittaa Kansaneläkelaitokselle nämä tiedot. Esitutkintaviranomaiset eivät voi kertoa tai antaa tietoa tilinhaltijalle, jos hän on tutkinnan alla, koska se voi vaikeuttaa esitutkintaa.

4.4.2 Virtuaalivaluuttojen tarjoajat

Virtuaalivaluuttojen tarjoajien toiminnan tullessa lainsäädännön piiriin, lisää tämä avoimuutta ja luotettavuutta toimijoita kohtaan. Lisäksi virtuaalivaluuttojen tarjoajien asiakkaan tuntemisvelvoite ja rekisteröitymisvelvoite voivat olla omiaan vähentämään virtuaalivaluuttojen käyttöä rikollisessa toiminnassa. Kuitenkin virtuaalivaluutat liikkuvat kansainvälisesti rajojen yli ja niitä tarjotaan maailmanlaajuisesti, minkä takia kansalliseen tai EU:n sääntelyn piiriin tuleminen voi siirtää virtuaalivaluutan tarjoajat toimimaan valtioissa, joissa vastaavanlaisia lainsäädännön vaatimuksia ei ole.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu valtiovarainministeriössä. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä on laadittu arviomuistio (VM008:00/2017), joka on ollut erillisellä lausuntokierroksella. Lausuntopalautteesta on laadittu lausuntoyhteenveto.

Hallituksen esitysluonnoksesta järjestettiin julkinen lausuntokierros, joka päättyi 8 päivänä elokuuta 2018. Esitysluonnos on lisäksi ollut nähtävissä valtiovarainministeriön internetsivuilla.

Lausuntopyyntöön vastasi yhteensä 40 viranomaista tai yhteisöä. Lausunnon antoivat ulkoministeriö, oikeusministeriö, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Ahvenanmaan maakunnan hallitus, Arpajaishallinto, Finanssivalvonta, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, Kansaneläkelaitos, Keskusrikospoliisi, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, konkurssi-asiamiehen toimisto, Patentti- ja rekisterihallitus, Poliisihallitus, Rahoitusvakausvirasto, Rajavartiolaitos, suojelupoliisi, Suomen Asianajajaliitto, Suomen Pankki, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Tulli, Valtakunnanvoudinvirasto, Verohallinto, Verohallinto, Harmaan talouden selvitysyksikkö, Coiner Oy, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Finanssiala ry, Forex Bank Aktiebolag filial i Finland, Holvi Payment Services Oy, Ikano Bank AS (julk), Suomen sivuliike, Keskuskauppakamari, LocalBitcoins Oy, Nordea Bank AB (publ), Suomen sivuliike, OP Ryhmä, Prasos Oy, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Suomen Yrittäjät ja Veikkaus. Lausuntopalautteesta on laadittu lausuntoyhteenveto.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

5.2.1 Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Suurin osa lausunnonantajien kommentista liittyi 1. lakiehdotukseen. Lausunnonantajat kannattivat yleisesti valittua mallia tiedonhakujärjestelmän ja pankki- ja maksutilirekisterin yhdis-

telmästä. Lausunnonantajat esittivät eriäviä näkemyksiä siitä, tulisiko osalle vai kaikille luottolaitoksista sallia mahdollisuus valita pankki- ja maksutilirekisteri tiedonhakupöytäkirjan sijaan tai tulisiko kaikille luottolaitoksille asettaa velvollisuus pankki- ja maksutilirekisterin käyttöön. Toimialan edustajat (Finanssiala ry ja OP ryhmä) ehdottivat, että luottolaitokset voisivat vapaavalintaisesti valita joko tiedonhakupöytäkirjan tai pankki- ja maksutilirekisterin. Osa viranomaisista (sisäministeriö, Poliisihallitus, Keskusrikospoliisi, Tulli, Kansaneläkelaitos) taas katsoi, että direktiivin edellyttämät perustiedot olisi kirjattava kaikkien luottolaitosten osalta rekisteriin. Näiltä osin esitykseen ei ole tehty jatkovalmistelussa muutoksia, koska on yhtäältä tarkoituksenmukaista, että luottolaitosten poikkeusmahdollisuus on rajattu tiedonhakupöytäkirjan mahdollisimman laajan hyödynnettävyyden varmistamiseksi. Toisaalta kaikille luottolaitoksille asetettava velvollisuus rekisteröidä tiedot ja samanaikaisesti suurimmalle osalle luottolaitoksista asetettava velvollisuus tiedonhakupöytäkirjaan tarkoittaisi suurempia kustannuksia ja enemmän hallinnollista taakkaa.

Osa lausunnonantajista esitti, että maksulaitoksilla, sähkörahayhteisöillä ja virtuaalivaluutan tarjoajilla tulisi olla mahdollisuus valita pankki- ja maksutilirekisterin sijaan tiedonhakupöytäkirja. Tämä muutos on tehty jatkovalmistelussa.

Useat viranomaiset esittivät täsmennettäväksi luetteloa toimivaltuuksista, joiden nojalla tietoa tiedonhakupöytäkirjasta ja pankki- ja maksutilirekisteristä voidaan saada. Esitystä on täydennetty lausuntopalautteen mukaisesti.

Tiedonhakupöytäkirjan kansallisia lisäelementtejä on poistettu jatkovalmistelussa. Tilitapahtumien yksityiskohtaista tietosisältöä on avattu lain tasolle. Lisäksi Asianajajaliiton lausunnon perusteella sekä tiedonhakupöytäkirjaan että pankki- ja maksutilirekisteriin on ehdotettu säädettäväksi asianajajan asiakasvaratilien yhteyden merkittävästä tiedosta.

Joissakin lausunnoissa on otettu kantaa ehdotukseen rekisterinpitäjästä ja on esitetty vaihtoehtoisia viranomaisia. Jatkovalmistelussa rekisterinpitäjää ei ole muutettu. Pankki- ja maksutilirekisterin tietosisältöä on kavennettu jatkovalmistelun aikana. Tietosisältöä on jaoteltu selkeämmin yhtäältä poikkeuksen saaneille luottolaitoksille ja toisaalta maksulaitoksille, sähkörahayhteisöille ja virtuaalivaluutan tarjoajille.

Lausuntokierroksen jälkeen 1. lakiehdotukseen on lisätty säännös lokitiedoista. Ehdotus perustuu osittain komission ehdotukseen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi säännöistä, joilla helpotetaan rahoitus- ja muiden tietojen käyttöä tiettyjen rikosten ennalta estämistä, paljastamista, tutkimista tai niihin liittyviä syytetoimia varten, ja neuvoston päätöksen 2000/642/YOS kumoamisesta (U 38/2018 vp). Direktiiviehdotuksessa ehdotetaan täydennettäväksi viidennen rahanpesudirektiivin pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää koskevia tietoja erityisesti tiedon saatavuuden ja lokitietojen osalta. Esityksessä on tältä osin ennakoitu tulevia lainsäädännönmuutostarpeita.

Esitystä on täydennetty jatkovalmistelussa EU:n yleisen tietosuojasetuksen soveltamisesta annetun lausuntopalautteen johdosta muun muassa siten, että pankki- ja maksutilirekisterin tietosisältöä on arvioitu suhteessa mainittuun asetukseen.

Lisäksi 1. lakiehdotukseen on lisätty hallinnollisia seuraamuksia, muutoksenhakua ja viranomaisyhteistyötä koskevat säännökset. Hallinnollisilla seuraamuksilla varmistettaisiin rekisterinpitäjän mahdollisuus määrätä seuraamuksia, jos rekisteriin ei ole toimitettu tietoja.

5.2.2 Virtuaalivaluutan tarjoajat

Esityksen 2. lakiehdotusta kannatettiin yleisesti. Lausunnonantajat kiinnittivät lausunnoissaan huomiota lakiehdotuksen määritelmiin, joita on jatkovalmistelun yhteydessä täsmennetty. Osa lausunnonantajista katsoi, ettei esityksessä tulisi säätää viidettä rahanpesudirektiiviä laajempaa soveltamisalaa eli laajentaa sitä virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijoihin. Virtuaalivaluuttojen liikkeeseenlaskuihin liittyvät väärinkäytökset huomioiden lakiehdotukseen ei ole tehty jatkovalmistelussa tältä osin muutosta.

Osa lausunnonantajista katsoi, että lain soveltamisalaa tulisi laajentaa myös niihin yksityishenkilöihin, jotka käyvät harrastustoiminnan omaisesti vaihdantaa virtuaalivaluutoilla merkittävällä rahamäärällä, ja julkisyhteisöihin. Esityksessä ei ole asetettu kiinteää euromääräistä rajaa, milloin virtuaalivaluuttaan liittyvän vaihdannan katsotaan täyttävän liiketoiminnan edellytykset, koska arvio on perusteltua tehdä tapauskohtaisesti. Lain soveltamisalaa ei ole myöskään laajennettu koskemaan julkisyhteisöjä, jotka on perinteisesti suljettu toimilupa- ja rekisteröitymisvaatimusten ulkopuolelle rahoitusmarkkinoita koskevassa lainsäädännössä.

Jatkovalmistelun yhteydessä esityksessä on täsmennetty asiakasvarojen säilyttämistä koskevaa vaatimusta ja erotettu se selkeämmin virtuaalivaluuttoihin ja varoihin.

Finanssivalvonta on lausuntopalautteessaan esittänyt, että virtuaalivaluutan tarjoajien rekisteröinnistä seuraavan työmäärän johdosta rekisteröintimaksuksi asetetaan 5 600 euroa. Esitystä on muutettu lausunnon mukaisesti.

5.2.3 Rahanpesulain muutos

Useat lausunnonantajat kannattivat ehdotusta säätää valtioneuvoston asetuksella tarkemmin poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden tehtävistä. Lausuntopalautteen johdosta erityisesti viranomaisten kansainvälistä yhteistyötä koskevaa säännösehdotusta on täsmennetty. Luonnokseen on tehty myös pienempiä tarkennuksia.

Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että esityksessä ei ole arvioitu viidennen rahanpesudirektiivin 30 ja 31 artiklaan liittyvän jäsenvaltio-option käyttöä rekisteritietojen yleisöjulkisuuden rajoittamiseksi. Vastaava jäsenvaltio-optio on sisältynyt jo neljänteen rahanpesudirektiiviin. Tässä esityksessä ei ole ehdotettu muutettavaksi tuolloin tehtyä sääntelyvalintaa. Rekisteritietojen yleisöjulkisuus liittyy kaupparekisteriin, yhdistysrekisteriin ja säätiörekisteriin tehtyihin ratkaisuihin, ja näitä arvioidaan tarkemmin työ- ja elinkeinoministeriössä vireillä olevassa kaupparekisterilainsäädännön uudistuksen yhteydessä (*Kaupparekisterin kehittäminen, työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 23/2017*).

Osa lausunnonantajista on ehdottanut, että 3. lakiehdotusta tulisi selventää sen osalta, että finanssilaitokset voisivat nimenomaisesti seurata OFAC:n (*Yhdysvaltojen Office of Foreign Assets Control -viraston*) ja muita kansallisia pakotelistoja osana asiakkaan riskiperusteista tuntemista ja selonottovelvollisuutta. YK:n ja EU:n finanssipakotteiden täytäntöönpano Suomessa perustuu lakiin eräiden Suomelle Yhdistyneiden Kansakuntien ja Euroopan unionin jäsenenä kuuluvien velvoitusten täyttämistä (659/1967). Oikeus pakotteiden noudattamisessa tarvittavien henkilötietojen käsittelyyn perustuu henkilötietolain 8 §:n 4 kohtaan. Viranomaiset ovat suhtautuneet pidättyväisesti määräyksiin pakotelistausten nimenomaisesta seuraamisesta ja esitykseen ei ole lisätty tätä koskevaa ehdotusta.

Rahankeräyslain muutokset esitellään sisäministeriöstä osana uutta rahankeräyslakia (SM012:00/2018). Kaupparekisterilain ja yritys- ja yhteisötietolain muutokset jatkovalmistellaan työ- ja elinkeinoministeriössä.

Esitystä on jatkovalmistelussa täydennetty EU:n yleiseen tietosuojasetukseen liittyviltä osin.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Esityksen 5. lakiehdotus sisältää viittauksen ehdotettuun lakiin henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä.

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys eduskunnalle maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus- ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lain-säädännöksi (HE 14/2018 vp), jossa ehdotetaan muutettavaksi rahanpesulakia.

Eduskunnassa on vireillä hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 141/2018 vp), jossa ehdotetaan muutettavaksi Finanssivalvonnasta annetun lain 5 §:ää ja Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain (879/2008) 1 ja 6 §:ää.

Esityksellä on yhteys ehdotukseen tietosuojalaiksi.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

1 §. *Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä.* Pykälän 1 momentissa kuvattaisiin, että laki koskee pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää. Järjestelmä muodostuu 2 §:ssä tarkoitettua pankki- ja maksutilien tiedonhakuprosessista ja pankki- ja maksutilirekisteristä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lain tarkoituksesta, joka on edistää tämän lain 3 §:ssä tarkoitettujen viranomaisten sähköistä tiedonsaantia pankki- ja maksutileistä. Toimivaltaisten viranomaisten tiedonsaannin oikeusperustasta säädetään erillislaeissa. Tällä lailla ei ole tarkoitus muuttaa toimivaltaisten viranomaisten tietojensaannin oikeusperustaa vaan luoda sähköinen kanava tiedon saamiseen luottolaitokselta, maksulaitokselta, sähkörahayhteisöltä ja virtuaalivaluutan tarjoajalta.

Lain tarkoituksena olisi myös tehostaa viranomaisten tiedustelujen oikeaa kohdentumista, joka vähentäisi sekä viranomaisten että ilmoitusvelvollisten työmäärää. Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää ei ole tarkoitus perustaa vain rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä ja selvittämistä varten, vaikka velvoite järjestelmän luomiseen seuraakin viidennestä rahanpesudirektiivistä. Lain tavoitteena on parantaa viranomaisten ja yksityisten toimijoiden välistä sähköistä tiedonvaihtoa. Lisäksi tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti digitalisoida viranomaisten toimintaa ja parantaa resurssien tehokasta käyttöä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lain soveltamisesta ulkomaisten maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen, luottolaitosten ja virtuaalivaluutan tarjoajien Suomessa sijaitseviin sivuliikkeisiin. Tällöin sääntelyä sovellettaisiin myös esimerkiksi Danske Bank A/S Suomen sivuliikkeeseen.

Pankki- ja maksutilirekisterin tiedot olisivat 4 momentin mukaan salassa pidettäviä tietoja. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdassa säädetään, että salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, asiakirjat, jotka sisältävät tietoja henkilön vuosituloista tai kokonaisvarallisuudesta taikka tuen tai etuuden perusteena olevista tuloista ja varallisuudesta taikka jotka muutoin kuvaavat hänen taloudellista asemaansa, sekä ulosottoviranomaisen asiakirjat siltä osin kuin ne sisältävät sellaisia tietoja, jotka ulosottorekisteriin merkittyinä olisivat ulosottokaaren mukaan salaisia, sekä tiedot luonnollisesta henkilöstä ulosottovelallisenä ja ulosottoselvitys. Ilmoitusvelvollisia koskevia tietojen julkisuutta ja salassapitoa koskevia erillislakien säännöksiä ei ehdoteta muutettavan.

Pankki- ja maksutilirekisteriin sovellettaisiin julkisuuslain 11 §:ää asianosaisen oikeudesta tietojensaantiin, 12 §:ää oikeudesta saada tietoa itseään koskevasta asiakirjasta, 26 §:n 3 momenttia salassa pidettävästä asiakirjasta annettavaa tietoa virka-aputehtävän suorittamiseksi sekä toimeksiannosta tai muuten viranomaisen lukuun suoritettavaa tehtävää varten, ja 29 §:ää salassa pidettävien tietojen antamisesta toiselle viranomaiselle. Muutoin julkisuuslain tietojen antamista koskevia säännöksiä ei sovellettaisi.

2 §. *Määritelmät.* Pykälän 1 kohdassa määriteltäisiin pankki- ja maksutilirekisteri. Rekisteriin kerättäisiin 6 §:ssä tarkoitettut tiedot maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien asiakkaista ja niiden pankki- ja maksutileistä. Kyseiset pankkitilit voivat olla esimerkiksi asiakasvaratilejä, johon on kerätty useiden eri asiakkaiden varoja.

HE 167/2018 vp

Pankki- ja maksutilien tiedonhakupöytäkirja olisi *2 kohdan* mukaan järjestelmä, jonka avulla toimivaltaiset viranomaiset ja luottolaitokset vaihtavat tietoa luottolaitosten ylläpitämistä pankki- ja maksutileistä sekä tallelokeroista. Tietosisällöstä säädettäisiin 4 §:ssä.

Toimivaltaisella viranomaisella tarkoitettaisiin *3 kohdan* mukaan 3 §:ssä tarkoitettua viranomaista.

Pykälän *4 kohdassa* määriteltäisiin maksulaitos viittauksella maksulaitoslain 5 §:ään, jossa maksulaitoksella tarkoitetaan osakeyhtiötä, osuuskuntaa, kommandiittiyhtiötä, avointa yhtiötä, eurooppayhtiölaissa (742/2004) tarkoitettua eurooppayhtiötä tai eurooppaosuuskuntalaissa (906/2006) tarkoitettua eurooppaosuuskuntaa, jolla on tämän lain mukainen lupa tarjota maksupalvelua. Lisäksi maksulaitoksella tarkoitettaisiin henkilöä, joka tarjoaa maksupalvelua mainitun lain 7 §:n nojalla.

Myös sähkörahayhteisön määritelmässä viitattaisiin maksulaitoslakiin. Sähkörahayhteisöllä tarkoitettaisiin *5 kohdan* mukaan maksulaitosta, jonka tämän lain mukaiseen toimilupaan sisältyy lupa laskea liikkeeseen sähköistä rahaa.

Luottolaitoksen määritelmässä *6 kohdassa* viitattaisiin luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettuun yritykseen. Luottolaitos on yritys, jolla on luottolaitostoiminnasta annetun lain 4 luvun mukainen toimilupa luottolaitostoimintaan. Luottolaitos voi olla talletuspankki tai luottoyhteisö.

Virtuaalivaluutan tarjoaja määriteltäisiin *7 kohdassa* viittauksella 2. lakiehdotuksen 2 §:ssä tarkoitettuun henkilöön.

Pankkitilillä tarkoitettaisiin *8 kohdassa* luottolaitoksen ylläpitämiä maksutilejä ja muita talletustilejä. Maksutilillä viitattaisiin *9 kohdassa* maksulaitoslain 5 §:ssä tarkoitettuun maksutiliin.

Muilla talletustileillä tarkoitettaisiin *10 kohdassa* luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja talletustilejä, jotka eivät kuitenkaan ole maksulaitoslain 5 §:ssä tarkoitettuja maksutilejä. Tällaiset tilit ovat talletussuojan piirissä, mutta ne eivät ole maksuliikejärjestelmässä eikä niihin voida liittää maksuvälineitä. Niitä ei voida myöskään käyttää maksutahtumiin. Esimerkkinä tällaisista tileistä ovat Suomen AsuntoHypoPankki Oy:n talletustilit.

3 §. *Oikeus saada tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä.* Pykälässä säädettäisiin toimivaltaisista viranomaisista, joilla olisi oikeus saada tietoa pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu pankki- ja maksutilien tiedonhakupöytäkirjasta ja pankki- ja maksutilirekisteristä. Tiedonsaantia ei estäisi eri laeissa säädetyt salassapitosäännökset tai muut tiedonsaantia koskevat rajoitukset, jos tiedot ovat välttämättömiä käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten tai jos ne muuten ovat välttämättömiä tässä pykälässä mainittujen tehtävien toimeenpanossa. Välttämättömyyden edellytyksistä on säädetty toimivaltaisten viranomaisten tehtäviä koskeissa erillislaeissa, joita on käsitelty arviomuistiossa ja yleisperusteluissa.

Pykälän *1 kohdan* mukaan Verohallinnolla olisi oikeus saada tiedot Verohallinnosta annetun lain 2 §:n 1 momentissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi. Mainitussa 1 momentissa säädetään, että Verohallinnon tehtävänä on verotuksen toimittaminen, verovalvonta, verojen ja maksujen kanto, perintä ja tilitys sekä veronsaajien oikeudenvallvonta sen mukaan kuin erikseen säädetään.

Pykälän 2 kohta koskisi Tullin oikeutta saada tietoja tullilain 2 §:n 7 kohdassa tarkoitetun tullitoimenpiteen suorittamiseksi. Tullitoimenpiteellä tarkoitetaan kaikkia Tullin tehtäviin kuuluvia virkatoimia tullirikosten esitutkintaa ja rajatarkastusta lukuun ottamatta. Lisäksi Tullilla olisi oikeus saada tiedot Tullin suorittamaan verotukseen, verovalvontaan ja verojen perintään, Tullin suorittamaan esitutkintaan ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain 1 luvun 1 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuihin tullirikosten estämis- ja paljastamistehtäviin.

Ulosottoviraston toimivaltuuksista säädetään ulosottokaassa. Lain 2 luvussa on tarkemmin säädetty ulosottoperusteista ja 4 luvussa ulosmittauksesta. Ulosottovirastolla olisi oikeus saada 3 kohdan nojalla tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä ulosoton täytäntöönpanon suorittamiseen.

Rahanpesulain 7 luvussa säädetään toimivaltaisista viranomaisista, joita ovat Finanssivalvonta, Poliisihallitus, Patentti- ja rekisterihallitus ja aluehallintovirasto sekä Ahvenanmaan maakunnan hallitus. Lisäksi asianajajayhdistys valvoo rahanpesulain 1 luvun 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia. Nämä toimivaltaiset viranomaiset ja asianajajayhdistys voisivat saada tietoja 4 kohdan mukaan järjestelmästä rahanpesulaissa tarkoitettuun valvontatehtävän suorittamiseen. Lisäksi 5 kohdan nojalla rahanpesun selvittelykeskuksella olisi oikeus saada tietoja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 2 §:n 1 momentin 1—4 ja 7 kohdassa tarkoitettujen tehtävien suorittamiseen.

Poliisin ja Rajavartiolaitoksen oikeudesta tiedonsaantiin säädettäisiin 6 kohdassa. Poliisilla tarkoitetaan sekä Poliisihallituksen alaisia yksiköitä että suojelupoliisia. Kohdan nojalla tietoja voisi saada esitutkintaan, rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen. Tietoja voitaisiin saada myös uudessa rahankeräyslaissa tarkoitettuun rahankeräysten valvontatehtävän suorittamiseen. Lisäksi tiedot voitaisiin saada kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen, millä on tarkoitus turvata erityisesti suojelupoliisin lakisääteiset tiedonsaantitarpeet. Poliisilain 6 luvussa säädetään poliisitutkinnassa tarvittavista tiedoista. Lain 4 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan poliisilla on päällystöön kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä oikeus saada rikoksen estämiseksi tai selvittämiseksi tarvittavia tietoja yhteisön jäsentä, tilintarkastajaa, toimitusjohtajaa, hallituksen jäsentä tai työntekijää velvoittavan yritys-, pankki- tai vakuutuslainsäädännön estämättä. Poliisilla on sama oikeus saada 6 luvussa tarkoitettussa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii.

Kansaneläkelaitoksen toimeenpantaviksi säädetyistä eläkkeistä ja etuuksista on säädetty useissa erillislaeissa. Näissä etuuspäätöksissä hakijan tulotiedoilla on merkitystä päätöstä annettaessa esimerkiksi laissa toimeentulotuesta ja laissa yleisestä asumistuesta. Toimeentulotuesta annetun lain 18 a §:ssä säädetään salassa pidettävien tietojen luovutuksesta. Pykälän 4 momentissa säädetään, että mitä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 18 §:n 1—4 momentissa säädetään salassa pidettävien tietojen antamisesta asiakkaan suostumuksesta riippumatta, koskee myös Kansaneläkelaitoksen toimeentulokitehtäviensä hoitamisen yhteydessä saamia välttämättömiä tietoja. Toimeentulotuesta annetun lain 18 a §:n esitöiden mukaan (HE 358/2014 vp) Kansaneläkelaitoksen osalta kysymykseen tulisivat sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 1 momentin nojalla seläiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat välttämättömiä henkilön tai perheen perustoimeentulotuen tarpeen selvittämiseksi, toimeentulotuen myöntämiseksi ja siihen liittyvien toimenpiteiden toteuttamiseksi sekä Kansaneläkelaitokselle annettujen tietojen tarkistamista varten. Viimeksi mainitun lain 20 §:n 1 momentissa säännelty velvollisuus koskee mainitun pykälän 2 momentin mukaan myös rahalaitosta, jos sosiaalihuollon viranomaisen ei saa riittäviä tietoja ja selvityksiä edellä mainituilta tahoilta ja jos on perusteltua syytä epäillä asiakkaan tai hänen laillisen edustajansa antamien tietojen riittävyttä tai luotettavuutta. Säännöksen mukaan pyyntö tulee esittää kirjallisena rahalaitokselle. Lain 20 §:n 2 mukaisesti ennen kuin pyyntö

tehdään rahalaitokselle, on asiakkaalle annettava siitä tieto. Sosiaalihuollon viranomaisia ei ole laissa määritelty. Tällaisia viranomaisia ovat Kansaneläkelaitoksen lisäksi esimerkiksi eri kunnalliset viranomaiset, joita tämä lakiesitys ei koske. Tästä syystä sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 20 §:n 2 momenttia ei ehdoteta tässä yhteydessä muutettavaksi.

Kansaneläkelaitokselle säädettäisiin *7 kohdassa* oikeus saada tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä jo hakemuksen käsittelyvaiheessa hakemuksen perusteella. Asiakas tietää tukea hakiessaan, että hakemukseen vaadittavat asiakirjat, mukaan lukien tiliotteet, pitää toimittaa viranomaiselle päätöksentekoa varten. Kansaneläkelaitoksen olisi ilmoitettava asiakkaalleen, jos se on hakenut asiakkaan pankki- ja maksutilien tietoja päätöksentekoa varten. Tästä säädettäisiin *2 momentissa*.

Finanssivalvonnan tehtävistä säädetään Finanssivalvonnasta annetussa laissa, lukuisissa erityislaeissa ja EU-asetuksissa. Pykälän *8 kohdan* mukaan Finanssivalvonta voisi hyödyntää Finanssivalvonnasta annetun lain 3 §:n mukaisten tehtävien suorittamiseen pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää. Finanssivalvonnalla olisi oikeus saada tietoja myös 4 kohdan mukaisesti rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen ja paljastamiseen.

Pykälän *9 kohdan* nojalla konkurssiasiamiehellä olisi oikeus saada tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetun valvontatehtävän suorittamiseen. Mainitun momentin mukaan konkurssiasiamiehellä on salassapitosäännösten estämättä samanlainen oikeus kuin velallisella tai konkurssipesällä saada velallisen tai konkurssipesän toimintaa ja taloudellista asemaa koskevat tiedot sekä tiedot velallisen tai konkurssipesän pankkitileistä ja maksuliikenteestä sekä rahoitusta koskevista sopimuksista ja sitoumuksista.

4 §. Pankki- ja maksutilien tiedonhakupöytäkirja. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin luottolaitoksille velvollisuus ylläpitää sähköistä pankki- ja maksutilien tiedonhakupöytäkirjaa. Tiedonhakupöytäkirjan avulla sen tulee välittää *2 ja 3 momentissa* tarkoitettuja tietoja asiakkaansa pankki- ja maksutileistä toimivaltaiselle viranomaiselle. Tiedot olisi välitettävä välittömästi ja salassapitosäännösten estämättä. Edellytys tiedon luovuttamisesta välittömästi tarkoittaisi sitä, että tiedot pystyttäisiin luovuttamaan teknisen yhteyden kautta heti, kun tietopyyntö on tullut ja tiedot on sähköisesti kerätty. Viidennen rahanpesudirektiivin 32 a artiklan 2 kohdassa edellytetään, että artiklassa tarkoitettut tiedot ovat välittömästi rahanpesun selvittelykeskuksen käytettävissä. Jos tietoja ei toimitettaisi välittömästi, se voisi merkitä tietojen muuttumista esimerkiksi esitutkinnan näkökulmasta merkityksettömiksi. Tietojen on oltava saatavilla muutamassa minuutissa. Koska tilitapahtumia koskevien tietojen kerääminen olisi kansallinen poikkeus ja tietomassa olisi direktiivin vähimmäistietovaatimuksia suurempi, tietojen on oltava saatavilla viimeistään seuraavana pankkipäivänä.

Tietojärjestelmän kautta toimivaltainen viranomainen yksilöisi oikeusperustan, jonka nojalla se pyytää tietoa ja järjestelmään tulisi jäädä myös lokitieto tiedon pyytäneestä virkamiehestä. Yleisperusteluissa ja arviomuistiossa on kuvattu eri salassapitosäännöksiä, jotka voisivat rajoittaa tiedon luovutusta ilman momentissa tarkoitettua rajausta.

Luottolaitoksen velvollisuudesta ylläpitää sähköistä tiedonhakupöytäkirjaa olisi mahdollista poiketa, jos se on perusteltua luottolaitoksen koko sekä toiminnan luonne ja laajuus huomioon ottaen. Jos kyseessä on kooltaan esimerkiksi pieneen maksulaitokseen rinnastettava luottolaitos, se saisi valita tiedon toimittamisen tiedonhakupöytäkirjan tai rekisterin kautta. Myös esimerkiksi ulkomaisten luottolaitosten sivuliikkeet voisivat olla poikkeuksen piirissä silloin, kun ne eivät ole mukana maksujen välitysjärjestelmässä eivätkä välitä maksuja. Sen sijaan

esimerkiksi luottolaitosten ryhmätason kategoriset poikkeukset eivät olisi mahdollisia. Finanssivalvonta arvioi, voidaanko sähköisen tiedonhakupöytäkirjan ylläpitovelvollisuudesta poiketa. Jos poikkeus myönnetään, luottolaitoksen olisi toimitettava tämän pykälän 2 momentin sijaan 6 §:n 3 momentissa tarkoitetut tiedot.

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa ehdotuksessa tietosuojalaiksi ehdotetaan säädettäväksi rajoituksista rekisteröidyn oikeuteen tutustua hänestä kerättyihin tietoihin. Lain 34 §:n 1 momentin mukaan rekisteröidyllä ei ole tietosuojasetuksen 15 artiklassa tarkoitettua oikeutta tutustua hänestä kerättyihin tietoihin, jos:

- 1) tiedon antaminen saattaisi vahingoittaa kansallista turvallisuutta, puolustusta tai yleistä järjestystä ja turvallisuutta taikka haitata rikosten ehkäisemistä tai selvittämistä;
- 2) tiedon antamisesta saattaisi aiheutua vakavaa vaaraa rekisteröidyn terveydelle tai hoidolle taikka rekisteröidyn tai jonkun muun oikeuksille; tai
- 3) henkilötietoja käytetään valvonta- ja tarkastustehtävissä ja tiedon antamatta jättäminen on välttämätöntä Suomen tai Euroopan unionin tärkeän taloudellisen tai rahoituksellisen edun turvaamiseksi.

Säännöstä sovellettaisiin myös pankki- ja maksutilien tiedonhakupöytäkirjaan ja rekisteröidyn oikeuteen saada tietoa yhtäältä luottolaitoksen ylläpitämästä rekisteristä ja toisaalta viranomaisen ylläpitämästä rekisteristä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiedoista, jotka tietojärjestelmän kautta luovutetaan. Momentin johtolauseessa viitattaisiin toimivaltaisen viranomaisen lakisääteeseen tehtävään, jonka nojalla sillä on jo voimassa olevan lain nojalla oikeus saada tietoja pankki- ja maksutileistä. Viranomaisen vastaa siitä, että sillä on lakisääteinen oikeus pyytää tiedot ja peruste tulee määrittää tietoja pyydetessä.

Momentin 1 kohdan mukaan järjestelmän kautta olisi annettava tilinhaltijan ja tilin käyttöoikeudenhaltijan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tilin tai käyttöoikeuden hallinnan luonne ja alkamis- ja päättymispäivä.

Momentin 2 kohdassa viitattaisiin rahanpesulaissa tarkoitettuun yhteisön tosiasialliseen edunsaajaan, ulkomaisen trustin tosiasialliseen edunsaajaan ja yhdistyksen, säätiön, asunto-osakeyhtiön ja keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön tosiasialliseen edunsaajaan. Näiden edunsaajien osalta tiedonhakupöytäkirjasta luovutettaisiin täydellistä nimeä, syntymäaikaa ja suomalaista henkilötunnusta tai sen puuttuessa kansalaisuutta koskevat tiedot. Kohdassa tarkoitettu tosiasiallinen edunsaaja olisi aina luonnollinen henkilö.

Momentin 3 kohdassa säädettäisiin, että järjestelmän kautta luovutettaisiin pankki- ja maksutilin IBAN-numero tai muu yksilöintitunnus, tilin avaamis- ja sulkemispäivä, tilin saldo, tilivaluutta ja kopiot tilinavausasiakirjoista. IBAN-numerolla tarkoitetaan kansainvälistä tilinumeroa (*International Bank Account Number*). Muulla yksilöintitunnuksella tarkoitettaisiin tunnuksia, joilla yksilöidään muu talletustili.

Luovutettavat tilitapahtumatiedot voivat vaihdella yksittäisistä tapahtumatiedoista laajoihin useiden kuukausien tai vuosien tilitapahtumatietoihin toimivaltaisen viranomaisen yksilöimästä tietopyynnöstä riippuen. Momentin 4 kohdassa säädettäisiin, että tiedonhakupöytäkirjan

kautta on toimitettava kohdassa yksilöivät tiedot tilitapahtumista vähintään edeltävältä kolmelta vuodelta. Pidemmältä ajalta tarvittavat tiedot olisi mahdollista toimittaa muulla tavoin eikä säännös rajoittaisi miltään osin viranomaisten lakisääteistä tiedonsaantioikeutta tätä vanhemmista tiedoista.

Jos luottolaitos tarjoaa tallelokeropalveluita, sen olisi annettava järjestelmän kautta *5 kohdan* mukaan tallelokeron vuokraajan täydellistä nimeä, syntymäaikaa ja suomalaista henkilötunnusta tai sen puuttuessa kansalaisuutta, tai jos vuokraaja on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumeroa, rekisteröimispäivää ja rekisteriviranomaista koskevat tiedot sekä tallelokeron yksilöintitieto ja vuokra-ajan pituus.

Momentin *6 kohta* olisi kansallinen poikkeus. Kohdan nojalla luovutettaisiin luottolaitoksella olevat tiedot luotoista ja luottojen vakuutena olevasta omaisuudesta sekä henkilötakaajan täydellisestä nimestä, syntymäajasta ja suomalaisesta henkilötunnuksesta tai sen puuttuessa kansalaisuudesta. Esimerkiksi Valtakunnanvoudinvirasto ja konkurssiasiamiehen toimisto tarvitsevat tietoja omaisuuden ulosmittauksessa ja konkurssi- ja yrityssaneerausmenettelyn valvon-
nassa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että myös tilinhaltijan tai tilin käyttöoikeudenhaltijan asiakkuuteen liittyviä muita välttämättömiä tietoja voitaisiin luovuttaa tiedonhakuprosessin kautta. Tällaisia tietoja voivat olla esimerkiksi sijoitusvarallisuuteen liittyvät tiedot. Kohta perustuisi direktiivin 32 a artiklan 4 kohtaan, jossa säädetyn jäsenvaltio-option mukaan jäsenvaltiot voivat edellyttää muiden olennaisten tietojen saamista keskitettyjen mekanismien kautta. Tietojen tulee olla välttämättömiä käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten tai muutoin 3 §:ssä säädettävien tehtävien toimeenpanossa. Välttämättömyyden edellytyksistä on säädetty toimivaltaisten viranomaisten tehtäviä koskevissa erillislaeissa, joita on käsitelty arviomuistiossa ja yleisperusteluissa. Erillislakien runsaasta määrästä johtuen tietosisältöä ei ole mahdollista yksilöidä säännöksessä kattavasti.

Pykälän *4 momentissa* edellytettäisiin, että toimivaltainen viranomainen yksilöi säännöksen, jonka nojalla se pyytää tietoa. Luottolaitoksen olisi toimitettava tieto toimivaltaiselle viranomaiselle maksutta.

Pykälän *5 momentissa* säädettäisiin asianajajan asiakasvaratilejä koskevasta merkinnästä. Asiakasvaratilillä tarkoitetaan asianajajan tai hänen toimistonsa hallussa olevia muille kuin asianajajalle tai hänen toimistolle kuuluvien raha- ja muiden varojen tilejä. Pankki- ja maksutilejä ylläpitävien toimijoiden olisi merkittävä tilit teknisesti siten, että niiden nimestä tai muusta yksilöintitiedosta käy selvästi ilmi, että kyseessä on asianajajan asiakasvaratili. Säännöksen tarkoituksena on ennalta estää tilanne, jossa asianajajan asiakasvaratilistä luovutetaan sähköisen järjestelmän kautta tietoa ilman oikeusperustaa. Vastaava velvoite säädettäisiin pankki- ja maksutilirekisteriin kirjattaviin tietoihin.

Tullille asetettaisiin *6 momentissa* velvollisuus antaa määräys pankki- ja maksutilien tiedonhakuprosessin teknisistä vaatimuksista. Vaatimuksia asetettaessa tulisi ottaa huomioon viranomaisten ja toimialan yhdessä tekemä työ tiedonhakuprosessien luomisessa, ISO 20022 -standardiin perustuvat rakenteelliset ja sisällölliset ratkaisut sekä osapuolten olemassa olevat erilaiset tekniset ratkaisut. Tekniikan tietoturvaluottelu arvioitaessa on otettava huomioon esimerkiksi valtioneuvoston asetus tietoturvaluotteluista valtioneuvoston (681/2010).

5 §. Pankki- ja maksutilirekisteri. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin pankki- ja maksutilirekisteriä ylläpitäväksi viranomaiseksi Tulli. Vaihtoehtoja rekisterinpitäjäksi on arvioitu yleisperusteluissa. Tullin tehtävänä olisi rekisterin ylläpidon lisäksi välittää rekisteriin tallennettua

tietoa toimivaltaisille viranomaisille. Tulli ei sen sijaan luovuttaisi tietoja 3 momentissa tarkoitetuille yhteisöille, jotka toimittavat tietoja rekisteröitäväksi. Rekisteri on tarkoitettu ainoastaan viranomaiskäyttöön.

Pykälän 2 momentti koskee pankki- ja maksutilirekisterin käyttötarkoitusta, joka on vastaanottaa ja tallentaa maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien toimittamia 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja ja luottolaitosten toimittamia 6 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tietoja.

Maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat sekä luottolaitokset vastaisivat 3 momentin mukaan pankki- ja maksutilirekisteriin talletettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta ilman aiheetonta viivytystä. Tullin tehtävänä ei olisi tarkistaa rekisteröityjen tietojen oikeellisuutta. Ainoastaan maksulaitoksilla, sähkörahayhteisöillä ja virtuaalivaluutan tarjoajilla on mahdollisuus huolehtia tietojen virheettömyysvaatimuksen toteutumisesta. Tiedot ja niiden muutokset olisi toimitettava pankki- ja maksutilirekisteriin viimeistään seuraavana pankkipäivänä.

6 §. Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot. Pykälän 1 momentissa velvoitettaisiin maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat antamaan Tullille rekisterinpitäjänä 2 ja 3 momentissa tarkoitettut tiedot salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä. Salassa pidettävien tietojen luovuttamisen tulisi olla käsiteltävänä olevan asian ratkaisemista varten tai jos ne muuten ovat välttämättömiä tässä pykälässä mainittujen tehtävien toimeenpanossa. Välttämättömyys edellytyksistä on säädetty toimivaltaisten viranomaisten tehtäviä koskevissa erillislaeissa, joita on käsitelty arviomuistiossa ja yleisperusteluissa.

Tullin olisi tulkittava rekisterinpitäjänä toimivaltaisten viranomaisten tiedonsaantioikeutta koskevia säännöksiä ja olisi yhteistyössä näiden kanssa varmistettava, että toimivaltaisella viranomaisella on lakisääteinen oikeus saada tiedot 3 §:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin.

Momentin nojalla maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat voisivat valita rekisterin sijaan 4 §:ssä tarkoitetun tiedonhakujärjestelmän. Tällöin niiden olisi toimitettava tiedonhakujärjestelmän kautta 2 momentissa tarkoitettut tiedot. Näiltä toimijoilta ei edellytetäisi 4 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamista, koska tiedot ovat osin vain luottolaitosten saatavilla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien asiakkaista rekisteröitävistä tiedoista. Tietosisältö vastaisi asiallisesti 4 §:n 2 momentin 1 kohtaa. Momentin mukaan rekisteriin merkittäisiin asiakkaan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä asiakkuuden alkamis- ja päättymispäivä. Muiden tietojen osalta viranomaisten olisi pyydettävä tiedot suoraan maksulaitokselta, sähkörahayhteisöltä tai virtuaalivaluutan tarjoajalta. Rekisteriin merkityt tiedot ohjaisivat viranomaistiedustelun oikealle taholle ja vähentäisivät muille toiminnanharjoittajille saapuvien viranomaistiedustelujen määrää.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin rekisteriin merkittävistä tiedoista, jos luottolaitos on saanut Finanssivalvonnalta luvan poiketa 4 §:ssä tarkoitetun tiedonhakujärjestelmän ylläpitovelvoitteesta. Momentin 1 kohta vastaisi 4 §:n 2 momentin 1 kohtaa. Momentin 2 kohdan nojalla rekisteriin merkittäisiin tosiasiallisia edunsaajia koskevat yksilöintitiedot.

Momentin 3 kohdan mukaan rekisteriin tallennettaisiin pankki- ja maksutilin IBAN-numeroa tai muuta yksilöintitunnusta ja tilin avaamis- ja sulkemispäivää koskevat tiedot. Toisin kuin pankki- ja maksutilien tiedonhakupäätelmään, rekisteriin ei merkittäisi saldotietoa. Momentin 4 kohdan nojalla rekisteriin talletettaisiin mahdollisia tallelokeroita koskevat tiedot.

Pykälän 4 momentissa edellytettäisiin, että rekisteröitävät tiedot annetaan sähköisesti. Tiedot olisi annettava kerran pankkipäivässä eli kunakin sellaisena päivänä, jolloin talletuspankit ovat yleisesti auki 5 §:n 3 momentissa säädettäväksi ehdotetun mukaisesti. Tullille annettaisiin valtuus antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä sähköistä menettelyä käyttäen ja millä tavoin varmennettuina tietoja voidaan toimittaa sähköisesti. Tulli vastaisi rekisterinpitäjänä muun muassa talletettävien yksittäisten tietojen tarkemmasta määrittelystä, tietojen vastaanottamisesta, tallettamisesta ja säilyttämisestä, tietojen poistamisesta rekisteristä, teknisestä käyttöyhteydestä tietojen luovutusta varten, samoin kuin rekisterien tietojen käytettävyydestä.

Pykälän 5 momentti vastaisi 4 §:n 5 momenttiin ehdotettua säännöstä.

7 §. Tietojen antaminen pankki- ja maksutilirekisteristä. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Tullin tehtävästä luovuttaa pankki- ja maksutilirekisterin tietoja toimivaltaisille viranomaisille.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 18 artiklan 1 kohdan a alakohtaan, jossa säädetään rekisteröidyn oikeudesta siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa henkilötietojen käsittelyä. Tiedot voitaisiin luovuttaa tässä laissa tarkoitetulle toimivaltaiselle viranomaiselle kyseisen artiklan estämättä. Alakohta koskee tilannetta, jossa rekisteröity kiistää henkilötietojen paikkansapitävyyden. Tällöin käsittelyä olisi alakohtaan mukaan rajoitettava ajaksi, jonka kuluessa rekisterinpitäjä voi varmistaa niiden paikkansapitävyyden. Mahdollinen rajoitus voisi estää tiedon hyödyntämisen toimivaltaisten viranomaisten toiminnassa ja se voisi estää yleisen edun kannalta tärkeiden viranomaistoimien suorittamisen tai rekisteröityä henkilöä koskevien taloudellisesti merkittävien päätösten, kuten Kansaneläkelaitoksen myöntämisen etuuden, tekemisen.

Rajoituksen on katsottava olevan perusteltua 23 artiklan 1 kohdan a ja c—e alakohtadissa tarkoitetun tavoitteen takaamiseksi. Näitä ovat a alakohtaan mukaan kansallinen turvallisuus, c alakohtaan mukaan yleinen turvallisuus ja d alakohtaan mukaan rikosten ennalta estäminen, tutkinta, paljastaminen tai rikoksiin liittyvät syytetoimet taikka rikosoikeudellisten seuraamusten täytäntöönpano, mukaan lukien yleiseen turvallisuuteen kohdistuvilta uhkilta suojelu tai tällaisten uhkien ehkäisy. Kohdan e alakohtaan mukaan rajoitusperuste voi liittyä muuhun unionin tai jäsenvaltion yleiseen julkiseen etuun liittyvään tärkeään tavoitteeseen, erityisesti unionille tai jäsenvaltiolle tärkeään taloudelliseen tai rahoituskelliseen etuun, mukaan lukien rahan, talousarvion ja verotukseen liittyvät asiat sekä kansanterveys ja sosiaaliturva.

Verohallinnon tehtävät täyttävät 23 artiklan 1 kohdan d ja e alakohtaan vaatimukset. Tullin, rahanpesunlaissa tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisten, rahanpesun selvittelykeskuksen, poliisin ja Rajavartiolaitoksen tehtävät täyttävät 23 artiklan 1 kohdan a, c ja d alakohtien vaatimukset.

Ulosottokaareissa säädetään riita- tai rikosasiassa asetetun yksityisoikeudellisen, tuomioon tai muuhun mainitussa laissa tarkoitettuun ulosottoonperusteeseen sisältyvän velvoitteen tai kiellon täytäntöönpanosta. Ulosottoviraston tehtävien voidaan katsoa täyttävän 23 artiklan 1 kohdan d alakohtaan edellytykset.

Kansaneläkelaitoksen sosiaaliturvaa koskevista tehtävistä säädetään etuuksia koskevissa eri laeissa ja sen tehtävillä turvataan 23 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisesti tärkeä taloudellinen tai rahoituksellinen etu.

Finanssivalvonnan tehtävänä on Finanssivalvonnasta annetun lain mukaisesti muun muassa osallistua mainitun lain 3 a §:ssä tarkoitettujen yhteisen valvontamekanismin toimintaan ja avustaa Euroopan keskuspankkia yhteisessä valvontamekanismissa sekä valmistella yhdessä valtiovarainministeriön ja Suomen Pankin kanssa koko rahoitusjärjestelmän vakauden varmistamiseksi tarvittavia toimia sekä päättää tällaisista toimista siten kuin laissa erikseen säädetään. Finanssivalvonnan tehtävien osalta rajoitukset ovat perusteltuja 23 artiklan 1 kohdan d ja e alakohdan nojalla.

Konkurssiasiamiehen tehtävänä on konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain mukaan muun muassa ryhtyä tarpeellisiin toimiin tietoonsa tulleiden laiminlyöntien tai väärinkäytösten tai muiden oikaisua vaativien seikkojen vuoksi ja huolehtia konkurssipesien julkis-selvityksestä. Konkurssiasiamiehen tehtävät liittyvät osin 23 artiklan 1 kohdan d ja e alakohtiin.

Tulli saisi luovuttaa 3 *momentin* nojalla toimivaltaiselle viranomaiselle ja maksulaitokselle, sähkörahayhteisölle tai virtuaalivaluutan tarjoajalle asianomaiseen toimivaltaiseen viranomaiseen, maksulaitokseen, sähkörahayhteisöön tai virtuaalivaluutan tarjoajaan liittyvät lokitiedot sen oman toiminnan seuranta- ja valvontaa varten. Ennen luovuttamista Tulli voi tarvittaessa vaatia selvityksen siitä, kuinka luovutettujen tietojen käyttö ja suojaus on tarkoitettu järjestää.

8 §. Tietojen maksuttomuus. Tullilla olisi 1 *momentin* nojalla oikeus saada pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot maksutta.

Kun Tulli luovuttaa tietoja pankki- ja maksutilirekisteristä, siitä ei 2 *momentin* mukaan peritä maksuja.

9 §. Tietojen poistaminen. Pankki- ja maksutilirekisteriin talletetut tiedot olisi poistettava kymmenen vuoden kuluttua siitä, kun peruste, jonka nojalla tiedot on merkitty rekisteriin, voimassaolo päättyy. Asiakassuhde on saattanut alkaa vuosikymmeniä aiemmin, jolloin osa asiakkaan perustiedoista voi olla yli kymmenen vuotta vanhoja. Näiden tietojen rekisteröimis-peruste päättyy kymmenen vuoden kuluttua asiakassuhteen päättymisestä. Yksittäistä maksutapahtumaa koskevat tiedot sen sijaan poistettaisiin kymmenen vuoden kuluttua sitä koskevas-ta merkinnästä. Kymmenen vuoden tallennusaika vastaa kirjanpidon 2 luvun 10 §:n 1 mo-mentissa säädettyä tilinpäätöksen, toimintakertomuksen, kirjanpidon, tililuettelon sekä luette-lon kirjanpidoista ja aineistoista säilytysaikaa. Tietoja käytetään muun muassa törkeiden talo-usrikosten tutkinnassa ja tästä syystä lyhyempi tietojen säilytysaika ei tulisi kyseeseen.

10 §. Lokitiedot. Pykälän 1 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi Tullin ylläpitämän lokikirjan vähimmäissisällöstä. Lokikirjaan on merkittävä ainakin oikeusperusta, jonka nojalla toimival-tainen viranomaisiin pyytää tietoa. Lisäksi lokikirjasta on käytävä ilmi tiedustelun tai haun päivämäärä ja kellonaika, käytettyjen tietojen tyyppi ja tulokset sekä rekisteriä käyttäneen toimivaltaisen viranomaisen nimi.

Toimivaltaisen viranomaisen olisi säilytettävä tiedonhakujärjestelmän lokitiedoista vastaavat tiedot kuin pankki- ja maksutilirekisteristä (2 *momentti*).

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin kunkin toimivaltaisen viranomaisen velvollisuudeksi pitää lokikirjaa, josta käy ilmi tiedustelun tai haun suorittaneen henkilön ja sen määränneen henki-

lön tunnistetiedot. Tulli ei siis pääsääntöisesti keräisi omaan lokikirjaansa kyselyn tehneen ja sen valtuuttaneen virkamiehen yksilöintitietoja vaan nämä tiedot säilytettäisiin kunkin viranomaisen omassa lokikirjassa. Jos toimivaltainen viranomainen käyttää rekisteriä käyttöliittymän kautta omilla tunnuksillaan, Tulli rekisterinpitäjänä pitäisi tästä lokitietoa.

Jokaisen toimivaltaisen viranomaisen tietosuojavastaava valvoisi tiedonhakujärjestelmän laillista käyttöä. Lisäksi Tullin tietosuojavastaava valvoisi pankki- ja maksutilirekisterin käyttöä. Viranomaisten omavalvonnalla on tarkoitus vähentää riskiä yksittäisten virkamiesten tietojen väärinkäyttöihin.

Lokitietojen säilyttämisperusteesta säädetäisiin *4 momentissa*. Lokitiedot säilytettäisiin ainoastaan henkilötietojen suojan ja tietoturvallisuuden sekä oikeusturvan varmistamiseksi ja ne olisi suojattava epäasialliselta käytöltä. Lokitiedot säilytettäisiin kymmenen vuotta.

Tietosuojavaltuutettu voi tarkistaa lokikirjan EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetyn mukaisesti.

11 §. Uhkasakko. Tullilla olisi oikeus määrätä uhkasakko 6 §:n 1—3 momentissa säädettyä tiedonantovelvollisuuden tehosteeksi, jos laiminlyönti ei ole vähäinen. Tieto laiminlyönnistä voi käydä ilmi esimerkiksi rikostutkinnan yhteydessä tai muun viranomaisen taikka yksityisen henkilön ilmoituksen perusteella.

12 §. Rikemaksu. Tulli määräisi pykälän *1 momentin* mukaan rikemaksun sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö tai rikkoo velvollisuuden toimittaa Tullille 6 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuja tietoja joko kokonaan tai osittain. Laiminlyönti tai rikkomus voi johtua esimerkiksi siitä, että muuttuneita tietoja ei toimiteta ehdotetun 5 §:n 3 momentin mukaisesti seuraavana pankkipäivänä.

Rikemaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin. Rikemaksun suuruutta arvioitaessa huomioon otettavista seikoista säädetäisiin pykälän *2 momentissa*. Rikemaksun suuruuteen vaikuttavia tekijöitä olisivat ainakin menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika. Tämän lisäksi kokonaisarvioinnissa voitaisiin tarvittaessa ottaa huomioon muitakin seikkoja, kuten rikemaksun kohteena olevan henkilön taloudellinen asema. Menettelyn laadulla viitataan esimerkiksi teon tai laiminlyönnin sisältöön ja moitittavuuteen sekä rikotun velvollisuuden merkittävyyteen. Menettelyn laajuutta arvioitaessa huomiota tulisi kiinnittää esimerkiksi rikkomuksella aiheutettuun taloudelliseen vahinkoon sekä saavutettavaksi arvioituun hyötyyn. Menettelyn kestoaikaa arvioitaessa olisi otettava huomioon yksittäisen teon tai laiminlyönnin kestoajan lisäksi niiden mahdollinen toistuvuus. Henkilön taloudellista asemaa arvioitaessa voidaan henkilön maksukyvyyn ohella ottaa huomioon esimerkiksi rikemaksun todennäköinen vaikutus toimijan toiminnanharjoittamisen edellytyksiin.

Rikemaksun enimmäismäärä vastaa rahanpesulain 8 luvun 1 §:ssä säädettyjä rikemaksun enimmäismääriä. Rahanpesulaki ja 1. lakiehdotus perustuvat neljanteen ja viidenteen rahanpesudirektiiviin ja niiden rikkomisesta määrättävien seuraamusten tulisi olla yhdenmukaiset.

Pykälän *3 momentin* mukaan rikemaksu määrättäisiin maksettavaksi valtiolle.

Rikemaksu voitaisiin *4 momentin* mukaan määrätä edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna aihetta ankarampiin toimenpiteisiin. Tällaisia voivat olla esimerkiksi rikoslain 36 luvussa tarkoitettut petosrikokset. Erityistä moitittavuutta arvioitaessa olisi otettava huomioon pykälän 2 momentissa tarkoitettujen rikemaksun mittaamisperusteet. Kyse on kokonaisarvioinnista, jossa menettelyn haitallisuuden tai toistuvuuden lisäksi voidaan ottaa huomioon tekijän

syyksiluettavuuden aste, menettelyllä mahdollisesti saatu hyöty ja muut tekoon tai laiminlyöntiin liittyvät seikat.

13 §. Rikemaksun määräämättä jättäminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi edellytyksistä, joiden perusteella Tulli voisi jättää rikemaksun määräämättä. Tulli voisi pykälän *1 momentin* mukaan jättää rikemaksun määräämättä silloin, kun virheellisesti menetyt henkilö on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin virheen korjaamiseksi välittömästi virheen havaitsemisen jälkeen eikä virhe tai laiminlyönti ole vakava tai toistuva. Lisäedellytyksenä olisi se, että virheestä tulee viivytyksettä ja oma-aloitteisesti ilmoittaa Tullille.

Tulli voi jättää rikemaksun määräämättä, jos virheellistä menettelyä on pidettävä vähäisenä. Teon tai laiminlyönnin mahdollinen vähäisyys arvioitaisiin tapauksittain ottaen huomioon muun muassa teon laatu, laajuus ja kestoaika. Kyse olisi teosta tai laiminlyönnistä, jota sen haitallisuus tai siitä ilmenevä tekijän syyllisyys huomioon ottaen olisi pidettävä kokonaisuutena arvioiden vähäisenä. Tällaisesta tapauksesta voi olla kysymys esimerkiksi silloin, kun tiedot toimitetaan pienellä viiveellä tai jos virhe on johtunut ennemminkin inhimillisestä erehdyksestä kuin huolimattomuudesta.

Rikemaksu voitaisiin jättää määräämättä, jos sitä olisi muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana. Tällöin olisi otettava huomioon asiaan vaikuttavat seikat kokonaisuutena, muun muassa virheellisen menettelyn syyt ja seuraukset sekä tekijän yksilölliset olosuhteet.

Pykälän *2 momentin* mukaan rikemaksua ei voitaisi määrätä, jos samaa rikkomusta koskeva asia on vireillä esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa rikosasiassa. Rikemaksua tai seuraamusmaksua ei voida myöskään määrätä, jos samasta rikkomuksesta on lainvoimaisesti jo annettu syyksilukeva tuomio tai sitä koskevat syytteet on lainvoimaisella päätöksellä hylätty. Säännös vastaa niin sanotun *ne bis in idem* -periaatteen (kielto syyttää ja tuomita kahdesti samasta asiasta) mukaisesti annettua kahta korkeimman oikeuden ratkaisua (KKO:2010:45, KKO:2010:46), joissa arvioitiin jälkiverotusta koskevan päätöksen lainvoimaiseksi tuloa ennen törkeää veropetosta koskevan syytteen nostamista. Korkein oikeus katsoo, että syytteen nostaminen rikosasiassa jälkiverotusta koskevan päätöksen lainvoimaisuuden jälkeen on ollut *ne bis in idem* -periaatteen vastainen. Myöhemmissä ratkaisuissa (KKO 2014:93, KKO 2014:94 ja KKO 2014:95) KKO katsoi, ettei *ne bis in idem* -kieltoa laajentaneen uuden oikeuskäytännön vuoksi ole perusteita poistaa tai purkaa jo sitä ennen lainvoimaisesti annettuja rikostuomioita.

14 §. Rikemaksun määräämisoikeuden vanhentuminen. Pykälän mukaan Tulli ei saisi määrätä rikemaksua, jos päätöstä ei ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettun rikkomuksen tai laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi. Säännös vastaisi rahanpesulain 8 luvun 7 §:n 1 momenttia.

15 §. Rikemaksua koskevan päätöksen julkistaminen. Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi rikemaksua koskevan päätöksen julkistamisesta. Neljännen rahanpesudirektiivin 60 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaiset viranomaiset julkaisevat virallisella verkkosivustollaan päätökset, joilla määrätään hallinnollinen seuraamus tai toimenpide direktiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä annettujen kansallisten säännösten rikkomisesta ja joihin ei saa hakea muutosta. Julkaisu on tehtävä välittömästi sen jälkeen, kun päätöksestä on ilmoitettu seuraamuksen kohteena olevalle luonnolliselle henkilölle tai oikeushenkilölle. Julkaistuissa tiedoissa on oltava vähintäänkin tiedot rikkomisen tyypistä ja luonteesta sekä rikkomisesta vastuussa olevien luonnollisten henkilöiden tai oikeushenki-

löiden nimet. Jäsenvaltioilla ei ole velvollisuutta soveltaa tätä säännöstä päätöksiin, joilla määrätään luonteeltaan tutkinnallisia toimenpiteitä.

Tulli ei ole neljännessä rahanpesudirektiivissä tarkoitettu toimivaltainen viranomainen, jonka tehtävänä on toimilupavalvonta tai toiminnanharjoittajien rekisteröiminen ja direktiivin noudattamisen valvonta. Rahanpesulain seuraamusten ja 1. lakiehdotuksen seuraamusten yhdenmukaistamiseksi esityksessä ehdotetaan, että julkistamista koskeva velvoite ulotetaan myös Tullin tämän lakiehdotuksen nojalla määräämiin seuraamuksiin.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että Tullin olisi julkistettava rikemaksu viipymättä sen jälkeen, kun päätöksestä on ilmoitettu sen kohteelle. Julkistaminen voidaan tehdä esimerkiksi Tullin internetsivuilla. Julkistamisesta olisi käytävä ilmi, onko rikemaksun määräämistä koskeva päätös lainvoimainen, rikkomuksen luonne ja tyyppi sekä rikkomuksesta vastuussa olevan henkilöllisyys. Jos muutoksenhakuviranomainen kumoaa päätöksen kokonaan tai osittain, Tullin olisi julkistettava tieto muutoksenhakuviranomaisen päätöksestä vastaavalla tavalla kuin rikemaksun määrääminen on julkistettu. Rikemaksua koskevat tiedot olisi pidettävä valvontaviranomaisen internetsivuilla viiden vuoden ajan.

Pykälän *2 momentti* koskisi poikkeuksia, jolloin päätöksen julkistamista voidaan lykätä, päätös voidaan julkistaa ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä tai rikemaksua koskeva päätös voidaan jättää julkistamatta.

Jos Tulli julkistaa seuraamusta koskevan päätöksen ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä, Tulli voisi *3 momentin* mukaan samalla päättää lykätä henkilöllisyyttä koskevien tietojen julkistamista kohtuullisen ajan, jos se arvioi, että anonyymien julkistamisen perusteet lakkaavat tuossa ajassa.

16 §. Rikemaksun täytäntöönpano ja palauttaminen. Rikemaksun ja seuraamusmaksun täytäntöönpanosta huolehtisi Oikeusrekisterikeskus. Rikemaksu pantaisiin täytäntöön siinä järjestyksessä kuin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) säädetään.

17 §. Muutoksenhaku. Pykälässä viitattaisiin muutoksenhaun osalta tullilain säännöksiin. Tullilain 88 §:ssä säädetään oikaisuvaatimuksesta, 89 §:ssä muutoksenhausta Helsingin hallinto-oikeuteen ja 90 §:ssä valituksesta korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

18 §. Viranomaisyhteistyö. Pykälän nojalla sellaisten toimivaltaisten viranomaisten, jotka eivät ole perustaneet omaa 4 §:ssä tarkoitettua tiedonhakujärjestelmää, olisi oikeus pyytää tietoa ja Tullin tiedonhakujärjestelmän kautta. Tällaisia viranomaisia ovat todennäköisesti Finanssivalvonta, Patentti- ja rekisterihallitus ja konkurssi-asiamiehen toimisto. Tällöin toimivaltaisen viranomaisen on yksilöitävä Tullille lainsäännös, jonka nojalla se tietoja pyytää.

19 §. Voimaantulo. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

Pykälässä säädettäisiin, että lain 4 §:ää sovellettaisiin 1 päivänä syyskuuta 2020 ja tällöin luottolaitoksilla olisi oltava tekniset valmiudet luovuttaa toimivaltaisille viranomaisille tietoja järjestelmän kautta.

Myös 5 §:ää sovellettaisiin 1 päivänä syyskuuta 2020. Maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien olisi toimitettava rekisteriin 6 §:ssä tarkoitettut tiedot 1 päivänä syyskuuta 2020.

1.2 Laki virtuaalivaluutan tarjoajista

1 §. Soveltamisala. Lakia sovellettaisiin virtuaalivaluutantarjoajien harjoittamaan liiketoimintaan. Virtuaalivaluutan tarjoajalla tarkoitetaan 2 §:n mukaan virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijaa, virtuaalivaluutan vaihtopalvelua ja sen markkinapaikkaa sekä lompakkopalvelun tarjoajaa. Virtuaalivaluutta määriteltäisiin digitaalisessa muodossa olevaksi arvoksi, jota keskuspankki tai muu viranomainen ei ole laskenut liikkeeseen tai taannut ja joka ei ole laillinen maksuväline, jota henkilö voi käyttää maksuvälineenä ja joka voidaan siirtää, tallentaa ja vaihtaa sähköisesti.

2 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 1 kohdassa määriteltäisiin direktiivin 3 artiklan 18 kohdassa tarkoitettu virtuaalivaluutta. Virtuaalivaluutta on aina digitaalisessa muodossa. Sillä voi olla liikkeeseenlaskija tai se voi perustua hajautettuun järjestelmään, kuten Bitcoinin taustalla olevaan lohkoketjuteknologiaan. Virtuaalivaluutta ei voisi olla keskuspankin tai muun viranomaisen liikkeeseenlaskema.

Virtuaalivaluutta ei momentin 1 kohdan *a alakohdan* mukaan voi olla laillinen maksuväline. Laillisella maksuvälineellä tarkoitetaan maksuvälinettä, joka velkojan on vastaanotettava, jos maksuvälineestä ei ole velkojan ja velallisen välillä sovittu. Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 128 artiklan mukaan EKP:lla on yksinoikeus antaa lupa eurosetelien liikkeeseen laskemiseen unionissa. EKP ja kansalliset keskuspankit voivat laskea liikkeeseen euroseteleitä. Ainoastaan EKP:n ja kansallisten keskuspankkien liikkeeseen laskemat setelit ovat laillisina maksuvälineinä kelpaavia seteleitä unionissa. Jäsenvaltiot voivat laskea liikkeeseen eurometallirahoja saatuaan EKP:n hyväksymisen liikkeeseen laskemisen määrälle. Virtuaalivaluutta on luonteeltaan hyödyke.

Virtuaalivaluutalta edellytettäisiin momentin 1 kohdan *b alakohdan* mukaan sen käytettävyyttä maksuvälineenä. Osapuolet voivat sopia virtuaalivaluutan hyväksymisestä maksuvälineenä, vaikka se ei ole laillinen maksuväline.

Momentin 1 kohdan *c alakohdan* mukaan virtuaalivaluuttaan tulee liittyä sen siirtäminen, vaihtaminen ja tallentaminen sähköisesti. Virtuaalivaluutta on digitaalisessa muodossa oleva hyödyke eli käytännössä yksilöity koodi, jota voidaan siirtää, vaihtaa ja tallentaa.

Momentin 2 kohdassa määriteltäisiin virtuaalivaluutan tarjoaja, joka voi olla virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskija, virtuaalivaluutan vaihtopalvelu ja sen markkinapaikka sekä lompakkopalvelun tarjoaja. Virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijana pidettäisiin 3 kohdan mukaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka laskee virtuaalivaluutan liikkeelle. Lain soveltaminen virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijaan poikkeaisi direktiivin mukaisesta soveltamisalasta. Virtuaalivaluuttaan liittyvien riskien vuoksi on kuitenkin perusteltua, että laki koskee virtuaalivaluutan vaihtopalveluiden lisäksi sen liikkeeseenlaskijaa. Erityisesti väärinkäytöksiä on havaittu niin sanottujen Initial Coin Offeringin (ICO) yhteydessä, jossa liikkeeseenlaskija kuvaa virtuaalivaluutan ominaisuuksia, käyttötarkoitusta ja liikkeeseenlaskun ehtoja. Lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät keskuspankkien ja muiden viranomaisten liikkeeseenlaskemat virtuaalivaluutat.

Virtuaalivaluutan vaihtopalvelu määriteltäisiin 4 kohdassa, jonka mukaan sillä tarkoitetaan toimintaa, jossa virtuaalivaluuttoa vaihdetaan liike- tai ammattitoimintana lailliseksi maksuvälineeksi tai toiseksi virtuaalivaluutaksi. Lisäksi virtuaalivaluutan vaihtopalveluna pidettäisiin liike- tai ammattitoimintaa, jossa virtuaalivaluutta vaihdetaan muuksi hyödykkeeksi tai vastaavasti hyödyke virtuaalivaluutaksi. Tällöin esimerkiksi kullin vaihtaminen virtuaalivaluuttaan tulisi lain soveltamisalan piiriin. Vaihtopalveluna pidettäisiin myös sellaisen markkinapaikan ylläpitämistä, jossa sen asiakkaat voivat harjoittaa edellä tarkoitettua toimintaa. Tällöin laki kattaisi myös hajautetut virtuaalivaluutan markkinapaikat, jotka toimivat ilman lompak-

kopalvelua. Markkinapaikka voi olla monenkeskinen kaupankäyntijärjestelmä tai välityspalvelu.

Vaatus liike- tai ammattitoiminnasta jättäisi lain soveltamisalan ulkopuolelle tilanteet, joissa henkilöt yksittäisissä tapauksissa suostuisivat vaihtamaan virtuaalivaluutta toiseen valuuttaan. Toinen valuutta voi olla virtuaalivaluutta tai laillinen maksuväline.

Määritelmä olisi direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan g luetelmakohtaa laajempi, kun se kattaa myös vaihdon virtuaalivaluutasta toiseen virtuaalivaluuttaan. Ottaen huomioon virtuaalivaluuttoihin liittyvät useat riskit ja kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan riskiarvion, jonka mukaan Suomessa virtuaalivaluuttoihin liittyy korkea rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riski, on tarkoituksenmukaista ennalta estää lain säännösten kiertäminen laajentamalla määritelmä myös näihin palveluihin.

Lompakkopalvelun tarjoaja määriteltäisiin momentin 5 kohdassa luonnolliseksi henkilöksi tai oikeushenkilöksi, joka pitää virtuaalivaluutta hallussa toisen lukuun tai tarjoaa sen siirtoa taikka säilytystä. Vähintään yhden edellä mainitun palvelun tarjoaminen riittää, jotta toimintaa pidetään lompakkopalvelun tarjoamisena. Virtuaalivaluuttojen käyttö voi perustua yksityisten ja julkisten avainten käyttöön. Yksityisillä kryptoavaimilla tarkoitetaan digitaalista suojausta, joka on ainoastaan lompakon haltijan tiedossa. Sen lisäksi lompakko on suojattu julkisella avaimella, jota käytetään käyttäjän varmennukseen ja jota voidaan välittää julkisesti.

Momentin 6 kohdassa määriteltäisiin virtuaalivaluuttaan liittyvä palvelu, jona pidettäisiin virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskua, sen vaihtopalvelua ja lompakkopalvelun tarjoamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, ettei virtuaalivaluuttana pidetä maksulaitoslaissa tarkoitettua sähköistä rahaa. Sähköisellä rahalla tarkoitetaan raha-arvoa, joka on tallennettu sähköisesti tai magneettisesti sähköisen rahan liikkeeseenlaskijalle suoritettua rahamäärää vastaan maksutapahtumien tekemistä varten ja jonka yksi tai useampi henkilö on sitoutunut hyväksymään maksuksi.

3 §. Valvonta. Virtuaalivaluutan tarjoajat toimivat rahoitusjärjestelmän rajapinnassa ja virtuaalivaluutat muodostavat riskejä rahoitusjärjestelmälle ja sijoittajille. Tästä syystä lain valvontaviranomaiseksi säädettäisiin Finanssivalvonta, jonka tehtäviin kuuluu Finanssivalvonnasta annetun lain 3 §:n nojalla muun muassa rekisteröidä finanssimarkkinoilla toimivia ja vahvistaa niiden toimintaa koskevia sääntöjä sekä valvoa, että finanssimarkkinoilla toimivat noudattavat niihin sovellettavia finanssimarkkinoita koskevia säännöksiä, niiden nojalla annettuja määräyksiä, toimilupansa ehtoja ja toimintaansa koskevia sääntöjä.

4 §. Virtuaalivaluutan tarjoajan rekisteröitymisvelvollisuus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että virtuaalivaluuttojen tarjonta edellyttää tämän lain mukaista rekisteröitymistä.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa rajattaisiin lain soveltamisalan ulkopuolelle elinkeinonharjoittajat, jotka tarjoavat virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita rajatussa verkossa. Rajatulla verkolla tarkoitettaisiin yleisöltä suljettua palvelua, jonka käyttäminen edellyttää palveluun rekisteröitymistä. Lisäksi virtuaalivaluutan tulee olla käytettävissä vain rajatun verkon sisällä eikä sitä voida vaihtaa lailliseen maksuvälineeseen. Esimerkiksi internetissä tai älypuhelimissa tarjolla olevissa peleissä tarkoitettujen pelivaluuttojen ja pelien tarjoajat jäisivät lain soveltamisalan ja rekisteröitymisvelvollisuuden ulkopuolelle.

Momentin 2 kohdassa rajattaisiin lain ulkopuolelle elinkeinonharjoittaja, joka tarjoaa virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita satunnaisesti muun toimilupaa, rekisteröintiä tai ennakkollista

hyväksyntää edellyttävän ammattitoiminnan yhteydessä. Arvioitaessa palvelun satunnaisuutta olisi kiinnitettävä huomiota siihen, että se ei ole henkilön pääasiallista toimintaa vaan oheistoimintaa sekä toiminnan vähäisyyteen absoluuttisina lukuina ja liiketoimien perusteella. Esimerkiksi luottolaitokset tai maksulaitokset, jotka tarjoaisivat virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita, jäisivät lain soveltamisalan ulkopuolelle. Virtuaalivaluutan tarjoajia voivat olla myös muut tahot kuin Finanssivalvonnan valvomat toimilupavalvottavat, rekisteröitymisvelvolliset tai Finanssivalvonnasta annetussa laissa tarkoitetut muut finanssimarkkinoilla toimivat.

5 §. Rekisteri virtuaalivaluutan tarjoajista ja rekisteri-ilmoitus. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin Finanssivalvonnan velvollisuudesta pitää rekisteriä virtuaalivaluutan tarjoajista.

Pykälän 2 momentti koskisi rekisteri-ilmoituksen tekemisestä ja rekisteri-ilmoitukseen sisällytettäviä tietoja. Momentin 1 kohdan mukaan yksityisen elinkeinonharjoittajan olisi ilmoitettava täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan. Jos virtuaalivaluutan tarjoaja on oikeushenkilö, sen olisi ilmoitettava toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan. Lisäksi rekisteri-ilmoituksen olisi sisällettävä asiakasvarojen säilyttämistä, markkinointia ja asiakkaiden tuntemista koskevat tiedot.

Momentin 2 kohdassa edellytettäisiin, että rekisteri-ilmoitukseen olisi liitettävä selvitys 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, joiden luotettavuus tulee arvioitavaksi, jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö. Selvitys koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä, muuta ylimpään johtoon kuuluvaa ja sitä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään kymmenesosa osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

Pykälän 2 momentin nojalla ilmoituksen tekijän olisi toimitettava Finanssivalvonnalle myös muut tarpeelliset tiedot. Tällaisia tietoja voivat olla esimerkiksi tiedot luotettavuuden arvioimiseksi.

6 §. Rekisteröinnin edellytykset. Finanssivalvonnan olisi pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla rekisteröitävä ilmoituksen tekijä virtuaalivaluutan tarjoajaksi, jos hakijalla on oikeus harjoittaa elinkeinotoimintaa Suomessa. Elinkeinotoiminnan harjoittamista on saatettu rajoittaa esimerkiksi tuomioistuimen päätöksellä.

Momentin 2 kohdassa edellytettäisiin, että ilmoituksen tekijä ei ole konkurssissa. Jos ilmoituksen tekijä on luonnollinen henkilö, hänen on oltava täysi-ikäinen. Lisäksi luonnollisen henkilön toimintakelpoisuutta ei saa olla rajoitettu. Jos luonnolliselle henkilölle on määrätty edunvalvoja, Finanssivalvonta ei voi rekisteröidä ilmoituksen tekijää. Henkilö ei tällöin ole esimerkiksi heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenevä huolehtimaan itseään tai varallisuuttaan koskevista asioista, mutta hänen toimintakelpoisuuttaan ei välttämättä ole rajoitettu.

Ilmoituksen tekijän tulisi olla momentin 3 kohdan mukaan luotettava. Luotettavuuden arvioinnista säädetään 7 §:ssä.

7 §. Luotettavuus. Pykälän *1 momentissa* määriteltäisiin 6 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu luotettavuus. Ilmoituksen tekijää ei olisi pidettävä luotettavana, jos hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden arviota edeltäneen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton tarjoamaan virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluja, omistamaan tällaista toimintaa harjoittavaa yhteisöä tai toimimaan sen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muussa ylimmässä johdossa, taikka jos hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan mainitunlaisessa tehtävässä. Tällainen lainvoimainen tuomio voi olla esimerkiksi veropetos, rahanpesurikos, muut talousrikokset tai tietoverkkorikokset. Ilmeistä sopimattomuutta voi osoittaa esimerkiksi ilmoituksen tekijälle määrätty liike-toimintakielto tai lainvoimaa vailla oleva tuomio rahanpesurikoksesta.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin henkilöistä, joita kaikkia luotettavuusvaatimus koskee, jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin niin sanotusta taloudellisesta luotettavuudesta. Finanssivalvonnalla olisi mahdollisuus pyytää Finanssivalvonnasta annetun lain 20 b §:n mukaisesti salassapitosäännösten estämättä viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja hakijan veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksuihin sekä Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta ja taloudesta sekä kytkennöistä.

8 §. Rekisteriin merkittävät tiedot ja muutoksista ilmoittaminen. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin tiedoista, jotka rekisteriin merkitään. Momentin *1 kohdan* mukaan rekisteriin merkitään yksityisen elinkeinonharjoittajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika. Lisäksi rekisteriin merkitään toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käytösiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan.

Momentin *2 kohdan* mukaan rekisteriin merkitäisiin oikeushenkilön osalta sen toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käytösiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan.

Momentin *3 kohdassa* säädettäisiin, että rekisteriin merkitään niiden henkilöiden täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika, joiden luotettavuus on rekisteröinti-ilmoitusta käsiteltäessä selvitetty. Esimerkiksi ulkomaisen henkilön osalta rekisteriin merkitäisiin syntymäaika, jos hänellä ei ole suomalaista henkilötunnusta.

Ehdotuksessa tietosuojalaiksi ehdotetaan säädettäväksi henkilötunnuksen käsittelystä. Lakiehdotuksen 29 §:n 1 momentin mukaan henkilötunnusta saa käsitellä rekisteröidyn suostumuksella tai, jos käsittelystä säädetään laissa. Lisäksi henkilötunnusta saa käsitellä, jos rekisteröidyn yksiselitteinen yksilöiminen on tärkeää:

- 1) laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi;
- 2) rekisteröidyn tai rekisterinpitäjän oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi; tai
- 3) historiallista tai tieteellistä tutkimusta taikka tilastointia varten.

Viidennen rahanpesudirektiivin 47 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot rekisteröivät virtuaalivaluutan vaihtopalvelun tarjoajat ja lompakkopalvelun tarjoajat ovat rekisteröityjä. Luonnollisen henkilön yksilöimiseksi on välttämätöntä merkitä rekisteriin tieto henkilötunnuksesta.

Rekisteriin merkittäisiin myös rekisteröinnin päivämäärä (4 kohta). Jos ilmoituksen tekijälle on määrätty julkisia varoituksia tai sellaisia kieltoja, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko, ne merkittäisiin 5 kohdan mukaan rekisteriin.

Virtuaalivaluutan tarjoajiin sovellettaisiin rahanpesulakia ja ne olisivat laissa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia. Mainitun lain 8 luvussa säädetään hallinnollisista seuraamuksista. Luvun 2 §:n 1 momentin mukaan valvontaviranomainen antaa sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyille ilmoitusvelvolliselle julkisen varoituksen, jos tämä tahallaan tai huolimattomuudesta menettelee muiden tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten taikka maksajan tiedot -asetuksen säännösten kuin tämän luvun 1 §:n 1 tai 2 momentissa taikka 3 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettujen säännösten vastaisesti. Luvun 8 §:n 1 momentissa säädetään seuraamusta koskevan päätöksen julkistamisesta. Valvontaviranomaisen on julkistettava päätös, jossa määrätään rikemaksu, julkinen varoitus tai seuraamusmaksu viipymättä sen jälkeen, kun päätöksestä on ilmoitettu sen kohteena olevalle henkilölle. Julkistamisesta on käytävä ilmi, onko seuraamuksen määräämistä koskeva päätös lainvoimainen, rikkomuksen luonne ja tyyppi sekä rikkomuksesta vastuussa olevan henkilöllisyys. Jos muutoksenhakuviranomainen kumoo päätöksen kokonaan tai osittain, valvontaviranomaisen on julkistettava tieto muutoksenhakuviranomaisen päätöksestä vastaavalla tavalla kuin seuraamuksen määrääminen on julkistettu. Seuraamusta koskevat tiedot on pidettävä valvontaviranomaisen internetsivuilla viiden vuoden ajan.

Esityksen 3. lakiehdotuksessa esitetään säädettäväksi, että Finanssivalvonta valvoisi virtuaalivaluutan tarjoajien lain noudattamista. Finanssivalvonta olisi tällöin myös viranomainen, joka määräisi mahdollisen rahanpesulain mukaisen hallinnollisen seuraamuksen. Lisäksi Finanssivalvonta voisi määrätä virtuaalivaluutan tarjoajalle tämän lakiehdotuksen 17 §:n nojalla julkisen varoituksen, jonka julkistamisesta säädetään Finanssivalvonnasta annetun lain 43 §:ssä.

Ilmoituksen tekijälle määrättävät hallinnolliset seuraamukset olisivat edellä mainittujen säännösten nojalla pääsääntöisesti julkisia. Uhkasakkolain (1113/1990) 23 §:n mukaan viranomaisen päätös on, jollei sitä julisteta, annettava tiedoksi asianosaiselle postitse saantitodistusta vastaan tai haasteen tiedoksiantamisesta säädetyssä järjestyksessä. Julkisia varoituksia tai uhkasakkoja koskevien tietojen merkintä tämän momentin 5 kohdan nojalla ei siten aiheuta merkittäviä riskejä ilmoituksen tekijän henkilötietojen suojalle.

Kun virtuaalivaluutan tarjoaja esimerkiksi lopettaa liiketoiminnan, rekisteriin merkitään 6 kohdan mukaisesti rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta.

Pykälän 2 momentin mukaan virtuaalivaluutan tarjoajan on viipymättä ilmoitettava Finanssivalvonnalle rekisteriin merkittyjen tietojen muutoksista. Lisäksi tarjoajan on ilmoitettava Finanssivalvonnalle siitä, että se ei ole tarjonnut tällaisia palveluja edeltävän kuuden kuukauden aikana tai että se on lopettanut toimintansa.

9 §. Tietojen saatavilla pitäminen. Finanssivalvonta saisi luovuttaa pykälän 1 momentin nojalla rekisteristä henkilötietoja tulosteena taikka saattaa ne yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta tai luovuttaa ne muutoin sähköisessä muodossa. Valtiovarainministeriössä on viireillä lakiehdotus julkisen hallinnon tiedonhallinnasta, jossa säädettäisiin julkisen hallinnon tiedonhallinnan järjestämisestä ja siihen liittyvistä velvollisuuksista. Lakiin sisältyisi säännökset tietojen luovuttamisesta teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien avulla viranomaisten

välillä. Teknistä käyttöyhteyttä koskevasta sääntelystä erityislaeissa on tarkoitus luopua. Tästä syystä 1 momentissa ei säädettäisi erikseen tietojen luovuttamisen yksityiskohdista.

Finanssivalvonta saisi luovuttaa tämän lain nojalla tiedon henkilötunnuksesta vain, jos tieto annetaan tulosteena tai teknisenä tallenteena ja jos luovutuksensaajalla on oikeus henkilötunnuksen käsittelyyn tietosuojalain 26 §:n tai muun lain nojalla. Mainittu säännös vastaa henkilötietolain 13 §:ää.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tiedoista, jotka Finanssivalvonnan olisi kuitenkin pidettävä yleisesti saatavilla sähköisen tietoverkon avulla. Tiedot vastaavat niitä tietoja, joita myös muista finanssimarkkinoilla toimivista rekisteröivästä on saatavilla Finanssivalvonnan internetsivuilta.

10 §. Palveluihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen säilyttäminen. Pykälän mukaan virtuaalivaluutan tarjoajan on säilytettävä asiakirjat ja tiedot virtuaalivaluuttoihin liittyvistä palveluista viiden vuoden ajan siitä, kun peruste, jolla tiedot on merkitty rekisteriin, voimassaolo on päätynyt, jollei muualla laissa säädetä pidemmästä säilytysajasta. Palvelua koskevan erimielisyyden synnyttyä asiakirjat ja tiedot on kuitenkin säilytettävä siihen saakka, kunnes asia on sovittu tai ratkaistu.

Säännös täydentää esimerkiksi rahanpesulaissa säädettyä tietojen säilyttämisvelvollisuutta. Säännöksen tarkoituksena on turvata Finanssivalvonnan tiedonsaantioikeuksien toteutuminen virtuaalivaluutan tarjoajien valvonnassa ja talousrikosten tutkinnassa.

11 §. Asiakasvarojen säilyttäminen. Virtuaalivaluutan tarjoajille ei säädettäisi erikseen vaatimuksia omien varojen vähimmäistasosta, jolla voitaisiin turvata asiakasvarojen suojaamistavoite. Tästä syystä laissa säädettävä velvollisuus asiakasvarojen suojaamiseen koskisi kaikkia virtuaalivaluutan tarjoajia.

Pykälän 1 momentissa edellytettäisiin, että virtuaalivaluutan tarjoajan on suojattava palvelunkäyttäjiltä tai toiselta palveluntarjoajalta virtuaalivaluuttojen vaihtamiseksi vastaanotetut varat. Merkitystä ei ole sillä, onko palvelun käyttäjä luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö. Varoilla tarkoitetaan käteistä, tilille kirjattua raha-arvoa ja sähköistä rahaa. Momenttia sovellettaisiin myös vastaanotettuihin virtuaalivaluuttoihin. Kun virtuaalivaluutan tarjoaja vastaanottaa virtuaalivaluuttoja, ne on vastaavasti säilytettävä luotettavalla tavalla erillään muiden asiakkaiden virtuaalivaluutoista esimerkiksi erillisessä virtuaalisessa lompakossa. Tämä ei tarkoittaisi sitä, että jokaiselle käyttäjälle olisi avattava ja hallinnoitava erillistä lompakkopalvelua, vaan kunkin asiakkaan virtuaalivaluutat on pystyttävä luotettavasti erottelemaan muiden asiakkaiden virtuaalivaluutoista esimerkiksi kirjanpidollisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan virtuaalivaluutan tarjoajan on säilytettävä 1 momentissa tarkoitettut varat niin, ettei ole vaaraa niiden sekoittumisesta toisen palvelun käyttäjän, palveluntarjoajan tai sen omiin varoihin. Momenttia ei siis sovellettaisi virtuaalivaluutan vaihtamiseksi vastaanotettuihin virtuaalivaluuttoihin, koska niiden suojaaminen 2 momentissa tarkoitetulla tavalla edellyttäisi varojen muuntaa lailliseksi maksuvälineeksi ja tästä voisi olla virtuaalivaluutan kurssivaihtelut huomioon ottaen merkittäviä kustannusvaikutuksia palveluntarjoajille. Virtuaalivaluutan tarjoajan on talletettava varat tilille keskuspankkiin, talletuspankkiin tai muussa valtiossa toimiluvan saaneeseen talletusten vastaanottamiseen oikeutettuun luottolaitokseen taikka vähäriskisiin ja helposti rahaksi muutettaviin arvopapereihin tai muihin sijoituskohteisiin, jos varoja ei ole siirretty varojen vastaanottamista seuraavana työpäivänä. Finanssivalvonta antaa määräykset siitä, milloin arvopaperia tai muuta sijoituskohdetta voidaan pitää vähäriskisenä ja helposti rahaksi muutettavana.

Virtuaalivaluutan tarjoajan olisi ilmoitettava *3 momentin* nojalla Finanssivalvonnalle merkittävistä muutoksista asiakasvarojen suojaamisessa.

12 §. Markkinointi. Virtuaalivaluutan tarjoajalla olisi *1 momentin* mukaan velvollisuus antaa markkinoinnissaan asiakkaalle markkinoitavasta palvelusta kaikki ne tiedot, joilla saattaa olla merkitystä asiakkaan tehdessä palvelua koskevia ratkaisuja. Säännös koskisi erityisesti mainontaa, joka on osa kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun markkinoinnin käsitettä. Merkityksellisiä tietoja olisivat esimerkiksi palvelun käyttämisestä aiheutuvat kustannukset, palveluun liittyvät riskit, palvelun kokonaishinta ja sopimussuhteen kesto.

Pykälän *2 momentissa* kiellettäisiin totuudenvastaisen tai harhaanjohtavan tiedon antaminen sekä asiakkaan kannalta sopimattoman tai hyvän tavan vastainen menettely. Kuluttajansuojalain 2 luvussa säädetään kuluttajan kannalta hyvän tavan vastaisesta markkinoinnista ja sopimattomista menettelyistä markkinoinnissa ja asiakassuhteessa. Hyvän tavan vastaista menettelyä voidaan arvioida vastaavalla tavalla kuin elinkeinoharjoittajien välisissä suhteissa sovellettavaa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettua lakia (1061/1978).

Markkinointia olisi pykälän *3 momentin* mukaan pidettävä aina sopimattomana, jos se ei sisällä asiakkaan taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja.

Virtuaalivaluutta voi täyttää arvopaperimarkkinalain 2 luvun 2 §:ssä tarkoitetun rahoitusvälineen määritelmän, jolloin siihen sovelletaan lain säännöksiä esimerkiksi esitteen laatimisvelvollisuudesta. Pykälän *4 momentissa* olisi informatiivinen viittaus arvopaperimarkkinalakiin.

13 §. Asiakkaan tunteminen. Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin virtuaalivaluutan tarjoajan velvollisuudesta tuntea asiakkaansa. Asiakkaan tunteminen tarkoittaa asiakasta koskevien tietojen hankkimista, asiakassuhteen seuranta ja velvollisuutta ottaa selvää muutoksista. Virtuaalivaluutan tarjoajan on tunnistettava asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun, sekä lisäksi tarvittaessa todennettava näiden henkilöllisyys. Tunnistaminen voidaan tehdä virallisista henkilöasiakirjoista tai käyttämällä etätunnistamista. Asiakkaan ja tosiasiallisen edunsaajan tuntemisesta ja tunnistamisesta säädetään tarkemmin rahanpesulaissa, johon viitattaisiin *3 momentissa*.

Virtuaalivaluutan tarjoajalla olisi oltava *2 momentin* mukaan riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä. Riskienhallinnan tulisi kattaa esimerkiksi omaisuusriski, toiminnallinen riski ja henkilöriski.

Pykälän *4 momentissa* säädettäisiin, että Finanssivalvonta voisi antaa tarkempia määräyksiä *1 momentissa* tarkoitetuista asiakkaan tuntemisesta noudatettavista menettelytavoista ja *2 momentissa* tarkoitettusta riskienhallinnasta. Finanssivalvonta on antanut vastaavien valtuuksien nojalla standardin 2.4. Asiakkaan tunteminen - rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estäminen.

14 §. Oikeus saada tietoja sakko- ja rikosrekisteristä. Pykälässä säädettäisiin Finanssivalvonnan oikeudesta saada tietoja sakko- ja rikosrekisteristä. Jotta Finanssivalvonta voisi arvioida virtuaalivaluutan tarjoajan luotettavuutta, sillä on oltava oikeus saada tätä varten tarpeelliset tiedot sakon täytäntöönpanosta annetun lain 46 §:ssä tarkoitettusta sakkorekisteristä. Rikosrekisteritiedot virtuaalivaluutan tarjoajan luotettavuuden selvittämiseksi Finanssivalvonnalle voidaan luovuttaa rikosrekisterilain (770/1993) 4 a §:n nojalla.

15 §. Virtuaalivaluutan tarjoaminen ilman rekisteröintiä. Pykälän *1 momentin* mukaan Finanssivalvonnan olisi kiellettävä virtuaalivaluuttaan liittyvien palvelujen tarjoaminen, jota

harjoitetaan tämän lain vastaisesti ilman rekisteröintiä. Kielto voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös tällaista toimintaa harjoittavan palveluksessa olevaan henkilöön tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa. Yleensä kielto kohdistetaan palveluntarjoajana toimivaan yhteisöön tai elinkeinonharjoittajaan. Henkilöön kohdistettu kielto voi olla perusteltu esimerkiksi silloin, kun on ilmeistä, että kyseinen yhteisö ei tule noudattamaan kieltoa eikä kykene suoriutumaan kieltopäätökseen liitettävästä uhkasakosta tai on syytä epäillä, että kieltoa kierretään jatkamalla toimintaa toisessa yrityksessä.

Finanssivalvonnalla on Finanssivalvonnasta annetun lain 33 a §:n mukaan toimivalta asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakko. Mainitusta pykälästä poiketen *2 momentissa* säädettäisiin, että Finanssivalvonnalla on velvollisuus asettaa uhkasakko 1 momentissa tarkoitetun kiellon tehosteeksi, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Finanssivalvonnasta annetun lain 10 §:n mukaan uhkasakon tuomitsee maksettavaksi Finanssivalvonnan johtokunta. Lisäksi siltä osin kuin mainitusta laista ei muuta seuraa, sovelletaan uhkasakkolain säännöksiä.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin Finanssivalvonnasta annetussa laissa tarkoitettuun julkiseen varoitukseen.

16 §. Rekisteristä poistaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, jolloin virtuaalivaluutan tarjoaja olisi poistettava rekisteristä. Finanssivalvonnan olisi poistettava virtuaalivaluutan tarjoaja rekisteristä ilman aiheetonta viivytystä momentin 1 kohdan mukaan, jos virtuaalivaluutan tarjoaja ei ole tarjonnut virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluja edeltävän kuuden kuukauden aikana tai on lopettanut toimintansa.

Momentin 2 kohdan nojalla poisto olisi tehtävä myös, jos virtuaalivaluutan tarjoaja on hyväksytty rekisteriin tarjoajan antamien virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen vuoksi. Annettujen virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen on tullut olla laadultaan sellaisia, että ilmoituksen tekijää ei olisi hyväksytty rekisteriin siinä tapauksessa, että Finanssivalvonnalla olisi kyseisten tietojen sijaan ollut käytössään oikeasisältöiset tiedot.

Jos 6 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa säädetyt rekisteröinnin edellytykset eivät enää täyty, virtuaalivaluutan tarjoaja on poistettava rekisteristä momentin 3 kohdan mukaan.

Momentin 4 kohdassa säädettäisiin, että jos virtuaalivaluutan tarjoajan tai sen ylemmän johdon toiminnassa ilmenee vakavia tai toistuvia laiminlyöntejä ja sille on jo aiemmin asetettu 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimintakielto, virtuaalivaluutan tarjoaja olisi poistettava rekisteristä.

Pykälän 2 momentissa annettaisiin Finanssivalvonnalle oikeus antaa määräyksiä toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen asiakkaiden etujen turvaamiseksi ennen kuin virtuaalivaluutan tarjoaja lopettaa toimintansa.

17 §. Virtuaalivaluutan tarjoajaa koskevat muut seuraamukset. Pykälän 1 momentin mukaan Finanssivalvonta voisi kieltää virtuaalivaluutan tarjoajaa jatkamasta toimintaansa tarkemmin pykälässä yksilöidyissä tilanteissa. Finanssivalvonta voisi asettaa 2 momentin nojalla kiellon tehosteeksi uhkasakon.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin Finanssivalvonnasta annettuun lakiin, jossa säädetään Finanssivalvonnan oikeudesta määrätä julkinen varoitus.

18 §. Voimaantulo. Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019.

19 §. Siirtymäsäännös. Pykälän mukaan sen, joka tämän lain voimaan tullessa harjoittaa tämän lain mukaan rekisteröintiä edellyttävää toimintaa, saa jatkaa toimintaansa Suomessa ilman rekisteröintiä 1 päivään heinäkuuta 2019.

1.3 Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä

1 luku Yleiset säännökset

2 §. Soveltamisala. Pykälän 1 momentin soveltamisalaa muutettaisiin rahanpesudirektiivin muutoksen johdosta. Momentin 1 kohdan c alakohtaa muutettaisiin siten, että lakia sovellettaisiin toimilupavalvottavaa vastaavaan ulkomaiseen yhteisöön, jos yhteisö tarjoaa Suomessa palveluita sivuliikettä perustamatta edustajan välityksellä. Velvoite keskitetyn yhteispisteen nimeämiselle on 3 luvun 14 §:ssä säädetty ulkomaiselle yhteisölle. On tarkoituksenmukaista, että muutkin tämän lain velvoitteet koskisivat nimenomaan ulkomaista yhteisöä, jolle kotivaltion viranomaisen on myöntänyt luvan tarjota palveluja rajan yli Suomeen sivuliikettä perustamatta. Toisen ETA-valtion maksulaitosten ja sähkörahayhteisöjen Suomessa toimivat edustajat ovat usein muita elinkeinonharjoittajia kuin finanssipalvelujen tarjoajia, ja edustajat toimivat ulkomaisen päämiehensä nimissä ja lukuun hyödyntäen päämiehensä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan prosesseja ja menettelyjä. Edustajilta ei edellytetä Suomessa omaa finanssipalvelujen tarjoamiseen liittyvää toimilupaa tai rekisteröintiä. Ulkomaisen yhteisön kotivaltion valvoja ilmoittaa Finanssivalvonnalle, että yhteisö tarjoaa palveluja Suomessa valitsemiensa edustajien välityksellä.

Momentin uudessa 8 a kohdassa viitattaisiin 2. lakiehdotuksessa tarkoitettuun virtuaalivaluutan tarjoajaan. Muutos vastaisi direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan g ja h alakohtaa.

Momentin 22 kohtaan lisättäisiin direktiivin mukaisesti veroneuvojien lisäksi muut henkilöt, jotka tarjoavat pääasiallisena ammattitoimintanaan suoraan tai välillisesti verotukseen liittyvää tukea tai neuvontaa. Välillisellä tarjoamisella tarkoitettaisiin tässä henkilön etuyhteyden kautta toteutettua toimintaa. Etuyhteys voi syntyä esimerkiksi perheenjäsenyyden tai muun läheisen henkilökohtaisen suhteen tai johto-, omistus-, jäsenyys-, rahoitus- tai oikeussuhteeseen kautta. Tarjottu tuki voi olla aineellista apua tai muuta tukea. Muutoksella täytäntöönpanntaisiin direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan a alakohdan muutos.

Veroneuvontaa ei ole direktiivissä rajattu eikä veroneuvontaa ehdoteta kansallisesti määriteltäväksi, jotta se ei rajaisi tarpeettomasti soveltamisalan piiriin kuuluvia toimijoita. Veroneuvonta voi liittyä esimerkiksi kansallisiin tai kansainvälisiin yrityskauppoihin, sukupolvenvaihdostilanteisiin tai perintöoikeudellisiin kysymyksiin.

Jos palvelua tarjotaan välillisesti, asiakkaan tuntemisvelvoite koskee varsinaista asiakasta ja asiakkaan asiakasta. Toisin sanoen toiminnanharjoittaja on tunnettava asiakkaansa liiketoiminta riittävän hyvin voidakseen arvioida asiakkaaseen liittyviä riskejä. Osana tätä riskianalyysiä on myös asiakkaan asiakkaat.

Momentin 24 kohtaan tehtäisiin lakitekkinen muutos.

Momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 25 ja 26 kohta. Uudessa 25 kohdassa täytäntöönpanntaisiin direktiivin 2 artiklan 1 kohdan 3 alakohdan i alakohta. Soveltamisalaa kuuluisivat taideteosten myyjät ja välittäjät, jos liiketoimien ja toisiinsa kytkeytyneiden liiketoimien arvo on vähintään 10 000 euroa. Säännös kattaisi taidegalleriat, huutokauppakamarit ja muut liike- ja ammattitoimintana taideteoksia myyvät ja välittävät. Taideteosten käsitettä ei ole direktiivissä määritelty. Sen voidaan katsoa sisältävän sekä esineet että aineettoman taiteen. Asiakkaan

tunnistamista ja henkilötietojen todentamista koskevan 3 luvun 2 §:n 1 ja 2 kohta voivat tulla sovellettavaksi riippuen siitä, missä muodossa taide-teos on.

Momentin 26 kohdassa soveltamisala laajennettaisiin vapaasatamien kautta tapahtuvaan taide-teosten kauppaan, välitykseen ja säilytykseen, jos liiketoimen tai toisiinsa kytkeytyvien liiketoimien arvo on vähintään 10 000 euroa. Vapaasatamalla tarkoitetaan Suomen ja EU:n tullialueen ulkopuolista aluetta.

4 §. Määritelmät. Pykälän 1 momentin 11 kohtaan lisättäisiin viittaus tehtävän merkittävyyteen.

Pykälään lisättäisiin *uusi 2 momentti*. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset merkittävistä poliittisesti vaikutusvaltaisista tehtävistä. Direktiivin 20 a artiklan mukaan jäsenvaltioiden on laadittava ja pidettävä ajan tasalla luetteloa tehtävistä, joita pidetään merkittävänä julkisina tehtävinä. Lisäksi jäsenvaltioiden on pyydettävä niihin hyväksytyistä kansainvälisiä järjestöjä laatimaan ja pitämään yllä kyseisen järjestön merkittävistä julkisista tehtävistä. Jäsenvaltioiden on toimitettava luettelot komissiolle.

Luettelon ylläpitäminen lain tasolla ei ole sen yksityiskohtaisuuden ja päivitystarpeen vuoksi perusteltua. Asetus kattaisi sekä kansallisesti merkittävät julkiset tehtävät että kansainvälisten järjestöjen merkittävät julkiset tehtävät. Kun julkiset tehtävät määritettäisiin asetuksessa, ne olisivat myös ilmoitusvelvollisten käytettävissä.

Pykälän 1 momentin 17 kohtaa muutettaisiin siten, että rahoituspalveluja tarjoavan yrityksen määritelmä ei kattaisi myöskään virtuaalivaluutan tarjoajaa.

2 luku Riskiarvio

1 §. Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kansallinen riskiarvio on toimitettava komission, Euroopan valvontaviranomaisten ja muiden jäsenvaltioiden saataville. Muutos vastaa direktiivin 7 artiklan 5 kohtaa.

Pykälän 2 momentin 1—3 kohtaa ei ehdoteta muutettavaksi.

Pykälän 2 momentin 4 kohtaan tehtäisiin lakitekkinen muutos. Pykälän 5 kohdalla täytäntöönpantaisiin direktiivin 7 artiklan 4 kohta, jonka mukaan riskiarvion tarkoituksena on kuvata rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan rakenteita ja yleisiä toimenpiteitä sekä resursseja. Resurssien kuvaus kattaisi muun muassa valvontaviranomaiset, rahanpesun selvitykeskuksen, Verohallinnon ja syyttäjät. Resursseja olisi arvioitava henkilömäärillä mitattuna ja taloudellisin mittarein. Riskiarviossa arvio tehtäisiin viranomaisittain ja kansallisella tasolla.

Pykälän 3 momenttiin ei ehdoteta muutoksia. Pykälään lisättäisiin *uusi 4 momentti*, jonka mukaan sisäministeriön ja oikeusministeriön olisi varmistettava, että riskiarvion tueksi laaditaan tilastoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan tehokkuuden arvioimiseksi ja sisäministeriön olisi julkistettava niistä vuosittain yhteenveto. Tällaisia tilastotietoja ovat direktiivin 44 artiklan a kohdan mukaan tiedot, joilla mitataan direktiivin soveltamisalaan kuuluvien eri alojen kokoa ja merkitystä, mukaan luettuina yhteisöjen ja toimintaa harjoittavien luonnollisten henkilöiden määrä kullakin alalla ja kunkin alan taloudellinen merkitys.

Artiklan b kohdassa viitataan tietoihin, joilla mitataan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kansallisen torjuntajärjestelmän puitteissa tehtyjä ilmoituksia ja tutkimuksia sekä pidettyjä oi-

keuskäsittelyjä, mukaan luettuina rahanpesun selvittelykeskukselle epäilyttävistä liiketoimista tehtyjen ilmoitusten lukumäärä ja kyseisten ilmoitusten seuranta- ja raportointitiedot tutkittujen tapausten, syytteenasetettujen henkilöiden ja rahanpesua tai terrorismin rahoitusta koskevista rikoksista tuomittujen henkilöiden lukumäärästä, esirikosten tyypeistä, jos tietoja on saatavilla, ja jäädytettyjen, takavarikoitujen tai menetetyksi tuomittujen varojen euro-määräisestä arvosta. Rahanpesun selvittelykeskus ja oikeusrekisterikeskus ylläpitävät kohdassa tarkoitettuja tilastoja.

Lisäksi rahanpesun selvittelykeskus voi ylläpitää artiklan d kohdassa tarkoitettuja tilastoja rajoittavien tietopyyntöjen lukumäärästä, jotka rahanpesun selvittelykeskus on esittänyt tai vastaanottanut, joihin se on kieltäytynyt vastaamasta tai joihin se on vastannut osittain tai kokonaan, jaoteltuina vastapuolena olevan maan mukaan.

Artiklan e kohdassa tarkoitettua tilastoa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan liittyvästä valvonnasta vastaaville toimivaltaisille viranomaisille osoitetuista henkilöresursseista sekä rahanpesun selvittelykeskukselle osoitetuista henkilöresursseista ei ole ylläpidetty.

Kukin toimivaltainen viranomainen voi ylläpitää sisäministeriön ja oikeusministeriön työn tueksi artiklan f kohdassa tarkoitettua tilastoa toimitiloissa ja niiden ulkopuolella toteutettavien valvontatoimien lukumäärästä, valvontatoimien perusteella havaittujen rikkomisten lukumäärästä ja valvontaviranomaisten soveltamista seuraamuksista tai hallinnollisista toimenpiteistä. Tilastoinnista olisi mahdollista sopia esimerkiksi viranomaisten välisessä yhteistyösopimuksessa.

3 luku Asiakkaan tunteminen

1 §. *Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi.* Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että ilmoitusvelvollisen tulisi noudattaa tämän luvun säännöksiä asiakkaan tuntemisesta paitsi riskiarvion perusteella myös silloin, kun ilmoitusvelvollisella on lakisääteinen velvollisuus ottaa kalenterivuoden aikana yhteyttä asiakkaaseen tosiasiallista edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkistamista varten tai jos ilmoitusvelvollisella on ollut tällainen velvollisuus hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain (185/2013) nojalla. Muutos vastaa direktiivin 14 artiklan 5 kohtaa.

2 §. *Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen.* Pykälän 4 momentin nojalla ilmoitusvelvollisen olisi jatkossa varmistettava ennen uuden asiakassuhteen aloittamista yhteisön tai ulkomaisen express trustin kanssa, että sen tosiasiallinen edunsaaja on merkitty 6 luvussa tarkoitettuun rekisteriin. Merkintä voidaan todentaa rekisteriotteella tai muulla tavoin, esimerkiksi käyttämällä rekisterin sähköistä asiointipalvelua. Toimet rekisterimerkinnän varmistamiseksi olisi tehtävä asiakassuhdetta perustettaessa. Muutoksella täytäntöönpantaisiin direktiivin 14 artiklan 1 kohtaan tehty lisäys.

3 §. *Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen.* Pykälän 2 momentin 6 kohta ehdotetaan muutettavaksi. Jos tosiasiallista henkilöä ei ole pystytty tunnistamaan, asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista olisi säilytettävä oikeushenkilön hallituksen tai vastuunalaisen yhtiömiehen, toimitusjohtajan tai muun vastaavassa asemassa olevan henkilön nimi, syntymäaika ja henkilötunnus. Lakia sovellettaessa on esiintynyt tulkintakysymyksiä siitä, riittävätkö tiedot hallituksesta tai tarvitaanko tiedot myös esimerkiksi toimitusjohtajasta. Tarkoituksena on, että tosiasialliseksi edunsaajaksi voidaan yksilöidä yksi tai useampi luonnollinen henkilö. Joissa-

kin tapauksissa on tarkoituksenmukaisempaa pitää edunsaajana toimitusjohtajaa kuin koko hallitusta. Muutos vastaisi direktiivin 13 artiklan 1 kohdan b alakohdan muutosta.

Lisäksi kohtaan lisättäisiin, että tosiasiallisesta edunsaajaa koskevista tiedoista olisi säilytettävä kansalaisuustieto, jos henkilöllä ei ole suomalaista henkilötunnusta.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin kolme uutta kohtaa, joilla täydennettäisiin säilytettäviä asiakkaan tuntemistietoja. Ehdotetulla 10 kohdalla asiakkaan tuntemistietoihin lisättäisiin pankki- tai maksutilin numero, tilin omistajan tai käyttöoikeuden haltijan nimi ja tilin avaamis- ja sulkemispäivä sekä muut tiliin liittyvät tunnistetiedot siltä osin kuin ne eivät sisälly 1—9 kohtaan, 11 kohdalla lisättäisiin tallelokeron vuokraajan nimi ja muut tallelokeron vuokraan liittyvät tunnistetiedot siltä osin kuin ne eivät sisälly 1—9 kohtaan sekä vuokra-ajan pituus, ja 12 kohdalla lisättäisiin eIDAS-asetuksessa säädettyjen sähköisen tunnistamisen menetelmien ja niihin liittyvien luottamuspalvelujen tai asiaankuuluvien kansallisten viranomaisten sääntelemien, tunnustamien tai hyväksymien muiden suojattujen etäältä tai sähköisesti toteutettavien tunnistusprosessien avulla saadut tiedot. Näiden tietojen olisi oltava saatavilla myös 1. lakiehdotuksessa tarkoitetun pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän välityksellä. Uudet 10 ja 11 kohta koskisivat vain sellaisia ilmoitusvelvollisia, joiden liiketoimien luonteesta riippuen on mahdollista tai tarkoituksenmukaista säilyttää tietoja. Esimerkiksi käteistä vastaanottavien tavarakauppiaiden toiminnassa ei ole lähtökohtaisesti tarpeen tietää asiakkaan pankki- ja maksutileihin liittyvistä tiedoista. Tietojen säilyttämismenettelyistä voitaisiin poiketa myös silloin, kun muu voimassa oleva lainsäädäntö estää ilmoitusvelvollista saamasta tietoja. On mahdollista, että osa uusien kohtien edellyttämistä tiedoista tulee jo katetuksi 1—9 kohdalla. Momentin 1—5 ja 7 kohtiin ei ehdoteta muutosta. Momentin 8 ja 9 kohtiin tehtäisiin lakitekniinen muutos.

Muutoksilla pantaisiin täytäntöön direktiivin 40 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdan muutokset sekä uuden 32 a artiklan 3 kohta. Artiklan 1 kohdan a alakohta edellyttää, että asiakkaan tuntemistiedoiksi luokitellaan myös sähköisen tunnistautumisen kautta saadut tunnistetiedot. Kohdan b alakohta edellyttää, että direktiivissä säädetty asiakkaan tuntemistietojen säilytysaika koskee myös pankki- ja maksutilijärjestelmän avulla saatuja asiakkaan tuntemistietoja. Direktiivin muutokset eivät edellyttäisi muutosta pykälän 1 momenttiin, jossa säädetty säilytysaika vastaa direktiivin edellytyksiä.

Pykälään lisättäisiin uusi 6 momentti. Lain 6 luvun 1 §:ssä säädetään luvun soveltamisalasta. Pykälän 1 momentin mukaan luvussa säädetään kaupparekisterilain (129/1979) 3 §:n 1 momentin 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yhteisön, yhdistysrekisteriin merkityn yhdistyksen, uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin merkityn uskonnollisen yhdyskunnan sekä säätiörekisteriin merkityn säätiön velvollisuudesta pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja. Lain soveltamisen yhteydessä on havaittu, ettei edellä mainittuihin rekistereihin ole aina merkitty koko hallitusta vaan esimerkiksi yhdistysten osalta vain hallituksen puheenjohtaja. Tämän pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan asiakkaan tuntemistiedoista on säilytettävä oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet. Tämä on johtanut käytännössä siihen, etteivät ilmoitusvelvolliset ole aina voineet nojautua ainoastaan rekisteriin merkittyihin tietoihin vaan asiakkaana olevien yhteisöjen on tullut toimittaa rekisteriä laajemmat tiedot.

Momentissa sallittaisiin, että ilmoitusvelvollisen ei tarvitsisi pyytää aina oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen kaikkien jäsenten täydellisiä nimiä, syntymäaikoja ja kansalaisuuksia, vaan ilmoitusvelvollinen voisi nojautua rekisteriin merkittyihin tietoihin. Poikkeusta voitaisiin soveltaa kuitenkin ainoastaan, jos se on perusteltua ilmoitusvelvollisen riskiarvio huomioon ottaen.

4 §. *Asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin niin, että ilmoitusvelvollisen velvollisuus hankkia tietoja koski asiakkaan lisäksi tämän tosiasiallista edunsaajaa.

7 §. *Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta.* Pykälän 4 momentin luettelaviittausta korjattaisiin vastaamaan direktiivin 27 artiklan 2 kohdan muutosta, jolloin se kattaisi myös etätunnistautumisen.

9 §. *Sähköiseen rahaan liittyvä poikkeus asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta.* Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohdasta euromääräinen enimmäisraja laskettaisiin voimassa olevan lain 250 ja 500 eurosta 150 euroon direktiivin 12 artiklan 1 kohdan muutosta ja 2 kohdan poistoa vastavasti.

Käteisen lunastusmahdollisuus sähköisestä tietovälineestä laskettaisiin 1 momentin 6 kohdassa voimassa olevasta 100 eurosta 50 euroon. Jos kyse on etäapahtumasta, asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta voidaan poiketa, kun maksettu summa on enintään 50 euroa tapahtumalta. Toisen maksupalveludirektiivin 4 artiklan 6 kohdassa etäapahtuma määritellään maksutapahtumaksi, joka käynnistetään internetin kautta tai laitteella, jota voidaan käyttää etäviestintään. Muutos vastaisi direktiivin 12 artiklan 2 kohdan muutosta.

Pykälään lisättäisiin uusi 2 momentti. Luotto- tai rahoituslaitos voisi hyväksyä Euroopan talousalueen ulkopuolisesta valtiosta anonyymillä sähköisellä tietovälineellä suoritettavan maksun, jos sähköiseen tietovälineeseen sovelletaan 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä. Momentti vastaisi direktiivin 12 artiklan uutta 3 kohtaa.

13 §. *Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus.* Pykälän 1 momenttiin ja 3 momentin johdantokappaleeseen lisättäisiin viittaus asiakkaan lisäksi tosiasialliseen edunsaajaan. Muutos vastaa neljännen rahanpesudirektiivin 20 artiklaa.

13 a §. *Euroopan talousalueen ulkopuoliseen korkean riskin valtioon liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus.* Pykälä on uusi ja sillä täytäntöönpantaisiin direktiivin 18 a artikla. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ilmoitusvelvollisille asetettavista tehostetuista asiakkaan tuntemismenettelyistä, kun liiketoimessa on mukana komission yksilöimiä korkean riskin kolmansia maita. Momentissa asetettavat edellytykset vastaavat direktiivin 18 a artiklan 1 kohtaa.

Pykälän 2 momentissa yksilöitäisiin muut toimenpiteet, joita ilmoitusvelvollisten olisi sovellettava riskien vähentämiseksi. Toimenpiteitä voidaan suorittaa samanaikaisesti ja ne vastaavat direktiivin 18 a artiklan 2 kohtaa.

Valvontaviranomaisten valtuuksista asettaa lisäedellytyksiä 1 ja 2 momentissa ehdotettujen toimenpiteiden lisäksi säädettäisiin pykälän 3 momentissa. Viranomaiset voisivat asettaa yhden tai useampia edellytyksiä. Edellytykset vastaisivat direktiivin 18 a artiklan 3 kohtaa.

Pykälän 4 momentissa täytäntöönpantaisiin direktiivin 18 a artiklan 4 kohta. Valvontaviranomaisten olisi otettava tapauskohtaisesti huomioon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan alan kansainvälisten järjestöjen, kuten Financial Action Task Forcen ja Moneyvalin, ja normeja hyväksyvien tahojen arvioinnit tai raportit yksittäisiin kolmansiiin maihin liittyvistä riskeistä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston laatimat raportit.

14 §. *Keskitetty yhteyspiste.* Pykälän otsikkoa muutettaisiin vastaamaan paremmin pykälässä käytettyä muotoilua.

Pykälän *1 momentin* sanamuotoa täsmennettäisiin siten, että keskitetyn yhteyspiste olisi perustettava, jos komission delegoidun asetuksen (EU) 2018/1108 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 täydentämisestä teknisillä sääntelystandardeilla sähköisen rahan liikkeeseenlaskijoiden ja maksupalveluntarjoajien keskitettyjen yhteyspisteiden nimeämisperusteista ja säännöillä keskitettyjen yhteyspisteiden tehtävistä, jäljempänä *komission delegoitu asetus*, 3 artiklan 1 kohdan edellytykset täyttyvät. Kohdan mukaan vastaanottavat jäsenvaltiot voivat vaatia, että sähköisen rahan liikkeeseenlaskijat ja maksupalveluntarjoajat, jotka ovat sijoittautuneet niiden alueelle muussa muodossa kuin sivuliikkeenä ja joiden kotipaikka sijaitsee toisessa jäsenvaltiossa, nimeävät keskitetyn yhteyspisteen, jos jokin seuraavista perusteista täyttyy:

- a) tällaisten toimipaikkojen lukumäärä on vähintään kymmenen;
- b) tällaisten toimipaikkojen luovuttaman ja lunastaman sähköisen rahan määrän tai niiden toteuttamien maksutapahtumien kumulatiivisen arvon odotetaan ylittävän 3 miljoonaa euroa tilivuotta kohti tai se on ylittänyt 3 miljoonaa euroa edellisen tilivuoden aikana;
- c) tietoja, jotka tarvitaan, jotta voidaan arvioida, täyttyvätkö a tai b alakohdassa asetetut perusteet, ei ole asetettu vastaanottavan jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen saataville tämän pyynnöstä kohtuullisessa ajassa.

Momentissa säädettäisiin myös, että Finanssivalvonta voi edellyttää, että keskitetty yhteyspiste on nimettävä komission delegoidun asetuksen 3 artiklan 2 ja 4 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Pykälään lisättäisiin *uusi 2 momentti*, jossa täsmennettäisiin komission delegoidun asetuksen 6 artiklan tarkoittamalla tavalla Finanssivalvonnan ja rahanpesun selvittelykeskuksen toimivaltuuksia. Komission delegoitu asetus on annettu neljännen rahanpesudirektiivin 45 artiklan 10 kohdan nojalla.

Momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joita Finanssivalvonta ja rahanpesun selvittelykeskus voisivat keskitetylle yhteyspisteelle asettaa. Keskitetty yhteyspiste voisi raportoida maksulaitoksen ja sähkörahayhteisön puolesta tietoja epäilyttävistä liiketoimista ja näiden toiminnasta rahanpesun selvittelykeskukselle. Lisäksi keskitetty yhteyspiste voisi arvioida maksutoimeksiantoja epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi, jos se on perusteltua ottaen huomioon maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön koko ja liiketoimien luonne. Asetuksen 6 artiklan 2 kohdan mukaan isäntävaltiot voivat edellyttää keskitettyjä yhteyspisteitä suorittamaan yhden tai useamman 2 momentissa tarkoitetun toimen, jos se on perusteltua kyseisten ilmoitusvelvollisten toimintaan liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen kokonaisriskeihin nähden. Keskitetyistä yhteyspisteistä säädetään rahanpesulain lisäksi ulkomaisen maksulaitoksen toiminnasta Suomessa annetun lain (298/2010) 4 a §:ssä.

Keskitetyn yhteyspisteen nimeämisessä on lisäksi noudatettava komission delegoidun asetuksen 4 ja 5 artiklaa, jossa säädetään keskitetyn yhteyspisteen tehtävistä. Finanssivalvonnalle annettaisiin valtuus edellyttää komission delegoidun asetuksen mukaisesti keskitetyltä yhteyspisteeltä 6 artiklan mukaisia lisätehtäviä. Tästä säädettäisiin *uudessa 3 momentissa*.

5 luku **Rahanpesun valvontarekisteri**

1 §. *Soveltamisala.* Luvun soveltamisalaan lisättäisiin myös 1 luvun 2 §:n 1 momentin 25 ja 26 kohdassa tarkoitetut ilmoitusvelvolliset.

6 luku **Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot**

1 §. *Soveltamisala.* Pykälän suomenkieliseen versioon lisättäisiin *otsikko*. Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin tosiasialliselle edunsaajalle velvollisuus toimittaa yhteisölle tarpeelliset tiedot rekisteritietojen asianmukaisuuden ja ajantasaisuuden varmistamiseksi. Muutoksella pantaisiin täytäntöön direktiivin 30 artiklan 1 kohdan uusi alakohta. Pykälän *2 momenttiin* ei ehdoteta muutoksia.

3 §. *Ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja.* Pykälän *1 momenttiin* lisättäisiin ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus toimittaa kaupparekisteriin tiedot trustin tosiasiallisesta edunsaajasta. Omaisuudenhoitajan olisi annettava tiedot oma-aloitteisesti myös ilmoitusvelvolliselle tämän suorittaessa asiakkaan tuntemiseen liittyviä 3 luvun mukaisia toimia.

Jos tiedot on jo rekisteröity toisessa ETA-valtiossa, tietoja ei tarvitse *2 momentin* mukaan rekisteröidä uudelleen Suomessa. Rekisteröinnistä olisi esitettävä rekisteröintiote tai muu tosite rekisteröinnistä.

Tiedot olisi rekisteröitävä *3 momentin* mukaisesti kaupparekisteriin, jos rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettu ulkomainen express trust tai oikeusmuodoltaan samankaltainen oikeudellinen järjestely on perustettu tai sijaitsee Euroopan talousalueen ulkopuolella ja omaisuudenhoitaja ryhtyy liiketoimiin tai ostaa kiinteistöjä ulkomaisen trustin nimiin.

Muutoksilla pantaisiin täytäntöön direktiivin 31 artiklan 3 a kohta.

5 §. *Ilmoitusvelvollisen sekä valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen ilmoitusvelvollisuus.* Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin ilmoitusvelvollisen sekä valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen ilmoitusvelvollisuudesta, kun se havaitsee tässä luvussa tarkoitetun yhteisön ja ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisesta edunsaajasta rekisteröidyissä tiedoissa puutteita tai epäjohtamukaisuuksia. Ilmoitusvelvollisen sekä valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi tehtävä ilmoitus rekisterin ylläpitäjälle ilman aiheutonta viivytystä. Ulkomaiset valvontaviranomaiset voivat pyytää tietoja tosiasiallisista edunsaajista suoraan rekisterin ylläpitäjältä eikä kansallisten valvontaviranomaisten tarvitse toimia välikätenä tiedon toimittamisessa. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä esimerkiksi siinä tapauksessa, että muutos on tapahtunut lyhyen ajan sisällä ja yhteisö, ulkomaisen express trust tai oikeusmuodoltaan samankaltainen oikeudellinen järjestely ilmoittaa tehneensä muutosilmoituksen rekisteriin.

Jos rekisterin ylläpitäjä saa *1 momentissa* tarkoitetun ilmoituksen ja havaitsee rekisterimerkinän olevan virheellinen, merkintä olisi *2 momentin* mukaan korjattava ilman aiheutonta viivytystä. Pykälällä pantaisiin täytäntöön direktiivin 30 artiklan 4 kohta ja 31 artiklan 5 kohta.

6 §. *Tietojen toimittaminen ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle valvonnasta vastaavalle taholle.* Pykälässä säädettäisiin tämän luvun 1 §:n *1 momentissa* tarkoitettujen rekisterien rekisterinpitäjän eli Patentti- ja rekisterihallituksen, joka ylläpitää kaupparekisteriä, yhdistysrekisteriä ja säätiörekisteriä, sekä valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen velvollisuudesta toimittaa yhteisön ja ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisia edunsaajia koskevat rekisteritiedot ilman aiheutonta viivytystä ja maksutta ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnasta vastaavalle taholle. Tällainen muu taho voi olla esimerkiksi itsesääntelyelin, jolle on jäsenvaltion lainsäädännössä säädetty rahanpesun ja terrorismin ra-

hoittamisen torjunnan valvontatehtävä. Ulkomaiset valvontaviranomaiset voivat pyytää tietoja tosiasiallisista edunsaajista suoraan rekisterin ylläpitäjältä eikä kansallisten valvontaviranomaisten tarvitse toimia välikätenä tiedon toimittamisessa. Pykälällä pantaisiin täytäntöön direktiivin 30 artiklan 7 kohta ja 31 artiklan 7 kohta.

7 luku Valvonta

1 §. *Valvontaviranomaiset ja ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle.* Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että Finanssivalvonnan valvomat ilmoitusvelvolliset kattaisivat myös 1 luvun 2 §:n 1 momentin 8 a kohdassa tarkoitettujen virtuaalivaluutan tarjoajat. Lisäksi aluehallintovirasto valvoisi 1 luvun 2 §:n 1 momentin 25 ja 26 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia.

Pykälän 5 momentti olisi uusi. Ilmoitusvelvollinen voi harjoittaa pääasiallisena liiketoimintana toimintaa, jota useampi valvontaviranomainen valvoo. Esimerkiksi tilintarkastusyhteisö voi tarjota tilintarkastuspalveluiden ohella veroneuvontaa ja oikeudellisia palveluja. Joissakin tapauksissa, kuten tilintarkastusyhteisön osalta, pääasiallisista liiketoiminnoista on eroteltavissa yksi toiminto, joka on yrityksen toiminnan kannalta merkittävin toiminto. Tällöin tämän lain mukainen valvontaviranomainen on ilmoitusvelvollisen osalta kokonaisuudessaan se viranomainen, joka valvoo pääasiallisen liiketoiminnan perusteella ilmoitusvelvollisen toimintaa. Esimerkiksi tilintarkastusyhteisön valvontaviranomainen on tällöin kokonaisuudessaan Patentti- ja rekisterihallitus, vaikka tilintarkastusyhteisö harjoittaa myös aluehallintoviraston valvoma toimintaa.

Joissakin tilanteissa eri pääasiallisten liiketoimintojen väliltä ei ole mahdollista yksilöidä yhtä toimintaa, jonka perusteella tämän lain mukainen toimivaltainen viranomainen olisi yksilöitävissä. Näissä tilanteissa toimivaltaiset viranomaiset voisivat 5 momentin nojalla sopia tämän lain mukaisen valvontatehtävän siirrosta kokonaisuudessaan yhdelle näistä toimivaltaisista viranomaisista. Momentin tarkoituksena on turvata viranomaisten resurssien mahdollisimman tarkoituksenmukainen kohdentuminen ja ennalta estää ilmoitusvelvolliselle usealle viranomaiselle raportoinnista aiheutuvaa hallinnollista taakkaa.

1 a §. *Asianajajayhdistyksen vuosikertomus.* Asianajajayhdistys vastaa tämän lain 7 luvun mukaisesti 1 luvun 2 §:n 1 momentin 12 kohdassa tarkoitettujen ilmoitusvelvollisten valvonnasta. Asianajajayhdistys ei ole laissa tarkoitettu toimivaltainen valvontaviranomainen vaan itsesääntelyelin, jolle on säädetty laissa valvontatehtävä. Direktiivin 34 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on edellytettävä, että sen nimeämät itsesääntelyelimet julkaisevat vuosikertomuksen, joka sisältää artikkelissa tarkemmin luetellut tiedot. *Uusi 1 a §* vastaisi direktiivin 34 artikkelissa säädettyjä edellytyksiä.

8 luku Hallinnolliset seuraamukset

1 §. *Rikemaksu.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 9 a kohta, jossa säädettäisiin rikemaksun alaiseksi teoksi 3 luvun 13 a §:ssä tarkoitettujen tehostetun asiakkaan tuntemismenettelyä koskevan velvoitteen rikkominen. Momentin 6 kohdassa on säädetty vastaava seuraamus 3 luvun 10 §:ssä tarkoitettujen velvoitteen rikkomisesta.

3 §. *Seuraamusmaksu.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 9 a kohta, jossa seuraamusmaksun alaisiksi teoiksi säädettäisiin 3 luvun 13 a §:n vakava, toistuva tai järjestelmällinen rikkominen, joka tapahtuu tahallisesti tai huolimattomuudesta.

9 luku Erinäiset säännökset

3 §. *Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö sekä tietojenvaihto.* Pykälän otsikkoa täsmennettäisiin. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi *uusi 3—8 momentti*. Pykälän 3 momentissa asetettaisiin valvontaviranomaisille ja asianajajayhdistykselle yhteistyövelvoite ETA-valtion ja Euroopan talousalueen ulkopuolisen valtion valvontaviranomaisten kanssa tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessa. Yhteistyötä on tehtävä myös muiden tahojen kanssa, jotka vastaavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtävistä. Tällaisia ovat direktiivissä tarkoitettujen muiden jäsenvaltioiden nimeämät itsesääntelyelimet.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin edellytyksistä, joiden täyttyessä valvontaviranomainen ja asianajajayhdistys voivat kieltäytyä yhteistyöstä ETA-valtion valvontaviranomaisten ja muiden tahojen kanssa, jotka vastaavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtävistä. Kieltäytymisperusteet Euroopan talousalueen ulkopuolisiin valtioihin olisivat siis laajemmat kuin mitä tässä momentissa ehdotetaan säädettäväksi. Momentin *1 kohdan* edellytys olisi kansallinen edellytys. Kohdan mukaan yhteistyöstä olisi mahdollista kieltäytyä, jos yhteistyö vaarantaisi Suomen itsemääräämisoikeuden, turvallisuuden tai yleisen järjestyksen.

Momentin *2—5 kohdassa* poikkeuksen muodostaisi tilanne, jossa yhteistyöpyyntö koskee henkilöä, jota koskeva yhteistyöpyynnössä tarkoitettua asiaa koskeva oikeudenkäynti tai hallinnollinen menettely on vireillä Suomessa. Lisäksi Suomessa annettu lainvoimainen päätös, joka koskee yhteistyöpyynnön kohteena olevaa henkilöä ja tekoa olisi peruste kieltäytyä yhteistyöstä. Myös silloin, jos pyynnön noudattaminen vaikuttaisi todennäköisesti haitallisesti valvontaviranomaisen omaan tutkintaan tai täytäntöönpanon valvontaan, yhteistyötä ei tarvitse tehdä. Kohdat vastaisivat osin direktiivin 50 a artiklan b ja c kohdan edellytyksiä, jolloin yhteistyöstä voidaan kieltäytyä.

Artiklan a kohdassa säädetään, että yhteistyöstä ei voi kieltäytyä sillä perusteella, että pyyntö koskee myös verokysymyksiä. Tässä laissa tarkoitettujen toimivaltaisten viranomaisien ja asianajajayhdistysten voivat siirtää verotusta koskevat yhteistyöpyynnöt tarvittavilta osin Verohallinnolle hallintolain mukaisesti. Artiklan d kohdassa kieltäytymisoikeutta rajoitetaan siten, että pyynnön vastapuolena olevan viranomaisen luonne tai asema on eri kuin pyynnön vastaanottavan viranomaisen. Viranomaisen luonne tai asema ei lähtökohtaisesti vaikuta tietojenvaihtoon tai avunantoon. Kansainvälisistä säännöksistä ja kahden välisistä sopimuksista kuitenkin saattaa aiheutua rajoituksia tiedon edelleen luovuttamiselle ilman tiedon luovuttaneen viranomaisen suostumusta.

Momentin 5 kohdassa säädettäisiin kansallinen poikkeus, jonka nojalla valvontaviranomainen ja asianajajayhdistys voi kieltäytyä yhteistyöstä ETA-valtion valvontaviranomaisten ja muiden tahojen kanssa, jotka vastaavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtävistä, kun kyse on tiedosta, jota koskee asianajosalaisuus.

Pykälän 5 momentin mukaisesti toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen olisi ilmoitettava kieltäytymisestä ja sen perusteesta pyynnön tehneelle viranomaiselle. Asianajajayhdistys voi kieltäytyä tiedon luovuttamisesta esimerkiksi silloin, kun kyseessä on asianajosalaisuuden piiriin koskevasta tiedosta.

Pykälään lisättäisiin uusi 6 momentti. Rahanpesudirektiivin muutoksen 57 a artiklassa säädetään direktiivin nojalla saatujen tietojen salassapidosta toimivaltaisissa viranomaisissa ja tietojen luovutuksesta muille viranomaisille, jotka ovat salassapitovelvollisuuden piirissä. Artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetyt vaatimukset vastaavat jo hallintolain, Finanssivalvonnasta annetun lain ja julkisuuslain edellytyksiä tietojen salassapidosta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta.

Momentissa täytäntönpantaisiin 57 a artiklan 3 kohta, jossa säädetään, milloin luotto- ja rahoituslaitosten sekä rahoituspalveluja tarjoavien yritysten valvontaviranomaiset voivat käyttää luottamuksellisia tietoja. Luotto- ja rahoituslaitosten sekä rahoituspalveluja tarjoavien yritysten määritelmä on säädetty rahanpesulain 1 luvun 4 §:ssä. Määritelmät vastaavat yhdessä neljännen rahanpesudirektiivin 3 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja luottolaitoksen ja finanssilaitoksen määritelmää.

Finanssivalvonta ja aluehallintovirasto voisivat hyödyntää tämän lain nojalla valvontaviranomaiselta ja asianajajayhdistykseltä sekä 3 momentissa tarkoitettun kansainvälisen yhteistyön kautta ulkomaisilta valvontaviranomaisilta ja muilta rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontaa suorittavilta tahoilta saamaansa luotto- ja rahoituslaitosta sekä rahoituspalveluja tarjoavaa yritystä koskevaa salassa pidettävää tietoa vain yhteisön valvonnassa, oikeudenkäynnissä tai hallinnollisessa menettelyssä, jossa haetaan muutosta tai oikaisua Finanssivalvonnan tai aluehallintoviraston tekemään päätökseen, ja luotto- ja rahoituslaitosta sekä rahoituspalveluja tarjoavaa yritystä koskevan lainsäädännön nojalla vireillä olevassa oikeudenkäynnissä. Valvontatehtävällä tulee olla liittymä joko rahanpesudirektiivin muutokseen tai rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan, vakavaraisuusvalvontaan ja luotto- ja rahoituslaitosten sekä rahoituspalveluja tarjoavan yrityksen valvontaa koskevien säädösten mukaisiin valvontatehtäviin. Oikeudenkäynnillä viitataan rahanpesudirektiivin muutoksen, vakavaraisuusvalvonnan ja luotto- ja rahoituslaitosten valvontaa koskevien EU:n oikeuden erityissäännösten nojalla vireillä olevaan oikeudenkäyntiin.

Valvontaviranomaisella ja asianajajayhdistyksellä olisi 7 momentin nojalla oikeus luovuttaa ulkomaisten valtioiden valvontaviranomaisille ja muille tahoille, jotka vastaavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtävistä, tietoja vain, jos niitä koskee kyseisten tietojen osalta vastaava salassapitovelvollisuus kuin valvontaviranomaista ja asianajajayhdistystä.

Pykälän 8 momentissa rajoitettaisiin toisesta valtiosta saatujen tietojen luovutusta edelleen. Valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys ei saisi luovuttaa toisen valtion valvontaviranomaiselta tai muulta taholta, jotka vastaavat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtävistä, taikka toisessa valtiossa suoritettussa tarkastuksessa saatuja salassa pidettäviä tietoja edelleen, ellei tiedon antanut valvontaviranomainen tai muu taho, joka vastaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtävistä taikka sen ulkomaan, jossa tarkastus on suoritettu, muu asianomainen valvontaviranomainen tai muu taho, joka vastaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtävistä, ole antanut siihen nimenomaista suostumusta. Näitä tietoja voidaan käyttää ainoastaan tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseen tai niihin tarkoituksiin, joita varten suostumus on annettu.

1.4 Laki Finanssivalvonnasta

5 §. *Muut finanssimarkkinoilla toimivat.* Pykälän 33 kohtaan tehtäisiin lakitekkinen muutos. Pykälään lisättäisiin uusi 34 kohta, jonka mukaan tämän esityksen 2. lakiehdotuksessa tarkoitettut virtuaalivaluutan tarjoajat olisivat muita finanssimarkkinoilla toimivia. Myös muut henkilöt, jotka ovat velvollisia rekisteröitymään Finanssivalvonnan ylläpitämään rekisteriin, on luokiteltu muiksi finanssimarkkinoilla toimiviksi. Tällaisia ovat esimerkiksi asuntoomaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä annetussa laissa (852/2016) tarkoitettu suomalainen luotonvälittäjä ja ulkomaisen luotonvälittäjän Suomessa toimiva sivuliike ja maksulaitoslain 7 §:ssä tarkoitettu maksupalvelun tarjoaja, 7 a §:ssä tarkoitettua sähköisen rahan liikkeeseenlaskija ja 7 b §:ssä tarkoitettu tilitietopalvelun tarjoaja.

45 §. *Asiakkaansuojan valvontaa koskevien säännösten soveltamisala.* Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus virtuaalivaluutan tarjoajiin, jolloin lain 47 § Finanssivalvonnan velvollisuudesta pyytää kuluttaja-asiamiehen lausunto tulee sovellettavaksi.

71 §. *Oikeus ja velvollisuus luovuttaa tietoja.* Pykälän 1 momentin 15 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä viitataan kansallisten toimivaltaisten viranomaisten ja asianajajayhdistyksen lisäksi vastaavaan Euroopan talousalueen valtion viranomaiseen tai toimielimeen. Lisäksi momentissa tarkoitettujen tietojen luovutus olisi kohdan nojalla mahdollista rahanpesun selvittelykeskukselle sen tehtävien hoitamiseksi. Muutokset liittyvät rahanpesudirektiivin yhteydessä säädettyyn CRD IV -direktiivin 56 artiklan 1 kohdan muutokseen ja Solvenssi II -direktiivin 68 artiklan 1 kohdan b alakohdan muutokseen.

1.5 Laki Finanssivalvonnan valvontamaksusta

1 §. *Maksuvelvollinen.* Pykälän 23 kohtaan tehtäisiin lakitekkinen muutos. Pykälään lisättäisiin uusi 24 kohta, jonka mukaan tämän esityksen 2. lakiehdotuksessa tarkoitettut virtuaalivaluutan tarjoajat olisivat velvollisia suorittamaan Finanssivalvonnan valvontamaksun.

6 §. *Muun maksuvelvollisen perusmaksu.* Pykälän 1 momentin taulukkoon lisättäisiin uusi virtuaalivaluutan tarjoajien perusmaksuluokka. Maksu olisi 2 140 euroa ja se vastaisi muilta rekisteröitäviltä oikeushenkilöiltä, kuten maksulaitoslain 5 §:ssä tarkoitettulta maksulaitokselta, perittävää maksua.

1.6 Laki rahanpesun selvittelykeskuksesta

3 §. *Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri.* Pykälän 3 momentin 1 kohtaa täydennettäisiin siten, että siihen lisätään viittaus ilmoituksen tekijän työnantajaan. Työnantajan osalta saisi tallettaa tarvittavat yksilöintitiedot. Lisäksi momentin 15 kohtaa täydennettäisiin siten, että siinä huomioitaisiin pankkitilitietojen lisäksi myös maksutilitiedot ja tallelokeroon tiedot sekä mahdolliset muiden yritysten kuin maksu- ja luottolaitosten asiakkuudet ja asiakastilitiedot.

Asiakkuudella tarkoitetaan yksittäistä palvelua laajempaa kokonaisuutta, johon voi kuulua monta erilaista tiliä tai muuta palvelua, kuten tallelokeroa. Rahanpesun selvittelykeskuksen on tarpeen selvittää epäilyttävään liiketoimeen liittyvän henkilön palveluita yksittäisen tilin tietojen laajemmin.

Tilivaihtoehtoina voivat olla esimerkiksi talletustili, säilytystili, arvo-osuustili tai arvopaperitili. Kohdalla huomioitaisiin myös rahanpesudirektiivin muutosten täytäntöönpanoon liittyvä tarve tallettaa rahanpesurekisteriin tietoja virtuaalivaluuttapalveluiden käytöstä. Lisäksi asiakkuuteen liittyvät erilaiset tilien käyttömahdollisuudet, eli henkilö voi olla joko tilin omistaja tai esimerkiksi käyttöoikeuden haltija. Laajimmallaan asiakkuus tarkoittaisi, että joidenkin yksittäisten liiketoimien osalta tilin käyttäjällä voi olla erillinen valtuus tilisiirtojen tekemiseen.

Lisäksi pykälän 3 momenttia selvennettäisiin niin, että ilmoituksen tekijää ja ilmoituksen kohdetta koskevat tiedot erottuisivat paremmin.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 17 kohta, joka mahdollistaisi valokuvan tallettamisen rahanpesurekisteriin. Rekisteriin talletettava valokuva voisi olla esimerkiksi kasvokuva, pankkiautomaatin valvontakuva tai muu epäilyttävään liiketoimeen liittyvä valvontakameran tuottama kuva. Tietosuojadirektiivin biometristen tietojen määritelmän ja erityisiä henkilötietoryhmiä koskevan 10 artiklan mukaisesti henkilön kasvokuva luokitellaan arkaluonteiseksi

henkilötiedoksi. Direktiivin 10 artiklan mukaan sellaisten henkilötietojen käsittely, joista ilmenee rotu tai etninen alkuperä, poliittisia mielipiteitä, uskonnollinen tai filosofinen vakaus taikka ammattiliiton jäsenyys, sekä geneettisten tietojen, luonnollisen henkilön yksiselitteiseen tunnistamiseen tarkoitettujen biometristen tietojen tai terveyttä taikka luonnollisen henkilön seksuaalista käyttäytymistä ja seksuaalista suuntautumista koskevien tietojen käsittely sallitaan vain direktiivissä sallituin edellytyksin. Käsittelyn olisi oltava ehdottoman välttämätöntä, minkä lisäksi edellytetään, että rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevat asianmukaiset suojatoimet on toteutettu. Lisäedellytyksenä on, että käsittely sallitaan unionin oikeudessa tai jäsenvaltion lainsäädännössä; käsittely suoritetaan rekisteröidyn tai toisen luonnollisen henkilön elintärkeiden etujen suojaamiseksi; tai käsittely koskee tietoja, jotka rekisteröity on nimenomaisesti saattanut julkisiksi. Lisäksi direktiivin 29 artiklan 1 kohta edellyttää, että rekisterinpitäjä ja henkilötietojen käsittelijä, ottaen huomioon uusimman tekniikan ja toteuttamiskustannusten, käsittelyn luonteen, laajuuden, asiayhteyden ja tarkoitusten sekä luonnollisen henkilön oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvan todennäköisyydeltään ja vakavuudeltaan vaihtelevan riskin, toteuttaa asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet varmistaa riskiä vastaavan turvallisuustason varsinkin 10 artiklassa tarkoitettujen erityisten henkilötietoryhmien osalta.

Valokuvan käsittely rahanpesurekisterissä edellyttäisi direktiivin vaatimusten täyttämiseksi nimenomaista lain säännöstä. Sen saisi tallettaa rahanpesurekisteriin ja luovuttaa toiselle viranomaiselle ainoastaan, jos se on epäilyttävää liiketoimea koskevan ilmoituksen tai muun asian käsittelyn kannalta välttämätöntä. Valokuvien tallentaminen rahanpesurekisteriin ja niiden luovuttaminen olisi välttämätöntä esimerkiksi silloin, kun valokuvat sisältäisivät tunto-merkkejä ilmoituksen kohteesta. Valokuvan käsittely edellyttäisi lisäksi erityisten rekisteröityä koskevien asianmukaisten suojatoimien toteuttamista. Tällaisina suojatoimina voidaan pitää erityisesti henkilötietojen säilyttämistä koskevia säännöksiä, rekisteröidyn tarkastusoikeutta ja siihen liittyvää oikeusturvaa koskevia säännöksiä, joista säädetään laissa henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä. Rekisteröidyn tarkastusoikeutta on rajoitettu rahanpesurekisterin osalta. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskuksen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota rekisterinpidon yhteydessä valokuvien käsittelyn osalta arkaluonteisiin henkilötietoihin liittyviä riskejä vastaavaan tietoturvallisuuden tasoon. Tietoturvallisuutta koskevista yleisistä vaatimuksista säädetään henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 31 §:ssä.

Pykälän voimassaolevan *6 momentin* mukaan rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rekisterin muihin kuin 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin jäädyttämispäätöksiin liittyviin tietoihin. Tietosuojavaltuutettu voi säännöksen mukaan rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuuden. Pykälän 6 momenttiin lisättäisiin informatiivinen viittaus yleissäädökseen, jota sovellettaisiin rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseen, ottaen huomioon, että rahanpesun selvittelykeskuksen ylläpitämisen rekisterin tarkoitus on rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ennalta estäminen, paljastaminen ja selvittäminen.

Niin sanotun välillisen tarkastusoikeuden osalta momentissa viitattaisiin eduskunnassa käsiteltävänä olevaan, ehdotettuun henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 29 §:ään, joka koskee oikeuksien käyttämistä tietosuojavaltuutetun välityksellä.

Pykälän *8 momenttiin* lisättäisiin informatiivinen viittaus tietosuojavaltuutetun tietojensaanti-oikeuteen, joka täydentäisi momentin erityissäännöstä. Täsmennykset olisivat tarpeen sen tarkentamiseksi, kumpaa kahdesta yleisesti sovellettavasta henkilötietojen käsittelyä koskevasta laista sovellettaisiin rekisteröidyn oikeuksien ja tietosuojavaltuutetun toimivaltuuksien käyttämiseen.

Pykälän 9 momenttiin tehtäisiin lakitekniinen muutos, jossa viitattaisiin voimassa olevan henkilötietolain sijaan tietosuojasetukseen ja henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettuun lakiin.

5 §. Tietojen vaihtaminen. Pykälän 3 momenttia tarkistettaisiin siten, että luovutettavien tietojen osalta viitattaisiin rahanpesurekisteriä koskevaan pykälään. Tällä varmistettaisiin rahanpesudirektiivin 52—55 artiklan mukainen tavoite varmistaa, että rahanpesun selvittelykeskus voi vaihtaa tietoja ulkomaisten rahanpesun selvittelykeskusten kanssa mahdollisimman kattavasti. Ehdotetussa henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annettavan lain 7 luvussa säädettäisiin henkilötietojen siirrosta kolmansiin maihin ja kansainvälisille järjestöille. Edellä mainittu ehdotettu sääntely täydentää, mutta ei korvaa rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 5 §:ää, joka koskee tiedon vaihtamista vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskuksen tai muun toimivaltaisen viranomaisen kanssa.

2 Voimaantulo

Jäsenvaltioiden on hyväksyttävä ja julkaistava direktiivin täytäntöön panemiseksi annetut säännökset viimeistään 10 päivänä tammikuuta 2020. Lait ovat tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019 lukuun ottamatta 1. lakiehdotusta, jonka 4 ja 5 §:ää sovellettaisiin 1 päivästä syyskuuta 2020. Virtuaalivaluutan tarjoajat, jotka harjoittavat 2. lakiehdotuksessa tarkoitettua rekisteröintiä edellyttävää toimintaa, saisivat jatkaa toimintaansa ilman rekisteröintiä 1 päivään heinäkuuta 2019. Esityksen 3. lakiehdotuksen 5 luvun 1 §:n muutosta sovellettaisiin 1 päivästä heinäkuuta 2019.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

3.1 Yksityisyyden suoja

Jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu perustuslain 10 §:ssä. Perustuslakivaliokunta on arvioinut pankkisalaisuuden suhdetta yksityiselämän suojaan. Valiokunta on katsonut, että pankkisalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot eivät kosketa yksityiselämän ydinaluetta. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota tietojenantovelvollisuuden edellytyksiin, asian tai tietojen merkityksellisyyteen ja asiakkaalle etukäteen annettaviin tietoihin (ks. esim. PeVL 14/2002 vp, s. 4, PeVL 7/2000 vp, s. 4).

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti pitänyt henkilötietojen suojan kannalta tärkeinä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia mukaan luettuna tietojen luovutettavuus sekä tietojen säilytys aika henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturvaa. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee lisäksi olla kattavaa ja yksityiskohtaista (ks. esim. PeVL 31/2017 vp, s. 2, PeVL 25/2010 vp, s. 2, PeVL 27/2006 vp, s. 2 ja PeVL 14/2002 vp, s. 2). Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Yksityiselämää ja henkilötietojen suoja koskevan perustuslain säännöksen kannalta lähtökohtana on se, että oikeushenkilöt eivät kuulu säännöksen soveltamisalaan (PeVL 4/2014 vp, s. 2).

Lailla säätämisen vaatimus ulottuu myös mahdollisuuteen luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden avulla (PeVL 12/2002 vp, s. 5). Perustuslakivaliokunta on katsonut, että on tarpeellista asettaa tietoja pyytävälle etukäteen vaatimus esittää selvitys siitä, että tietojen suojauksesta huolehditaan asianmukaisesti ennen teknisen käyttöyhteyden avaamista. Perustuslakivaliokunta on pitänyt vaatimusta tarpeellisena muun muassa siksi, että henkilörekisterin pi-

täjä voi toimia henkilötietolain 32 §:ään perustuvien velvoitteidensa mukaisesti. Perustuslakivaliokunta on kuitenkin todennut, että huomattava osa tietojen saamiseen ja luovuttamiseen kytkettyistä seikoista mukaan luettuna viime kädessä niiden taustalla olevien säännösten tulkitseminen voi jäädä merkittävästi riippumaan osapuolten välisistä käytänteistä. Kysymys on esimerkiksi siitä, millä tavoin tietojensaantioikeuden ulkopuolella lain mukaan olevat seikat todella jäävät luovuttamatta teknisessä käyttöyhteydessä ja miten tällöin eri yksittäistapauksissa todennetaan laissa mahdollisesti edellytetyn tietojen välttämättömyyskriteerin tai muun tarkoitukseenmääräisen toteutumisen. Myös vastuukysymykset saattavat olla ongelmallisia (PeVL 14/2002 vp).

Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkityksellisenä yksityiselämän suojan kannalta, että salassa pidettävien henkilötietojen käyttö ja tietojen paljastaminen rekisterin tarkoituksen vastaisesti on rangaistavaa siten kuin rikoslaissa, julkisuuslaissa ja henkilötietolaissa säädetään (PeVL 4/2014 vp s. 4, PeVL 39/2009 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa vahvistetaan säännöt luonnollisten henkilöiden suojelulle henkilötietojen käsittelyssä sekä säännöt, jotka koskevat henkilötietojen vapaata liikkuvuutta (ks. PeVL 49/2017 vp s. 2—3, PeVL 31/2017 vp, s. 3, PeVL 42/2016 vp, s. 7—8). Valiokunnan mukaan merkityksellistä on, että EU:n perusoikeuskirjan 8 artiklassa turvataan jokaisen oikeus henkilötietojensa suojaan (PeVL 31/2017 vp, s. 3). Valiokunta on kiinnittänyt huomiota myös siihen, että EU:n henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä sovellettaessa on otettava huomioon Euroopan unionin perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattu yksityiselämän suoja ja 8 artiklassa tarkoitettu henkilötietojen suoja ja että EU:n tuomioistuimen antamat tuomiot määrittävät näiltä osin yksityiselämän ja henkilötietojen suojan keskeistä sisältöä (ks. esim. PeVL 21/2017 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei sen valtiosääntöisiin tehtäviin kuulu kansallisen täytäntöönpanosääntelyn arviointi EU:n aineellisen lainsäädännön kannalta (ks. esim. PeVL 49/2017 vp s. 3, PeVL 31/2017 vp, s. 4). Valiokunta on pitänyt kuitenkin tärkeänä, että siltä osin kuin EU:n lainsäädäntö edellyttää kansallista sääntelyä tai mahdollistaa sen, tätä kansallista liikkumavaraa käytettäessä otetaan huomioon perus- ja ihmisoikeuksista seuraavat vaatimukset (ks. PeVL 25/2005 vp).

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan lainsäätäjän liikkumavaraa rajoittaa henkilötietojen käsittelystä säädettyä erityisesti se, että henkilötietojen suoja osittain sisältyy yksityiselämän suojan piiriin. Tämä oikeus tulee turvata tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Valiokunta on tämän vuoksi arvioinut erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp, s. 2), minkä johdosta esimerkiksi tällaisia tietoja sisältävien rekisterien perustamista on arvioitava perusoikeuksien rajoitusedellytysten, erityisesti rajoitusten hyväksyttävyyden ja oikeasuhtaisuuden, kannalta (PeVL 49/2017 vp, s. 3, PeVL 29/2016 vp, s. 4—5 ja esimerkiksi PeVL 21/2012 vp, PeVL 47/2010 vp sekä PeVL 14/2009 vp).

EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa jätetään eräissä asioissa jäsenvaltioille direktiivinomaisesti kansallista liikkumavaraa. Jäsenvaltioiden on sovittava yhteen EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukainen henkilötietojen suoja eräiden muiden oikeuksien ja intressien, kuten sananvapauden ja julkisuusperiaatteen, kanssa (ks. HE 9/2018 vp, s. 4—5). Perustuslakivaliokunta on painottanut, että hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 1/2018 vp, s. 3, PeVL 26/2017 vp, s. 42, PeVL 2/2017 vp, s. 2, PeVL 44/2016 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta katsoo lausunnossaan PeVL 14/2018 vp, että valtiosääntöisessä arvioissa painopiste on henkilötietojen suojan ja käsittelyä määrittävien säännösten sisällöllisessä arvioinnissa. Kansallisen liikkumavaran käyttöön kohdistuvassa valtiosääntöisessä arvioinnissa ovat merkityksellisiä esimerkiksi paitsi yksityiselämän ja henkilötietojen suojan asettamat sisällölliset vaatimukset myös muiden informaatioon liittyvien perusoikeuksien suojan suhde yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Valtiosääntöisiä kysymyksiä liittyy myös esimerkiksi kansallista sääntelyä edellyttäviin oikeusturvan ja hyvän hallinnon takeisiin.

Perustuslakivaliokunta on painottanut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiinsa perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 5/1999 vp, s. 2). Lainsäätäjän tulee turvata yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tavalla, jota voidaan pitää hyväksyttävänä perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (ks. esim. PeVL 14/2018 vp, s. 8, PeVL 54/2014 vp, s. 2, PeVL 10/2014 vp, s. 4).

Perustuslakivaliokunta viittaa lausunnossaan PeVL 14/2018 vp tietosuoja-lakiehdotuksen (HE 9/2018 vp) 28 §:ään, jossa säädetään julkisuusperiaatteen huomioon ottamisesta. Ehdotuksen mukaan oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetään. Säännös vastaa perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella säädetyn voimassaolevan henkilötietolain 8 §:n 4 momenttia (PeVL 25/1998 vp). Henkilötietolain esitöissä katsottiin, että säännöksessä viitatussa laissa on säädetty yksityisyyden suojan kannalta tarpeellisista henkilötietojen luovuttamisen rajoituksista (HE 96/1998 vp, s. 41).

Valiokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee jatkossa turvata ensisijaisesti EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja säädettävän kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee siten suhtautua pidättyvästi ja rajata sellainen vain välttämättömään tietosuoja-asetuksen salliman kansallisen liikkumavaran puitteissa (ks. PeVL 14/2018 vp, s. 4—5).

Perustuslakivaliokunnan mukaan on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös EU:n yleisen tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä suurempi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn osalta (ks. PeVL 15/2018 vp, s. 36—37 ja PeVL 14/2018 vp, s. 5).

Rahanpesudirektiivin 43 artiklan 1 kohdan mukaan direktiivin mukaista henkilötietojen käsittelyä 1 artiklassa tarkoitettuna rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi pidetään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisena yleistä etua koskevana asiana. Direktiivin 32 a artiklan 1 kohdassa säädetään jäsenvaltioille velvollisuus ottaa käyttöön keskitettyjä automatisoituja mekanismeja, kuten keskitettyjä rekistereitä tai keskitettyjä sähköisiä tietojenhakujärjestelmiä, joiden avulla voidaan ajallaan tunnistaa mikä tahansa luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, joka on niiden alueella toimivassa luottolaitoksessa olevan IBAN-tunnisteisen maksutilin ja pankkitilin sekä tallelokeroon haltija tai jolla on määräysvalta tällaiseen tiliin tai tallelokeroon.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi rahanpesudirektiivin 32 a artiklan täytäntöönpanemiseksi pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmästä ja pankki- ja maksutilirekisteristä. Tiedonhakujärjestelmä mahdollistaa henkilötietojen ja pankkisalaisuuden piiriin kuuluvien varallisuustietojen luovuttamisen sähköisesti luottolaitoksilta laissa määriteltäville viranomaisille näiden lakisääteistä tehtävää varten. Tietoja ei varastoida järjestelmään vaan ne luovutetaan rekisterinpitäjänä toimivalta luottolaitokselta viranomaiselle suoraan. Viranomaisen on esitettävä lainsäädännön peruste, jonka nojalla sillä on oikeus tiedot saada. Luottolaitos vastaa rekisterinpitäjänä luovutettavien tietojen oikeellisuudesta.

Tulli toimisi 1. lakiehdotuksen mukaan pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjänä. Pankki- ja maksutilirekisterin käyttötarkoituksena olisi vastaanottaa ja tallentaa maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien toimittamia tietoja. Tiedot vastaisivat osin pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmän kautta luottolaitoksilta saatavia asiakastietoja.

Rekisteriin kerättävät tiedot eivät ole EU:n yleisessä tietosuojasetuksessa tarkoitettuja erityisiä henkilötietoryhmiä koskevia tietoja. Henkilötunnusten käsittelyyn sovellettaisiin eduskunnan käsiteltävänä olevaa tietosuojalakia koskevan ehdotuksen 29 §:ää. Tiedot liittyvät yksittäisten henkilöiden varallisuuteen ja ne olisivat julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 23 kohdan nojalla salassa pidettäviä tietoja. Tulli ei tekisi rekisterinpitäjänä henkilöitä koskevia yksittäisiä hallintopäätöksiä. Se voisi hyödyntää rekisteröityä tietoa omiin tehtäviinsä siten kuin siitä erikseen laissa säädetään. Maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat vastaisivat pankki- ja maksutilirekisteriin tallettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta. Esityksen yleisperusteluissa on arvioitu 1. lakiehdotuksen suhdetta EU:n yleiseen tietosuojasetukseen.

Asianajajien asiakasvaratilien yhteyteen olisi merkittävä nimenomainen tieto siitä, että pankki- tai maksutili on asianajajan asiakasvarojen tili, jota koskee asianajajan salassapitovelvollisuus. Tieto olisi merkittävä riippumatta siitä, luovutetaanko pankki- ja maksutiliä koskevia tietoja tiedonhakujärjestelmän tai pankki- ja maksutilirekisterin kautta. Asianajajien asiakasvaratilijä koskevien tietojen luovuttamista viranomaisille rajoittaa asianajajan salassapito- ja todistamis-kieltovelvollisuus. Säännöksillä pyritään asianajosalaisuuden ja yksityisyyden suojan turvaamiseen.

3.2 Elinkeinonharjoittamisen vapaus

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on käytännössään pitänyt elinkeinovapautta pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraistamisen olevan poikkeuksellisesti mahdollista (ks. esim. PeVL 48/2017 vp, PeVL 46/2016 vp, s. 3 ja PeVL 13/2014 vp, s. 2).

Luvanvaraisuudesta on valiokunnan vakiintuneen käytännön mukaan säädettävä lailla, jonka on täytettävä perusoikeutta rajoittavalta lailta vaadittavat yleiset edellytykset. Laissa säädettävien elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällön osalta perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisen toimivaltuudet määräytyvät sidotun harkinnan, missä määrin tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti (ks. mm. PeVL 48/2017 vp, PeVL 46/2016 vp, PeVL 69/2014 vp, s. 2, PeVL 65/2014 vp, s. 2 ja PeVL 22/2014 vp, s. 4—5).

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista yksilön oikeusasemaan puuttavana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä. Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamisen mahdollisuuden vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai laiminlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (PeVL 46/2016 vp, PeVL 13/2014 vp, s. 3).

Esityksen 2. lakiehdotuksen mukaan virtuaalivaluutan tarjoaminen olisi rekisteröintiä edellyttävää elinkeinotoiminnan harjoittamista. Ehdotetun kaltainen rekisteröitymisvelvollisuus on perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä rinnastettu luvanvaraisuuteen (PeVL 15/2008 vp, PeVL 45/2001 vp ja PeVL 24/2000 vp).

Virtuaalivaluutan tarjoajien rekisteröintivelvollisuus perustuu viidenteen rahanpesudirektiiviin. Rekisteröintivelvollisuutta pidetään tarpeellisena rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjumiseksi. Direktiivissä ei kuitenkaan ole säädetty rekisteröinnin edellytyksistä. Esityksen 2. lakiehdotus sisältää täsmälliset ja tarkkarajaiset rekisteröinnin edellytykset. Rekisteröintiin ei liittyisi tarkoituksenmukaisuusharkintaa, vaan jokainen rekisteri-ilmoituksen tekijä on merkittävä rekisteriin, jos laissa säädetty edellytykset täyttyvät. Jos Finanssivalvonta katsoo, ettei rekisteröinnin edellytykset täyty, sen tekemään päätökseen voi hakea muutosta Finanssivalvonnasta annetun lain mukaisesti.

Esityksen 2. lakiehdotuksen 16 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi rekisteristä poistamisen edellytyksistä. Rekisteristä poistaminen on sidottu vakaviin ja olennaisiin rikkomuksiin ja laiminlyönteihin sekä siihen, että rekisteriin merkitylle mahdollisesti annetut huomautukset ja varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen.

3.3 Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Esityksen 1. lakiehdotuksen mukaan Tulli toimisi pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjänä, joka välittää ja tallentaa tietoja ja voi hyödyntää tallennettuja tietoja myös muussa lakisääteisessä toiminnassaan. Tulli ei tekisi rekisterinpitäjänä yksittäisiä rekisteröityjä koskevia hallintopäätöksiä.

Rekisterin toiminta perustuu pitkälle automatisoituun tietojen vastaanottamiseen, tallettamiseen ja välittämiseen viranomaisille näiden lakisääteisten tiedonsaantioikeuksien mukaisesti. Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan mahdollisuus hakea muutosta viranomaisen päätökseen voi joissakin tilanteissa olla tarpeen pitää avoimena viranomaistoiminnan asianmukaisuuden ja muun tasapuolisuuden valvomiseksi samoin kuin soveltamiskäytännön yhdenmukaisuuden varmistamiseksi, vaikka käsillä ei olisikaan yksilön oikeutta tai velvollisuutta koskeva asia (ks. PeVL 32/2012 vp, PeVL 10/2009 vp, PeVL 13/2005 vp, PeVL 55/2002 vp). Rekisteröidyn oikeusturva toteutuu siten, että virheellisen tiedon korjaa pankki- ja maksutilirekisteriin tiedon toimittanut elinkeinonharjoittaja. Rekisteröity voi myös tehdä tietosuojasetuksen 77 artiklan nojalla valituksen valvontaviranomaiselle, jos hän katsoo, että henkilötietojen käsittelyssä rikotaan EU:n yleistä tietosuojasetusta.

3.4 Määräyksenantovaltuus

Perustuslain 80 §:n mukaan myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määräytyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Esityksen 1. lakiehdotuksen 4 §:ssä Tulli velvoitettaisiin antamaan määräys pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän teknisistä vaatimuksista. Lisäksi mainitun lain 6 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi Tullin oikeudesta antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä sähköistä menettelyä käyttäen ja millä tavoin varmennettuina tietoja voidaan toimittaa pankki- ja maksutilirekisteriin. Määräyksenantovaltuudet liittyvät teknisiin vaatimuksiin eikä niistä ole tarkoituksenmukaista säätää lailla tai asetuksella.

Esityksen 2. lakiehdotuksen 13 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että Finanssivalvonta voi antaa määräyksiä asiakkaan tuntemisessa noudatettavista menettelytavoista ja riskienhallinnasta. Perustuslakivaliokunta on pitänyt useassa yhteydessä mahdollisena tämän tyyppisen määräyksenantovaltan osoittamista Finanssivalvonnalle tai sen edeltäjille (esimerkiksi PeVL 28/2008 vp, PeVL 17/2004 vp ja PeVL 67/2002 vp). Finanssivalvonnalle on säädetty vastaavia valtuuksia esimerkiksi sijoitusrahastolaissa ja laissa luottolaitostoiminnasta.

Ehdotetut määräyksenantovaltuudet ovat soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattuja eivätkä ne ole perustuslain kannalta ongelmallisia.

3.5 Valvontamaksu

Virtuaalivaluutan tarjoajille ehdotetaan 5. lakiehdotuksessa valvontamaksuvelvollisuutta. Maksu olisi valtiosääntöoikeudelliselta luonteeltaan vero ja sitä on arvioitava perustuslain 81 §:n 1 momentin kannalta (muun muassa PeVL 41/2004 vp, PeVL 67/2002 vp, PeVL 28/2008 vp). Sen mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Ehdotus vastaa voimassa olevassa Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetussa laissa säädettyjä maksuja.

3.6 Hallinnolliset seuraamukset

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan lainvastaisesta teosta määrättävä maksu ei ole perustuslain 81 §:n mukainen vero tai maksu vaan rangaistusluonteinen taloudellinen seuraamus. Valiokunta on asiallisesti rinnastanut rangaistusluonteisen rahamääräisen seuraamuksen rikosoikeudelliseen seuraamukseen (PeVL 4/2001 vp, s. 7, PeVL 32/2005 vp, s. 2, PeVL 55/2005 vp, s. 2, PeVL 17/2012 vp s. 6). Hallinnollisen seuraamuksen yleisistä perusteista on säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin edellyttämällä tavalla lailla, koska sen määrittämiseen sisältyy julkisen vallan käyttöä. Laissa on valiokunnan mukaan täsmällisesti ja selkeästi määriteltävä seuraamuksen ja sen suuruuden perusteista ja oikeusturvasta samoin kuin lain täytäntöönpanon perusteista (PeVL 32/2005 vp, s. 2—3, PeVL 55/2005 vp, s. 2, PeVL 57/2010 vp, s. 2, PeVL 17/2012 vp s. 6). Perustuslakivaliokunta on todennut, että vaikka perustuslain 8 §:n rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen täsmällisyysvaatimus ei sellaisenaan kohdistu hallinnollisten seuraamusten sääntelyyn, tarkkuuden yleistä vaatimusta ei kuitenkaan voida tällaisen sääntelyn yhteydessä sivuuttaa (PeVL 9/2012 vp, s. 2, PeVL 57/2010 vp, s. 2 ja PeVL 74/2002 vp, s. 5).

Esityksen 1. lakiehdotuksessa esitetään säädettävän Tullille oikeus määrätä rikemaksu, jonka enimmäismäärä olisi oikeushenkilöille 100 000 euroa ja luonnollisille henkilöille 10 000 eu-

roa. Tullille asetetut toimivaltuudet ovat perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaisesti täsmälliset ja tarkkarajaiset. Rikemaksun suuruus vastaa rahanpesulaissa säädetyn rikemaksun enimmäismäärää.

Neljännän rahanpesudirektiivin 48 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on edellytettävä, että toimivaltaiset viranomaiset valvovat tehokkaasti tämän direktiivin noudattamista ja toteuttavat tarvittavat toimenpiteet sen noudattamisen varmistamiseksi. Vaikka Tulli ei ole direktiivissä tarkoitettu toimivaltainen viranomainen, pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjänä se vastaa rekisterin osalta direktiivin noudattamisen valvonnasta.

Esityksen 3. lakiehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi, että rikemaksu tai seuraamusmaksu voidaan määrätä henkilölle, joka laiminlyö tai rikkoo tahallaan tai huolimattomuudesta velvoitteen tehostetusta asiakkaan tuntemismenettelystä. Samankaltaisten velvoitteiden laiminlyönti on sanktioitu voimassa olevan rahanpesulain rikemaksua ja seuraamusmaksua koskevissa säännöksissä. Rahanpesulaki on annettu perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 2/2017 vp).

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksityksessä. Tätä esitystä viimeisteltäessä tietosuojalakia koskevan ehdotuksen käsittely eduskunnassa on kesken. Esityksen 1. lakiehdotuksessa ehdotettua pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmää on arvioitava myös EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen ja edellä mainitussa hallituksen esityksessä ehdotetun tietosuojalain kannalta. Esityksestä on tästä syystä perusteltua pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmä

Tässä laissa säädetään pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, joka muodostuu pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmästä ja pankki- ja maksutilirekisteristä.

Tämän lain tarkoituksena on edistää viranomaisten sähköistä tiedonsaantia pankki- ja maksutileistä sekä tehostaa viranomaisten tiedustelujen oikeaa kohdentumista.

Mitä tässä laissa säädetään maksulaitoksesta, sähkörahayhteisöstä, luottolaitoksesta ja virtuaalivaluutan tarjoajasta, sovelletaan myös ulkomaisten maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen, luottolaitosten ja virtuaalivaluutan tarjoajien Suomessa sijaitseviin sivuliikkeisiin.

Pankki- ja maksutilirekisteriin merkityt tiedot ovat salassa pidettäviä. Pankki- ja maksutilirekisteriin sovelletaan muutoin, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) säädetään, kuitenkin siten, että tietoja voidaan pankki- ja maksutilirekisteristä luovuttaa ainoastaan tässä laissa mainittuihin käyttötarkoituksiin sekä mainitun lain 11 ja 12 §:n, 26 §:n 3 momentin ja 29 §:n 1 momentin 3 kohdassa säädettyihin käyttötarkoituksiin.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *pankki- ja maksutilirekisterillä* rekisteriä, johon kerätään maksulaitosten ja sähkörahayhteisöjen sekä virtuaalivaluutan tarjoajien pankki- ja maksutilien ja asiakkaiden tiedot;

2) *pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmällä* järjestelmää, jonka avulla luottolaitostoiminnasta annetussa laissa (610/2014) tarkoitettut luottolaitokset luovuttavat tietoa luottolaitosten ylläpitämistä pankki- ja maksutileistä sekä tallelokeroista toimivaltaisille viranomaisille;

3) *toimivaltaisilla viranomaisilla* tämän lain 3 §:ssä tarkoitettua viranomaista;

4) *maksulaitoksella* maksulaitoslain (297/2010) 5 §:ssä tarkoitettua maksulaitosta ja mainitun lain 7 §:n nojalla maksupalveluita tarjoavaa;

5) *sähkörahayhteisöllä* maksulaitoslain 5 §:ssä tarkoitettua sähkörahayhteisöä;

6) *luottolaitoksella* luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 luvun 7 §:ssä tarkoitettua yritystä;

7) *virtuaalivaluutan tarjoajalla* virtuaalivaluuttojen tarjoajista annetun lain (/) 2 §:ssä tarkoitettua henkilöä;

8) *pankkitilillä* luottolaitoksen ylläpitämiä maksutilejä ja muita talletustilejä;

9) *maksutilillä* maksulaitoslain 5 §:ssä tarkoitettua maksutiliä;

10) *muilla talletustileillä* luottolaitostoiminnasta annetun lain 1 luvun 9 §:ssä tarkoitettuja talletustilejä, jotka eivät kuitenkaan ole maksulaitoslain 5 §:ssä tarkoitettuja maksutilejä.

3 §

Oikeus saada tietoja pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä

Seuraavilla toimivaltaisilla viranomaisilla on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä tietoa pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä, jos se on välttämätöntä seuraavien tehtävien suorittamiseksi:

1) Verohallinnolla Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 2 §:n 1 momentissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi;

2) Tullilla tullilain (304/2016) 2 §:n 7 kohdassa tarkoitetun tullitoimenpiteen suorittamiseksi, Tullin suorittamaan verotukseen, verovalvontaan ja verojen perintään, Tullin suorittamaan esitutkintaan ja rikostorjunnasta Tullissa annetun lain (623/2015) 1 luvun 1 §:n 3 ja 4 kohdassa tarkoitettuihin tullirikosten estämis- ja paljastamistehtäviin;

3) ulosottovirastolla ulosottokaaren (705/2007) 1 §:ssä tarkoitetun täytäntöönpanon suorittamiseen;

4) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetussa laissa (444/2017) tarkoitetuilla toimivaltaisilla viranomaisilla ja asianajajayhdistyksellä mainitussa laissa tarkoitettuun valvontatehtävän suorittamiseen;

5) rahanpesun selvittelykeskuksella rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 2 §:n 1 momentin 1—4 ja 7 kohdassa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen;

6) poliisilla ja Rajavartiolaitoksella esitutkintaan, rikosten ennalta estämiseen ja selvittämiseen, kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen, rahankeräyslaissa (/) tarkoitettuun rahaneräysten valvontatehtävän suorittamiseen sekä poliisilain (872/2011) 6 luvun mukaisessa poliisitutkinnassa tarvittavia tietoja, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatii;

7) Kansaneläkelaitoksella toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997), yleisestä asumistuesta annetussa laissa (938/2014), eläkkeensaajan asumistuesta annetussa laissa (571/2007), työttömyysturvalaissa (1290/2002), kansaneläkelaiissa (568/2007), laissa Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahetuuksista (566/2005), laissa lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta (1128/1996) ja sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) sen toimeenpantaviksi säädettyjen eläkkeiden ja etuuksien toimeenpantoa ja käsittelyä varten jo hakemuksen käsittelyn yhteydessä;

8) Finanssivalvonnalla Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 3 §:ssä tarkoitettujen tehtävien suorittamiseen;

9) konkurssiainemillä konkurssipesien hallinnon valvonnasta annetun lain (109/1995) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuja velallisia ja konkurssipesää koskevia tietoja valvontatehtävän suorittamiseen.

Edellä 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettujen päätösten yhteydessä Kansaneläkelaitoksen on ilmoitettava hakijalle pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmän hyödyntämisestä päätöksestään.

4 §

Pankki- ja maksutilien tiedonhakuprosessi

Luottolaitoksen on ylläpidettävä sähköistä pankki- ja maksutilien tiedonhakuprosessia, jonka avulla se välittää välittömästi ja salassapitosäännösten estämättä 2 momentissa tarkoitettuja tietoja asiakkaistaan toimivaltaiselle viranomaiselle. Jos se on luottolaitoksen koko sekä toiminnan luonne ja laajuus huomioon ottaen perusteltua, luottolaitos voi poiketa tiedonhakuprosessin ylläpitovelvoitteesta, jos Finanssivalvonta myöntää luvan.

Tiedonhakuprosessin kautta luovutetaan toimivaltaiselle viranomaiselle salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä seuraavat tiedot, jos toimivaltaisella viranomaisella on lakisääteinen oikeus saada tiedot:

1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydell-

linen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tilin tai käyttöoikeuden hallinnan luonne ja sen alkamis- ja päättymispäivä;

2) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 1 luvun 5—7 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus;

3) pankki- ja maksutilin IBAN-numero tai muu yksilöintitunnus, tilin avaamis- ja sulkemispäivä, tilin saldo, tilivaluutta ja kopiot tilinavausasiakirjoista;

4) tiedot tilitapahtumista vähintään edeltävältä kolmelta vuodelta:

a) pyydetyn jakson alku- ja loppusaldo;

b) arkistointitunnus tai muu yksilöivä tunniste;

c) päivämäärä ja kellonaika;

d) tapahtumatyyppejä;

e) summa tilivaluutassa;

f) lähtevien maksujen vastaanottajan tilinumero ja nimi;

g) saapuvien maksujen lähettäjän tilinumero ja nimi;

h) maksun viesti ja viitenumero;

5) tallelokeron vuokraajan ja sen käyttöoikeutetun täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos vuokraaja on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tallelokeron yksilöintitieto ja vuokra-ajan pituus;

6) tiedot luotoista ja luottojen vakuutena olevasta omaisuudesta sekä henkilötakaajan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus.

Lisäksi tiedonhakupöytäkirjan kautta voidaan luovuttaa luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön asiakkuuteen liittyviä muita välttämättömiä tietoja.

Toimivaltaisen viranomaisen on yksilöitävä säännös, jonka nojalla se pyytää tietoa. Luottolaitoksen on toimitettava tieto toimivaltaiselle viranomaiselle maksutta.

Asianajajan asiakasvaratilien yhteyteen on merkittävä nimenomainen tieto siitä, että pankki- tai maksutili on asianajajan asiakasvarojen tili, jota koskee asianajajan salassapitovelvollisuus.

Tulli antaa määräyksen pankki- ja maksutilien tiedonhakupöytäkirjan teknisistä vaatimuksista.

5 §

Pankki- ja maksutilirekisteri

Tulli on pankki- ja maksutilirekisterin rekisterinpitäjä, joka ylläpitää rekisteriä ja vastaa rekisteriin tallennetun tiedon välittämisestä toimivaltaisille viranomaisille.

Pankki- ja maksutilirekisterin käyttötarkoituksena on vastaanottaa ja tallentaa maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien toimittamia 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja ja luottolaitosten toimittamia 6 §:n 3 momentissa tarkoitettuja tietoja.

Edellä 2 momentissa tarkoitettut tahot vastaavat pankki- ja maksutilirekisteriin talletettavaksi antamiensa tietojen oikeellisuudesta sekä tietojen oikaisemisesta ilman aiheutonta viivytystä. Uudet tiedot ja tieto olemassa olevien tietojen muutoksista on toimitettava pankki- ja maksutilirekisteriin viimeistään seuraavana pankkipäivänä.

6 §

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot

Maksulaitosten, sähkörahayhteisöjen ja virtuaalivaluutan tarjoajien on salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä annettava Tullille 2 ja 3 momentissa tarkoitettut tiedot. Maksulaitokset, sähkörahayhteisöt ja virtuaalivaluutan tarjoajat voivat yllä-

pitää 4 §:ssä tarkoitettua pankki- ja maksutilien tiedonhakujärjestelmää, jolloin tiedonhakujärjestelmän kautta luovutetaan tämän pykälän 2 ja 3 momentissa tarkoitettut tiedot.

Pankki- ja maksutilirekisteriin tallennetaan seuraavat tiedot maksulaitoksen, sähkörahayhteisön ja virtuaalivaluutan tarjoajan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 3 luvun 2 §:ssä tunnistettavaksi säädetystä asiakkaasta:

1) täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen;

2) asiakkuuden alkamis- ja päättymispäivä.

Jos luottolaitos on saanut Finanssivalvonnalta 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua luvan poiketa tiedonhakujärjestelmän ylläpitovelvoitteesta, pankki- ja maksutilirekisteriin tallennetaan seuraavat tiedot:

1) tilinhaltijan ja sen käyttöoikeudenhaltijan täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos tilinhaltija on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä asiakkuuden alkamis- ja päättymispäivä;

2) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 1 luvun 5—7 §:ssä tarkoitettujen tosiasiallisten edunsaajien täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus;

3) pankki- ja maksutilin IBAN-numero tai muu yksilöintitunnus sekä tilin avaamis- ja sulkemispäivä;

4) tallelokeron vuokraajan ja sen käyttöoikeutetun täydellinen nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus tai sen puuttuessa kansalaisuus, tai jos vuokraaja on oikeushenkilö, sen täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tallelokeron yksilöintitieto ja vuokra-ajan pituus.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitettut tiedot on annettava sähköisesti. Tulli voi antaa tarkempia määräyksiä siitä, mitä sähköistä menettelyä käyttäen ja millä tavoin varmennettuina tietoja voidaan toimittaa.

Asianajajan asiakasvaratilien yhteyteen on merkittävä nimenomainen tieto siitä, että pankki- tai maksutili on asianajajan asiakasvarojen tili, jota koskee asianajajan salassapitovelvollisuus.

7 §

Tietojen antaminen pankki- ja maksutilirekisteristä

Tullin tehtävänä on luovuttaa pankki- ja maksutilirekisterin tietoja toimivaltaisille viranomaisille.

Tiedot voidaan luovuttaa sen estämättä, mitä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 18 artiklan 1 kohdan a alakohdassa säädetään rekisteröidyn oikeudesta siihen, että rekisterinpitäjä rajoittaa henkilötietojen käsittelyä.

Tulli saa luovuttaa toimivaltaiselle viranomaiselle ja maksulaitokselle, sähkörahayhteisölle tai virtuaalivaluutan tarjoajalle asianomaiseen toimivaltaiseen viranomaiseen, maksulaitokseen, sähkörahayhteisöön tai virtuaalivaluutan tarjoajaan liittyvät lokitiedot sen oman toiminnan seurantaan ja valvontaa varten. Ennen luovuttamista Tulli voi tarvittaessa vaatia selvityksen siitä, kuinka luovutettujen lokitietojen käyttö ja suojaus on tarkoitettu järjestää.

8 §

Tietojen maksuttomuus

HE 167/2018 vp

Tullilla on oikeus saada pankki- ja maksutilirekisteriin tallennettavat tiedot maksutta. Tietojen luovutuksesta pankki- ja maksutilirekisteristä ei peritä maksuja.

9 §

Tietojen poistaminen

Pankki- ja maksutilirekisteriin talletetut tiedot poistetaan kymmenen vuoden kuluttua sen perusteen, jolla tiedot on merkitty rekisteriin, voimassaolon päättymisestä.

10 §

Lokitiedot

Tullin on ylläpidettävä lokikirjaa pankki- ja maksutilirekisterin käyttökerroista. Lokikirjan on sisällettävä vähintään seuraavat tiedot:

- 1) oikeusperusta, jonka nojalla tietoja pyydetään;
- 2) tiedustelun tai haun päivämäärä ja kellonaika;
- 3) tiedustelussa tai haussa käytettyjen tietojen tyyppi;
- 4) tiedustelun tai haun tulokset;
- 5) rekisteriä käyttäneen toimivaltaisen viranomaisen nimi.

Mitä 1 momentissa säädetään lokikirjaan sisältämistä vähimmäistiedoista, sovelletaan toimivaltaisen viranomaisen 4 §:ssä tarkoitettun tiedonhakujärjestelmän käytöstä ylläpitämään lokikirjaan.

Lisäksi kunkin toimivaltaisen viranomaisen on pidettävä lokikirjaa, josta käy ilmi tiedustelun tai haun suorittaneen henkilön ja sen määränneen henkilön tunnistetiedot. Toimivaltaisen viranomaisen tietosuojavastaavan on valvottava tiedonhakujärjestelmän käyttöä. Tullin tietosuojavastaavan on lisäksi valvottava pankki- ja maksutilirekisterin käyttöä.

Lokitiedot säilytetään ainoastaan henkilötietojen suojan ja tietoturvallisuuden sekä oikeusturvan varmistamiseksi ja ne on suojattava epäasialliselta käytöltä. Lokitiedot säilytetään kymmenen vuotta.

11 §

Uhkasakko

Tulli voi asettaa 6 §:n 1—3 momentissa tarkoitettun tietojenantovelvollisuuden tehosteeksi uhkasakon, jos laiminlyönti ei ole vähäinen.

12 §

Rikemaksu

Tulli määrää rikemaksun sille, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö tai rikkoo velvollisuuden toimittaa Tullille 6 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettuja tietoja.

Rikemaksun suuruus perustuu kokonaisarviointiin. Rikemaksun suuruutta arvioitaessa on otettava huomioon menettelyn laatu, laajuus ja kestoaika. Oikeushenkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 5 000 euroa ja enintään 100 000 euroa. Luonnolliselle henkilölle määrättävä rikemaksu on vähintään 500 euroa ja enintään 10 000 euroa.

Rikemaksu määrätään maksettavaksi valtiolle.

Rikemaksu voidaan määrätä edellyttäen, ettei asia kokonaisuutena arvioiden anna aihetta ankarampiin toimenpiteisiin.

13 §

Rikemaksun määräämättä jättäminen

Tulli voi jättää rikemaksun määräämättä, jos:

- 1) edellä 11 §:ssä tarkoitettu on oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin virheen korjaamiseksi välittömästi virheen havaitsemisen jälkeen ja ilmoittanut virheestä viivytyksettä Tullille, eikä virhe tai laiminlyönti ole vakava tai toistuva;
- 2) virheellistä menettelyä on pidettävä vähäisenä; tai
- 3) rikemaksun määräämistä on muutoin pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Rikemaksua ei voida määrätä sille, jota epäillään samasta teosta esitutkinnassa, syyteharkinnassa tai tuomioistuimessa vireillä olevassa rikosasiassa. Rikemaksua ei voida määrätä myöskään sille, jolle on samasta teosta annettu lainvoimainen tuomio.

14 §

Rikemaksun määräämisoikeuden vanhentuminen

Tulli ei saa määrätä rikemaksua, jos sitä ei ole tehty viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti tapahtui, tai jatkettuna rikkomuksen tai laiminlyönnin osalta viiden vuoden kuluessa siitä päivästä, jona rikkomus tai laiminlyönti päättyi.

15 §

Rikemaksua koskevan päätöksen julkistaminen

Tullin on julkistettava päätös, jossa määrätään rikemaksu, viipymättä sen jälkeen, kun päätöksestä on ilmoitettu sen kohteena olevalle henkilölle. Julkistamisesta on käytävä ilmi, onko rikemaksun määräämistä koskeva päätös lainvoimainen, rikkomuksen luonne ja tyyppi sekä rikkomisesta vastuussa olevan henkilöllisyys. Jos muutoksenhakuviranomainen kumoaa päätöksen kokonaan tai osittain, Tullin on julkistettava tieto muutoksenhakuviranomaisen päätöksestä vastaavalla tavalla kuin rikemaksun määrääminen on julkistettu. Seuraamusta koskevat tiedot on pidettävä Tullin internetsivuilla viiden vuoden ajan.

Jos rikemaksun kohteena olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön nimen julkistaminen olisi kohtuutonta, tai jos sen julkistaminen vaarantaisi meneillään olevan viranomaistutinnan, Tulli voi:

- 1) lykätä rikemaksua koskevan päätöksen julkistamista, kunnes perusteita olla julkistamatta päätöstä ei enää ole;
- 2) julkistaa rikemaksua koskevan päätöksen ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä.

Jos Tulli julkistaa rikemaksua koskevan päätöksen 2 momentin 2 kohdan mukaisesti ilman seuraamuksen kohteena olevan henkilön nimeä, Tulli voi samalla päättää julkistaa nimen myöhemmin kohtuullisen ajan kuluttua, jos perusteet julkistamatta jättämiselle lakkaavat tuossa ajassa.

16 §

Rikemaksun täytäntöönpano ja palauttaminen

HE 167/2018 vp

Rikemaksun täytäntöönpanosta huolehtii Oikeusrekisterikeskus. Tämän lain nojalla maksettavaksi määrätty rikemaksu pannaan täytäntöön siinä järjestyksessä kuin sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002) säädetään.

17 §

Muutoksenhaku

Tullin tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin tullilain 13 luvussa säädetään.

18 §

Viranomaisyhteistyö

Jos toimivaltainen viranomainen ei ole perustanut 4 §:ssä tarkoitettua pankki- ja maksutilien tiedonhakupäätöstä, se voi pyytää tietoja Tullin tiedonhakupäätöksen kautta. Toimivaltaisen viranomaisen on yksilöitävä Tullille säännös, jonka nojalla se pyytää tietoa.

19 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 4 ja 5 §:ää sovelletaan kuitenkin vasta 1 päivästä syyskuuta 2020.

2.

Laki

virtuaalivaluutan tarjoajista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan virtuaalivaluutan tarjoajien harjoittamaan liiketoimintaan.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) *virtuaalivaluutalla* digitaalisessa muodossa olevaa arvoa:
 - a) jota keskuspankki tai muu viranomainen ei ole laskenut liikkeeseen ja joka ei ole laillinen maksuväline;
 - b) jota henkilö voi käyttää maksuvälineenä; ja
 - c) joka voidaan siirtää, tallentaa ja vaihtaa sähköisesti;
 - 2) *virtuaalivaluutan tarjoajalla* virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijaa, virtuaalivaluutan vaihtopalvelua ja sen markkinapaikkaa sekä lompakkopalvelun tarjoajaa;
 - 3) *virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskijalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka laskee virtuaalivaluutan liikkeelle;
 - 4) *virtuaalivaluutan vaihtopalvelulla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka liike- tai ammattitoimintana:
 - a) vaihtaa virtuaalivaluutaa palveluna lailliseksi maksuvälineeksi tai toiseksi virtuaalivaluutaksi;
 - b) vaihtaa virtuaalivaluutaa palveluna muuksi hyödykkeeksi tai muun hyödykkeen virtuaalivaluutaksi; tai
 - c) ylläpitää markkinapaikkaa, jossa sen asiakkaat voivat harjoittaa edellä a ja b kohdassa tarkoitettua toimintaa;
 - 5) *lompakkopalvelun tarjoajalla* luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka pitää virtuaalivaluutaa hallussa toisen lukuun tai tarjoaa sen siirtoa taikka säilytystä;
 - 6) *virtuaalivaluuttaan liittyvällä palvelulla* virtuaalivaluutan liikkeeseenlaskua, virtuaalivaluutan vaihtopalvelua ja lompakkopalvelun tarjoamista.
- Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna virtuaalivaluuttana ei pidetä maksulaitoslain (297/2010) 5 §:n 6 a kohdassa tarkoitettua sähköistä rahaa.

3 §

Valvonta

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvoo Finanssivalvonta niin kuin Finanssivalvonnasta annetussa laissa (878/2008) ja tässä laissa säädetään.

4 §

Virtuaalivaluutan tarjoajan rekisteröitymisvelvollisuus

Elinkeinoharjoittaja saa tarjota virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita vain, jos se on rekisteröity tämän lain mukaisesti virtuaalivaluutan tarjoajaksi.

Rekisteröitymisvelvollisuutta koskevia 5—9 §:n säännöksiä ei sovelleta:

- 1) elinkeinoharjoittajaan, joka tarjoaa virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita rajatussa verkossa;
- 2) elinkeinoharjoittajaan, joka tarjoaa virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita satunnaisesti muun toimilupaa, rekisteröintiä tai ennakkollista hyväksyntää edellyttävän ammattitoiminnan yhteydessä.

5 §

Rekisteri virtuaalivaluutan tarjoajista ja rekisteri-ilmoitus

Finanssivalvonta pitää rekisteriä virtuaalivaluutan tarjoajista.

HE 167/2018 vp

Sen, joka aikoo tarjota virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluita, on tehtävä ilmoitus Finanssivalvonnalle rekisteriin merkitsemistä varten. Rekisteri-ilmoitukseen on sisällytettävä:

- 1) 8 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa ja 11—13 §:ssä tarkoitetut tiedot;
- 2) selvitys 7 §:n 2 momentissa tarkoitetuista henkilöistä, joiden luotettavuus tulee arvioida, jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö.

Ilmoituksen tekijän on Finanssivalvonnan pyynnöstä toimitettava muutkin tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröinnin edellytysten täyttymisen arvioimiseksi.

6 §

Rekisteröinnin edellytykset

Finanssivalvonnan on rekisteröitävä ilmoituksen tekijä virtuaalivaluutan tarjoajaksi, jos:

- 1) hakijalla on oikeus harjoittaa elinkeinotoimintaa Suomessa;
- 2) ilmoituksen tekijä ei ole konkurssissa ja, jos hän on luonnollinen henkilö, on täysikäinen, hänen toimintakelpoisuuttaan ei ole rajoitettu eikä hänelle ole määrätty edunvalvojaa;
- 3) ilmoituksen tekijä on luotettava.

7 §

Luotettavuus

Ilmoituksen tekijää ei pidetä 6 §:n 1 momentin 3 kohdassa edellytetyllä tavalla luotettavana, jos hänet on lainvoiman saaneella tuomiolla viiden arviota edeltäneen vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai kolmen arviota edeltäneen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, jonka voidaan katsoa osoittavan hänen olevan ilmeisen sopimaton tarjoamaan virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluja, omistamaan tällaista toimintaa harjoittavaa yhteisöä tai toimimaan sen hallituksen jäsenenä tai varajäsenenä, toimitusjohtajana tai toimitusjohtajan sijaisena taikka muussa ylimmässä johdossa, taikka jos hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan mainitunlaisessa tehtävässä.

Jos ilmoituksen tekijä on oikeushenkilö, vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä, muuta ylimpään johtoon kuuluvaa ja sitä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään kymmenesosa osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta taikka vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

Ilmoituksen tekijää ei myöskään pidetä luotettavana, jos tämä on kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työkyvyttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisen.

8 §

Rekisteriin merkittävät tiedot ja muutoksista ilmoittaminen

Rekisteriin merkitään:

- 1) yksityisen elinkeinonharjoittajan täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluuttaan liittyviä palveluita tarjotaan;

2) oikeushenkilön toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluutetaan liittyviä palveluita tarjotaan;

3) niiden henkilöiden täydellinen nimi ja henkilötunnus tai tämän puuttuessa syntymäaika, joiden luotettavuus on rekisteröinti-ilmoitusta käsiteltäessä selvitetty;

4) rekisteröinnin päivämäärä;

5) ilmoituksen tekijälle määrätyt julkiset varoitukset sekä sellaiset kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko;

6) rekisteristä poistamisen syy ja ajankohta.

Virtuaalivaluutan tarjoajan on viipymättä ilmoitettava Finanssivalvonnalle rekisteriin merkittyjen tietojen muutoksista. Lisäksi sen on ilmoitettava Finanssivalvonnalle siitä, että se ei ole tarjonnut tällaisia palveluja edeltävän kuuden kuukauden aikana tai että se on lopettanut toimintansa.

9 §

Tietojen saatavilla pitäminen

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, Finanssivalvonta saa luovuttaa rekisteristä yksittäisiä henkilötietoja. Finanssivalvonta saa kuitenkin luovuttaa tiedon henkilötunnuksesta tämän lain nojalla vain, jos tieto annetaan tulosteena tai teknisenä tallenteena ja jos luovutuksensaajalla on oikeus henkilötunnuksen käsittelyyn tietosuojalain (/) 26 §:n tai muun lain nojalla.

Seuraavat rekisteriin merkityt tiedot Finanssivalvonnan on kuitenkin pidettävä yleisesti saatavilla sähköisen tietoverkon avulla:

1) yksityisen elinkeinonharjoittajan nimi sekä toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluutetaan liittyviä palveluita tarjotaan;

2) oikeushenkilön toiminimi, mahdollinen aputoiminimi, yritys- ja yhteisötunnus tai muu vastaava tunniste, päätoimipaikka ja niiden toimipaikkojen käyntiosoite, joissa virtuaalivaluutetaan liittyviä palveluita tarjotaan;

3) toimitusjohtajan ja hänen sijaisensa nimi, hallituksen jäsenten ja varajäsenten nimet, hallitukseen rinnastettavan toimielimen jäsenten ja varajäsenten nimet sekä vastuunalaiset yhtiömiehet;

4) rekisteröinnin päivämäärä;

5) ilmoituksen tekijälle määrätyt julkiset varoitukset sekä sellaiset kiellot, joiden tehosteeksi on asetettu uhkasakko.

10 §

Palveluihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen säilyttäminen

Jollei muualla laissa säädetä pidemmästä säilytysajasta, virtuaalivaluutan tarjoajan on säilytettävä asiakirjat ja tiedot virtuaalivaluuttoihin liittyvistä palveluista viiden vuoden ajan siitä, kun peruste, jolla tiedot on merkitty rekisteriin, on päättynyt. Palvelua koskevan erimielisyyden synnyttä asiakirjat ja tiedot on kuitenkin säilytettävä siihen saakka, kunnes asia on sovittu tai ratkaistu.

11 §

Asiakasvarojen säilyttäminen

HE 167/2018 vp

Virtuaalivaluutan tarjoajan on suojattava palvelunkäyttäjiltä tai toiselta palveluntarjoajalta virtuaalivaluuttojen vaihtamiseksi vastaanotetut varat ja virtuaalivaluutat. Varoilla tarkoitetaan käteistä, tilille kirjattua raha-arvoa ja sähköistä rahaa.

Virtuaalivaluutan tarjoajan on säilytettävä 1 momentissa tarkoitettut varat niin, ettei ole vaaraa niiden sekoittumisesta toisen palvelun käyttäjän, palveluntarjoajan tai sen omiin varoihin. Virtuaalivaluutan tarjoajan on talletettava varat tilille keskuspankkiin, talletuspankkiin tai muussa valtiossa toimiluvan saaneeseen talletusten vastaanottamiseen oikeutettuun luottolaitokseen taikka vähäriskisiin ja helposti rahaksi muutettaviin arvopapereihin tai muihin sijoituskohteisiin, jos varoja ei ole siirretty varojen vastaanottamista seuraavana työpäivänä. Finanssivalvonta antaa määräykset siitä, milloin arvopaperia tai muuta sijoituskohdetta voidaan pitää vähäriskisenä ja helposti rahaksi muutettavana.

Virtuaalivaluutan tarjoajan on ilmoitettava etukäteen Finanssivalvonnalle merkittävistä muutoksista toimissa, joihin se on ryhtynyt tämän pykälän noudattamiseksi.

12 §

Markkinointi

Virtuaalivaluutan tarjoajan on markkinoinnissaan annettava asiakkaalle markkinoitavasta palvelusta kaikki ne tiedot, joilla saattaa olla merkitystä asiakkaan tehdessä palvelua koskevia ratkaisuja.

Virtuaalivaluutan tarjoaja ei saa markkinoinnissaan antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja eikä käyttää muutoinkaan asiakkaan kannalta sopimatonta tai hyvän tavan vastaisista menettelyä. Kuluttajan kannalta sopimattomasta tai hyvän tavan vastaisesta menettelystä säädetään lisäksi kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvussa.

Markkinointia, joka ei sisällä asiakkaan taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja, on aina pidettävä sopimattomana.

Jos virtuaalivaluutta on arvopaperimarkkinalain (746/2012) 2 luvun 2 §:ssä tarkoitettu rahoitusväline, siihen sovelletaan myös mainittua lakia.

13 §

Asiakkaan tunteminen

Virtuaalivaluutan tarjoajan on tunnettava asiakkaansa. Virtuaalivaluutan tarjoajan on tunnistettava asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja ja henkilö, joka toimii asiakkaan lukuun, sekä lisäksi tarvittaessa todennettava näiden henkilöllisyys. Tässä momentissa säädettyä velvollisuutta täytettäessä voidaan hyödyntää 2 momentissa tarkoitettuja järjestelmiä.

Virtuaalivaluutan tarjoajalla on oltava riittävät riskienhallintajärjestelmät, joilla ne voivat arvioida asiakkaista toiminnalleen aiheutuvia riskejä.

Asiakkaan tuntemisessa on lisäksi voimassa, mitä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä ja selvittämisestä annetussa laissa (444/2017) säädetään.

Finanssivalvonta voi antaa tarkempia määräyksiä 1 momentissa tarkoitetuista asiakkaan tuntemisessa noudatettavista menettelytavoista ja 2 momentissa tarkoitettusta riskienhallinnasta.

14 §

Oikeus saada tietoja sakko- ja rikosrekisteristä

Finanssivalvonnalla on oikeus saada salassapitosäännösten ja muiden tiedonsaantia koskevien rajoitusten estämättä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 46 §:ssä tarkoitettuja sakkorekisteristä tiedot, jotka ovat tarpeen tämän lain 7 §:ssä tarkoitettun henkilön luotetta-

HE 167/2018 vp

vuoden selvittämiseksi. Oikeudesta saada tietoja rikosrekisteristä säädetään rikosrekisterilaissa (770/1993).

15 §

Virtuaalivaluutan tarjoaminen ilman rekisteröintiä

Finanssivalvonnan on kiellettävä virtuaalivaluuttaan liittyvien palvelujen tarjoaminen, jota harjoitetaan tämän lain vastaisesti ilman rekisteröintiä. Kielto voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös tällaista toimintaa harjoittavan palveluksessa olevaan henkilöön tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa.

Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Finanssivalvonnan oikeudesta määrätä julkinen varoitus säädetään Finanssivalvonnasta annetussa laissa.

16 §

Rekisteristä poistaminen

Finanssivalvonnan on poistettava virtuaalivaluutan tarjoaja rekisteristä ilman aiheutonta viivytystä, jos:

1) virtuaalivaluutan tarjoaja ei ole tarjonnut virtuaalivaluuttoihin liittyviä palveluja edeltävän kuuden kuukauden aikana tai on lopettanut toimintansa;

2) virtuaalivaluutan tarjoaja on hyväksytty rekisteriin tarjoajan antamien virheellisten tai harhaanjohtavien tietojen vuoksi;

3) 6 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa säädetty rekisteröinnin edellytykset eivät enää täyty;

4) virtuaalivaluutan tarjoajan tai sen ylemmän johdon toiminnassa ilmenee vakavia tai toistuvia laiminlyöntejä ja sille on jo aiemmin asetettu 17 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimintakielto.

Finanssivalvonta voi rekisteristä poistamisen yhteydessä antaa asiakkaiden etujen turvaamiseksi määräyksiä niistä toimenpiteistä, joihin virtuaalivaluutan tarjoajan on ryhdyttävä toiminnan lopettamiseksi.

17 §

Virtuaalivaluutan tarjoajaa koskevat muut seuraamukset

Jos virtuaalivaluutan tarjoaja olennaisesti laiminlyö noudattaa, mitä sen velvollisuudeksi 8 §:n 2 momentissa tai 10, 11 ja 13 §:ssä säädetään, eikä laiminlyöntiä ole korjattu Finanssivalvonnan asettamassa kohtuullisessa ajassa, Finanssivalvonta voi kieltää virtuaalivaluutan tarjoajaa jatkamasta toimintaansa, kunnes laiminlyönti on korjattu.

Finanssivalvonta voi asettaa kiellon tehosteeksi uhkasakon.

Finanssivalvonnan oikeudesta määrätä julkinen varoitus säädetään Finanssivalvonnasta annetussa laissa.

18 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

19 §

Siirtymäsäännös

Se, joka tämän lain voimaan tullessa harjoittaa tämän lain mukaan rekisteröintiä edellyttävää toimintaa, saa jatkaa toimintaansa Suomessa ilman rekisteröintiä 1 päivään heinäkuuta 2019.

3.

Laki

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan c alakohta, 22 ja 24 kohta sekä 4 §:n 1 momentin 11 ja 17 kohta, 2 luvun 1 §, 3 luvun 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 4 momentti, 3 §:n 2 momentti, 4 §:n 1 momentti, 7 §:n 4 momentti, 9 §, 13 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale sekä 14 §, 5 luvun 1 §, 6 luvun 1 ja 3 §, 7 luvun 1 §:n 1 momentti ja 9 luvun 3 §:n otsikko,

sellaisena kuin niistä ovat 3 luvun 3 §:n 2 momentti osaksi ja 4 §:n 1 momentti laissa 406/2018 sekä 7 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 401/2018, ja

lisätään 1 luvun 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1089/2017, 244/2018 ja 413/2018, uusi 8 a, 25 ja 26 kohta, 4 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1089/2017, uusi 2 momentti, 3 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 406/2018, uusi 6 momentti ja 3 lukuun uusi 13 a §, 6 lukuun uusi 5 ja 6 §, 7 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 401/2018, uusi 5 momentti ja 7 lukuun uusi 1 a §, 8 luvun 1 §:n 1 momenttiin uusi 9 a kohta sekä 3 §:n 1 momenttiin uusi 9 a kohta ja 9 luvun 3 §:ään uusi 3—8 momentti seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

1) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun:

c) a alakohdassa tarkoitettua toimilupavalvottavaa vastaavan ulkomaiseen yhteisöön, jos yhteisö tarjoaa Suomessa palveluita sivuliikettä perustamatta edustajan välityksellä;

8 a) virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa (/) tarkoitettuun virtuaalivaluutan tarjoajaan;

22) pääasiallisena liike- tai ammattitoimintana suoraan tai välillisesti veroneuvontapalveluita tai verotukseen liittyvää tukea tarjoavaan;

24) liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyvään tai välittävään siltä osin kuin maksetaan tai otetaan vastaan maksusuorituksena käteistä yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa;

25) liike- tai ammattitoimintana taide-esineitä myyvään tai välittävään siltä osin kuin maksetaan tai otetaan vastaan maksusuorituksena yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa;

26) liike- tai ammattitoimintana taide-esineitä vapaasataman kautta myyvään tai välittävään taikka säilyttävään siltä osin kuin maksetaan tai otetaan vastaan maksusuorituksena yhtenä suorituksena tai toisiinsa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähintään 10 000 euroa.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

11) *poliittisesti vaikutusvaltaisella henkilöllä* luonnollista henkilöä, joka toimii tai on toiminut merkittävässä julkisessa tehtävässä;

17) *rahoituspalveluja tarjoavalla yrityksellä* muuta yritystä kuin 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1—8 a kohdassa tarkoitettua yhteisöä ja elinkeinonharjoittajaa, joka harjoittaa yhtä tai useampaa luottolaitostoiminnasta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 2—11, 13 ja 14 kohdassa tarkoitettua toimintaa sekä rahoituspalveluja tarjoavan yrityksen Suomessa toimivaa sivuliikettä;

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentin 11 kohdassa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä.

2 luku

Riskiarvio

1 §

Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio

Sisäministeriö toimii kansallisena viranomaisena, joka sovittaa yhteen kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laadintaa. Riskiarviossa on tunnistettava ja arvioitava Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä sekä otettava huomioon Euroopan komission, jäljempänä *komissio*, laatima Euroopan unionin laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio. Kansallista riskiarviota on päivitettävä säännöllisesti ja se on toimitettava komission, Euroopan valvontaviranomaisten ja muiden jäsenvaltioiden saataville.

Riskiarvion tarkoituksena on:

- 1) yksilöidä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit toimialoilla;
- 2) tukea ja tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa ja voimavarojen kohdentamista;
- 3) tukea eri toimialojen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevien yhdenmukaisten toimintatapojen laadintaa;

4) antaa toimivaltaisille valvontaviranomaisille, asianajajayhdistykselle ja ilmoitusvelvollisille tietoa tämän luvun 2 ja 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion laatimisen tueksi;

5) kuvata rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan rakenteita ja yleisiä toimenpiteitä, henkilötyövuosia sekä valtion ja muun julkisen talouden rahoitusta.

Sisäministeriön on julkistettava riskiarvion yhteenveto.

Sisäministeriön ja oikeusministeriön on varmistettava, että riskiarvion tueksi laaditaan tilastoja rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan tehokkuuden arvioimiseksi. Sisäministeriön on julkistettava niistä vuosittain yhteenveto.

3 luku

Asiakkaan tunteminen

1 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan. Lisäksi ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemista koskevia säännöksiä, kun ilmoitusvelvollisella on lakisääteinen velvollisuus ottaa kalenterivuoden aikana yhteyttä asiakkaaseen tosiasiallista edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkistamista varten tai jos ilmoitusvelvollisella on ollut tällainen velvollisuus hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain (185/2013) nojalla.

2 §

Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa asiakkaansa ja todentaa asiakkaan henkilöllisyys asiakassuhdetta perustettaessa taikka viimeistään ennen kuin asiakas saa määräysvaltaansa liiketoimeen sisältyvät varat tai muun omaisuuden tai ennen kuin liiketoimi on suoritettu loppuun. Jos uusi asiakassuhde perustetaan 6 luvussa tarkoitetun oikeushenkilön tai ulkomaisen express trustin kanssa, ilmoitusvelvollisen on varmistettava asiakassuhdetta perustettaessa, että mainitun oikeushenkilön tai ulkomaisen express trustin edunsaaja on merkitty mainitussa luvussa tarkoitettuun rekisteriin.

3 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

- 1) nimi, syntymäaika, henkilötunnus ja osoite;
- 2) edustajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;
- 3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tarvittaessa yhtiöjärjestys;

4) oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet;

5) oikeushenkilön toimiala;

6) tosiasiallisten edunsaajien nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus ja sen puuttuessa kansalaisuus sekä tarvittaessa tarkempi kuvaus omistus- ja määräysvaltarakenteesta tai jos tosiasiallista edunsaajaa ei ole pystytty tunnistamaan, edellä tarkoitetut tiedot 1 luvun 5 §:n 4 momentissa tarkoitetusta henkilöstä;

7) henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan nimi, asiakirjan numero tai muu tunnistetieto ja myöntäjä taikka kopio asiakirjasta tai jos asiakas on etätunnistettu, tiedot todentamisessa käytetystä menettelystä tai lähteistä;

8) tiedot asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta, taloudellisesta asemasta, perusteet liiketoimen tai palvelun käytölle ja tiedot varojen alkuperästä sekä muut 4 §:n 1 momentissa tarkoitetut asiakkaan tuntemiseksi hankitut tarpeelliset tiedot;

9) 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden ja 13 §:ssä säädetyn poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvän tehostetun tuntemisvelvollisuuden täyttämiseksi hankitut välttämättömät tiedot;

10) pankki- tai maksutilin numero, tilin omistajan tai käyttöoikeuden haltijan nimi ja tilin avaamis- ja sulkemispäivä sekä muut tiliin liittyvät tunnistetiedot siltä osin kuin ne eivät sisälly 1—9 kohtaan, ja tietojen säilyttäminen on tarkoituksenmukaista ilmoitusvelvollisen liiketoiminnan luonne huomioon ottaen eikä niiden saamiselle ole muusta lainsäädännöstä johtuvaa estettä;

11) tallelokeron vuokraajan nimi ja muut tallelokeron vuokraan liittyvät tunnistetiedot siltä osin kuin ne eivät sisälly 1—9 kohtaan sekä vuokra-ajan pituus, ja tietojen säilyttäminen on tarkoituksenmukaista ilmoitusvelvollisen liiketoiminnan luonne huomioon ottaen eikä niiden saamiselle ole muusta lainsäädännöstä johtuvaa estettä;

12) asetuksessa (EU) N:o 910/2014 säädettyjen sähköisen tunnistamisen menetelmien ja niihin liittyvien luottamuspalvelujen tai asiaankuuluvien kansallisten viranomaisten sääntelemien, tunnustamien tai hyväksymien muiden suojattujen etäältä tai sähköisesti toteutettavien tunnistusprosessien avulla saadut tiedot.

Jos 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin on rekisteröity vain osa oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenistä oikeushenkilöä koskevan muun lainsäädännön mukaisesti, asiakkaan tuntemistiedoista voidaan säilyttää 2 momentin 4 kohdan nojalla näitä henkilöitä koskevat tiedot, jos se on perusteltua ilmoitusvelvollisen riskiarvion perusteella.

4 §

Asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen on hankittava tietoja asiakkaansa ja tämän tosiasiallisen edunsaajan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteista palvelun tai tuotteen käyttämiselle. Ilmoitusvelvollinen saa hyödyntää asiakkaasta tai tämän tosiasiallisesta edunsaajasta eri tietolähteistä saatavilla olevia tietoja asiakasta koskevan riskiarvion laatimiseksi ja ylläpitämiseksi, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi sekä tässä laissa tarkoitetun ilmoitusvelvollisuuden ja selonottovelvollisuuden täyttämiseksi. Ilmoitusvelvollisen on kiinnitettävä erityistä huomiota tietolähteen uskottavuuteen ja luotettavuuteen. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679, jäljempänä *tietosuojasetus*, ja henkilötietolaissa (523/1999) säädetään henkilötietojen käsittelystä.

7 §

Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta

Ilmoitusvelvollisen on varmistettava, että se ennen liiketoimen suorittamista saa kolmannelta osapuolelta 3 §:n 2 momentin 1—7 kohdassa tarkoitetut tiedot. Ilmoitusvelvollisen on lisäksi varmistettava, että kaikki asiakkaan tuntemista koskevat tiedot ovat ilmoitusvelvollisen saatavilla ja että kolmas osapuoli toimittaa ne ilmoitusvelvolliselle tämän pyynnöstä.

9 §

Sähköiseen rahaan liittyvä poikkeus asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta

Jos ilmoitusvelvollinen riskiarvion perusteella arvioi sähköiseen rahaan liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin alhaiseksi, ei sovelleta, mitä tämän luvun 2 §:ssä säädetään asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta, 3 §:ssä asiakkaan tuntemistiedoista ja niiden säilyttämisestä sekä 4 §:n 1 momentissa asiakasta koskevien tietojen hankkimisesta edellyttäen, että seuraavat riskienhallinnan edellytykset täyttyvät:

1) sähköinen tietoväline ei ole uudelleenladattava, tai siihen voidaan tallettaa maksulaitoslaissa tarkoitettua sähköistä rahaa kuukausittain enintään 150 euroa ja välinettä voidaan käyttää vain Suomessa;

2) sähköiseen tietovälineeseen voidaan tallettaa enintään 150 euroa ja sitä voidaan käyttää vain Suomessa;

3) sähköistä tietovälinettä voidaan käyttää vain tuotteiden tai palveluiden ostamiseen;

4) sähköistä tietovälinettä ei voida ladata anonyymillä sähköisellä rahalla;

5) sähköisen tietovälineen liikkeeseenlaskijalla on käytössään riittävät valvontamenetelmät epätavallisten tai epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi;

6) sähköisestä tietovälineestä voidaan lunastaa käteistä enintään 50 euroa, tai jos kyseessä on etämaksutapahtuma, maksettu summa on enintään 50 euroa tapahtumalta.

Luotto- tai rahoituslaitos saa hyväksyä Euroopan talousalueen ulkopuolisesta valtiosta anonyymillä sähköisellä tietovälineellä suoritettavan maksun, jos sähköiseen tietovälineeseen sovelletaan edellä 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä.

13 §

Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisella tulee olla asianmukaiset riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvat menettelyt sen toteamiseksi, onko asiakas tai asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja tai onko hän ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppani.

Jos asiakas tai asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja on tai on ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, tällaisen henkilön perheenjäsen tai henkilö, jonka tiedetään olevan tällaisen henkilön yhtiökumppani:

13 a §

Euroopan talousalueen ulkopuoliseen korkean riskin valtioon liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Jos ilmoitusvelvollinen tekee liiketoimia tai suorittaa maksuja, jotka liittyvät Euroopan talousalueen ulkopuolisiin, komission yksilöimiin korkean rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin valtioihin, ilmoitusvelvollisen on noudatettava seuraavia tehostettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä:

- 1) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja asiakkaasta ja tosiasiallisesta edunsaajasta;
- 2) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja perustettavan liikesuhteen tarkoituksesta;
- 3) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja asiakkaan ja tosiasiallisen edunsaajan varojen ja varallisuuden alkuperästä;
- 4) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja liiketoimien syistä;
- 5) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia ilmoitusvelvollisen ylemmän johdon hyväksyntä asiakassuhteen aloittamiselle ja jatkamiselle;
- 6) ilmoitusvelvollisen on järjestettävä tehostettu jatkuva asiakassuhteen seuranta lisäämällä tarkastusten määrää lukumääräisesti ja ajoituksellisesti sekä valitsemalla liiketoimia, joita on selvitettävä laajemmin.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, ilmoitusvelvollisen on sovellettava riskiperusteisen arvion mukaisesti tarvittaessa seuraavia menettelyjä:

- 1) ilmoitusvelvollisen on sovellettava muita tarpeellisia tehostettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä;
- 2) ilmoitusvelvollisen on käytettävä tarvittavia liiketoimien raportointimenetelmiä;
- 3) ilmoitusvelvollisen on rajoitettava asiakassuhteita ja liiketoimia asiakkaiden kanssa, jotka ovat 1 momentissa tarkoitetuista korkean riskin valtioista.

Jos se on välttämätöntä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi 1 momentissa tarkoitetuista korkean riskin valtioista, valvontaviranomainen voi ryhtyä seuraaviin toimenpiteisiin:

- 1) kieltää tytäryhtiön tai sivuliikkeen perustamisen Suomeen;
- 2) kieltää ilmoitusvelvollisen sivuliikkeen tai edustuston perustamisen kyseiseen valtioon, tai edellyttää lisää valvontatoimia tai ulkoista tarkastusta tytäryhtiössä tai sivuliikkeessä;
- 3) ottaa muutoin tehtävissään huomioon kyseisen valtion puutteet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä;
- 4) edellyttää luotto- ja rahoituslaitoksien arvioivan ja muuttavan tai tarvittaessa päättävän kirjeenvaihtajapankkisuhteen valtioon sijoittautuneen luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa, taikka edellyttää ulkoisen tarkastuksen lisäämistä luotto- tai rahoituslaitokseen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvassa tytäryrityksessä tai sivuliikkeessä, joka sijaitsee korkean riskin valtiossa.

Ryhtyessään 3 momentissa tarkoitettuihin toimiin valvontaviranomaisen tulee ottaa huomioon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kansainväliset arviot ja raportit 1 momentissa tarkoitettuihin kolmansiin maihin liittyvistä riskeistä.

14 §

Keskitetty yhteyspiste

Maksulaitoslaissa tarkoitettu maksulaitos ja sähkörahayhteisö, joka tarjoaa maksupalvelua tai sähköisen rahan liikkeeseenlaskua Suomeen toisen ETA-valtion alueelta sivuliikettä perustamatta edustajan välityksellä, on nimettävä keskitetty yhteyspiste, jos komission delegoidun asetuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 täydentämisestä teknisillä sääntelystandardeilla sähköisen rahan liikkeeseenlaskijoiden ja maksupalveluntarjoajien keskitettyjen yhteyspisteiden nimeämisperusteista ja säännöillä keskitettyjen yhteyspisteiden tehtävistä (EU) 2018/1108, jäljempänä *komission delegoitu aset*us, 3 artiklan 1 kohdassa tar-

koitetut edellytykset täyttyvät. Finanssivalvonta voi lisäksi edellyttää, että keskitetty yhteyspiste on nimettävä komission delegoidun asetuksen 3 artiklan 2 ja 4 kohdissa tarkoitetuissa tilanteissa. Finanssivalvonnan on perustettava arvionsa asetuksen 3 artiklan 3 ja 4 kohdissa säädettyihin seikkoihin. Keskitetty yhteyspiste vastaa maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön lukuun:

1) tässä laissa ja komission delegoidussa asetuksessa säädettyjen vaatimusten noudattamisesta;

2) asiakirjojen ja tietojen toimittamisesta Finanssivalvonnalle.

Finanssivalvonta voi edellyttää, että keskitetty yhteyspiste ilmoittaa maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön puolesta 4 luvun 1 §:ssä tarkoitetulla tavalla epäilyttävästä liiketoimesta rahanpesun selvittelykeskukselle tai käy läpi maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön maksutoimemaksiantoja epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskus voi edellyttää, että keskitetty yhteyspiste toimittaa sille tarpeelliset tiedot maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön toiminnasta.

Komission delegoidun asetuksen 4 ja 5 artiklassa säädetään keskitetyn yhteyspisteen tehtävistä. Finanssivalvonta voi edellyttää keskitetyltä yhteyspisteeltä asetuksen 6 artiklan mukaisia lisätehtäviä.

5 luku

Rahanpesun valvontarekisteri

1 §

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan sellaisiin 1 luvun 2 §:n 1 momentin 13—18 ja 20—26 kohdassa tarkoitettuihin ilmoitusvelvollisiin, jotka eivät ole toimilupavalvottavia tai velvollisia rekisteröitymään valvontaviranomaisen ylläpitämään muuhun kuin tässä luvussa tarkoitettuun rekisteriin.

6 luku

Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot

1 §

Soveltamisala

Tässä luvussa säädetään kaupparekisterilain (129/1979) 3 §:n 1 momentin 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yhteisön, yhdistysrekisteriin merkityn yhdistyksen, uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin merkityn uskonnollisen yhdyskunnan sekä säätiörekisteriin merkityn säätiön velvollisuudesta pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja. Tosiasiallisen edunsaajan on toimitettava tässä luvussa tarkoitetulle yhteisölle tarpeelliset tiedot rekisteritietojen asianmukaisuuden ja ajantasaisuuden varmistamiseksi.

Mitä tässä luvussa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta yhtiöön, joka on kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena.

3 §

Ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja

Rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettun ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajan on hankittava 1 luvun 6 §:n mukaiset tiedot trustin tosiasiallisista edunsaajista ja on toimitettava ne kaupparekisteriin. Omaisuudenhoitajan on annettava tiedot ilmoitusvelvolliselle 3 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettusta asiakassuhteen taikka 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitettun liiketoimen yhteydessä.

Jos 1 luvun 6 §:ssä tarkoitettut tiedot on jo rekisteröity toiseen ETA-valtioon ja omaisuudenhoitaja esittää tositteen rekisterimerkinnästä, tietoja ei rekisteröidä uudelleen kaupparekisteriin.

Jos rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettu ulkomainen express trust tai oikeusmuodoltaan samankaltainen oikeudellinen järjestely on perustettu tai sijaitsee Euroopan talousalueen ulkopuolella ja omaisuudenhoitaja ryhtyy liiketoimiin tai ostaa kiinteistöjä ulkomaisen trustin nimiin, 1 luvun 6 §:n mukaiset tiedot rekisteröidään kaupparekisteriin.

5 §

Ilmoitusvelvollisen sekä valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen ilmoitusvelvollisuus

Jos ilmoitusvelvollinen, valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys havaitsee tässä luvussa tarkoitettun yhteisön tai ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisesta edunsaajasta rekisteröidyissä tiedoissa puutteita tai epä johdonmukaisuuksia, sen on ilmoitettava asiasta rekisterin ylläpitäjälle ilman aiheetonta viivytystä.

Rekisterinpitäjän on päivitettävä tarvittaessa 1 momentissa tarkoitettut tiedot ilman aiheetonta viivytystä.

6 §

Tietojen toimittaminen toisen ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle valvonnasta vastaavalle taholle

Edellä tämän luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rekisterien rekisterinpitäjän, valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen on toimitettava yhteisön ja ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisia edunsaajia koskevat rekisteritiedot ilman aiheetonta viivytystä ja maksutta toisen ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä vastaavalle taholle.

7 luku

Valvonta

1 §

Valvontaviranomaiset ja ilmoitus rahanpesun selvittelykeskukselle

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvovat seuraavat viranomaiset:

1) Finanssivalvonta 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1—8 ja 8 a kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;

2) Poliisihallitus 1 luvun 2 §:n 1 momentin 9 ja 10 kohdassa tarkoitettua rahapeliyhteisöä sekä 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajaa ja yhteisöä, joka välittää

osallistumismaksuja ja -ilmoituksia 1 luvun 2 §:n 1 momentin 9 ja 10 kohdassa tarkoitetun rahapeliyhteisön tarjoamiin rahapeleihin;

3) Patentti- ja rekisterihallitus 1 luvun 2 §:n 1 momentin 11 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;

4) aluehallintovirasto 1 luvun 2 §:n 1 momentin 13—26 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia siltä osin kuin ne eivät ole 1 kohdan nojalla Finanssivalvonnan valvomia ilmoitusvelvollisia.

Jos ilmoitusvelvollinen harjoittaa pääasiallisena liiketoimenaan toimintaa, jota valvoo 1 momentin nojalla useampi toimivaltainen viranomainen, toimivaltaiset viranomaiset voivat sopia tämän lain mukaisen valvontatehtävän siirrosta kokonaisuudessaan yhdelle näistä toimivaltaisista viranomaisista.

1 a §

Asianajajayhdistyksen vuosikertomus

Asianajajayhdistyksen on laadittava vuosikertomus, jossa kerrotaan asianajajayhdistyksen:

1) tämän lain 8 luvun nojalla aluehallintovirastolle tekemät esitykset seuraamusten määräämiseksi;

2) tämän luvun 9 §:n nojalla vastaanottamien ilmoitusten lukumäärä;

3) valvontatoimenpiteiden lukumäärä ja kuvaus toimenpiteistä, jotka on toteutettu ilmoitusvelvollisen seuraavien velvoitteiden valvonnassa:

- a) asiakkaan tuntemismenettely;
- b) epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen;
- c) asiakastietojen säilyttäminen;
- d) sisäiset tarkastukset.

8 luku

Hallinnolliset seuraamukset

1 §

Rikemaksu

Valvontaviranomainen määrää rikemaksun sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetylle ilmoitusvelvolliselle, lukuun ottamatta 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajaa ja yhteisöä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

9 a) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 13 a §:ssä tarkoitetun velvoitteen soveltaa tehostettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi;

3 §

Seuraamusmaksu

Valvontaviranomainen määrää seuraamusmaksun sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetylle ilmoitusvelvolliselle, lukuun ottamatta 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajaa ja yhteisöä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti:

9 a) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 13 a §:ssä tarkoitetun velvoitteen soveltaa tehostettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi;

9 luku

Erinäiset säännökset

3 §

Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö sekä tietojenvaihto

Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen on toimittava yhteistyössä sellaisten toisten ETA-valtioiden ja Euroopan talousalueen ulkopuolisten valtioiden valvontaviranomaisten ja muiden tahojen kanssa, jotka hoitavat tätä lakia vastaavia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtäviä.

Valvontaviranomainen ja asianajajayhdistys voivat kieltäytyä valvontayhteistyöstä toisen ETA-valtioiden valvontaviranomaisten ja muiden tahojen kanssa vain, jos:

- 1) yhteistyö vaarantaisi Suomen itsemääräämisoikeuden, turvallisuuden tai yleisen järjestyksen;
- 2) yhteistyöpyyntö koskee henkilöä, jota koskeva yhteistyöpyynnössä tarkoitettua asiaa koskeva oikeudenkäynti tai hallinnollinen menettely on vireillä Suomessa;
- 3) Suomessa on annettu lainvoimainen päätös, joka koskee yhteistyöpyynnön kohteena olevaa henkilöä ja tekoa;
- 4) pyynnön noudattaminen vaikuttaisi todennäköisesti haitallisesti sen omaan tutkintaan tai täytäntöönpanon valvontaan; tai
- 5) kyse on tiedosta, jota koskee asianajajan salassapitovelvollisuus.

Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on ilmoitettava kieltäytymisestä ja sen perusteista pyynnön esittäneelle viranomaiselle ja muulle taholle, joka hoitaa tätä lakia vastaavia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtäviä.

Finanssivalvonta ja aluehallintovirasto voivat käyttää tämän lain nojalla vastaanotettua salassa pidettävää tietoa, joka koskee luotto- tai rahoituslaitosta taikka rahoituspalveluja tarjoavaa yritystä, vain:

- 1) luotto- ja rahoituslaitoksen taikka rahoituspalvelua tarjoavan yrityksen valvonnassa;
- 2) oikeudenkäynnissä tai hallinnollisessa menettelyssä, jossa haetaan muutosta tai oikaisua Finanssivalvonnan tai aluehallintoviraston tekemään päätökseen;
- 3) luotto- ja rahoituslaitosta sekä rahoituspalveluja tarjoavaa yritystä koskevan lainsäädännön nojalla vireillä olevassa oikeudenkäynnissä.

Valvontaviranomaisella ja asianajajayhdistyksellä on oikeus luovuttaa ulkomaisten valtioiden valvontaviranomaisille ja muille tahoille, jotka hoitavat tätä lakia vastaavia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtäviä, tietoja vain, jos niitä koskee kyseisten tietojen osalta vastaava salassapitovelvollisuus kuin valvontaviranomaista ja asianajajayhdistystä.

Valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys ei saa luovuttaa toisen valtion valvontaviranomaiselta tai muulta taholta, joka hoitaa tätä lakia vastaavia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtäviä, taikka toisessa valtiossa suoritettua tarkastusta saatuja salassa pidettäviä tietoja edelleen, ellei tiedon antanut valvontaviranomainen tai muu taho taikka sen ulkomaan, jossa tarkastus on suoritettu, muu asianomainen valvontaviranomainen tai muu taho ole antanut siihen nimenomaista suostumusta. Näitä tietoja voidaan käyttää aino-

astaan tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseen tai niihin tarkoituksiin, joita varten suostumus on annettu.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 ____ . Sen 5 luvun 1 § tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä heinäkuuta 2019.

4.

Laki

Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

muutetaan Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 5 §:n 33 kohta, 45 §:n 1 momentti ja 71 §:n 1 momentin 15 kohta, sellaisena kuin ne ovat 5 §:n 33 kohta laissa 1071/2017, 45 §:n 1 momentti laissa 241/2018 ja 71 §:n 1 momentin 15 kohta laissa 402/2018, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 752/2012, 902/2012, 254/2013, 170/2014, 198/2015, 520/2016, 737/2016, 855/2016, 1442/2016, 228/2017, 575/2017, 893/2017, 1071/2017 ja 241/2018, uusi 34 kohta seuraavasti:

5 §

Muut finanssimarkkinoilla toimivat

Muulla finanssimarkkinoilla toimivalla tarkoitetaan tässä laissa:

33) muuta henkilöä kuin 4 §:ssä tarkoitettua valvottavaa tai edellä 32 kohdassa tarkoitettua rekisteröitynyttä vertailuarvon hallinnoijaa, joka on velvollinen noudattamaan viitearvoasetusta;

34) virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa (/) tarkoitettua virtuaalivaluutan tarjoajaa.

45 §

Asiakkaansuojan valvontaa koskevien säännösten soveltamisala

Finanssivalvonta valvoo, että valvottavat, asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjät, vakuutusentarjoajat ja virtuaalivaluutan tarjoajat noudattavat niihin sovellettavia markkinointia ja sopimusehtojen käyttöä sekä kuluttajan kannalta hyvän tavan vastaista tai muutoin sopimatonta menettelyä asiakassuhteessa koskevia säännöksiä. Rahoitusvälineiden markkinointia koskevien säännösten noudattamisen valvonnasta säädetään lisäksi arvopaperimarkkina- ja sijoituspalvelulaissa ja muualla laissa.

71 §

Oikeus ja velvollisuus luovuttaa tietoja

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä tietoja:

15) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetuille viranomaisille ja 2 momentissa tarkoitettulle asianajajayhdistykselle sekä niitä vastaavalle ETA-valtion viranomaiselle tai toimielimelle, jos tiedot ovat välttämättömiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja paljastamiseksi, sekä rahanpesun selvittelykeskukselle sen tehtävien hoitamiseksi;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain (879/2008) 1 §:n 1 momentin 23 kohta ja 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentin 23 kohta laissa 1076/2017 ja 6 §:n 1 momentti laissa 242/2018, sekä
lisätään 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 758/2012, 255/2013, 171/2014, 738/2016, 856/2016, 1443/2016, 359/2017, 576/2017, 984/2017, 1076/2017 ja 242/2018, uusi 24 kohta seuraavasti:

1 §

Maksuvelvollinen

Finanssivalvonnan valvontamaksun on velvollinen suorittamaan:

23) Finanssivalvonnasta annetun lain 5 §:n 32 kohdassa tarkoitettu vertailuarvon hallinnoija;
24) virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa (/) tarkoitettua virtuaalivaluutan tarjoaja.

6 §

Muun maksuvelvollisen perusmaksu

Muun kuin 4 §:ssä tarkoitetun maksuvelvollisen perusmaksun määrä euroina sekä maksun suorittamiseen velvolliset määräytyvät seuraavasti:

Maksuvelvollinen	Perusmaksu euroina
------------------	--------------------

HE 167/2018 vp

arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu arvopaperikeskus	278 200
luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta annetussa laissa (1199/2014) tarkoitettu vanha talletussuojarahasto	12 840
luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu vakuusrahasto	2 140
maksulaitoslain 7, 7 a ja 7 b §:ssä tarkoitettuja palveluja tarjoava oikeushenkilö	1 070
maksulaitoslain 7, 7 a ja 7 b §:ssä tarkoitettuja palveluja tarjoava luonnollinen henkilö	214
sijoituspalvelulaissa tarkoitettu sijoittajien korvausrahasto	3 210
vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain mukaisesti rekisteröitymisvelvollinen vaihtoehtorahastojen hoitaja, jolla ei ole rahastoyhtiön toimilupaa	1 070
vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain 10 luvun 2 §:n 3 momentin mukaisella poikkeusluvalla toimiva	2 140
sijoitusrahastolaissa tarkoitettu säilytisyhteisö	3 210
vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa tarkoitettu säilytisyhteisö	3 210
yhteisö, joka on sijoitusrahastolain ja vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain mukainen säilytisyhteisö	5 350
vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa tarkoitettu erityinen säilytisyhteisö	2 140
talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa (599/2010) tarkoitettu talletuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö	6 420
luottolaitoksen ja vakuutusyhtiön omistusyhteisö sekä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvonnasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitettun ryhmittymän omistusyhteisö	10 700
pörssin ja arvopaperikeskuksen omistusyhteisö	10 700
sijoituspalveluyrityksen ja vakuutusyhdistyksen omistusyhteisö	1 070
vakuutusten tarjoamisesta annetussa laissa tarkoitettu vakuutusmeklari ja sivutoiminen vakuutusmeklari	1 070 ja 193 euron korotus jokaista vakuutusmeklariyrityksen tai yksityisen elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevaa valvontamaksun määräämisvuotta edeltävän vuoden päättyessä rekisteröityä vakuutusmeklaria kohden.
arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu tilinhoitaja	6 420
arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu keskusvastapuoli	160 500
arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu selvitysosapuoli	12 840

HE 167/2018 vp

arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 3 luvun 3 §:n 4 momentissa tarkoitettu selvitysrahasto ja 6 luvun 9 §:ssä tarkoitettu kirjausrahasto	2 140
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla Suomessa kaupankäynnin kohteena olevan osakkeen liikkeenlaskija	16 585 ja 17 120 euron korotus, jos osakkeelle on EU:n rahoitusvälineiden markkinat -asetuksen 2 artiklan 17 kohdassa tarkoitettut likvidit markkinat.
suomalainen yhtiö, jonka liikkeeseenlaskema osake on otettu hakemuksesta kaupankäynnin kohteeksi kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla yksinomaan muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kuin Suomessa	13 375
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla Suomessa kaupankäynnin kohteena olevan osakkeen liikkeenlaskija, jos kysymyksessä on tämän lain 4 §:ssä tarkoitettu maksuvelvollinen tai jos liikkeenlaskijan kotipaikka ei ole Suomessa	11 235 ja 11 770 euron korotus, jos osakkeelle on kaupankäynnistä EU:n rahoitusvälineiden markkinat -asetuksen 2 artiklan 17 kohdassa tarkoitettut likvidit markkinat.
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla Suomessa kaupankäynnin kohteena olevan muun arvopaperin kuin osakkeen liikkeeseenlaskija	3 210
suomalainen yhtiö, jonka liikkeeseenlaskema muu arvopaperi kuin osake on otettu hakemuksesta kaupankäynnin kohteeksi kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla yksinomaan muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kuin Suomessa	3 210
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettussa monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena Suomessa hakemuksesta olevan osakkeen liikkeeseenlaskija	4 280
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettussa monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena Suomessa hakemuksesta olevan muun arvopaperin kuin osakkeen liikkeeseenlaskija	1 070
asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä annetun lain 6 §:n mukaisesti rekisteröity suomalainen luotonvälittäjä, joka ei toimi minkään luotonantajan asiamiehenä	1 200
Eläketurvakeskus	10 700
liikennevahinkolautakunta ja potilasvahinkolautakunta	1 070
Finanssivalvonnasta annetun lain 5 §:n 26 kohdassa tarkoitettu toimintayksikkö	19 260
ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995) tarkoitettun ulkomaisen ETA-	1 070

HE 167/2018 vp

vakuutusyhtiön sivuliike	
eläkesäätiölaissa ja vakuutuskassalaissa tarkoitettu sellainen ulkomainen ETA-lisäeläkelaitos, jolla on Suomessa sivuliike	1 070
kolmannen maan luottolaitoksen edustusto	1 070
vakuutusten tarjoamisesta annetussa laissa tarkoitettu vakuutusedustaja ja sivutoiminen vakuutus-edustaja, joka on rekisteröity muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kuin Suomessa ja jolla on Suomessa sivuliike	321
markkinarakennetoimija-asetuksen 2 artiklan 8 kohdassa tarkoitettu finanssialalla toimiva vastapuoli, 9 kohdassa tarkoitettu finanssialan ulkopuolinen vastapuoli ja 10 kohdassa tarkoitettu eläkejärjestelmä, jonka kotivaltio on Suomessa	10 700
asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä annetun lain 2 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettu ulkomainen luotonvälittäjä, jolla on Suomessa sivuliike	400
joukkorahoituslaissa tarkoitettu joukkorahoituksen välittäjä	2 140
joukkolainanhaltijoiden edustajasta annetussa laissa tarkoitettu rekisteröity edustaja	2 140
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettu raportointipalvelujen tarjoaja	10 700
Finanssivalvonnasta annetun lain 5 §:n 32 kohdassa tarkoitettu vertailuarvon hallinnoija	3 000
Finanssivalvonnasta annetun lain 4 §:n 4 momentin 10 kohdassa tarkoitettu vertailuarvon hallinnoija	5 000
virtuaalivaluutan tarjoaja	2 140

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____.

6.

Laki

rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 3 §:n 3, 6, 8 ja 9 momentti sekä 5 §:n 3 momentti seuraavasti:

3 §

Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämistä, paljastamista ja selvittämistä koskeva rekisteri

Rahanpesurekisteriin saadaan tallettaa ilmoituksen tehneen henkilön nimet ja työnantajan yksilöintitiedot sekä tietojärjestelmän käyttötarkoituksen kannalta seuraavat tarpeelliset tiedot sen henkilön, jota ilmoitus koskee;

- 1) nimet;
- 2) syntymäaika, -kotikunta ja -valtio;
- 3) henkilötunnus;
- 4) tunnistamisessa käytetyn asiakirjan tiedot;
- 5) sukupuoli;
- 6) äidinkieli;
- 7) kansalaisuus, kansalaisuudettomuus tai kansallisuus;
- 8) kotivaltio;
- 9) siviilisääty;
- 10) ammatti;
- 11) osoite ja puhelinnumero sekä muu yhteystieto;
- 12) tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta;
- 13) viranomaisen antama asiakasnumero;
- 14) Y-tunnus;
- 15) pankki- ja maksutilitiedot ja tallelokeron tiedot sekä asiakkuudet ja asiakastilitiedot;
- 16) ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet ja osoite, matkustusasiakirjan tiedot sekä muut maahantuloon ja rajanylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot;
- 17) valokuva, jos sen tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä.

Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rekisterin muihin kuin 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin jäädyttämisspäätöksiin liittyviin tietoihin. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuuden henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (/) 29 §:n mukaisesti. Rekisteröidyn oikeuksista säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 4 luvussa.

Jäljempänä 5 §:n 4 momenttiin perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot on pyynnöstä annettava tietosuojavaltuutetun nähtäväksi. Lokitiedot säilytetään ainoastaan henkilötietojen suojan ja tietoturvallisuuden sekä oikeusturvan varmistamiseksi ja ne on suojattava epäasialliselta käytöltä. Lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään kymmenen vuotta. Tietosuojavaltuutetun tietojensaantioikeudesta säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 47 §:ssä.

Poliisin henkilötietojen käsittelystä säädetään lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa asetuksessa (EU) 2016/679, henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetussa laissa (761/2003).

5 §

Tietojen vaihtaminen

HE 167/2018 vp

Rahanpesun selvittelykeskus voi perustellusta pyynnöstä luovuttaa 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheetonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun tämä on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 4 päivänä lokakuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Valtiovarainministeri Petteri Orpo

3.

Laki

rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain (444/2017) 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan c alakohta, 22 ja 24 kohta sekä 4 §:n 1 momentin 11 ja 17 kohta, 2 luvun 1 §, 3 luvun 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 4 momentti, 3 §:n 2 momentti, 4 §:n 1 momentti, 7 §:n 4 momentti, 9 §, 13 §:n 1 momentti ja 3 momentin johdantokappale sekä 14 §, 5 luvun 1 §, 6 luvun 1 ja 3 §, 7 luvun 1 §:n 1 momentti ja 9 luvun 3 §:n otsikko,

sellaisena kuin niistä ovat 3 luvun 3 §:n 2 momentti osaksi ja 4 §:n 1 momentti laissa 406/2018 sekä 7 luvun 1 §:n 1 momentti laissa 401/2018, ja

lisätään 1 luvun 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1089/2017, 244/2018 ja 413/2018, uusi 8 a, 25 ja 26 kohta, 4 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 1089/2017, uusi 2 momentti, 3 luvun 3 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 406/2018, uusi 6 momentti ja 3 lukuun uusi 13 a §, 6 lukuun uusi 5 ja 6 §, 7 luvun 1 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 401/2018, uusi 5 momentti ja 7 lukuun uusi 1 a §, 8 luvun 1 §:n 1 momenttiin uusi 9 a kohta sekä 3 §:n 1 momenttiin uusi 9 a kohta ja 9 luvun 3 §:ään uusi 3—8 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset

Yleiset säännökset

2 §

2 §

Soveltamisala

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

1) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun:

c) a alakohdassa tarkoitettua toimilupavaltavaa vastaavan ulkomaisen yhteisön Suomessa toimivaan edustajaan, jos yhteisö tarjoaa Suomessa palveluita sivuliikettä perustamatta;

Tätä lakia sovelletaan:

1) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun:

c) a alakohdassa tarkoitettua toimilupavaltavaa vastaavan *ulkomaiseen yhteisöön*, jos yhteisö tarjoaa Suomessa palveluita sivuliikettä perustamatta *edustajan välityksellä*;

8 a) *virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa (/) tarkoitettuun virtuaalivaluutan tarjoajaan*;

22) liike- tai ammattitoimintana pääasialli-

Voimassa oleva laki

sesti veroneuvontapalveluita tarjoavaan;

24) liike- tai ammattitoimintana tavaroita myyvään tai välittävään siltä osin kuin maksetaan tai otetaan vastaan maksusuoritukse-
na käteistä yhtenä suoritukseksi tai toisiinsa
kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähin-
tään 10 000 euroa.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

11) *poliittisesti vaikutusvaltaisella henki-
löllä* luonnollista henkilöä, joka toimii tai on
toiminut julkisessa tehtävässä;

17) *rahoituspalveluja tarjoavalla yrityk-
sellä* muuta yritystä kuin 1 luvun 2 §:n 1
momentin 1—8 kohdassa tarkoitettua yhteis-
söä ja elinkeinonharjoittajaa, joka harjoittaa
yhtä tai useampaa luottolaitostoiminnasta
annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin 2—
11, 13 ja 14 kohdassa tarkoitettua toimintaa
sekä rahoituspalveluja tarjoavan yrityksen
Suomessa toimivaa sivuliikettä;

Ehdotus

22) *pääasiallisena* liike- tai ammattitoi-
mintana *suoraan tai välillisesti* veroneuvon-
tapalveluita *tai verotukseen liittyvää tukea*
tarjoavaan;

24) liike- tai ammattitoimintana tavaroita
myyvään tai välittävään siltä osin kuin mak-
setaan tai otetaan vastaan maksusuoritukse-
na käteistä yhtenä suoritukseksi tai toisiinsa
kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähin-
tään 10 000 euroa;

25) *liike- tai ammattitoimintana taide-
esineitä myyvään tai välittävään siltä osin
kuin maksetaan tai otetaan vastaan maksu-
suoritukseksi yhtenä suoritukseksi tai toisiin-
sa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähin-
tään 10 000 euroa;*

26) *liike- tai ammattitoimintana taide-
esineitä vapaasataman kautta myyvään tai
välittävään taikka säilyttävään siltä osin
kuin maksetaan tai otetaan vastaan maksu-
suoritukseksi yhtenä suoritukseksi tai toisiin-
sa kytkeytyvinä suorituksina yhteensä vähin-
tään 10 000 euroa.*

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

11) *poliittisesti vaikutusvaltaisella henki-
löllä* luonnollista henkilöä, joka toimii tai on
toiminut *merkittävässä* julkisessa tehtävässä;

17) *rahoituspalveluja tarjoavalla yrityk-
sellä* muuta yritystä kuin 1 luvun 2 §:n 1
momentin 1—8 a kohdassa tarkoitettua yhteis-
söä ja elinkeinonharjoittajaa, joka harjoit-
taa yhtä tai useampaa luottolaitostoiminnas-
ta annetun lain 5 luvun 1 §:n 1 momentin
2—11, 13 ja 14 kohdassa tarkoitettua toi-
mintaa sekä rahoituspalveluja tarjoavan yri-
tyksen Suomessa toimivaa sivuliikettä;

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tar-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

kemmat säännökset 1 momentin 11 kohdassa tarkoitetuista merkittävistä julkisista tehtävistä.

2 luku

2 luku

Riskiarvio

Riskiarvio

1 §

1 §

Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio

Kansallinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio

Sisäministeriö toimii kansallisena viranomaisena, joka sovittaa yhteen kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laadintaa. Riskiarviossa on tunnistettava ja arvioitava Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä sekä otettava huomioon Euroopan komission, jäljempänä *komissio*, laatima Euroopan unionin laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio. Kansallista riskiarviota on päivitettävä säännöllisesti.

Sisäministeriö toimii kansallisena viranomaisena, joka sovittaa yhteen kansallisen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvion laadintaa. Riskiarviossa on tunnistettava ja arvioitava Suomen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskejä sekä otettava huomioon Euroopan komission, jäljempänä *komissio*, laatima Euroopan unionin laajuinen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio. Kansallista riskiarviota on päivitettävä säännöllisesti ja se on toimitettava komission, Euroopan valvontaviranomaisten ja muiden jäsenvaltioiden saataville.

Riskiarvion tarkoituksena on:

- 1) yksilöidä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit toimialoilla;
- 2) tukea ja tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa ja voimavarojen kohdentamista;
- 3) tukea eri toimialojen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevien yhdenmukaisten toimintatapojen laadintaa;
- 4) antaa toimivaltaisille valvontaviranomaisille, asianajajayhdistykselle ja ilmoitusvelvollisille tietoa tämän luvun 2 ja 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion laatimisen tueksi.

Riskiarvion tarkoituksena on:

- 1) yksilöidä rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen riskit toimialoilla;
- 2) tukea ja tehostaa rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa ja voimavarojen kohdentamista;
- 3) tukea eri toimialojen rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaa koskevien yhdenmukaisten toimintatapojen laadintaa;
- 4) antaa toimivaltaisille valvontaviranomaisille, asianajajayhdistykselle ja ilmoitusvelvollisille tietoa tämän luvun 2 ja 3 §:ssä tarkoitetun riskiarvion laatimisen tueksi;
- 5) kuvata rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjunnan rakenteita ja yleisiä toimenpiteitä, henkilötyövuosia sekä valtion ja muun julkisen talouden rahoitusta.

Sisäministeriön on julkistettava riskiarvion yhteenveto.

Sisäministeriön on julkistettava riskiarvion yhteenveto.

Sisäministeriön ja oikeusministeriön on varmistettava, että riskiarvion tueksi laaditaan tilastoja rahanpesun ja terrorismin ra-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 luku

Asiakkaan tunteminen

1 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan.

2 §

Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa asiakkaansa ja todentaa asiakkaan henkilöllisyys asiakassuhdetta perustettaessa taikka viimeistään ennen kuin asiakas saa määräysvaltaansa liiketoimeen sisältyvät varat tai muun omaisuuden tai ennen kuin liiketoimi on suoritettu loppuun.

3 luku

Asiakkaan tunteminen

1 §

Asiakkaan tunteminen ja riskiperusteinen arviointi

Tässä luvussa säädettyjä asiakkaan tuntemista koskevia toimia on noudatettava riskiperusteiseen arviointiin pohjautuen koko asiakassuhteen ajan. *Lisäksi ilmoitusvelvollisen on noudatettava asiakkaan tuntemista koskevia säännöksiä, kun ilmoitusvelvollisella on lakisääteinen velvollisuus ottaa kalenterivuoden aikana yhteyttä asiakkaaseen tosiasiallista edunsaajaa koskevien merkityksellisten tietojen tarkistamista varten tai jos ilmoitusvelvollisella on ollut tällainen velvollisuus hallinnollisesta yhteistyöstä verotuksen alalla ja direktiivin 77/799/ETY kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin lainsäädännön alaan kuuluvien säännösten kansallisesta täytäntöönpanosta ja direktiivin soveltamisesta annetun lain (185/2013) nojalla.*

2 §

Asiakkaan tunnistaminen ja henkilöllisyyden todentaminen

Ilmoitusvelvollisen tulee tunnistaa asiakkaansa ja todentaa asiakkaan henkilöllisyys asiakassuhdetta perustettaessa taikka viimeistään ennen kuin asiakas saa määräysvaltaansa liiketoimeen sisältyvät varat tai muun omaisuuden tai ennen kuin liiketoimi on suoritettu loppuun. *Jos uusi asiakassuhde perustetaan 6 luvussa tarkoitetun oikeushenkilön tai ulkomaisen express trustin kanssa, ilmoitusvelvollisen on varmistettava*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

asiakassuhdetta perustettaessa, että mainitun oikeushenkilön tai ulkomaisen express trustin edunsaaja on merkitty mainitussa luvussa tarkoitettuun rekisteriin.

3 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

- 1) nimi, syntymäaika, henkilötunnus ja osoite;
- 2) edustajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;
- 3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tarvittaessa yhtiöjärjestys;
- 4) oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet;
- 5) oikeushenkilön toimiala;
- 6) tosiasiallisten edunsaajien nimi, syntymäaika ja henkilötunnus ja tarvittaessa tarkempi kuvaus omistus- ja määräysvaltarakenteesta;

7) henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan nimi, asiakirjan numero tai muu tunnistetieto ja myöntäjä taikka kopio asiakirjasta tai jos asiakas on etätunnistettu, tiedot todentamisessa käytetystä menettelystä tai lähteistä;

8) tiedot asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta, taloudellisesta asemasta, perusteet liiketoimen tai palvelun käytölle ja tiedot varojen alkuperästä sekä muut 4 §:n 1 momentissa tarkoitettut asiakkaan tuntemiseksi hankitut tarpeelliset tiedot; ja

9) 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden ja 13 §:ssä säädetyn poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvän tehostetun tuntemisvelvollisuuden täyttämi-

3 §

Asiakkaan tuntemistiedot ja niiden säilyttäminen

Asiakkaan tuntemista koskevista tiedoista on säilytettävä:

- 1) nimi, syntymäaika, henkilötunnus ja osoite;
- 2) edustajan nimi, syntymäaika ja henkilötunnus;
- 3) oikeushenkilön täydellinen nimi, rekisterinumero, rekisteröimispäivä ja rekisteriviranomainen sekä tarvittaessa yhtiöjärjestys;
- 4) oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenten täydelliset nimet, syntymäajat ja kansalaisuudet;
- 5) oikeushenkilön toimiala;
- 6) tosiasiallisten edunsaajien nimi, syntymäaika ja suomalainen henkilötunnus ja sen puuttuessa kansalaisuus sekä tarvittaessa tarkempi kuvaus omistus- ja määräysvaltarakenteesta tai jos tosiasiallista edunsaajaa ei ole pystytty tunnistamaan, edellä tarkoitettut tiedot 1 luvun 5 §:n 4 momentissa tarkoitettusta henkilöstä;

7) henkilöllisyyden todentamisessa käytetyn asiakirjan nimi, asiakirjan numero tai muu tunnistetieto ja myöntäjä taikka kopio asiakirjasta tai jos asiakas on etätunnistettu, tiedot todentamisessa käytetystä menettelystä tai lähteistä;

8) tiedot asiakkaan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta, taloudellisesta asemasta, perusteet liiketoimen tai palvelun käytölle ja tiedot varojen alkuperästä sekä muut 4 §:n 1 momentissa tarkoitettut asiakkaan tuntemiseksi hankitut tarpeelliset tiedot;

9) 4 §:n 3 momentissa säädetyn selonottovelvollisuuden ja 13 §:ssä säädetyn poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvän tehostetun tuntemisvelvollisuuden täyttämi-

Voimassa oleva laki

seksi hankitut välttämättömät tiedot.

Ehdotus

seksi hankitut välttämättömät tiedot;

10) pankki- tai maksutilin numero, tilin omistajan tai käyttöoikeuden haltijan nimi ja tilin avaamis- ja sulkemispäivä sekä muut tiliin liittyvät tunnistetiedot siltä osin kuin ne eivät sisälly 1—9 kohtaan, ja tietojen säilyttäminen on tarkoituksenmukaista ilmoitusvelvollisen liiketoiminnan luonne huomioon ottaen eikä niiden saamiselle ole muusta lainsäädännöstä johtuvaa estettä;

11) tallelokeron vuokraajan nimi ja muut tallelokeron vuokraan liittyvät tunnistetiedot siltä osin kuin ne eivät sisälly 1—9 kohtaan sekä vuokra-ajan pituus, ja tietojen säilyttäminen on tarkoituksenmukaista ilmoitusvelvollisen liiketoiminnan luonne huomioon ottaen eikä niiden saamiselle ole muusta lainsäädännöstä johtuvaa estettä;

12) asetuksessa (EU) N:o 910/2014 säädettyjen sähköisen tunnistamisen menetelmien ja niihin liittyvien luottamuspalvelujen tai asiaankuuluvien kansallisten viranomaisten sääntelemien, tunnustamien tai hyväksymien muiden suojattujen etäältä tai sähköisesti toteutettavien tunnistusprosessien avulla saadut tiedot.

Jos 6 luvun 1 §:ssä tarkoitettuun rekisteriin on rekisteröity vain osa oikeushenkilön hallituksen tai vastaavan päättävän elimen jäsenistä oikeushenkilöä koskevan muun lainsäädännön mukaisesti, asiakkaan tuntemistiedoista voidaan säilyttää 2 momentin 4 kohdan nojalla näitä henkilöitä koskevat tiedot, jos se on perusteltua ilmoitusvelvollisen riskiarvion perusteella.

4 §

Asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen on hankittava tietoja asiakkaansa toiminnasta, tämän liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteista palvelun tai tuotteen käyttämiselle. Ilmoitusvelvollinen saa hyödyntää asiakkaasta tai tämän tosiasiallisesta edunsaajasta eri tietolähteistä saatavilla olevia tietoja asiakasta koskevan riskiarvion laatimiseksi ja ylläpi-

4 §

Asiakasta koskevien tietojen hankkiminen, jatkuva seuranta ja selonottovelvollisuus

Ilmoitusvelvollisen on hankittava tietoja asiakkaansa ja tämän tosiasiallisen edunsaajan toiminnasta, liiketoiminnan laadusta ja laajuudesta sekä perusteista palvelun tai tuotteen käyttämiselle. Ilmoitusvelvollinen saa hyödyntää asiakkaasta tai tämän tosiasiallisesta edunsaajasta eri tietolähteistä saatavilla olevia tietoja asiakasta koskevan ris-

Voimassa oleva laki

tämiseksi, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi sekä tässä laissa tarkoitettua ilmoitusvelvollisuuden ja selonottovelvollisuuden täyttämiseksi. Ilmoitusvelvollisen on kiinnitettävä erityistä huomiota tietolähteen uskottavuuteen ja luotettavuuteen. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679, jäljempänä *tietosuojasetus*, ja henkilötietolaissa (523/1999) säädetään henkilötietojen käsittelystä.

7 §

Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta

Ilmoitusvelvollisen on varmistettava, että se ennen liiketoimen suorittamista saa kolmannelta osapuolelta 3 §:n 2 momentin 1–6 kohdassa tarkoitettut tiedot. Ilmoitusvelvollisen on lisäksi varmistettava, että kaikki asiakkaan tuntemista koskevat tiedot ovat ilmoitusvelvollisen saatavilla ja että kolmas osapuoli toimittaa ne ilmoitusvelvolliselle tämän pyynnöstä.

9 §

Sähköiseen rahaan liittyvä poikkeus asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta

Jos ilmoitusvelvollinen riskiarvion perusteella arvioi sähköiseen rahaan liittyvän rahanpesun ja terrorismin rahoituksen riskin alhaiseksi, ei sovelleta, mitä tämän luvun 2 §:ssä säädetään asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta, 3 §:ssä asiakkaan tuntemistiedoista ja niiden säilyttämisestä sekä 4 §:n 1 momentissa asiakasta koskevien tietojen hankkimisesta edellyttäen, että seuraavat riskienhallinnan edelly-

Ehdotus

kiarvion laatimiseksi ja ylläpitämiseksi, rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi sekä tässä laissa tarkoitettua ilmoitusvelvollisuuden ja selonottovelvollisuuden täyttämiseksi. Ilmoitusvelvollisen on kiinnitettävä erityistä huomiota tietolähteen uskottavuuteen ja luotettavuuteen. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679, jäljempänä *tietosuojasetus*, ja henkilötietolaissa (523/1999) säädetään henkilötietojen käsittelystä.

7 §

Asiakkaan tuntemista koskevien velvollisuuksien täyttäminen ilmoitusvelvollisen puolesta

Ilmoitusvelvollisen on varmistettava, että se ennen liiketoimen suorittamista saa kolmannelta osapuolelta 3 §:n 2 momentin 1–7 kohdassa tarkoitettut tiedot. Ilmoitusvelvollisen on lisäksi varmistettava, että kaikki asiakkaan tuntemista koskevat tiedot ovat ilmoitusvelvollisen saatavilla ja että kolmas osapuoli toimittaa ne ilmoitusvelvolliselle tämän pyynnöstä.

9 §

Sähköiseen rahaan liittyvä poikkeus asiakkaan tuntemisvelvollisuudesta

Jos ilmoitusvelvollinen riskiarvion perusteella arvioi sähköiseen rahaan liittyvän rahanpesun ja terrorismin *rahoittamisen* riskin alhaiseksi, ei sovelleta, mitä tämän luvun 2 §:ssä säädetään asiakkaan tunnistamisesta ja henkilöllisyyden todentamisesta, 3 §:ssä asiakkaan tuntemistiedoista ja niiden säilyttämisestä sekä 4 §:n 1 momentissa asiakasta koskevien tietojen hankkimisesta edellyttäen, että seuraavat riskienhallinnan edelly-

Voimassa oleva laki

tykset täyttyvät:

1) sähköinen tietoväline ei ole uudelleenladattava, tai siihen voidaan tallettaa maksulaitoslaissa tarkoitettua sähköistä rahaa kuu-kausittain enintään 250 euroa ja välinettä voidaan käyttää vain Suomessa;

2) sähköiseen tietovälineeseen voidaan tallettaa enintään 500 euroa ja sitä voidaan käyttää vain Suomessa;

3) sähköistä tietovälinettä voidaan käyttää vain tuotteiden tai palveluiden ostamiseen;

4) sähköistä tietovälinettä ei voida ladata anonymilla sähköisellä rahalla;

5) sähköisen tietovälineen liikkeeseenlaskijalla on käytössään riittävät valvontamenetelmät epätavallisten tai epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi;

6) sähköisestä tietovälineestä voidaan lunastaa käteistä enintään 100 euroa.

13 §

Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisella tulee olla asianmukaiset riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvat menettelyt sen toteamiseksi, onko asiakas tai onko hän ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppani.

Jos asiakas on tai on ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, tällaisen henkilön perheenjäsen tai henkilö, jonka tiedetään olevan tällaisen henkilön yhtiökumppani:

Ehdotus

tykset täyttyvät:

1) sähköinen tietoväline ei ole uudelleenladattava, tai siihen voidaan tallettaa maksulaitoslaissa tarkoitettua sähköistä rahaa kuu-kausittain enintään 150 euroa ja välinettä voidaan käyttää vain Suomessa;

2) sähköiseen tietovälineeseen voidaan tallettaa enintään 150 euroa ja sitä voidaan käyttää vain Suomessa;

3) sähköistä tietovälinettä voidaan käyttää vain tuotteiden tai palveluiden ostamiseen;

4) sähköistä tietovälinettä ei voida ladata anonymilla sähköisellä rahalla;

5) sähköisen tietovälineen liikkeeseenlaskijalla on käytössään riittävät valvontamenetelmät epätavallisten tai epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi;

6) sähköisestä tietovälineestä voidaan lunastaa käteistä enintään 50 euroa, *tai jos kyseessä on etämaksutapahtuma, maksettua summa on enintään 50 euroa tapahtumalta.*

Luotto- tai rahoituslaitos saa hyväksyä Euroopan talousalueen ulkopuolisesta valtiosta anonymilla sähköisellä tietovälineellä suoritettavan maksun, jos sähköiseen tietovälineeseen sovelletaan edellä 1 momentissa säädettyjä edellytyksiä.

13 §

Poliittisesti vaikutusvaltaiseen henkilöön liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisella tulee olla asianmukaiset riskiperusteiseen arviointiin pohjautuvat menettelyt sen toteamiseksi, onko asiakas *tai asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja* tai onko hän ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön perheenjäsen tai poliittisesti vaikutusvaltaisen henkilön yhtiökumppani.

Jos asiakas *tai asiakkaan tosiasiallinen edunsaaja* on tai on ollut poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, tällaisen henkilön perheenjäsen tai henkilö, jonka tiedetään olevan tällaisen henkilön yhtiökumppani:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

13 a §

Euroopan talousalueen ulkopuoliseen korkean riskin valtioon liittyvä tehostettu tuntemisvelvollisuus

Jos ilmoitusvelvollinen tekee liiketoimia tai suorittaa maksuja, jotka liittyvät Euroopan talousalueen ulkopuolisiin, Euroopan komission yksilöimiin korkean rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskin valtioihin, ilmoitusvelvollisen on noudatettava seuraavia tehostettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä:

1) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja asiakkaasta ja tosiasiallisesta edunsaajasta;

2) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja perustettavan liikesuhteen tarkoituksesta;

3) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja asiakkaan ja tosiasiallisen edunsaajan varojen ja varallisuuden alkuperästä;

4) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia lisätietoja liiketoimien syistä;

5) ilmoitusvelvollisen tulee hankkia ilmoitusvelvollisen ylemmän johdon hyväksyntä asiakassuhteen aloittamiselle ja jatkamiselle;

6) ilmoitusvelvollisen on järjestettävä tehostettu jatkuva asiakassuhteen seuranta lisäämällä tarkastusten määrää lukumääräisesti ja ajoituksellisesti sekä valitsemalla liiketoimia, joita on selvitettävä laajemmin.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, ilmoitusvelvollisen on sovellettava riskiperusteisen arvion mukaisesti tarvittaessa seuraavia menettelyjä:

1) ilmoitusvelvollisen on sovellettava muita tarpeellisia tehostettuja asiakkaan tuntemismenettelyjä;

2) ilmoitusvelvollisen on käytettävä tarvittavia liiketoimien raportointimenetelmiä;

3) ilmoitusvelvollisen on rajoitettava asiakassuhteita ja liiketoimia asiakkaiden kanssa, jotka ovat 1 momentissa tarkoitetuista korkean riskin valtioista.

Jos se on välttämätöntä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi 1 momentissa tarkoitetuista korkean riskin

Voimassa oleva laki

Ehdotus

valtioista, valvontaviranomainen voi ryhtyä seuraaviin toimenpiteisiin:

1) kieltää tytäryhtiön tai sivuliikkeen perustamisen Suomeen;

2) kieltää ilmoitusvelvollisen sivuliikkeen tai edustuston perustamisen kyseiseen valtioon, tai edellyttää lisää valvontatoimia tai ulkoista tarkastusta tytäryhtiössä tai sivuliikkeessä;

3) ottaa muutoin tehtävissään huomioon kyseisen valtion puutteet rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisessä;

4) edellyttää luotto- ja rahoituslaitoksien arvioivan ja muuttavan tai tarvittaessa päättävän kirjeenvaihtajapankkisuhteen valtioon sijoittautuneen luotto- tai rahoituslaitoksen kanssa, taikka edellyttää ulkoisen tarkastuksen lisäämistä luotto- tai rahoituslaitokseen kanssa samaan konsolidointiryhmään kuuluvassa tytäryrityksessä tai sivuliikkeessä, joka sijaitsee korkean riskin valtiossa.

Ryhtyessään 3 momentissa tarkoitettuihin toimiin valvontaviranomaisen tulee ottaa huomioon rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen kansainväliset arviot ja raportit 1 momentissa tarkoitettuihin kolmansiin maihin liittyvistä riskeistä.

14 §

14 §

*Keskitetty yhteyshenkilö**Keskitetty yhteyspiste*

Maksulaitoslaissa tarkoitettu maksulaitoksen ja sähkörahayhteisön, joka tarjoaa maksupalvelua tai sähköisen rahan liikkeenlaskua Suomeen ETA-valtion alueelta sivuliikettä perustamatta edustajan välityksellä, on nimettävä keskitetty yhteyshenkilö. Keskitetty yhteyshenkilö vastaa maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön lukuun:

Maksulaitoslaissa tarkoitettu maksulaitos ja sähkörahayhteisö, joka tarjoaa maksupalvelua tai sähköisen rahan liikkeenlaskua Suomeen toisen ETA-valtion alueelta sivuliikettä perustamatta edustajan välityksellä, on nimettävä keskitetty yhteyspiste, jos komission delegoidun asetuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/849 täydentämisestä teknisillä sääntelystandardeilla sähköisen rahan liikkeenlaskijoiden ja maksupalveluntarjoajien keskitettyjen yhteyspisteiden nimeämisperusteista ja säännöillä keskitettyjen yhteyspisteiden tehtävistä (EU) 2018/1108, jäljempänä **komission delegoitu aset**us, 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Finanssivalvonta voi lisäksi edellyttää, että keskitetty yhteyspiste on nimettävä komissi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1) tässä laissa säädettyjen vaatimusten noudattamisesta;

2) asiakirjojen ja tietojen toimittamisesta Finanssivalvonnalle.

on delegoidun asetuksen 3 artiklan 2 ja 4 kohdissa tarkoitetuissa tilanteissa. Finanssivalvonnan on perustettava arvionsa asetuksen 3 artiklan 3 ja 4 kohdissa säädettyihin seikkoihin. Keskitetty yhteyspiste vastaa maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön lukuun:

1) tässä laissa ja komission delegoidussa asetuksessa säädettyjen vaatimusten noudattamisesta;

2) asiakirjojen ja tietojen toimittamisesta Finanssivalvonnalle.

Finanssivalvonta voi edellyttää, että keskitetty yhteyspiste ilmoittaa maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön puolesta 4 luvun 1 §:ssä tarkoitettulla tavalla epäilyttävästä liiketöistä rahanpesun selvittelykeskukselle tai käy läpi maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön maksutoimeksiantoja epäilyttävien liiketoimien havaitsemiseksi. Lisäksi rahanpesun selvittelykeskus voi edellyttää, että keskitetty yhteyspiste toimittaa sille tarpeelliset tiedot maksulaitoksen tai sähkörahayhteisön toiminnasta.

Komission delegoidun asetuksen 4 ja 5 artiklassa säädetään keskitetyn yhteyspisteen tehtävistä. Finanssivalvonta voi edellyttää keskitetyltä yhteyspisteeltä asetuksen 6 artiklan mukaisia lisätehtäviä.

5 luku

Rahanpesun valvontarekisteri

1 §

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan sellaisiin 1 luvun 2 §:n 1 momentin 13—18 ja 20—24 kohdassa tarkoitettuihin ilmoitusvelvollisiin, jotka eivät ole toimilupavalvottavia tai velvollisia rekisteröitymään valvontaviranomaisen ylläpitämään muuhun kuin tässä luvussa tarkoitettuun rekisteriin.

6 luku

Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot

5 luku

Rahanpesun valvontarekisteri

1 §

Soveltamisala

Tätä lukua sovelletaan sellaisiin 1 luvun 2 §:n 1 momentin 13—18 ja 20—26 kohdassa tarkoitettuihin ilmoitusvelvollisiin, jotka eivät ole toimilupavalvottavia tai velvollisia rekisteröitymään valvontaviranomaisen ylläpitämään muuhun kuin tässä luvussa tarkoitettuun rekisteriin.

6 luku

Tosiasiallisia edunsaajia koskevat tiedot

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Tässä luvussa säädetään kaupparekisterilain (129/1979) 3 §:n 1 momentin 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yhteisön, yhdistysrekisteriin merkityn yhdistyksen, uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin merkityn uskonnollisen yhdyskunnan sekä säätiörekisteriin merkityn säätiön velvollisuudesta pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja.

Mitä tässä luvussa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta yhtiöön, joka on kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena.

3 §

Ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja

Rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitetun ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajan on hankittava 1 luvun 6 §:n mukaiset tiedot trustin tosiasiallisista edunsaajista ja pidettävä niitä yllä.

Soveltamisala

Tässä luvussa säädetään kaupparekisterilain (129/1979) 3 §:n 1 momentin 1 ja 4—6 kohdassa tarkoitetun yhteisön, yhdistysrekisteriin merkityn yhdistyksen, uskonnollisten yhdyskuntien rekisteriin merkityn uskonnollisen yhdyskunnan sekä säätiörekisteriin merkityn säätiön velvollisuudesta pitää yllä tosiasiallisia edunsaajiaan koskevia tietoja. *Tosiasiallisen edunsaajan on toimitettava tässä luvussa tarkoitettulle yhteisölle tarpeelliset tiedot rekisteritietojen asianmukaisuuden ja ajantasaisuuden varmistamiseksi.*

Mitä tässä luvussa säädetään, ei kuitenkaan sovelleta yhtiöön, joka on kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla kaupankäynnin kohteena.

3 §

Ulkomaisen trustin omaisuudenhoitajan velvollisuus tuntea tosiasiallinen edunsaaja

Rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitetun ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn omaisuudenhoitajan on hankittava 1 luvun 6 §:n mukaiset tiedot trustin tosiasiallisista edunsaajista ja on toimitettava ne kaupparekisteriin. *Omaisuudenhoitajan on annettava tiedot ilmoitusvelvolliselle 3 luvun 2 §:n 1 momentissa tarkoitettusta asiakassuhteen taikka 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tai 2 momentissa tarkoitetun liiketoimen yhteydessä.*

Jos 1 luvun 6 §:ssä tarkoitetut tiedot on jo rekisteröity toiseen ETA-valtioon ja omaisuudenhoitaja esittää tosittien rekisterimerkinnästä, tietoja ei rekisteröidä uudelleen kaupparekisteriin.

Jos rahanpesudirektiivin 3 artiklan 7 kohdan d alakohdassa tarkoitettu ulkomainen express trust tai oikeusmuodoltaan samankaltainen oikeudellinen järjestely on perus-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tettu tai sijaitsee Euroopan talousalueen ulkopuolella ja omaisuudenhoitaja ryhtyy liiketoimiin tai ostaa kiinteistöjä ulkomaisen trustin nimiin, 1 luvun 6 §:n mukaiset tiedot rekisteröidään kaupparekisteriin.

5 §

Ilmoitusvelvollisen sekä valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen ilmoitusvelvollisuus

Jos ilmoitusvelvollinen, valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys havaitsee tässä luvussa tarkoitetun yhteisön tai ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisesta edunsaajasta rekisteröidyissä tiedoissa puutteita tai epäjohtonmukaisuuksia, sen on ilmoitettava asiasta rekisterin ylläpitäjälle ilman aiheetonta viivytystä.

Rekisterinpitäjän on päivitettävä tarvittaessa 1 momentissa tarkoitetut tiedot ilman aiheetonta viivytystä.

6 §

Tietojen toimittaminen toisen ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle valvonnasta vastaavalle taholle

Edellä tämän luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitettujen rekisterien rekisterinpitäjän, valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen on toimitettava yhteisön ja ulkomaisen express trustin tai oikeusmuodoltaan samankaltaisen oikeudellisen järjestelyn tosiasiallisia edunsaajia koskevat rekisteritiedot ilman aiheetonta viivytystä ja maksutta toisen ETA-valtion valvontaviranomaiselle tai muulle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä vastaavalle taholle.

7 luku

Valvonta

1 §

Valvontaviranomaiset ja ilmoitus rahanpe-

7 luku

Valvonta

1 §

Valvontaviranomaiset ja ilmoitus rahanpe-

Voimassa oleva laki

sun selvittelykeskukselle

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvovat seuraavat viranomaiset:

1) Finanssivalvonta 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1—8 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;

2) Poliisihallitus 1 luvun 2 §:n 1 momentin 9 ja 10 kohdassa tarkoitettua rahapeliyhteisöä sekä 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajaa ja yhteisöä, joka välittää osallistumismaksuja ja -ilmoituksia 1 luvun 2 §:n 1 momentin 9 ja 10 kohdassa tarkoitettun rahapeliyhteisön tarjoamiin rahapeleihin;

3) Patentti- ja rekisterihallitus 1 luvun 2 §:n 1 momentin 11 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;

4) aluehallintovirasto 1 luvun 2 §:n 1 momentin 13—24 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia siltä osin kuin ne eivät ole 1 kohdan nojalla Finanssivalvonnan valvomia ilmoitusvelvollisia.

Ehdotus

sun selvittelykeskukselle

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista valvovat seuraavat viranomaiset:

1) Finanssivalvonta 1 luvun 2 §:n 1 momentin 1—8 ja 8 a kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;

2) Poliisihallitus 1 luvun 2 §:n 1 momentin 9 ja 10 kohdassa tarkoitettua rahapeliyhteisöä sekä 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinonharjoittajaa ja yhteisöä, joka välittää osallistumismaksuja ja -ilmoituksia 1 luvun 2 §:n 1 momentin 9 ja 10 kohdassa tarkoitettun rahapeliyhteisön tarjoamiin rahapeleihin;

3) Patentti- ja rekisterihallitus 1 luvun 2 §:n 1 momentin 11 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia;

4) aluehallintovirasto 1 luvun 2 §:n 1 momentin 13—26 kohdassa tarkoitettuja ilmoitusvelvollisia siltä osin kuin ne eivät ole 1 kohdan nojalla Finanssivalvonnan valvomia ilmoitusvelvollisia.

Jos ilmoitusvelvollinen harjoittaa pääasiallisena liiketoimenaan toimintaa, jota valvoo 1 momentin nojalla useampi toimivaltainen viranomainen, toimivaltaiset viranomaiset voivat sopia tämän lain mukaisen valvontatehtävän siirrosta kokonaisuudessaan yhdelle näistä toimivaltaisista viranomaisista.

1 a §

Asianajajayhdistyksen vuosikertomus

Asianajajayhdistyksen on laadittava vuosikertomus, jossa kerrotaan asianajajayhdistyksen:

1) tämän lain 8 luvun nojalla aluehallintovirastolle tekemät esitykset seuraamusten määrittämiseksi;

2) tämän luvun 9 §:n nojalla vastaanottamien ilmoitusten lukumäärä;

3) valvontatoimenpiteiden lukumäärä ja kuvaus toimenpiteistä, jotka on toteutettu ilmoitusvelvollisen seuraavien velvoitteiden valvonnassa:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 luku

Hallinnolliset seuraamukset

1 §

Rikemaksu

Valvontaviranomainen määrää rikemaksun sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyille ilmoitusvelvolliselle, lukuun ottamatta 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinoharjoittajaa ja yhteisöä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

3 §

Seuraamusmaksu

Valvontaviranomainen määrää seuraamusmaksun sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyille ilmoitusvelvolliselle, lukuun ottamatta 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinoharjoittajaa ja yhteisöä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti:

9 luku

Erinäiset säännökset

3 §

- a) asiakkaan tuntemismenettely;
- b) epäilyttävästä liiketoimesta ilmoittaminen;
- c) asiakastietojen säilyttäminen;
- d) sisäiset tarkastukset.

8 luku

Hallinnolliset seuraamukset

1 §

Rikemaksu

Valvontaviranomainen määrää rikemaksun sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyille ilmoitusvelvolliselle, lukuun ottamatta 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinoharjoittajaa ja yhteisöä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta:

9 a) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 13 a §:ssä tarkoitettua velvoitteen soveltaa tehostettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi;

3 §

Seuraamusmaksu

Valvontaviranomainen määrää seuraamusmaksun sen valvottavaksi 7 luvun 1 §:n 1 momentissa säädetyille ilmoitusvelvolliselle, lukuun ottamatta 1 luvun 2 §:n 2 momentissa tarkoitettua elinkeinoharjoittajaa ja yhteisöä, joka tahallaan tai huolimattomuudesta vakavasti, toistuvasti tai järjestelmällisesti:

9 a) laiminlyö tai rikkoo 3 luvun 13 a §:ssä tarkoitettua velvoitteen soveltaa tehostettua menettelyä asiakkaan tuntemiseksi;

9 luku

Erinäiset säännökset

3 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen yhteistyö ja tietojenvaihto

Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen **kansallinen ja kansainvälinen** yhteistyö **sekä** tietojenvaihto

Valvontaviranomaisten ja asianajajayhdistyksen on toimittava yhteistyössä sellaisten toisten ETA-valtioiden ja Euroopan talousalueen ulkopuolisten valtioiden valvontaviranomaisten ja muiden tahojen kanssa, jotka hoitavat tätä lakia vastaavia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtäviä.

Valvontaviranomainen ja asianajajayhdistys voivat kieltäytyä valvontayhteistyöstä toisen ETA-valtioiden valvontaviranomaisen ja muiden tahojen kanssa vain, jos:

1) yhteistyö vaarantaisi Suomen itsemääräämisoikeuden, turvallisuuden tai yleisen järjestyksen;

2) yhteistyöpyyntö koskee henkilöä, jota koskeva yhteistyöpyynnössä tarkoitettua asiaa koskeva oikeudenkäynti tai hallinnollinen menettely on vireillä Suomessa;

3) Suomessa on annettu lainvoimainen päätös, joka koskee yhteistyöpyynnön kohteena olevaa henkilöä ja tekoa;

4) pyynnön noudattaminen vaikuttaisi todennäköisesti haitallisesti sen omaan tutkintaan tai täytäntöönpanon valvontaan; tai

5) kyse on tiedosta, jota koskee asianajan salassapitovelvollisuus.

Valvontaviranomaisen ja asianajajayhdistyksen on ilmoitettava kieltäytymisestä ja sen perusteista pyynnön esittäneelle viranomaiselle ja muulle taholle, joka hoitaa tätä lakia vastaavia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtäviä.

Finanssivalvonta ja aluehallintovirasto voivat käyttää tämän lain nojalla vastaanotettua salassa pidettävää tietoa, joka koskee luotto- tai rahoituslaitosta taikka rahoituspalveluja tarjoavaa yritystä, vain:

1) luotto- ja rahoituslaitoksen taikka rahoituspalvelua tarjoavan yrityksen valvonnassa;

2) oikeudenkäynnissä tai hallinnollisessa menettelyssä, jossa haetaan muutosta tai oikeus Finanssivalvonnan tai aluehallinto-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

viraston tekemään päätökseen;

3) luotto- ja rahoituslaitosta sekä rahoituspalveluja tarjoavaa yritystä koskevan lainsäädännön nojalla vireillä olevassa oikeudenkäynnissä.

Valvontaviranomaisella ja asianajajayhdistyksellä on oikeus luovuttaa ulkomaisten valtioiden valvontaviranomaisille ja muille tahoille, jotka hoitavat tätä lakia vastaavia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen valvontatehtäviä, tietoja vain, jos niitä koskee kyseisten tietojen osalta vastaava salassapitovelvollisuus kuin valvontaviranomaista ja asianajajayhdistystä.

Valvontaviranomainen tai asianajajayhdistys ei saa luovuttaa toisen valtion valvontaviranomaiselta tai muulta taholta, joka hoitaa tätä lakia vastaavia rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen valvontatehtäviä, taikka toisessa valtiossa suoritettua tarkastuksessa saatuja salassa pidettäviä tietoja edelleen, ellei tiedon antanut valvontaviranomainen tai muu taho taikka sen ulkomaan, jossa tarkastus on suoritettu, muu asianomainen valvontaviranomainen tai muu taho ole antanut siihen nimenomaista suostumusta. Näitä tietoja voidaan käyttää ainoastaan tämän lain mukaisten tehtävien hoitamiseen tai niihin tarkoituksiin, joita varten suostumus on annettu.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Sen 5 luvun 1 § tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä heinäkuuta 2019.

4.

Laki

Finanssivalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti:

HE 167/2018 vp

muutetaan Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 5 §:n 33 kohta, 45 §:n 1 momentti ja 71 §:n 1 momentin 15 kohta, sellaisena kuin ne ovat 5 §:n 33 kohta laissa 1071/2017, 45 §:n 1 momentti laissa 241/2018 ja 71 §:n 1 momentin 15 kohta laissa 402/2018, sekä

lisätään 5 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 752/2012, 902/2012, 254/2013, 170/2014, 198/2015, 520/2016, 737/2016, 855/2016, 1442/2016, 228/2017, 575/2017, 893/2017, 1071/2017 ja 241/2018, uusi 34 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

5 §

5 §

Muut finanssimarkkinoilla toimivat

Muut finanssimarkkinoilla toimivat

Muulla finanssimarkkinoilla toimivalla tarkoitetaan tässä laissa:

Muulla finanssimarkkinoilla toimivalla tarkoitetaan tässä laissa:

33) muuta henkilöä kuin 4 §:ssä tarkoitettua valvottavaa tai edellä 32 kohdassa tarkoitettua rekisteröitynyttä vertailuarvon hallinnoijaa, joka on velvollinen noudattamaan viitearvoasetusta.

33) muuta henkilöä kuin 4 §:ssä tarkoitettua valvottavaa tai edellä 32 kohdassa tarkoitettua rekisteröitynyttä vertailuarvon hallinnoijaa, joka on velvollinen noudattamaan viitearvoasetusta;

34) virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa (/) tarkoitettua virtuaalivaluutan tarjoajaa.

45 §

45 §

Asiakkaansuojan valvontaa koskevien säännösten soveltamisala

Asiakkaansuojan valvontaa koskevien säännösten soveltamisala

Finanssivalvonta valvoo, että valvottavat, asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjät ja vakuutusentarjoajat noudattavat niihin sovellettavia markkinointia ja sopimusehtojen käyttöä sekä kuluttajan kannalta hyvän tavan vastaista tai muutoin sopimatonta menettelyä asiakassuhteessa koskevia säännöksiä. Rahoitusvälineiden markkinointia koskevien säännösten noudattamisen valvonnasta säädetään lisäksi arvopaperimarkkinalaissa, sijoituspalvelulaissa ja muualla laissa.

Finanssivalvonta valvoo, että valvottavat, asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjät, vakuutusentarjoajat ja virtuaalivaluutan tarjoajat noudattavat niihin sovellettavia markkinointia ja sopimusehtojen käyttöä sekä kuluttajan kannalta hyvän tavan vastaista tai muutoin sopimatonta menettelyä asiakassuhteessa koskevia säännöksiä. Rahoitusvälineiden markkinointia koskevien säännösten noudattamisen valvonnasta säädetään lisäksi arvopaperimarkkinalaissa, sijoituspalvelulaissa ja muualla laissa.

71 §

71 §

Oikeus ja velvollisuus luovuttaa tietoja

Oikeus ja velvollisuus luovuttaa tietoja

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä

Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999) säädetään, Finanssivalvonnalla on oikeus luovuttaa salassapitosäännösten estämättä

Voimassa oleva laki

Ehdotus

tietoja:

tietoja:

15) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetuille viranomaisille ja 2 momentissa tarkoitettulle asianajajayhdistykselle asioista, jotka ovat välttämättömiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja paljastamiseksi;

15) rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä annetun lain 7 luvun 1 §:n 1 momentissa tarkoitetuille viranomaisille ja 2 momentissa tarkoitettulle asianajajayhdistykselle *sekä niitä vastaavalle ETA-valtion viranomaiselle tai toimielimelle, jos tiedot ovat välttämättömiä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseksi ja paljastamiseksi, sekä rahanpesun selvittelykeskukselle sen tehtävien hoitamiseksi;*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Finanssivalvonnan valvontamaksusta annetun lain (879/2008) 1 §:n 1 momentin 23 kohta ja 6 §:n 1 momentti, sellaisena kuin ne ovat, 1 §:n 1 momentin 23 kohta laissa 1076/2017 ja 6 §:n 1 momentti laissa 242/2018, sekä
lisätään 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 758/2012, 255/2013, 171/2014, 738/2016, 856/2016, 1443/2016, 359/2017, 576/2017, 984/2017, 1076/2017 ja 242/2018, uusi 24 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Maksuvelvollinen

Maksuvelvollinen

Finanssivalvonnan valvontamaksun on velvollinen suorittamaan:

Finanssivalvonnan valvontamaksun on velvollinen suorittamaan:

23) Finanssivalvonnasta annetun lain 5 §:n 32 kohdassa tarkoitettu vertailuarvon hallin-

23) Finanssivalvonnasta annetun lain 5 §:n 32 kohdassa tarkoitettu vertailuarvon hallin-

HE 167/2018 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

noija.

noija;
24) virtuaalivaluutan tarjoajista annetussa laissa (/) tarkoitettua virtuaalivaluutan tarjoaja.

6 §

6 §

Muun maksuvelvollisen perusmaksu

Muun maksuvelvollisen perusmaksu

Muun kuin 4 §:ssä tarkoitetun maksuvelvollisen perusmaksun määrä euroina sekä maksun suorittamiseen velvolliset määräytyvät seuraavasti:

Muun kuin 4 §:ssä tarkoitetun maksuvelvollisen perusmaksun määrä euroina sekä maksun suorittamiseen velvolliset määräytyvät seuraavasti:

Maksuvelvollinen	Perusmaksu euroina
arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu arvopaperikeskus	278 200
luottolaitostoiminnasta annetun lain muuttamisesta annetussa laissa (1199/2014) tarkoitettu vanha talletussuojarahasto	12 840
luottolaitostoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu vakuusrahasto	2 140
maksulaitoslain 7, 7 a ja 7 b §:ssä tarkoitettuja palveluja tarjoava oikeushenkilö	1 070
maksulaitoslain 7, 7 a ja 7 b §:ssä tarkoitettuja palveluja tarjoava luonnollinen henkilö	214
sijoituspalvelulaissa tarkoitettu sijoittajien korvausrahasto	3 210
vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain mukaisesti rekisteröitymisvelvollinen vaihtoehtorahastojen hoitaja, jolla ei ole rahastoyhtiön toimilupaa	1 070
vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain 10 luvun 2 §:n 3 momentin mukaisella poikkeusluvalla toimiva	2 140
sijoitusrahastolaissa tarkoitettu säilytisyhteisö	3 210
vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa tarkoitettu säilytisyhteisö	3 210
yhteisö, joka on sijoitusrahastolain ja vaihtoehtorahastojen hoitajista annetun lain mukainen säilytisyhteisö	5 350
vaihtoehtorahastojen hoitajista annetussa laissa tarkoitettu erityinen säilytisyhteisö	2 140
talletuspankkien yhteenliittymästä annetussa laissa (599/2010) tarkoitettu talletuspankkien yhteenliittymän keskusyhteisö	6 420
luottolaitoksen ja vakuutusyhtiön omistusyhteisö sekä rahoitus- ja vakuutusryhmittymien valvon-	10 700

HE 167/2018 vp

nasta annetussa laissa (699/2004) tarkoitetun ryhmittymän omistusyhteisö	
pörssin ja arvopaperikeskuksen omistusyhteisö	10 700
sijoituspalveluyrityksen ja vakuutusyhdistyksen omistusyhteisö	1 070
vakuutusten tarjoamisesta annetussa laissa tarkoitettu vakuutusmeklari ja sivutoiminen vakuutusmeklari	1 070 ja 193 euron korotus jokaista vakuutusmeklariyrityksen tai yksityisen elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevaa valvontamaksun määräämisvuotta edeltävän vuoden päätyessä rekisteröityä vakuutusmeklaria kohden.
arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu tilinhoitaja	6 420
arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu keskusvastapuoli	160 500
arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetussa laissa tarkoitettu selvitysosapuoli	12 840
arvo-osuusjärjestelmästä ja selvitystoiminnasta annetun lain 3 luvun 3 §:n 4 momentissa tarkoitettu selvitysrahasto ja 6 luvun 9 §:ssä tarkoitettu kirjausrahasto	2 140
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla Suomessa kaupankäynnin kohteena olevan osakkeen liikkeesenlaskija	16 585 ja 17 120 euron korotus, jos osakkeelle on EU:n rahoitusvälineiden markkinat -asetuksen 2 artiklan 17 kohdassa tarkoitettut likvidit markkinat.
suomalainen yhtiö, jonka liikkeesenlaskema osake on otettu hakemuksesta kaupankäynnin kohteeksi kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla yksinomaan muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kuin Suomessa	13 375
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla Suomessa kaupankäynnin kohteena olevan osakkeen liikkeesenlaskija, jos kysymyksessä on tämän lain 4 §:ssä tarkoitettu maksuvelvollinen tai jos liikkeesenlaskijan kotipaikka ei ole Suomessa	11 235 ja 11 770 euron korotus, jos osakkeelle on kaupankäynnistä EU:n rahoitusvälineiden markkinat -asetuksen 2 artiklan 17 kohdassa tarkoitettut likvidit markkinat.
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla Suomessa kaupankäynnin kohteena olevan muun arvopaperin kuin osakkeen liikkeesenlaskija	3 210
suomalainen yhtiö, jonka liikkeesenlaskema muu arvopaperi kuin osake on otettu hakemuksesta kaupankäynnin kohteeksi kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettulla säännellyllä markkinalla yksinomaan muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kuin Suomessa	3 210
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettussa monenkeskisessä kaupankäyntijär-	4 280

HE 167/2018 vp

jestelmässä kaupankäynnin kohteena Suomessa hakemuksesta olevan osakkeen liikkeeseenlaskija	
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettu monenkeskisessä kaupankäyntijärjestelmässä kaupankäynnin kohteena Suomessa hakemuksesta olevan muun arvopaperin kuin osakkeen liikkeeseenlaskija	1 070
asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä annetun lain 6 §:n mukaisesti rekisteröity suomalainen luotonvälittäjä, joka ei toimi minkään luotonantajan asiamiehenä	1 200
Eläketurvakeskus	10 700
liikennevahinkolautakunta ja potilasvahinkolautakunta	1 070
Finanssivalvonnasta annetun lain 5 §:n 26 kohdassa tarkoitettu toimintayksikkö	19 260
ulkomaisista vakuutusyhtiöistä annetussa laissa (398/1995) tarkoitettu ulkomaisen ETA-vakuutusyhtiön sivuliike	1 070
eläkesäätiölaissa ja vakuutuskassalaissa tarkoitettu sellainen ulkomainen ETA-lisäeläkelaitos, jolla on Suomessa sivuliike	1 070
kolmannen maan luottolaitoksen edustusto	1 070
vakuutusten tarjoamisesta annetussa laissa tarkoitettu vakuutusedustaja ja sivutoiminen vakuutusedustaja, joka on rekisteröity muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa kuin Suomessa ja jolla on Suomessa sivuliike	321
markkinarakennetoimija-asetuksen 2 artiklan 8 kohdassa tarkoitettu finanssialalla toimiva vastapuoli, 9 kohdassa tarkoitettu finanssialan ulkopuolinen vastapuoli ja 10 kohdassa tarkoitettu eläkejärjestelmä, jonka kotivaltio on Suomessa	10 700
asunto-omaisuuteen liittyvien kuluttajaluottojen välittäjistä annetun lain 2 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettu ulkomainen luotonvälittäjä, jolla on Suomessa sivuliike	400
joukkorahoituslaissa tarkoitettu joukkorahoituksen välittäjä	2 140
joukkolainanhaltijoiden edustajasta annetussa laissa tarkoitettu rekisteröity edustaja	2 140
kaupankäynnistä rahoitusvälineillä annetussa laissa tarkoitettu raportointipalvelujen tarjoaja	10 700
Finanssivalvonnasta annetun lain 5 §:n 32 kohdassa tarkoitettu vertailuarvon hallinnoija	3 000
Finanssivalvonnasta annetun lain 4 §:n 4 momentin 10 kohdassa tarkoitettu vertailuarvon hallinnoija	5 000
<i>virtuaalivaluutan tarjoaja</i>	<i>2 140</i>

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

6.

Laki

rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain 3 ja 5 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain (445/2017) 3 §:n 3, 6, 8 ja 9 mo-
mentti sekä 5 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

3 §

*Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen
estämistä, paljastamista ja selvittämistä
koskeva rekisteri*

*Rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen
estämistä, paljastamista ja selvittämistä
koskeva rekisteri*

Rahanpesurekisteriin saadaan tallettaa tie-
tojärjestelmän käyttötarkoituksen kannalta
seuraavat tarpeelliset tiedot:

- 1) ilmoituksen tehneen henkilön nimet ja sen henkilön nimet, jota ilmoitus koskee;
- 2) syntymäaika, -kotikunta ja -valtio;
- 3) henkilötunnus;
- 4) tunnistamisessa käytetyn asiakirjan tiedot;
- 5) sukupuoli;
- 6) äidinkieli;
- 7) kansalaisuus, kansalaisuudettomuus tai kansallisuus;
- 8) kotivaltio;
- 9) siviilisääty;
- 10) ammatti;
- 11) osoite ja puhelinnumero sekä muu yhteystieto;
- 12) tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta;
- 13) viranomaisen antama asiakasnumero;
- 14) Y-tunnus;
- 15) pankkitilitiedot;

Rahanpesurekisteriin saadaan tallettaa il-
moituksen tehneen henkilön nimet ja työnan-
tajan yksilöintitiedot sekä tietojärjestelmän
käyttötarkoituksen kannalta seuraavat tar-
peelliset tiedot sen henkilön, jota ilmoitus
koskee;

- 1) nimet;
- 2) syntymäaika, -kotikunta ja -valtio;
- 3) henkilötunnus;
- 4) tunnistamisessa käytetyn asiakirjan tiedot;
- 5) sukupuoli;
- 6) äidinkieli;
- 7) kansalaisuus, kansalaisuudettomuus tai kansallisuus;
- 8) kotivaltio;
- 9) siviilisääty;
- 10) ammatti;
- 11) osoite ja puhelinnumero sekä muu yhteystieto;
- 12) tieto henkilön kuolemasta tai kuolleeksi julistamisesta;
- 13) viranomaisen antama asiakasnumero;
- 14) Y-tunnus;
- 15) pankki- ja maksutilitiedot ja tallelokerron tiedot sekä asiakkuudet ja asiakastilitie-

Voimassa oleva laki

16) ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet ja osoite, matkustusasiakirjan tiedot sekä muut maahantuloon ja rajanylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot.

Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rekisterin muihin kuin 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin jäädyttämispäätöksiin liittyviin tietoihin. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuuden.

Edellä 5 §:n 5 momenttiin perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot on pyynnöstä annettava tietosuojavaltuutetun nähtäväksi. Lokitiedot säilytetään ainoastaan henkilötietojen suojan ja tietoturvallisuuden sekä oikeusturvan varmistamiseksi ja ne on suojattava epäasialliselta käytöltä. Lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään kymmenen vuotta.

Poliisin *henkilörekistereistä ja poliisin* henkilötietojen käsittelystä säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003) ja henkilötietolaissa (523/1999).

5 §

Ehdotus

dot;

16) ulkomaalaisen henkilön vanhempien nimet ja osoite, matkustusasiakirjan tiedot sekä muut maahantuloon ja rajanylittämiseen liittyvät tarpeelliset tiedot;

17) *valokuva, jos sen tallettaminen on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä.*

Rekisteröidyllä ei ole tarkastusoikeutta rekisterin muihin kuin 2 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitettuihin jäädyttämispäätöksiin liittyviin tietoihin. Tietosuojavaltuutettu voi rekisteröidyn pyynnöstä tarkastaa rekisteröityä koskevien tietojen käsittelyn lainmukaisuuden *henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (/) 29 §:n mukaisesti. Rekisteröidyn oikeuksista säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 4 luvussa.*

Jäljempänä 5 §:n 4 momenttiin perustuvaa tietojen käsittelyä koskevat lokitiedot ja valvontatiedot on pyynnöstä annettava tietosuojavaltuutetun nähtäväksi. Lokitiedot säilytetään ainoastaan henkilötietojen suojan ja tietoturvallisuuden sekä oikeusturvan varmistamiseksi ja ne on suojattava epäasialliselta käytöltä. Lokitiedot ja valvontatiedot säilytetään kymmenen vuotta. Tietosuojavaltuutetun tietojensaantioikeudesta säädetään lisäksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain 47 §:ssä.

Poliisin henkilötietojen käsittelystä säädetään lisäksi *Euroopan parlamentin ja neuvoston luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelystä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetussa asetuksessa (EU) 2016/679, henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetussa laissa ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetussa laissa (761/2003).*

5 §

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Tietojen vaihtaminen

Tietojen vaihtaminen

Rahanpesun selvittelykeskus voi perustelusta pyynnöstä luovuttaa 4 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheetonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun tämä on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Rahanpesun selvittelykeskus voi perustelusta pyynnöstä luovuttaa 3 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettuja tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen ja sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen kohteena oleva omaisuus tai rikoshyöty on saatu tai saataisiin, estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä tutkintaan saattamiseksi. Tietojen luovuttamista koskevaan pyyntöön on vastattava ilman aiheetonta viivytystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi asettaa rajoituksia ja ehtoja luovutettavien tietojen käytölle. Tietojen luovuttamisesta voidaan kieltäytyä, jos se voisi haitata rahanpesun, terrorismin rahoittamisen tai sen rikoksen, jolla rahanpesun tai terrorismin rahoittamisen hyöty on saatu, estämistä, paljastamista tai selvittämistä tai tutkintaan saattamista taikka muusta perustellusta syystä. Rahanpesun selvittelykeskus voi luovuttaa tietoja vieraan valtion rahanpesun selvittelykeskukselle tai muulle toimivaltaiselle viranomaiselle myös ilman pyyntöä silloin, kun tämä on tarpeen tässä momentissa säädettyä tarkoitusta varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .